

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE CLASSROOM AS LEARNING
COMMUNITY CONCEPTS IN SOCIAL SUBJECT CLASS FOR DEVELOPING DEMOCRATIC
BEHAVIORS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Elementary Education

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของ นักเรียนประถมศึกษา
โดย	น.ส.วรรณวรางค์ รักษาทิพย์
สาขาวิชา	ประถมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร.ภาวิณี โสธายะเพชร

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.ภาวิณี โสธายะเพชร)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ลัดดา ภูเกียรติ)	

วรรณวรงค์ รักษาทิพย์ : ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา. (
 EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE CLASSROOM AS
 LEARNING COMMUNITY CONCEPTS IN SOCIAL SUBJECT CLASS FOR
 DEVELOPING DEMOCRATIC BEHAVIORS OF ELEMENTARY SCHOOL
 STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : อ. ดร.ภาวิณี โสธายะเพชร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชน
 การเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน
 ประถมศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนห้อง 5/1 กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนเพลิน
 พัฒนา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน
 21 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย วิเคราะห์ข้อมูล
 โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่เป็น
 อิสระต่อกันโดยใช้สถิติ Wilcoxon Singed Rank Test

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ใน
 ชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .05

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา ประถมศึกษา
 ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5883850927 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEYWORD: CLASSROOM AS LEARNING COMMUNITY CONCEPTS, DEMOCRATIC BEHAVIORS, ELEMENTARY EDUCATION

Wanwarang Raksatipaya : EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE CLASSROOM AS LEARNING COMMUNITY CONCEPTS IN SOCIAL SUBJECT CLASS FOR DEVELOPING DEMOCRATIC BEHAVIORS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS. Advisor: PAVINEE SOTHAYAPETCH, Ph.D.

The purpose of this research was to study effects of learning management based on the classroom as learning community concepts in social subject class for developing democratic behaviors of elementary school students. The sample was Prathom 5/1 students of Plearnpattana School in the second semester of academic year 2018 selected by using purposive sampling. The sample consisted of 21 students. The instrument for data collection was the democratic behavioral assessment form and the instrument for experiment was lesson plans using the Classroom as Learning Community concepts. The collected data were analyzed by mean of arithmetic, standard deviation and Wilcoxon Signed Rank Test.

The effectiveness of learning management based on the classroom as learning community concepts in social subject class show that democratic behaviors of elementary school students after experiment higher than before experiment at a .05 level of significance.

Field of Study: Elementary Education

Student's Signature

Academic Year: 2018

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.ภาวิณี โสธายะเพ็ชร ซึ่งได้ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ให้ความเข้าใจ และให้กำลังใจตลอดกระบวนการของการทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับความกรุณาของท่านมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ลัดดา ภูเกียรติ ที่ได้กรุณาตรวจสอบ แก้ไข และชี้แนะด้วยความเมตตา เพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจเครื่องมือ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะที่มีค่าอย่างยิ่ง เพื่อปรับปรุงเครื่องมือสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณการสนับสนุนในทุกด้านจากครอบครัว ขอขอบคุณเกียรติศักดิ์ ดอกบัวที่คอยสละเวลาดูแล และให้กำลังใจตลอดช่วงเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนเพลินพัฒนาที่สนับสนุนแรงใจ และช่วยเหลือในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณครูวิมลศรี สุขิลวรรณ ที่ให้ความรู้ และคำชี้แนะที่มีคุณค่าเกี่ยวกับการนำแนวคิดในงานวิจัยไปปรับใช้ในชั้นเรียน ทำให้ผู้วิจัยเห็นคุณค่าจากการทำวิทยานิพนธ์ เกิดแรงบันดาลใจที่จะนำคุณค่าที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตการเป็นครูอย่างมีพลัง

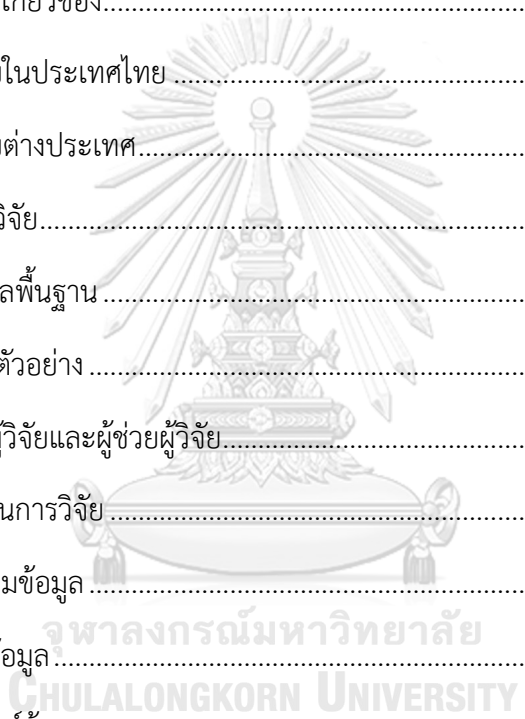
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วรรณวรางค์ รักษาทิพย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
สมมติฐานการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	10
คำจำกัดความ.....	10
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ตอนที่ 1 พฤติกรรมประชาธิปไตย.....	14
1.1 ความหมายของประชาธิปไตย.....	14
1.2 ความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	15
1.3 ความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา.....	19
1.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	23
ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน.....	29

2.1	ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	29
2.2	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน.....	30
2.3	การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน.....	43
ตอนที่ 3	การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	69
3.1	ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา.....	69
3.2	การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	70
ตอนที่ 4	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	71
4.1	งานวิจัยในประเทศไทย	71
4.2	งานวิจัยต่างประเทศ.....	75
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
1.	การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	78
2.	ประชากรและตัวอย่าง	79
3.	การเตรียมตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย.....	80
4.	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	81
5.	การเก็บรวบรวมข้อมูล	91
6.	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
1.	การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองรวมทุกด้าน.....	94
2.	การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองแยกรายด้าน	94
3.	การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อนและหลังทดลอง	97
4.	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา	101
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	123
	สรุปผลการวิจัย.....	125
	อภิปรายผล.....	125



ข้อเสนอแนะ	135
บรรณานุกรม.....	137
ภาคผนวก.....	141
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	142
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	144
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	184
ภาคผนวก ง แบบประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	193
ภาคผนวก จ ผลการประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	202
ประวัติผู้เขียน.....	209



สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 องค์ประกอบของพฤติกรรมประชาธิปไตยและกรอบพฤติกรรม	19
2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	55
3 การสังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้.....	87
4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองรวมทุกด้าน	94
5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองด้านพฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและกัน	95
6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน	95
7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา	96
8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อน และหลังทดลองด้านการเคารพซึ่งกันและกัน	97
9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อน และหลังทดลองด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน	99
10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อน และหลังทดลองด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา	100
11 ผลการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อความบนพีระมิต ความเชี่ยวชาญกับพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	104
12 การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล.....	108
13 การประเมินระดับการพัฒนาตนเองบนพีระมิตความเชี่ยวชาญ.....	112
14 การระบุเป้าหมายการเรียนรู้บนพีระมิตความเชี่ยวชาญ.....	113
15 การกำหนด/ทบทวนค่านิยมจากการจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 1-9.....	115

16	ผลการจำแนกค่านิยมตามความสอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยรายด้าน.....	116
17	ผลการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมประชาธิปไตย และค่านิยม	118
18	ตัวอย่างข้อมูลขั้นการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้.....	120



สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 รอยต่อพัฒนาการระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้เอง กับสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้เมื่อได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม	32
2 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลด้านพฤติกรรม อิทธิพลด้านบุคคล และอิทธิพลด้านสภาพแวดล้อม.....	34
3 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิด.....	38
4 โมเดลแสดงกระบวนการเกิดการเรียนรู้ (A Model of the Process of Learning).....	49
5 โมเดลแสดงกระบวนการเกิดการเรียนรู้ และอภิปัญญา (A Model of the Process of Learning and Meta-Learning).....	50
6 องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของมานาบุ ซาโต.....	52
7 ผังต้นไม้แสดงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตาม แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับทฤษฎีที่เป็นรากฐาน	60
8 ผังแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน....	61
9 ผังแสดงการถ่ายโยงองค์ประกอบของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน สู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้.....	68
10 ลำดับกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้วิชาสังคมศึกษา	70
11 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา.....	77
12 เป้าหมายการเรียนรู้ที่จัดเรียงลำดับตามกระบวนการคิดขั้นสูง.....	83
13 พิระมิตความเชี่ยวชาญที่ผู้เรียนและครูกำหนดร่วมกัน.....	102

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2557) กล่าวถึงการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ว่า ผู้คนสามารถเรียนรู้ได้เองผ่านสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ โดยไม่จำกัดพื้นที่และเวลา ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ วัฒนธรรม และคนกลุ่มต่างๆ ไม่ถูกจำกัดอยู่ภายใต้พรมแดนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่สามารถเคลื่อนย้ายถึงกันอย่างรวดเร็วแบบข้ามพรมแดน โดยเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคม ส่งผลให้เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียน ควรต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคม การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันเป็นสังคมนานาชาติ ซึ่งเต็มไปด้วยความหลากหลายของผู้คนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Multi-Culturalism) รวมถึงการฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการกับชุดของความรู้ ข้อมูล ข่าวสารที่มีปริมาณมาก เพื่อแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนในโลกสมัยใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญ จากความท้าทายดังกล่าว (จอห์นสัน และจอห์นสัน, 2554) ได้เสนอกรอบความคิดเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

- 1) ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการพึ่งพากันในระดับโลก เป็นการพึ่งพากันเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากความต่างทางวัฒนธรรม การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกเพื่อให้เกิดความยั่งยืนร่วมกัน และการแสวงหาแนวทางอันก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมอย่างเท่าเทียมกัน
- 2) ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ประโยชน์จากความหลากหลาย โดยพิจารณาความแตกต่างว่าเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญซึ่งนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพเฉพาะบุคคล รู้จักเคารพต่อความแตกต่าง มุ่งสร้างการมีส่วนร่วมจากความหลากหลาย และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พัฒนาความสัมพันธ์จากการแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์
- 3) ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการพึ่งพากันในกลุ่มระดับย่อยของสังคม โดยภายในกลุ่มนั้นควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง
- 4) ฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ ตระหนักถึงความสามารถในการผลิตของตนเอง เห็นคุณค่าและความสามารถของตน รู้จักปฏิสัมพันธ์เชิงเหตุผลเพื่อพัฒนาความรู้ และนวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

จะเห็นได้ว่า เป้าหมายทั้ง 4 ประการนี้ พิจารณาผู้เรียนในฐานะของทุนทางสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย ความหลากหลายนั้นเมื่อได้ประสานประโยชน์ผ่านการร่วมมือพึ่งพากัน ย่อมสร้างคุณค่าให้เกิดแก่ทั้งตนเองและสังคม

การฝึกอยู่ร่วมกันอย่างเคารพ และเห็นประโยชน์ของความต่างต่างนั้น เป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย ดังที่ สาโรช บัวศรี (2520 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2532) ได้ระบุความหมายของประชาธิปไตยเป็น 3 มิติ ซึ่งมีได้จำกัดในแง่ความหมายของระบบการเมือง และวิธีการจัดระเบียบการปกครองเท่านั้น หากแต่ยังหมายรวมถึงอุดมคติของชีวิตทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยการมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เทิดทูนอิสรภาพ และเสรีภาพของมนุษย์ และประชาธิปไตยในแง่วิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน อันหมายถึงการอยู่ร่วมกัน โดยปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งทางกายและวาจา ไม่ก้าวก่ายในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งหมด ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงเป็นมากกว่าระบบการปกครอง แต่เกี่ยวข้องกับชีวิตทางสังคม เป็นประสบการณ์ของการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการปรับตัวและยกระดับสังคมด้วยปัญญา (Dewey, 1916)

การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ยังสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาอย่างสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประการแรก การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นปัจจัยเชิงสังคมที่ช่วยพัฒนากระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) ตามที่ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Vygotsky กล่าวว่า การสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงเหตุผล นำไปสู่การสร้างความรู้ที่มีความหมาย (ทิศนา แคมมณี, 2548)

ประการที่สอง การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาแบบองค์รวม กล่าวคือ นอกจากผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) ตามที่กล่าวมาแล้ว ยังฝึกให้ผู้เรียนรู้จักปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม อันเป็นการพัฒนาสมดุลทั้งด้านอารมณ์ สังคม ไปพร้อมๆ กัน รวมถึงเข้าใจและเปิดรับความแตกต่างหลากหลายที่มีในตัวเอง และผู้อื่น (Bradkamp, 2012; Bickart, Joblan & Dodge, 2004 อ้างถึงในยศวีร์ สายฟ้า, 2557)

การพัฒนาผู้เรียนตามกรอบเป้าหมายดังกล่าว เป็นการฝึกให้ตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือ เล็งเห็น และเคารพคุณค่าของความแตกต่างหลากหลายที่มีอยู่ในตนเองและผู้อื่น และมุ่งพัฒนาศักยภาพในตนเพื่อสังคมส่วนรวม สอดคล้องกับหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยในมิติความหมายของวิถีชีวิต ดังที่ สาโรช บัวศรี สาโรช บัวศรี (2544) ได้เสนอว่า ประชาธิปไตยที่พิจารณาในแง่ของพฤติกรรมซึ่งปรากฏเป็นวิถีชีวิตประกอบด้วย การเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา โดยพฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและกัน หมายรวมถึง การรู้จักยอมรับความแตกต่าง เคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน รวมถึงกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง พฤติกรรมความร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน หมายรวมถึง การร่วมมือเพื่อประสานประโยชน์ต่อส่วนรวม รับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ ที่มีร่วมกันโดยไม่แบ่งแยก รู้จักประนีประนอมในการแก้ปัญหาเพื่อสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น และพฤติกรรมการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา หมายรวมถึง การใช้เหตุผลแก้ปัญหา และคลี่คลายความขัดแย้ง (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2557; ซาโต, 2559; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 15 กันยายน 2553; สาโรช บัวศรี, 2544; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551; Dewey, 1916 อ้างถึงใน อัครพงษ์ สัจจวาที 2546) จากความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย และการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย ดังนี้

1) การเคารพซึ่งกันและกัน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเคารพต่อตนเอง และการเคารพต่อผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ ได้แก่ กล้าพูดแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซักถามเพื่อให้ผู้อื่นร่วมแสดงความคิดเห็น ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน

2) การมีส่วนร่วม แบ่งปัน ประสานงาน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยแสดงถึงการร่วมมือ การแบ่งปัน และการประสานงานเพื่อให้เกิดความราบรื่น ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการทำงาน ได้แก่ มอบหมายงานให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น ไม่แบ่งแยกหน้าที่ และกล้าตักเตือนเมื่อทำงานร่วมกัน

3) การเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา หมายถึง การแสดงออกถึงการใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา มีกระบวนการคิดที่รอบคอบ แสดงออกด้านจุดยืนโดยยึดเหตุผลเป็นหลัก ได้แก่ พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า ไม่ใช่อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และละเอียดรอบคอบ ตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ

จากพฤติกรรมประชาธิปไตย จะเห็นว่า การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพบนความหลากหลาย รู้จักร่วมมือกันอย่างมีเป้าหมายร่วม และแก้ปัญหาโดยเคารพต่อหลักเหตุผล คือ หัวใจสำคัญของวิถีประชาธิปไตย ดังนั้น การจัดการศึกษาตามวิถีประชาธิปไตยจึงมิใช่สิ่งล้าสมัย หากแต่สนับสนุนต่อการจัดเตรียมผู้เรียนให้เรียนรู้ร่วมกันอย่างสันติในยุคโลกาภิวัตน์

พฤติกรรมประชาธิปไตยตามที่กล่าวมานี้ จะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักปฏิสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม การฝึกให้ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะการสร้างร่วมมือกันนั้น ไม่อาจทำได้ด้วยการบอกปากเปล่า เพราะการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการร่วมมือ มีอุปสรรคในแง่การปฏิบัติอีกมาก เช่น สมาชิกที่รู้สึกดีความสามารถมักมีส่วนร่วมน้อย การขัดแย้งทางความคิดที่ไม่อาจหาข้อตกลงร่วมกัน การขาดทักษะการประสานงาน และการไม่กล้าที่จะขอความช่วยเหลือจากคนอื่น (Mclaren, 2014) การขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การขาดความเคารพซึ่งกันและกัน (Bosworth, 1994) สิ่งสำคัญที่ช่วยให้เกิดกลไกของความร่วมมือ ได้แก่ การสร้างเงื่อนไข หรือสภาพแวดล้อมแห่งความร่วมมือ (Flynn, 2016) ดังที่ ทิศนา แคมมณี กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือต้องคำนึงถึงวิธีการจัดการเรียนการสอน การจัดการชั้นเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และโรงเรียนให้เกิดความเหมาะสม (2532)

Dewey นักปรัชญาการศึกษากลุ่มพิพัฒนนิยม (Progressivism) ผู้เสนอแนวคิดการเรียนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Approach) และให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยในแง่วิถีชีวิต ได้เสนอวิธีการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่ผู้เรียนอย่างสัมพันธ์กับการจัดประสบการณ์ในโรงเรียน โดยกล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนอยู่ร่วมกันแบบสมาชิกชุมชน (Embryonic Community Life) เพราะชุมชนเป็นพื้นที่ที่ผู้คนมีเป้าหมาย ความเชื่อ ความใฝ่ฝัน ความเข้าใจร่วมกัน (1916 อ้างถึงในอัครพงษ์ สัจจวาทิต, 2546) ในช่วงทศวรรษ 1890 เขาได้ก่อตั้งโรงเรียน

ทดลอง (Laboratory School) เพื่อออกแบบห้องเรียน และจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของตนเอง โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ และได้ลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ไม่ต่างจากชีวิตจริง มีการทดลองลงมือทำโครงการต่างๆ ร่วมกันเป็นกลุ่ม และเรียนรู้ร่วมกันนอกชั้นเรียน เพื่อเป็นการฝึกให้ได้ปฏิสัมพันธ์พร้อมกับการเผชิญสังคมจริงรอบตัว ปัจจุบัน ข้อเสนอดังกล่าว ได้พัฒนาสู่แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Classroom as Learning Community) ซึ่งแนวคิดนี้พิจารณาว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งที่แยกไม่ขาดจากวัฒนธรรมประชาธิปไตย เพราะการเรียนรู้พัฒนาจากการได้ปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มิใช่การเรียนแบบแยกเดี่ยว (ซาโต, 2559)

แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Classroom as Learning Community) มีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) อันเป็นความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และมีความหมายเฉพาะต่อชุมชน และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) คือการทำกรเรียนรู้ให้ปรากฏ มีการเรียนรู้ร่วมกันว่าจะเรียนรู้อย่างไร (Learn How to Learn) (Bielaczyc & Collins, 1999; Watkins, 2005) แนวคิดนี้ มีรากฐานมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นภายในบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยลำพัง หรือเกิดจากการขัดเกลาโดยปัจจัยภายนอก หากแต่การเรียนรู้ที่มีความหมาย จะปรากฏขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคม นอกจากนี้ ความรู้มิใช่ความจริง หากเป็นประดิษฐกรรมที่กลุ่มทางสังคมให้ความหมายกับสิ่งรอบตัวจากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในบริบทวัฒนธรรมเดียวกัน และยอมรับต่อความหมายที่มีร่วมกันนั้น ดังนั้น ความรู้เป็นเรื่องของการตีความ เป็นสิ่งอัตวิสัย (Subjectivity) และความรู้จะมีพลังเมื่อมีการให้ความหมายใหม่ที่เชื่อมโยงระหว่างความจริงที่ถูกสร้างขึ้นกับผู้ตีความ นอกจากนี้ การเรียนรู้จะเกิดอย่างมีความหมาย มีพลัง และมีการพัฒนา เมื่อผู้เรียนมีเป้าหมาย และมีความสามารถในการกำกับตนเอง ซึ่งบริบทของผู้คนแวดล้อมคือกลไกผลักดันที่สำคัญ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory)

การมุ่งทำการเรียนรู้ให้ปรากฏเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ร่วมกัน Watkins (2005) กล่าวว่า ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนในแนวระนาบ ห้องเรียนเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ถูกกำกับด้วยค่านิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน (Dufour, 1998) ความร่วมมือเกิดได้โดยอาศัยภาระงานที่ท้าทาย ซึ่งไม่สามารถบรรลุโดยผู้เรียนเพียงคนเดียว

หากต้องอาศัยการพึ่งพา ช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน ในระหว่างที่ผู้เรียนพยายามพัฒนาตนเอง เพื่อพิชิตภาระงานนั้น การเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการเผชิญประสบการณ์ใหม่ได้ก่อเกิด และพัฒนาขึ้น ดังนั้น การนำการเรียนรู้มาเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการคิดสะท้อน (reflection) เกี่ยวกับการเรียนรู้ จึงเรียกได้ว่า เป็นการสร้างประสบการณ์ของการเรียนรู้ ซึ่งการที่ผู้เรียนรู้จักจุดแข็ง จุดอ่อน รู้กลวิธีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนย่อมกลายเป็นผู้ที่สามารถกำกับกับการเรียนรู้ของตนเอง ในทิศทางที่มุ่งหวังได้ การเรียนรู้ที่สำคัญซึ่งจะเกิดในระหว่างการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นเรียนที่เป็นชุมชน คือ การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning) และเพื่อรับประกันว่าความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นความหมายร่วมของชั้นเรียนที่มาจากผู้เรียนทุกคน ครูจะต้องออกแบบโครงสร้างการร่วมมือที่ทั่วถึง (ซาโต, 2559; Watkins, 2005) การที่ทุกคนได้เข้าถึงการเรียนรู้ตามโครงสร้างนี้ คือ พื้นฐานของการเกิดประชาธิปไตยในห้องเรียน (ซาโต, 2559)

ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ คือ โจทย์ หรือภาระงาน (Do) ที่ท้าทายให้สมาชิกแต่ละคนได้นำความรู้ ความเชี่ยวชาญ รวมถึงเป้าหมายรายบุคคล มาสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) จากการร่วมมือรวมพลังกัน ดังที่ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning) กล่าวว่า ภาระงานที่ท้าทายช่วยยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสื่อสารกันบนบรรยากาศของความไว้วางใจ และการช่วยเหลือจากครูอย่างเหมาะสมเปรียบเสมือนนั่งร้าน (scaffold) ที่ช่วยยกระดับความสามารถของผู้เรียนให้ไปถึงศักยภาพสูงสุด ตามแนวคิดรอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) ของ Vygotsky (ทึคณา แคมมณี, 2554) และเพื่อรับประกันว่าความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นความหมายร่วมของชั้นเรียนที่มาจากผู้เรียนทุกคน ครูจะต้องออกแบบโครงสร้างการร่วมมือที่ทั่วถึง โดยควรเริ่มจากการปฏิสัมพันธ์เป็นคู่ ตามด้วยกลุ่มย่อย และทั้งชั้นเรียน (ซาโต, 2559; Watkins, 2005) การที่ทุกคนได้เข้าถึงการเรียนรู้ตามโครงสร้างนี้ คือ พื้นฐานของการเกิดประชาธิปไตยในห้องเรียน (ซาโต, 2559) เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมสร้างความรู้แล้ว ครูพึงทำการเรียนรู้เกี่ยวกับการร่วมมือกันให้ปรากฏ โดยจะต้องมีการทบทวนและประเมินการเรียนรู้ (Review) สกัดสิ่งที่ได้เรียนรู้ (Learn) และระบุงการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์อื่น (Apply) อันเป็นวงจรของการเกิดการเรียนรู้ดังที่ Dewey กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เข้าร่วมประสบการณ์ สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์

นั้น แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่ต่อเนื่องกัน (Watkins, 2005) จากกระบวนการที่กล่าวมาทั้งหมด นำไปสู่การสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) การกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ คือ กระบวนการกำหนด ทบทวน พัฒนาเป้าหมายการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของชุมชน 2 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning)

2) การกำหนด/ทบทวนค่านิยม คือ กระบวนการกำหนด ทบทวน พัฒนาสิ่งที่พึงปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน

3) การแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหา คือ กระบวนการร่วมมือที่เริ่มจากสมาชิกระดับคู่กลุ่ม ไปสู่ทั้งชั้นเรียนเพื่อแสวงหาคำตอบต่อโจทย์สถานการณ์ปัญหาหรือภาระงานที่ทำทนาย แล้วพัฒนาเป็นความรู้ร่วมของชั้นเรียนตามเป้าหมายชุมชน

4) การประเมินการเรียนรู้ คือ กระบวนการประเมินการเรียนรู้ของตนเองเมื่อเทียบกับเป้าหมาย โดยระบุสิ่งที่ทำได้สำเร็จ และสิ่งที่ทำไม่สำเร็จ พร้อมระบุเหตุที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้น

5) การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ การบอกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือความรู้ใหม่จากการเข้าร่วมเรียนรู้

6) การระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้คือการบอกวิธีปรับใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์อื่น

กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าวมานี้ มีหัวใจสำคัญ คือ การมีเป้าหมายร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ร่วมตามเป้าหมายของชุมชน รวมถึงการนำประสบการณ์การร่วมมือมาเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับทัศนะของ Dewey ที่พิจารณาพฤติกรรมประชาธิปไตยว่าสามารถออกแบบเป็นประสบการณ์ที่แนบสนิกับการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ โดยทำที่สุดแล้ว ผู้เรียนต้องนำความรู้ร่วมที่ชุมชนสะสมไว้ ไปออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์เผยแพร่ต่อสาธารณะ (Dewey, 1916 อ้างถึงใน อัครพงษ์ สัจจวาทิต, 2546)

การนำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนมาปรับใช้ จึงนับเป็นเรื่องสำคัญที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อการศึกษาที่กำหนดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง เพราะผู้เรียนเป็นทั้งเจ้าของความรู้ที่ร่วมกันสร้างขึ้น และเป็นผู้กำกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ห้องเรียนเช่นนี้ ยังได้วางรากฐานประชาธิปไตยให้เกิดในสังคมได้อย่างมั่นคง ซึ่งครู และผู้เรียนสามารถร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีได้นำหลักพฤติกรรมประชาธิปไตยมาสอนโดยตรง แต่ได้นำสาระประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ มาเป็นเนื้อหาในการออกแบบหัวข้อความรู้เพื่อจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยบูรณาการเนื้อหาสาระที่กำหนดเป็นหัวข้อเรื่อง “ภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่เอื้อให้ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์เชิงความหมาย เพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อคำว่า “เกษตรกรรม” โดยเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเกษตรกรรมในแง่ของสิ่งสร้างสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และเป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ รวมถึงนำพาโลกมาสู่จุดเสียมโทรมผ่านเหตุการณ์ปฏิวัติเขียวที่มีอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสุดท้าย ผู้เรียนจะต้องคิดร่วมกันว่า จะมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้เชิงลึกแล้วนำเสนอความรู้นี้แก่สาธารณะเพื่อให้เกิดการตระหนักต่อปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร การออกแบบการเรียนรู้เช่นนี้ตรงกับแก่นวิชาสังคมศึกษาซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนค้นคว้า มุมมองเดิม สร้างมุมมองใหม่ที่มีต่อสังคม (ชาโต และไซโต, 2561) เพื่อบรรลุต่อวัตถุประสงค์การเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยออกแบบให้ผู้เรียนสามารถความรู้ขึ้นอย่างเป็นลำดับ เริ่มตั้งแต่ การรับสารผ่านการฟัง อ่าน เขียนจับประเด็น สู่การแสดงความคิดเห็นตามมุมมองของตนเอง การนำความคิดเห็นมาอภิปรายเพื่อสร้างมุมมองใหม่ การประยุกต์ใช้มุมมองใหม่สู่การลงมือทำงาน และขยายผลสู่องค์ความรู้อื่น อันเป็นกระบวนการสร้างความรู้ที่เกิดควบคู่กับการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ตลอดกระบวนการ

จากสถานการณ์ปัญหาสังคมปัจจุบัน ซึ่งควรเปลี่ยนทิศทางการศึกษาจากการแข่งขันเป็นความร่วมมือ การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพ และการปฏิสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์สังคม ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งพิจารณาว่า ห้องเรียนเป็นองค์กรทางสังคมที่จำลองความหลากหลายเอาไว้ โดยมีกิจกรรมหรืองานที่ยืดหยุ่นให้ผู้เรียนได้สร้างปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาจากงานที่ท้าทาย โดยใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญของสมาชิกแต่ละคนในการกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่ครูจัดไว้ให้นั้น มีความคล้ายคลึงกับสังคมโลกภายนอกชั้นเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้คนที่มีความหลากหลาย และกำลังเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนเกี่ยวกับการอยู่รอดร่วมกัน การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน จึงน่าจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่สามารถอยู่รอด อยู่ร่วมเพื่อสร้างสรรค์สังคม ตามความหมายและหลักการพฤติกรรมประชาธิปไตย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้

กำหนดให้หัวข้อความรู้บูรณาการเรื่อง “ภูมิสังคม-วัฒนธรรมทางการเกษตรกรรม” เป็นบริบทของการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

คำถามการวิจัย

จากความสนใจดังกล่าว นำมาสู่การกำหนดคำถามการวิจัย คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาสามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษาได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนน่าจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา เนื่องจาก แนวคิดนี้ พิจารณาชั้นเรียนเป็นบริบทเชิงชุมชน สมาชิกชุมชนมีเป้าหมายที่จะต้องบรรลุร่วมกัน 2 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) ซึ่งเป้าหมายดังกล่าว ต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ที่มีความหมายร่วมกัน รวมถึงนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ และเผยแพร่สู่สาธารณะในท้ายที่สุด ซึ่งในระหว่างกระบวนการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผู้เรียนจะได้ฝึกการร่วมมือผ่านภาระงานที่ช่วยยกระดับการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะบรรลุภาระงานดังกล่าวไปเพียงลำพังไม่ได้ ต้องอาศัยการสื่อสารปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนความเข้าใจนำไปสู่การยกระดับความเข้าใจในเชิงสังคมศาสตร์ ตามที่ ซาโต และไซโต กล่าวว่า แก่นแท้ (Authentic Learning) ของการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ก็เพื่อมุ่งปรับมุมมองเดิม สร้างมุมมองใหม่ (2561) นอกจากนี้ ในระหว่างที่ผู้เรียนดำเนินการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ จะต้องนำการเรียนรู้ของตนเองมาพิจารณาอย่างสม่ำเสมอ เริ่มตั้งแต่ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การทบทวนและประเมินการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งสกัดสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น รวมทั้งครูได้มีการจัดให้นำเรื่องการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนรู้เพื่อปฏิสัมพันธ์ร่วมมือกัน มาทบทวนความสำคัญ และพัฒนาเป็นความรู้เชิงปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยกิจกรรมการเรียนรู้ และการปฏิบัติต่อกันทั้งหมดในชุมชน จะต้องเคารพต่อหลัก

ค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนกำหนดขึ้นร่วมกัน เพื่อรับประกันว่า พื้นที่ห้องเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัย และผู้เรียนมีหน้าที่ในการสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จากที่กล่าวมานี้ จึงน่าจะกำหนดเป็นสมมติฐานได้ว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบการทดลองเบื้องต้น เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองเพียง 1 กลุ่ม มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. ตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2561 กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเพลินพัฒนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกอย่างเจาะจงเพื่อกำหนดให้หนึ่งชั้นเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม มีนักเรียนจำนวน 21 คน
3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย
 - 3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 - 3.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมประชาธิปไตย ประกอบด้วย การเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา
4. เนื้อหาที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหัวข้อบูรณาการวิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม
5. ระยะเวลาการทดลอง ใช้เวลา 10 สัปดาห์ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงสัปดาห์ที่ 1-6 จะเป็นการสร้างความรู้ร่วมภายใต้หัวข้อภูมิสังคม-วัฒนธรรมทางการเกษตรกรรม ช่วงสัปดาห์ที่ 7-10 เป็นการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์จากความรู้ร่วมของชุมชน รวมถึงนำเสนอผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแก่สาธารณะ

คำจำกัดความ

1. **พฤติกรรมประชาธิปไตย** หมายถึง การปฏิบัติต่อกันเพื่อให้สมาชิกของชั้นเรียน และชั้นเรียนนั้นบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกันอย่างราบรื่น ประกอบด้วยลักษณะพฤติกรรม ดังนี้
 - 1.1 **การเคารพซึ่งกันและกัน** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเคารพต่อตนเอง และการเคารพต่อผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงเคารพต่อกติกาที่กำหนดเพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้แก่

กล้าพูดแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ชักถามเพื่อให้ผู้อื่นร่วมแสดงความคิดเห็น ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน

1.2 การมีร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยไม่แบ่งแยก มีการแบ่งปันบทบาทหน้าที่ และทรัพยากรต่างๆ รวมถึงสื่อสารเพื่อประสานงานเพื่อให้เกิดความราบรื่นตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการทำงาน ได้แก่ มอบหมายงานให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น ไม่แบ่งแยกหน้าที่ และกล้าตักเตือนเมื่อทำงานร่วมกัน

1.3 การเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ตัดสินปัญหา มีกระบวนการคิดที่รอบคอบ แสดงออกด้านจุดยืนโดยยึดเหตุผลเป็นหลัก ได้แก่ พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า ไม่ใช้อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และละเอียดรอบคอบตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ

2. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งพิจารณาชั้นเรียนเป็นชุมชน โดยผู้เรียนมีสถานะเป็นสมาชิกของชุมชนที่มีปฏิสัมพันธ์กันผ่านการร่วมมือเพื่อให้เป้าหมายของชุมชนบรรลุผล เป็นปฏิสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยความไว้วางใจ การฟังพาดภัยซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกชุมชนได้พยายามร่วมกันเพื่อวางแผน ดำเนินการเรียนรู้ และประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้เป้าหมายหลัก 2 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้ร่วม และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 การกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ผู้เรียนกำหนด ทบทวน พัฒนา เป้าหมายการเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายของชุมชน 2 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning)

2.2 การกำหนด/ทบทวนค่านิยม คือ กระบวนการที่ผู้เรียนกำหนด ทบทวน พัฒนาสิ่งที่พึงปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน

2.3 การแก้ไขสถานการณ์ปัญหา คือ กระบวนการร่วมมือที่เริ่มจากระดับคู่ กลุ่ม ไปสู่ทั้งชั้นเรียน เพื่อแสวงหาคำตอบต่อโจทย์สถานการณ์ปัญหา และพัฒนาเป็นความรู้ร่วมของชั้นเรียน

2.4 การประเมินการเรียนรู้ คือ กระบวนการทบทวน ตรวจสอบ ประเมินการเรียนรู้ร่วมกับเป้าหมายการเรียนรู้

2.5 การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือความรู้ใหม่จากการเข้าร่วมเรียนรู้ในครั้งนั้นทั้งในด้านเนื้อหา และการเรียนรู้

2.6 การระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ การระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหา และการเรียนรู้ไปปรับใช้ในสถานการณ์อื่นอย่างไร

3. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งพิจารณาชั้นเรียนเป็นชุมชน โดยใช้วิชาสังคมศึกษามากำหนดเป็นหัวข้อความรู้ โดยผู้เรียนมีสถานะเป็นสมาชิกของชุมชนโดยมีเป้าหมายที่จะบรรลุร่วมกัน 2 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้ร่วมของชุมชนเกี่ยวกับภูมิสังคม-วัฒนธรรมทางการเกษตรกรรม และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้

ประโยชน์ที่ได้รับ :

1. ประโยชน์ในทางปฏิบัติ การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แนวทางของการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาซึ่งกำลังเผชิญกับข้อท้าทายของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ และเป็นกลุ่มคนสำคัญในการพัฒนาสังคมในวันข้างหน้า
2. ประโยชน์ในทางวิชาการ ผู้บริหาร นักวิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาสามารถนำแนวทางการวิจัย รวมถึงผลของการวิจัยไปใช้ศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนการศึกษาสู่อนาคต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารวบรวมทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. พฤติกรรมประชาธิปไตย
 - 1.1 ความหมายของประชาธิปไตย
 - 1.2 ความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย
 - 1.3 การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
2. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 - 2.1 ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 - 2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 - 2.3 การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
3. การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศไทย
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 1 พฤติกรรมประชาธิปไตย

1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” มีต้นกำเนิดมาจากภาษากรีก หมายถึง “การปกครองโดยชนหมู่มาก” หรือ “การปกครองโดยหมู่ชน” (Rodee, T.J.Anderson & C.Q.Cristol, 1957 อ้างถึงในมยุรี วิมลโสภณกิตติ, 2537) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมายว่า เป็นคำเรียกระบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ เป็นการถือเสียงข้างมากของคนในสังคมเป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) งานวิจัยของออร์ปวีณ์ นามสนธิ (2558) ได้สังเคราะห์และสรุปหลักการประชาธิปไตยจากการให้ความหมายโดยนักปกครอง นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญว่าประกอบด้วย 1) หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2) หลักสิทธิและเสรีภาพ 3) หลักความเสมอภาค 4) หลักนิติธรรม 5) หลักภราดรภาพ

การพิจารณาความหมายของประชาธิปไตยยังได้รับการตีความในแง่ของวิถีการอยู่ร่วมกัน ดังที่ Dewey (1966: 87 อ้างถึงในประทุม อังกูรโรหิต, 2556) และสาโรช บัวศรี (2544) ระบุว่าประชาธิปไตย หมายถึง แบบของการปกครองประการหนึ่ง นอกจากนี้ ยังเป็นน้ำใจ และวิถีคิดแห่งชีวิตของบุคคลซึ่งอยู่ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยนั้นอีกประการหนึ่ง โดยมีคาวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมคือองค์ประกอบของน้ำใจประชาธิปไตย วัฒนธรรมประชาธิปไตยเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และสังคมที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย ดังนั้น การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยจึงเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้คนในสังคมหรือชุมชนนำเอาหลักการประชาธิปไตยในเชิงอุดมคติมาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตจนกลายเป็นนิสัยในชีวิตประจำวัน

การพิจารณาความหมายของประชาธิปไตยซึ่งเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาได้ยึดถือความหมายในแง่ของวิถีการอยู่ร่วมกันเป็นสำคัญ โดยมีการให้ความหมายจากนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2523) กล่าวถึงประชาธิปไตยในแง่วิถีชีวิตว่า เป็นสังคมที่ประชาชนเชื่อมั่นในเหตุผล ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

สารوخ บัวศรี (2544) ได้ระบุนิยามของประชาธิปไตย ในแง่ของวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตว่า ประชาธิปไตยเป็นสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์ชนิดหนึ่ง สัมพันธภาพที่เรียกว่าประชาธิปไตยนั้น หมายถึง ทุกๆ คนร่วมมือกัน ต่างก็นับถือซึ่งกันและกัน ต่างใช้ปัญญาเป็นหลักใหญ่ ใช้ปัญญาเป็นเครื่องยึดรั้งไม่ให้ร่วมมือไปในทางที่เสีย หรือไม่ให้หลงนับถือในเรื่องซึ่งเสียหาย ทุกคนร่วมมือกัน แบ่งปันกัน และประสานงานกัน เพื่อแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปจนได้ และทำให้ทุกคนเจริญเติบโตไปด้วยกันตามอัตภาพ สัมพันธภาพ น้ำใจและวิถีคิดแห่งชีวิต คารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม คือ องค์ประกอบของน้ำใจประชาธิปไตย

ทิตินา แคมมณี (2536) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยในมิติของการเมืองการปกครอง กับประชาธิปไตยในมิติของวิถีชีวิตว่า หากบุคคลขาดคุณสมบัติประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตแล้ว ก็ยากที่จะมีประชาธิปไตยในความหมายที่แท้ในสภาพการณ์อื่น

จะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยในแง่วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตซึ่งเป็นมิติความหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน หมายถึง แนวทางการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้อง และสนับสนุนต่อระบอบการปกครองที่ล้อมติปวงชนเป็นใหญ่ สิทธิเสรีภาพ เสมอภาค นิติธรรม และภราดรภาพ เป็นแนวทางการคิด และการปฏิบัติเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างเคารพต่อกัน รู้จักร่วมมือ โดยมีปัญญาเป็นสิ่งชี้นำเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.2 ความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย

ผู้วิจัยได้รวบรวมนิยามความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านการศึกษาทั้งไทย และต่างประเทศ ดังนี้

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2557) กล่าวถึงลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ มีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ มีวิจารณ์ญาณ และมีความคิดเห็นที่จะแสดงออก และมีส่วนร่วม ไม่ใช่เป็นผู้ที่ถูกกระทำ หรือเป็นผู้ใช้สิทธิ์บ้างครั้งบางคราว นับเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ถ้าไม่มีวิถีคิดและไม่รู้จักคิด คนในระบอบประชาธิปไตยจะกลายเป็นผู้ถูกกระทำฝ่ายเดียว แต่ประชาธิปไตยหมายถึงทุกคนเป็นพลเมืองที่เป็นผู้กระทำ และมีส่วนร่วมกระทำด้วย

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (15 กันยายน 2553) กล่าวว่า ประชาธิปไตยไม่ใช่กฎธรรมชาติ แต่เป็นเรื่องของอารยชนที่ต้องการจะไปให้พ้นการตัดสินปัญหาด้วยกำลัง หรือกฎธรรมชาติ ซึ่งพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ คือ พึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบตนเองได้ ไม่ยอมอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ใด
- 2) เห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นตนกับคนอื่นเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างในด้านใดก็ตาม
- 3) ยอมรับความแตกต่าง คือ เข้าใจว่าทุกคนมีเสรีภาพ แต่ละคนจึงแตกต่างกันได้ การยอมรับความแตกต่างทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ไม่ใช่ความรุนแรงต่อผู้เห็นต่าง
- 4) เคารพสิทธิผู้อื่น คือ เข้าใจว่าสิทธิของตนเองและคนอื่นมีขอบเขต ซึ่งแต่ละคนมีสิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น
- 5) รับผิดชอบต่อสังคม คือ การมีสำนึกต่อการเป็นเจ้าของสังคม จึงไม่ใช่เสรีภาพในการทำให้สังคมเสื่อม หากแต่ร่วมแก้ปัญหาเพื่อทำให้สังคมดีขึ้น
- 6) เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม คือ เข้าใจหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ หลักการปกครอง การมีส่วนร่วม การใช้วิถีประชาธิปไตยแก้ปัญหา

ปริญญา (15 กันยายน 2553) ได้ขยายความเพิ่มเติมว่า เด็กชั้นประถมจะต้องเรียนรู้เรื่องของความรับผิดชอบต่อ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นกับการใช้สิทธิเสรีภาพ โดยจะถูกฝึกให้รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อผู้อื่น และรับผิดชอบต่อสังคม ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพแต่ต้องไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพคนอื่น และทำสิ่งใดจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลงขึ้นอยู่กับกระทำของคนในสังคม นอกจากนี้ ยังต้องเรียนรู้เรื่อง การประนีประนอม (compromise) และการทำงานร่วมกับคนอื่น (cooperation) ไม่ใช่เรียนรู้แต่การแข่งขัน (competition) เท่านั้น เพราะประชาธิปไตยคือการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงต้องสอนให้เด็กเรียนรู้ที่จะแก้ไขความขัดแย้ง เรียนรู้ที่จะตกลงกัน และเรียนรู้ที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยเครื่องมือที่โรงเรียนในยุโรปและอเมริกาใช้ในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย คือ การให้นักเรียนได้ออกไปสัมผัสกับปัญหาในสังคมจริง เกิดการตั้งคำถาม ใช้กระบวนการกลุ่มในการถกเถียง วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุและเสนอโครงการงานของกลุ่มในการลงมือแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนเกิดการ

เชื่อมโยงตนเองเข้ากับสังคม การทำงานกลุ่มทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่าง เคารพสิทธิและรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดจิตสำนึกที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบต่อสังคม

ซาโรซ บัวศรี (2544) พิจารณาว่าประชาธิปไตยคือสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) มีการเคารพซึ่งกันและกันอย่างยิ่ง (Respect for Individuals) หรือ คารวะธรรม คือ ทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และความคิด เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น แสดงความคิดเห็นของตนเอง ในขณะเดียวกันยอมเปิดโอกาสให้คนอื่นแสดงความคิดเห็น เช่น คำกล่าวที่ว่า “I may not agree to what you say, but I will fight to the death for the right for you to say it.” แปลว่า “ข้าพเจ้าอาจไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ท่านพูด แต่ข้าพเจ้าจะต่อสู้ถึงตายเพื่อสิทธิสำหรับท่านได้พูดสิ่งนั้น”

2) มีการแบ่งปัน ร่วมงานกัน และประสานงานกัน (Sharing, Participation and Co-operating) หมายความว่า การอาสารับแบ่งงานไม่บ่าเบียด ร่วมมือกันกำหนดงาน ประสานงานร่วมกัน โดยทำตามแผนการที่ตกลงร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว หรือเรียกว่า สามัคคีธรรม

3) มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา (Faith in the Method of Intelligence) หรือ ปัญญาธรรม หมายถึง การลงมือทำการใดๆ โดยใช้ปัญญาชี้ทางไม่ให้ไขว้เขวไปในทางที่เสื่อมเสีย

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ระบุถึงทัศนคติและพฤติกรรมประชาธิปไตย ดังนี้

- 1) เคารพในความคิดเห็นของทุกคน
- 2) ยอมรับในความแตกต่างทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพ สติปัญญา และอารมณ์
- 3) รู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
- 4) ใช้เหตุผลและปัญญาในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้ง

Dewey (1916 อ้างถึงใน ประทุม อังกูโรหิต, 2556) กล่าวถึงหลักการประชาธิปไตยในแง่ที่ว่า มีลักษณะเป็นพลวัตร ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมในขณะนั้น ดังนั้น การรับเอาความหมาย และหลักการประชาธิปไตยมาปฏิบัติในฐานะมรดกของสังคม มิใช่การรับมาปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบตามที่เคยเข้าใจกันในสภาพเดิม แต่ต้องสอนให้เข้าใจตามบริบท โดยให้ผู้เรียนได้รู้ว่า สังคมประชาธิปไตยใน

สภาวะปัจจุบันหมายความว่าอย่างไร มีปัญหาอะไร และจะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมปัจจุบันได้อย่างไรโดย Dewey ได้กล่าวถึงหลักการกว้างๆ ว่า สังคมควรยินยอมให้บุคคลมีทัศนะและแนวปฏิบัติที่หลากหลายไม่จำกัด (Dewey, 1916 อ้างถึงใน อัครพงษ์ สัจจวาทิต, 2546) แต่การหาข้อยุติเพื่อสร้างสิ่งที่มีร่วมกันให้แก่สังคม ต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วม (participation) โดยเน้นความร่วมมือ (co-operation) และการประนีประนอม (compromising) ผ่านการทำงานในลักษณะงานกลุ่มที่กำหนดโครงการร่วมกัน ซึ่งความสามารถทั้ง 2 ประการนี้ จำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

ซาโต (2559) กล่าวถึงรากฐานที่นำไปสู่การเกิดประชาธิปไตยว่า จะต้องมาจากการกระทำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่รับฟังซึ่งกันและกัน เป็นการรู้จักรับฟังเสียงของผู้อื่น

จากลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ได้อ้างถึงนี้ สรุปได้ว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยหมายถึง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเจริญแก่ส่วนรวมร่วมกัน สมาชิกของสังคมจะต้องรู้จักเคารพตนเอง นำไปสู่การกล้าแสดงความคิดเห็น และแสดงออกผ่านการลงมือกระทำ เคารพผู้อื่น โดยเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังอย่างเปิดกว้าง ซึ่งอยู่บนหลักการของความเท่าเทียม และเคารพต่อความแตกต่างหลากหลาย ขณะเดียวกัน ความแตกต่างหลากหลายนั้นต้องตั้งอยู่บนขอบเขตของการประสานประโยชน์ร่วมกัน ผ่านการร่วมมือ ประนีประนอม เพื่อประสานงาน นำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาส่วนรวม โดยต้องยึดเหตุผลเป็นหนทางสู่การใช้ปัญญาชั้นนำ พฤติกรรมประชาธิปไตยจึงประกอบด้วย การเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ดังที่ สาโรช บัวศรีได้จำแนกไว้ (สาโรช บัวศรี, 2544)

เมื่อพิจารณาความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตยในบริบทของการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ซึ่งเปรียบเทียบชั้นเรียนเป็นสังคมหนึ่ง สรุปได้ว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นการปฏิบัติต่อกันเพื่อให้สมาชิกของชั้นเรียน และชั้นเรียนนั้น บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ร่วมกันอย่างราบรื่น ประกอบด้วยลักษณะพฤติกรรมได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของพฤติกรรมประชาธิปไตยและกรอบพฤติกรรม

องค์ประกอบ	กรอบพฤติกรรม
การเคารพซึ่งกันและกัน	<ul style="list-style-type: none"> - กล้าแสดงออก - มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ รับผิดชอบการกระทำของตนเอง - เห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน - ยอมรับความแตกต่าง - เคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่ละเมิด เคารพความคิดเห็นผู้อื่น
การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน	<ul style="list-style-type: none"> - รับผิดชอบต่อส่วนรวม - ร่วมแก้ปัญหาส่วนรวม - ประนีประนอม - ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ - ประสานประโยชน์โดยคิดถึงส่วนรวม
การเชื่อมั่นในวิธีการทาง ปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เหตุผลแก้ปัญหา - ใช้เหตุผลคลี่คลายความขัดแย้ง

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมประชาธิปไตย และกรอบพฤติกรรมที่กล่าวมานี้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านพุทธิปัญญา และด้านสังคม ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อความนี้มาปรับเป็นนิยามปฏิบัติการในรูปแบบข้อความแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ในเครื่องมือเก็บข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตยของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำมาปรับให้เข้ากับบริบทของชั้นเรียนที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก

1.3 ความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

นักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศได้ระบุถึงความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1.3.1 การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พฤติกรรมประชาธิปไตย คือ คุณลักษณะสำคัญที่โรงเรียนพึงพัฒนาแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นวัยที่เหมาะสมต่อการปลูกฝังอุปนิสัยในการใช้ชีวิตทางสังคมอันเนื่องจาก

ความพร้อมด้านสติปัญญาซึ่งเรียนรู้ที่จะปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่ผู้เรียนในวัยประถมศึกษา จึงมีความเหมาะสม และสามารถทำได้ สิ่งที่น่าสนใจคือ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียนมีลักษณะเป็น วงจรที่มีพลวัตรร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจาก การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กัน ส่วน การให้ผู้เรียนแข่งขันกันอย่างแยกเดี่ยวคือการแยกผู้เรียนออกจากสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ตาม ธรรมชาติ (ทีศนา แคมมณี, 2545) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยซึ่งเน้นการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของคนในกลุ่มหรือสังคม นอกจากจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยแล้ว พฤติกรรมประชาธิปไตยที่ถูกพัฒนานั้น ยังย้อนกลับไปพัฒนา พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นลักษณะของวงจรไม่รู้จบ จึงกล่าวได้ว่า การมุ่งพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยแก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาจะช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าได้อีกด้วย

1.3.2 การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยมีความสอดคล้องกับหลักการจัดการ ประถมศึกษา การจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนวัยประถมศึกษานั้น เป็นการจัดการประถมศึกษาให้แก่เด็กที่มี อายุระหว่าง 6-12 ปี โดยประมาณ ถือเป็นการศึกษาภาคบังคับ เพราะเป็นการศึกษาที่มีเป้าหมาย เพื่อมุ่งพัฒนารากฐานให้กับผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการ เจตคติ และทักษะอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการ ดำรงชีวิต หลักการ และแนวคิดในการจัดการประถมศึกษาในปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) การศึกษาเพื่อ ปวงชนโดยปวงชน (Education for All and All for Education) 2) การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม (Whole-Child Development) 3) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) และ 4) การเล่นเพื่อการเรียนรู้ (Play to Learn) (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557)

ในที่นี้ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียนสัมพันธ์โดยตรงกับหลักการของการ พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม (Whole-child Development) และความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) โดยตรง ดังอธิบายต่อไปนี้

1) การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม (Whole-Child Development) หลักการของ การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมตั้งอยู่บนความเข้าใจที่กล่าวว่า พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กมีความ สัมพันธ์กันทุกด้าน ไม่สามารถแยกส่วนออกจากกันได้ การที่เด็กจะประสบความสำเร็จในการ เรียนรู้ทางวิชาการหรือมีพัฒนาการด้านสติปัญญาได้นั้น จะต้องมีพื้นฐานที่ดีจากพัฒนาการด้าน อารมณ์-จิตใจ สังคม และร่างกาย หากสุขภาพจิต และกายสมบูรณ์พร้อม อารมณ์มั่นคง มีวุฒิภาวะ

และมีทักษะสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น การจัดการศึกษาอย่างสมดุลจึงเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กันซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการประถมศึกษา (Bradekamp, 2012 อ้างถึงใน ยศวีร์ สายฟ้า, 2557)

หลักการพัฒนาผู้เรียนแบบเป็นองค์รวมนั้น เป็นจุดเน้นสำคัญที่ Dewey เสนอไว้ในการพัฒนาชั้นเรียนประชาธิปไตย โดยกล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนมิใช่การเน้นเนื้อหาวิชาการ อันเป็นลักษณะของการเรียนรู้แบบแยกส่วน แต่ต้องจัดการให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการลงมือทำ (Learning by Doing) มีการร่วมมือระหว่างผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญ เพื่อกระตุ้นพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน พฤติกรรมประชาธิปไตยที่เกิดจากการเข้าร่วมประสบการณ์การเรียนรู้บนหลักการของความเป็นองค์รวม จึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนวัยประถมศึกษาอย่างเหมาะสม เป็นมาตรฐานที่บอกว่าผู้เรียนจะสามารถเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จากการพัฒนาที่สมดุล (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557)

2) การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) หลักการนี้กล่าวว่า เด็กแต่ละคนมีคุณลักษณะ และประสบการณ์ภูมิหลังเฉพาะตัว คุณลักษณะและประสบการณ์ภูมิหลังเหล่านี้มีผลต่อการเรียนรู้ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย Bickart, Jablon and Dodge (2004 อ้างถึงใน ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) กล่าวว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

2.1) ภาวะทางอารมณ์ (Temperament) หมายถึง ทัศนคติทางจิตใจของบุคคลที่ครอบคลุมเรื่องของอารมณ์ที่มีต่อการใช้ชีวิต และมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมาแตกต่างกัน

2.2) ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (Interests and Talents) ในห้องเรียนหนึ่งๆ จะประกอบไปด้วยเด็กที่มีความสนใจ และความถนัดที่หลากหลายแตกต่างกันไป

2.3) รูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (Learning Differences) รูปแบบการเรียนรู้เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลอีกประการหนึ่งที่พบในชั้นเรียน เด็กแต่ละคนจะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนหนึ่งๆ ที่ควรจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกันด้วย

2.4) ประสบการณ์ชีวิต (Life Experiences) เด็กแต่ละคนมีประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่าง ประสบการณ์ที่เป็นภูมิหลังเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการเรียนรู้ ความรู้สึกนึกคิด และการใช้ชีวิตของเด็ก

2.5) ความต้องการพิเศษ (Special Needs) เด็กหลายคนอาจไม่ได้มีความสมบูรณ์พร้อมทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ และการอยู่ร่วมกันของเด็กในชั้นเรียน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายนี้ และจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องตามศักยภาพ และความต้องการพิเศษของผู้เรียนแต่ละคน

การจัดการศึกษา จึงพึงนำความแตกต่างระหว่างบุคคลตามที่กล่าวมานี้ มาพิจารณาประกอบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยซึ่งมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเคารพต่อปัจเจกบุคคล เคารพต่อความแตกต่างหลากหลาย และให้เกียรติซึ่งกันและกันในฐานะที่คนทุกคนเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียม จึงเป็นปัจจัยเชิงสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมให้ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนได้รับการพัฒนาอย่างสอดคล้องกับปัจจัยภูมิหลัง ภายใต้สภาพแวดล้อมเช่นนี้ ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตนเอง

3) การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยแก่ผู้เรียนมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การศึกษามีความสัมพันธ์กับสังคม เนื่องจากโรงเรียนซึ่งถือเป็นหน่วยหนึ่งในระบบสังคมนั้น มีหน้าที่ในการผลิตผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบัน และอนาคต สังคมในช่วงศตวรรษที่ 20 ถึงก่อนศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมอุตสาหกรรม โรงเรียนในฐานะขององค์กรที่ผลิตสมาชิกให้แก่สังคมจึงมีเป้าหมายของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นในการสร้างคนที่มีความรู้ และทักษะปฏิบัติอันเหมาะสมต่อการทำงานตามแบบระบบในรูปแบบโรงงานอุตสาหกรรม (Factory Model) กล่าวได้ว่า โรงเรียนเป็นผลผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ระบบโรงงานเป็นหลักคิด (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2557) ตามนัยยะนี้ จุดมุ่งหมายของการเรียนจึงมุ่งเน้นการแข่งขัน การทำตามระบบ ผู้เรียนมุ่งรับความรู้ และท่องจำให้ได้มากที่สุด จึงขาดการคิดสร้างสรรค์ เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การตื่นตัวต่อสังคมโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างมาก เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางการศึกษา ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การไหลล้นของข้อมูลปริมาณมหาศาลที่เกิดจากเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลให้การสอนโดยการถ่ายทอดความรู้โดยตรงไปตรงมานั้น ไม่เหมาะสมกับบริบททางสังคมอีกต่อไป

การจัดการเรียนรู้ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนเป็นนักเรียนผู้ สามารถสร้างความรู้ที่มีความหมาย และมีทักษะปฏิบัติจากการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ทักษะที่สำคัญซึ่งถูกระบุในกระบวนทัศน์ตาม แนวทางศตวรรษที่ 21 คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน มีทักษะการสื่อสาร การร่วมมือเพื่อ เรียนรู้ร่วมกัน มีความเข้าใจต่อมุมมองแบบข้ามวัฒนธรรม เพื่อจัดการความรู้จากมุมมองที่หลากหลาย สามารถเรียนรู้จากกันและกัน และปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ ดังนั้น การส่งเสริมให้ ผู้เรียนรู้วิถีการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น (A Way of Associate Living) ตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนา พฤติกรรมประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนตามกระบวนทัศน์ของศตวรรษที่ 21 (จอห์นสัน และจอห์นสัน, 2554)

1.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยจากนัก การศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้แก่ Dewey นักปรัชญาการศึกษาสาขาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ทิศนา ขัมมณี นักการศึกษาชาวไทยซึ่งศึกษา และวิจัยวิธีพัฒนากระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และมานาบุ ซาโต ซึ่งเป็นผู้นำคนสำคัญในการปฏิวัติโรงเรียนของ ประเทศญี่ปุ่นสู่การสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยจากชั้นเรียน มานำเสนอไว้ ดังนี้

1.4.1 ข้อเสนอของ Dewey นักปรัชญาการศึกษาสาขาพิพัฒนนิยม

วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงในระดับของปรัชญาการศึกษา โดยปรัชญา ซึ่งยึดหลักการประชาธิปไตยได้แก่ ปรัชญาสาขาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ของ Dewey แนวคิด หลักของการจัดการศึกษาแบบพิพัฒนนิยม (Progressivism) คือ การศึกษาจะต้องพัฒนาเด็กทุกด้าน ไม่เฉพาะด้านสติปัญญาเท่านั้น แต่เด็กจะต้องได้รับการดูแล และพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาควบคู่กันไป ปรัชญากลุ่มนี้ นอกจากจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็น องค์กรรวม (Whole-Child Development) ตามที่กล่าวมาแล้ว ยังเน้นพัฒนาความสนใจ และความ ถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนปรับตัวเข้ากับสังคมได้ รวมถึง สามารถแก้ปัญหาสังคมที่ตนเป็นสมาชิก จากแนวคิดของปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) สามารถสรุปเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ (สุดใจ เหล่าสุนทร, 2517 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สิน ลารัตน์, 2557) ดังนี้

- 1) เน้นความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

- 2) ให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน
- 3) เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสภาพแวดล้อมที่ครูจัดเตรียมให้
- 4) ได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องที่ศึกษา
- 5) ได้รับประสบการณ์ที่น่าสนใจ ชักจูงใจ เช่น การใช้ภาพยนตร์ สไลด์ วิทยากร เป็นต้น
- 6) ได้รับความช่วยเหลือให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหา หาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา วิเคราะห์ข้อมูล
- 7) ได้รู้จักการวางโครงการ ดำเนินโครงการ วิเคราะห์และประเมินโครงการต่างๆ
- 8) ส่งเสริมประชาธิปไตยและความร่วมมือในการเรียนการสอน
- 9) การเรียนควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องเกี่ยวพันกันตลอดเวลา

จากกระบวนการจัดการเรียนการสอน จะเห็นว่า Dewey ให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์ทางตรง อาทิ การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสภาพแวดล้อมที่ครูจัดเตรียมให้ การได้รับประสบการณ์ผ่านภาพยนตร์ สไลด์ วิทยากร รู้จักจัดการข้อมูล และกำหนดโครงการต่างๆ ด้วยตนเอง สิ่งนี้สัมพันธ์กับนิยามการศึกษาในมุมมองของ Dewey ซึ่งกล่าวว่า การศึกษา คือ การสร้างหรือจัดระบบใหม่แก่ประสบการณ์ ซึ่งช่วยเพิ่มความหมายแก่ประสบการณ์ และเพิ่มพูนความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของประสบการณ์อนาคตโดยผู้เรียนเอง Dewey ได้จำแนกประสบการณ์ เป็น 2 ระดับ ได้แก่ ประสบการณ์ปฐมภูมิ (Primary Experience) และประสบการณ์ทุติยภูมิ (Secondary Experience) นิยามของสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในรูปของความรู้หรือทักษะจากประสบการณ์หนึ่ง จะกลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ทำความเข้าใจ และจัดการกับสถานการณ์ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์อื่นได้ กระบวนการดังกล่าวนี้จะดำเนินไปเรื่อยๆ トラบเท่าที่ชีวิต และการเรียนรู้ยังดำรงอยู่ โดยหน้าที่ของครูจะต้องออกแบบการเรียนการสอนให้เกิดความต่อเนื่องตามหลักความต่อเนื่องของประสบการณ์ (Principle of Continuity of Experience) โดยเริ่มจากการทำให้ผู้เรียนสนใจต่อสิ่งที่เรียนจากภายใน สร้างการควบคุมจากภายในมิใช่การบังคับจากภายนอก หากเป็นการทำให้ผู้เรียนควบคุมตนเอง (self-control) โดยมีครูหรือบุคคลอื่นคอยเอื้ออำนวยช่วยเหลือ (อักรพงษ์ สัจจวาทิต, 2546) นำไปสู่การเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วม การลงมือทำ การวางแผน การฝึกคิดวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์โครงการต่างๆ ด้วยตนเอง ตามหลักการจัดการเรียนการสอนของปรัชญาพัฒนา นิยมที่กล่าวมานี้ เป็นการพัฒนาพฤติกรรม เจตคติ คุณลักษณะนิสัย รวมถึงฝึกให้ผู้เรียนมีอุปนิสัยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา จุดเน้นด้านนี้เป็นมิติของการพัฒนาผู้เรียนในด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) ทำให้เห็นว่า การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดแก่ผู้เรียนนั้นจะต้องปฏิบัติควบคู่ไป

กับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างขาดไม่ได้ นอกจากนี้ Dewey ยังได้ขยายความเกี่ยวกับเป้าหมายของผู้เรียนว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

- 1) เป็นเป้าหมายที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนด
- 2) เป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับปัจจัยผู้เรียน
- 3) เป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับปัจจัยสิ่งแวดล้อม
- 4) เป็นเป้าหมายที่ยึดปัจจุบันเป็นหลักแล้วในอดีตเป็นเครื่องมือ
- 5) เป็นเป้าหมายในกิจกรรมซึ่งปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์
- 6) เป้าหมายและแนวทางการบรรลุเป้าหมายเป็นสิ่งเดียวกัน
- 7) เป็นเป้าหมายที่บ่งชี้สติปัญญาของผู้เรียน เพราะกระบวนการตั้งเป้าหมายต้อง

เกี่ยวข้องกับการสังเกตเงื่อนไขสภาพแวดล้อม และความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน สร้างวิจารณ์ญาณ นำไปสู่การเห็นผลลัพธ์ของการกระทำ

1.4.2 ข้อเสนอของทิตินา แคมมณี นักการศึกษาชาวไทย

ทิตินา แคมมณี (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา และกระบวนการทางจิตใจของบุคคลในการรับรู้สิ่งเร้าต่างๆ บุคคลพยายามสร้างความหมายของสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ที่ตนได้รับเพื่อให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์นั้น โดยมีกระบวนการทางสังคมเข้ามาช่วย ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการทางสังคม (A Social Process) เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อตน การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ และขยายขอบเขตความรู้ได้

ทิตินา แคมมณี (2536) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์นั้น นิยมใช้วิธีการศึกษาแบบห้องปฏิบัติการ (Laboratory Approach) และการฝึกแบบเข้ม (Intensive Training) ใช้การรวมกลุ่มแบบห้องทดลองปฏิบัติการ การศึกษาเรื่องดังกล่าวจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเข้มข้นเพื่อช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกลุ่มสัมพันธ์ของคนที่มาศึกษาอย่างลึกซึ้ง

และเป็นระบบ เกิดเป็นหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการเรียนรู้หรือกระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) อย่างมาก ดังนี้

1) หลักการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตน ดังนี้

1.1) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

1.2) การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจจึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถใช้การเรียนรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้น มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความลึกซึ้งและจดจำได้ดี

1.3) การเรียนรู้กระบวนการนั้นมีความสำคัญ เพราะกระบวนการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆ ที่ตนต้องการ ผลงานต่างๆ จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการเป็นสำคัญ ดังนั้น การเรียนรู้ที่ดีจึงต้องเน้นกระบวนการด้วย

1.4) การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ การช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นๆ มากขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อสรุปเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ดังกล่าว สะท้อนไปสู่หลักการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2) หลักการสอน

2.1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (Active Participation) การที่ผู้เรียนมีบทบาทในการเป็นผู้กระทำ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และความกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2.2) ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุยปรึกษาหารือกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Group

Interaction) ข้อมูลต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้รู้ข้อมูล และทักษะที่เปิดกว้างหลากหลาย

2.3) ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยครูพยายามจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหา และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง (Experiential Learning) ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใดๆ จากประสบการณ์ของตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี เกิดความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2.4) เน้นกระบวนการ (Process-Oriented) ควบคู่ไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่ม และกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งจะพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วย ดังนั้น การเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น

2.5) เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application of Knowledge) โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในชีวิต ครูพยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนอย่างลึกซึ้งและเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติม

จะเห็นได้ว่า การฝึกกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักร่วมมือ ตามหัวใจสำคัญของหลักการประชาธิปไตยนั้น มิได้ละทิ้งกระบวนการเรียนรู้ หากแต่ให้ความสำคัญอย่างมากต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้เป็นผู้ร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังมองว่าการร่วมมือในกลุ่มช่วยสร้างขุมความรู้ที่สำคัญ เน้นออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวาและนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

1.4.3 ข้อเสนอของมานานุ ซาโต นักการศึกษาชาวญี่ปุ่น

ซาโต (2559) กล่าวว่า พื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยในชั้นเรียนเกิดขึ้นจากการสื่อสาร ซึ่งต้องเป็นการสื่อสารแบบพูดจาปฏิสัมพันธ์กัน (Interactive Communication) หรือเรียกว่า ความสัมพันธ์ที่รับฟังซึ่งกันและกัน ถือเป็นกาให้ และการรับซึ่งแสดงถึงการแบ่งปันกันระหว่างผู้เรียน ที่ช่วยกันทำความเข้าใจบทเรียนไปด้วยกันเพื่อนำไปสู่การรับประกันได้ว่า ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงสิทธิใน

การเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้สูงที่สุดให้เกิดขึ้นแก่ตนเองเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งการเปิดโอกาสให้เด็กได้สอนซึ่งกันและกัน อาศัยโจทย์ปัญหาที่มีความท้าทายเรียกว่า โจทย์แบบก้าวกระโดด

จากแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยซึ่งเสนอจากนักการศึกษา 3 ท่าน ได้แก่ Dewey ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มปรัชญาปรัชญาสาขาพิพัฒนิยม (Progressivism) ทิศนา ขัมมณี ซึ่งศึกษาและวิจัยวิธีพัฒนาระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ และมานาบุ ซาโต ซึ่งเป็นผู้นำคนสำคัญในการปฏิวัติโรงเรียนของประเทศญี่ปุ่นสู่การสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยจากชั้นเรียน นำมาสู่การสรุปแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยผู้วิจัยได้ ดังนี้

1) **จุดมุ่งหมาย** เน้นพัฒนาระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่ามุ่งความแม่นยำต่อเนื้อหาความรู้ มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาควบคู่กัน และมุ่งให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงการเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง

2) **มุมมองต่อความรู้** ความรู้เป็นสิ่งไม่แน่นอนตายตัว แต่ปรับเปลี่ยนเลื่อนไหลได้ตามบริบท รวมถึงมุมมองที่มาจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนั้น ความรู้ที่ถูกค้นพบด้วยตัวผู้เรียนเองจึงสำคัญที่สุด

3) **กิจกรรมการเรียนรู้** การจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรง เพื่อก่อความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนสื่อสารความคิดเห็นเพื่อสร้างความรู้ร่วมอันเป็นการสร้างความหมายร่วมกัน ซึ่งความรู้ที่สร้างขึ้นนี้จะกลายเป็นแหล่งความรู้สำคัญของชั้นเรียน โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เริ่มจากการสร้างเป้าหมายภายใน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้โดยผู้เรียนเอง มีการร่วมมือ วางแผน แก้ปัญหาผ่านโครงการต่างๆ ที่กำหนดร่วมกันโดยผู้เรียนที่รวมตัวเป็นกลุ่มร่วมมือ ซึ่งแนวทางนี้ นอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในความหมายทางพุทธิปัญญาแล้ว ยังหล่อหลอมพฤติกรรมอยู่ร่วมกันผ่านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ให้มีความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ และการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามความถนัด ศักยภาพ โดยกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการที่สร้างประสบการณ์แบบต่อเนื่อง

4) **การประเมินผล** เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมออกแบบวิธีประเมินผล และได้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อสามารถปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพของความรู้ และผลงานต่างๆ ควบคู่กัน

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

2.1 ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

Dewey (1916 อ้างถึงใน อัครพงษ์ สัจจวาทิต, 2546) ระบุความหมายของ “ชุมชน” ว่า หมายถึง ความพยายามร่วมกัน (shared effort) โดยชุมชนแบบประชาธิปไตยนั้น ต้องมีการร่วมมือกัน ในการวางแผนการทำงาน กำหนดนโยบาย และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้นระบบสมาชิกของกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่ง Dewey ได้ออกแบบสภาพการจัดการเรียนการสอนที่จำลองแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน โดยการสร้างห้องเรียนทดลองซึ่งเน้นออกแบบกระบวนการที่ส่งเสริมความร่วมมือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งการวางแผน รวมถึงการประเมินผลการทำงานร่วมกัน แนวความคิดพื้นฐานของโรงเรียนทดลองคือ ความเชื่อที่ว่าโรงเรียนควรเป็นชุมชนอิสระชุมชนหนึ่ง เป็นสถานที่เปิดให้ผู้เรียนใช้ชีวิต และทำงานร่วมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน และโรงเรียนเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันตามหลักการประชาธิปไตย

Bielaczyc and Collins (1999) ระบุว่า เป้าหมายของชุมชนการเรียนรู้ คือ การพัฒนาความรู้ร่วม (Collective Knowledge) และสนับสนุนการเติบโตของการเรียนรู้รายบุคคลในเวลาเดียวกัน สิ่งที่กำหนดคุณภาพของชุมชนการเรียนรู้ คือ วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) กล่าวคือ ทุกคนที่เป็นสมาชิกของชุมชนมีความพยายามร่วมกันในการเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร (Learn how to Learn) โดยวัฒนธรรม 4 ประการที่ชุมชนการเรียนรู้จะต้องมี ได้แก่

- 1) ความหลากหลายของความเชี่ยวชาญในกลุ่มสมาชิกชุมชน และการนำความเชี่ยวชาญดังกล่าวมาแบ่งปัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน
- 2) การมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการมุ่งพัฒนาความรู้ร่วมและทักษะ
- 3) การมุ่งเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร
- 4) กลไกการแบ่งปันแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้

Dufour (1998) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีจุดมุ่งหมายคือการพัฒนาการเรียนรู้ โดยอาศัยวัฒนธรรมของการร่วมมือ นำผลการปฏิบัติมาแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน โดยห้องเรียนทำหน้าที่เสมือนชุมชนซึ่งผู้เรียนสนับสนุนซึ่งกันและกัน และสร้างความสำเร็จจากการลงมือทำร่วมกัน ซึ่งไม่อาจเกิดได้จากการลงมือทำคนเดียว

Watkins (2005) กล่าวถึงความหมายของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนว่า มีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) อย่างสัมพันธ์กับการเติบโตของความรู้ส่วนบุคคล เป็น

ความพยายามที่จะพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน ครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ และการเรียนรู้เกี่ยวกับการร่วมมือ โดยชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน จะมีการเผยแพร่ผลผลิตของชุมชนในฐานะความรู้ใหม่สู่สาธารณะ

จากนิยามที่เสนอโดยผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชั้นเรียนเป็นฐาน ซึ่งมุ่งความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ร่วม โดยผู้เรียนมีสถานะเป็นสมาชิกของชุมชน เรียนรู้ร่วมกันภายใต้วัฒนธรรมความร่วมมือ สมาชิกต่างมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และต่างพึ่งพาอาศัยหรือช่วยเหลือกัน เพื่อนำพาชุมชนให้บรรลุต่อเป้าหมายที่ไม่อาจสำเร็จได้หากปราศจากความร่วมมือ

2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

Bielaczyc and Collins (1999) Dufour (1998) Watkins (2005) และซาโต (2559) กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory)

ทฤษฎีการสร้างความรู้ ตั้งอยู่บนมุมมองที่ว่า ความรู้เป็นอัตวิสัย (Subjectivity) มุมมองนี้ตรงข้ามกับแนวคิดของทฤษฎีกุ่มปรนัยนิยม (Objectivism) ที่ว่า ความรู้คือความจริง เป็นสิ่งที่แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง การศึกษา คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนความจริงเหล่านี้ผ่านวิธีการสั่งสอน ถ่ายทอดให้เข้าใจอย่างถูกต้องมากที่สุด ในขณะที่การพิจารณาความรู้ว่าเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) กลับมองว่า แม้โลกนี้จะมีอยู่จริง และสรรพสิ่งต่างๆ จะมีอยู่จริง แต่ความหมายของสิ่งเหล่านั้นมิได้มีอยู่ในตัวมันเอง ความหมายของสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นจากการที่ปัจเจกบุคคลเข้าไปรับรู้ ตีความ สร้างความหมายตามประสบการณ์ และบริบทของสภาพแวดล้อมในเวลานั้น ความรู้ที่ประกอบสร้างขึ้นจากความหมายของแต่ละคน จึงมีความหลากหลายแตกต่างกันไป และมีใช้สิ่งแห่งเดียว แต่ถูกสร้างขึ้น และสร้างได้อย่างแตกต่างหลากหลาย (ทิสนา แคมมณี, 2548)

Vygotsky นักจิตวิทยาการศึกษาในกลุ่มทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) เสนอแนวคิด Cultural-Historical Psychology ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ เด็กสามารถเรียนรู้ได้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ พัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development) และกระบวนการภายในจิตใจ (Internalization) โดยพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development) มีรายละเอียด และมี

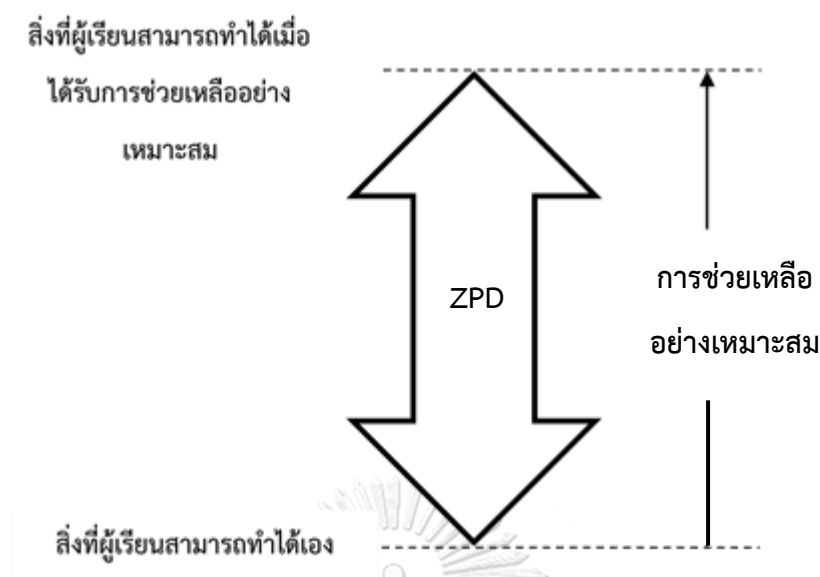
ความเกี่ยวข้องกับกระบวนการภายในจิตใจ (Internalization) ดังนี้ (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนฯ จุฬาฯ, 20 พฤษภาคม 2562)

1.1) พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ (Historical Process) คือ กระบวนการสืบเสาะจากความคิดของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงโต

1.2) พัฒนาการทางสติปัญญาพึ่งพากระบวนการทางสังคม (Social Process) กล่าวคือ กระบวนการพัฒนาสติปัญญาต้องอาศัยเพื่อน และบุคคลรอบข้างเป็นตัวกลางให้เด็กมี พัฒนาการของทักษะ และการเรียนรู้ที่สูงขึ้นตามแต่ละช่วงวัย

1.3) พัฒนาการทางสติปัญญาเกี่ยวข้องกับระบบภาษา อาทิ ภาษา ตัวเลข สัญลักษณ์ กล่าวคือ ระบบภาษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้ เนื่องจากระบบภาษาเป็น พัฒนาการที่เกิดร่วมกับกระบวนการคิด การที่เด็กได้ปฏิสัมพันธ์ผ่านระบบภาษาร่วมกับคนรอบข้าง ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญา นอกจากนี้ การที่เด็กพูดคนเดียวออกมาขณะกำลังทำอะไร บางอย่าง (External Monologue) ส่งผลให้เกิดการคิดตามสิ่งที่พูด เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ที่ ตนกำลังเผชิญ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ Internalization ที่แสดงให้เห็นว่าเด็กกำลังคิด

องค์ประกอบดังกล่าว เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก โดย Vygotsky ยังได้ กล่าวถึงพื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development: ZPD) ซึ่งเป็นรอยต่อระหว่าง ความสามารถที่มีอยู่เดิม กับความสามารถตามศักยภาพที่เด็กสามารถพัฒนาตนเองไปได้หากได้รับความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม การช่วยเหลือเด็กในลักษณะที่เื้ออำนวยการให้เด็กพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองเป็นสิ่งที่ Vygotsky เปรียบกับนั่งร้าน (Scaffolding)



แผนภาพที่ 1 รอยต่อพัฒนาการระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้เอง กับสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้เมื่อได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

ข้อเสนอของ Vygotsky นำไปสู่แนวทางการปฏิบัติเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจว่า ผู้เรียนมีความแตกต่างหลากหลาย การพัฒนาผู้เรียนจึงต้องเป็นกระบวนการที่มีความเหมาะสมสอดคล้องตามลักษณะเฉพาะรายบุคคล โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ทางภาษา การทำงานที่ท้าทายเพื่อยกระดับความสามารถ การจัดปรับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพเชิงสังคมวัฒนธรรมให้ส่งเสริมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสามารถสรุปเป็นหลักการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการเรียนการสอนได้ (ทีศนา แฉมมณี, 2548) ดังนี้

1) เป้าหมายของการสอนจะเปลี่ยนจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่แน่นอนตายตัว ไปสู่การสาธิตกระบวนการแปล และสร้างความหมายที่หลากหลาย

2) ผลของการเรียนรู้จะต้องมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ (Process of Knowledge Construction) และการตระหนักรู้ในกระบวนการนั้น (Reflexive Awareness of that Process) ครูจะต้องเป็นตัวอย่างในการฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเห็น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

3) ในการเรียนการสอน ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างความรู้อย่างเต็มตัว ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่างๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เรียนอยู่ในบริบทจริง กล่าวคือ มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่เป็นของจริง และมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถจัดกระทำ ศึกษา สืบสวน วิเคราะห์ ทดลอง ลองผิดลองถูกกับสิ่งนั้น จนเกิดการสร้างความรู้ของตนเอง

4) ในการเรียนการสอน ครูต้องสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรม (Sociomoral) กล่าวคือ ผู้เรียนต้องมีโอกาสเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์กัน ทั้งการร่วมมือ แลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ เพื่อให้ความรู้ของผู้เรียนเกิดมิติที่กว้างขวาง ซับซ้อน และหลากหลาย

5) ผู้เรียนต้องมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนจะนำตนเอง และควบคุมตนเองในการเรียนรู้ เช่น เลือกสิ่งที่จะเรียน ตั้งกฎระเบียบ แก้ปัญหา ตกลงกันเมื่อมีความขัดแย้ง รับผิดชอบร่วมกัน

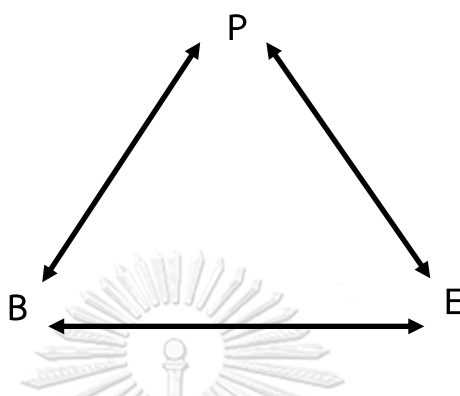
6) ครูมีบทบาทในการเอื้อให้เกิดความร่วมมือ สร้างแรงจูงใจ จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งเชิงวิชาการ และด้านสังคม เพื่อเปลี่ยนกิจกรรมจาก การสอน (Instruction) เป็น การสร้าง (Construction) และครูต้องมีความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติต่อผู้เรียน

7) ในด้านการประเมินผล ต้องมีลักษณะเป็น “Goal Free Evaluation” คือ ประเมินตามจุดมุ่งหมายในลักษณะที่ยืดหยุ่นไปในแต่ละบุคคล โดยอาจประเมินจากเพื่อน แพ้ผลงาน รวมทั้งการประเมินตนเอง โดยเกณฑ์ที่ใช้ควรเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในโลกของความเป็นจริง (Real World Criteria)

2.2.2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) พัฒนาโดย Bandura เสนอว่า การเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น เริ่มตั้งแต่การได้มาซึ่งความรู้ใหม่ (acquired) ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ภายใน ต่างจากนักจิตวิทยาพฤติกรรมก่อนหน้านี ที่พิจารณาว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเปลี่ยนแปลงออกมา (performance) ความคิดพื้นฐานนี้ นำไปสู่การสนใจต่อกระบวนการภายในที่เป็นการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดย Bandura กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัย 3 ด้าน ซึ่งส่งอิทธิพล

ซึ่งกันและกัน ได้แก่ บุคคล (Person) สิ่งแวดล้อม (Environment) และพฤติกรรม (Behavior) ดังแผนภาพ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550)



แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลด้านพฤติกรรม อิทธิพลด้านบุคคล และอิทธิพลด้านสภาพแวดล้อม

Bandura (1989 อ้างถึงใน สาลีณี จงใจสุธรรม, นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และวินัย คำสุวรรณ, 2558) ได้อธิบายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องซึ่งปัจจัยปัจเจกบุคคล (Person) สิ่งแวดล้อม (Environment) และพฤติกรรม (Behavior) ดังนี้

อิทธิพลด้านบุคคล (Personal Influences) คือการรับรู้ความสามารถตนเองของผู้เรียน (Student's Self-Efficacy Perception) ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ

- 1) ความรู้ของผู้เรียน (Student' Knowledge) เกี่ยวกับความรู้เชิงเนื้อหา และการกำกับตนเอง
- 2) กระบวนการอภิปัญญา (Metacognitive Process) แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับแรก คือการวางแผนจัดการภาระงาน และระดับเฉพาะเจาะจง คือกระบวนการควบคุมพฤติกรรม (Behavioral Control Process) นำไปสู่ความสนใจ การจัดการ ความคงทน และการสังเกตการตอบสนองที่เป็นกลวิธี และที่ไม่ใช่กลวิธี
- 3) เป้าหมาย (Goals) อยู่บนพื้นฐานของการจำเพาะเจาะจงระดับความยาก และระยะเวลา
- 4) ความรู้สึก (Affect)

อิทธิพลด้านพฤติกรรม (Behavior Influences) ประกอบด้วย การสังเกตตนเอง การตัดสินใจตนเอง และการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง

อิทธิพลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Influences) ประกอบด้วย ผลจากการปฏิบัติ (Enactive Outcomes) ผลของการใช้ตัวแบบ (Modeling) ผลของการพูดชักชวน (Verbal Persuasion) และโครงสร้างของสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ (Structure of the Learning Context) โดยการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ (Modeling) และจากผลการปฏิบัติ (Enactive Outcomes) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคงทนของความรู้ในตัวผู้เรียน โดยตัวแบบที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการกำกับตนเอง ส่งเสริมการรับรู้ความสามารถ และเกิดความมั่นใจ ส่วนการพูดชักชวน (Verbal Persuasion) เป็นวิธีการที่ได้ผลน้อยที่สุด

จากแผนภาพ Bandura อธิบายว่า ปัจจัยทั้ง 3 ส่วนนี้ มิได้กำหนดซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียม บางปัจจัยอาจมีอิทธิพลมากกว่าอีกปัจจัย และอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน หากแต่ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยหนึ่งจะกำหนดต่อปัจจัยอื่น (1989 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาคี, 2550) โดยความสัมพันธ์ และอิทธิพลที่มีต่อกันในแผนภาพดังกล่าว เป็นพื้นฐานของแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) แนวคิดของการกำกับตนเอง (Self-Regulation) และแนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ดังนี้

1) แนวคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning)

การสังเกตตัวแบบ (Model) ซึ่ง Bandura เชื่อว่า มนุษย์เรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ (Model) มากกว่าลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ตัวแบบสามารถถ่ายทอดได้ทั้งความคิด และการแสดงออกพร้อมๆ กัน โดย Fischer and Gochros (1975) และ Ross (1981) (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาคี, 2550) ระบุว่า ตัวแบบสามารถทำหน้าที่ได้ ดังนี้

- 1.1) สร้างพฤติกรรมใหม่
- 1.2) เสริมพฤติกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น
- 1.3) ยับยั้งการเกิดของพฤติกรรม

2) แนวคิดของการกำกับตนเอง (Self-Regulation)

เกิดจากความเชื่อที่ว่า มนุษย์เป็นผู้สามารถกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง เพื่อตนเอง ซึ่งความสามารถในการดำเนินการดังกล่าว เรียกว่า การกำกับตนเอง การกำกับตนเองเป็นกระบวนการ และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝนผ่านกลไก การกำกับตนเอง ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 3 ส่วน ดังนี้

2.1) กระบวนการสังเกตตนเอง (Self-Observation) ความชัดเจน ความสม่ำเสมอ ความแม่นยำของการสังเกตตนเอง ช่วยให้เกิดการให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการวินิจฉัย และ กำหนดมาตรฐานการกระทำที่มีความเป็นไปได้ และเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการกำกับตนเอง เพราะรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสังเกตตนเองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีดังนี้

2.1.1) ช่วงเวลาระหว่างการเกิดพฤติกรรมและการบันทึกพฤติกรรมตนเอง โดยหากช่วงเวลาของการเกิดพฤติกรรมและการบันทึกพฤติกรรมสั้น เป็นการให้ความสนใจแก่พฤติกรรมที่เกิดโดยทันที และประเมินความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อพฤติกรรมดังกล่าว จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมได้ดี

2.1.2) การให้ข้อมูลป้อนกลับ โดยข้อมูลป้อนกลับนี้ได้จากการสังเกตตนเอง โดยข้อมูลป้อนกลับที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมบุคคลคือข้อมูลป้อนกลับที่แสดงว่าพฤติกรรมเป้าหมายนั้น เกิดความก้าวหน้าไปมากน้อยแค่ไหนแล้ว ในทางตรงข้าม ข้อมูลป้อนกลับที่คลุมเครือจะไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2.1.3) ระดับของแรงจูงใจ โดยคนที่มีแรงจูงใจสูง จะสามารถกำหนดเป้าหมายด้วยตนเอง และมีการประเมินพฤติกรรมด้วยตนเอง โดยภาพรวมคือมีการสังเกตตนเองมากกว่าคนที่ขาดแรงจูงใจ

2.1.4) คุณค่าของพฤติกรรมที่สังเกต โดยหากพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายนั้นมีคุณค่าต่อบุคคลมาก จะนำไปสู่การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มาก

2.1.5) การเน้นที่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว โดยการเน้นสังเกตความสำเร็จของการแสดงพฤติกรรมจะส่งผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมที่น่าปรารถนา มากกว่าการสังเกตพฤติกรรมที่ล้มเหลว

2.1.6) ระดับความสามารถในการควบคุม โดยหากบุคคลรับรู้ว่าคุณอยู่ในความสามารถที่จะควบคุมได้ จะมีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าพฤติกรรมที่บุคคลมีความรู้สึกว่าควบคุมไม่ได้

2.2) กระบวนการตัดสินใจ (Judgement Process) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตนเองนั้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนไม่มากนัก ถ้าปราศจากการตัดสินใจ โดยการตัดสินใจเกิดจากการเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่ตนเองกำหนด นอกจากนี้ ยังมีการเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิงทางสังคมที่ประกอบด้วย การเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานทางสังคม การเปรียบเทียบทางสังคม การเปรียบเทียบกับตนเอง การเปรียบเทียบกับกลุ่ม โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุดเกิดจากการถ่ายทอดมาตรฐานจากตัวแบบ

2.3) การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-Reaction) เป็นการพัฒนามาตรฐานในการประเมิน และทักษะในการตัดสินใจนำไปสู่การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง

3) แนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy)

Bandura เห็นว่า ความสามารถของคนเราเป็นสิ่งไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ ดังนั้น สิ่งที่จะกำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออก จึงขึ้นกับการรับรู้ความสามารถในสภาพการณ์นั้น การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น มีผลต่อการกระทำของบุคคล บุคคล 2 คน อาจมีความสามารถไม่ต่างกัน แต่อาจมีการแสดงออกในเชิงคุณภาพอย่างแตกต่าง (Evan, 1989 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต, 2550) Bandura (1977 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต, 2550) เสนอว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง นำไปสู่การเกิดพฤติกรรม และความคาดหวังผลที่จะเกิด

การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิด มีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ดังแผนภาพต่อไปนี้ (Bandura, 1978 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต, 2550)

		ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิด	
		สูง	ต่ำ
การรับรู้ ความสามารถ ของตนเอง	สูง	มีแนวโน้มที่จะทำแน่นอน	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ
	ต่ำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำแน่นอน

แผนภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิด

นอกจากนี้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถ ยังประกอบด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้

1) ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ (Mastery Experience) กล่าวคือ ควรฝึกให้บุคคลมีทักษะเพียงพอที่จะประสบความสำเร็จ ไปพร้อมๆ กับการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถที่จะกระทำได้ บุคคลที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถจะไม่ยอมแพ้ง่ายๆ แต่จะพยายามเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ

2) การใช้ตัวแบบ (Modeling) กล่าวคือ การได้สังเกตตัวแบบที่มีพฤติกรรมซับซ้อน และได้รับผลกระทบที่น่าพึงพอใจจากพฤติกรรมบางอย่าง ทำให้ผู้สังเกตรู้สึกว่าคุณสามารถที่จะทำสิ่งนั้นได้เช่นกัน

3) การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) กล่าวคือ การใช้คำพูดกระตุ้นชักจูงให้คล้อยตามว่าจะสามารถประสบความสำเร็จได้ วิธีการนี้แม้จะใช้ได้ง่ายและใช้ทั่วไป แต่กลับเป็นวิธีการที่ให้ผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมน้อยที่สุด

4) การกระตุ้นทางอารมณ์ (Emotional Arousal) กล่าวคือ การกระตุ้นอารมณ์เชิงลบ เช่น ช่มชู้ให้กลัว การเกิดความเครียด วิตกกังวล จะทำให้การรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำลง และนำไปสู่การแสดงออกถึงความสามารถได้ต่ำ

2.2.3. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ และร่วมมือรวมพลัง (Theory of Cooperative and Collaborative Learning)

2.2.3.1 การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

Johnson and Johnson (1994 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2548) กล่าวถึงการเรียนรู้ในลักษณะร่วมมือกัน หรือช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนแต่ละคนต่างรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง และขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างการเรียนรู้แก่สมาชิกคนอื่นด้วย โดยครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการพึ่งพากัน มีการทำงานกลุ่ม รู้จักแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานร่วมกัน มีการประเมินผล และวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม ที่สำคัญคือผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย โดยความสัมพันธ์ของผู้เรียนที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มี 5 ประการ ดังนี้

1) **การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive Interdependent)** หมายถึง การพึ่งพาอาศัยกัน โดยเกิดจากการตระหนักว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม ในขณะเดียวกัน ความสำเร็จของกลุ่มส่งผลต่อความสำเร็จของสมาชิกทุกคน ดังนั้น แต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเอง และช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ความสัมพันธ์ลักษณะนี้สามารถสร้างได้ผ่านการกำหนดเงื่อนไข อาทิ การให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการทำงานหรือการเรียนรู้ร่วมกัน (Positive Goal Interdependence) การให้รางวัลตามผลงานกลุ่ม (Positive Reward Interdependence) การให้งานหรือวัสดุอุปกรณ์ที่ทุกคนต้องทำหรือใช้ร่วมกัน (Positive Resource Interdependence) การมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกันให้แต่ละคน (Positive Role Interdependence)

2) **การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Face-to-Face Promotive Interaction)** หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน เกื้อกูลกัน เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในทางที่จะช่วยเหลือให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี

3) **ความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability)** หมายถึง สมาชิกกลุ่มรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่มีใครได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตนเอง ดังนั้น กลุ่มจึงต้องมีกระบวนการตรวจสอบผลงาน ทั้งที่เป็นรายบุคคลและกลุ่ม โดยครูอาจส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มขนาดเล็ก มีการทดสอบเป็นรายบุคคล มีการสุ่มเรียกชื่อรายงานผลงานกลุ่ม จัดให้มีการสังเกตการณ์ ให้ได้สอนซึ่งกันและกัน เป็นต้น

4) การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small-Group Skills) หมายถึง การประสบความสำเร็จในการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องอาศัยทักษะสำคัญหลายอย่าง เช่น ทักษะการปฏิสัมพันธ์ การทำงานกลุ่ม การสื่อสาร การแก้ปัญหา การเคารพ ยอมรับ ไว้วางใจกัน ซึ่งครูควรสอน และฝึกให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการเองได้

5) การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) หมายถึง กลุ่มการเรียนรู้ต้องมีกระบวนการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่จะฝึกให้ผู้เรียนทำงาน เพราะรู้ว่าจะได้ข้อมูลป้อนกลับ ช่วยฝึกการเรียนรู้คิด (Metacognition)

ผลดีจากการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1) ผู้เรียนมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น (Greater Effort to Achieve) กล่าวคือ การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมาย ทำให้ผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น การเรียนรู้มีความคงทน (Long-Term Retention) มีแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ใ้เหตุผลดีขึ้น มีวิจารณ์ญาณในการคิดมากขึ้น

2) มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น (More Positive Relationships among Students) การเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนมีน้ำใจ เห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ ความแตกต่าง หลากหลาย การประสานงาน และการร่วมมือกับผู้อื่น

3) มีสุขภาพจิตดีขึ้น (Greater Psychological Health) การเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม และความสามารถในการเผชิญกับความเครียดต่างๆ

การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

- 1.1) กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งด้านความรู้ และทักษะกระบวนการ
- 1.2) กำหนดขนาดของกลุ่มโดยควรมีสมาชิก 3-6 คน
- 1.3) กำหนดให้สมาชิกเป็นการคละความสามารถ ความรู้ ความถนัด ความสนใจ
- 1.4) กำหนดบทบาทให้สมาชิกต้องพึ่งพากัน
- 1.5) จัดสถานที่ให้เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์

- 1.6) จัดหัวข้อการเรียนรู้ สาระ สื่อ วัสดุต่างๆ ให้เอื้อต่อการแบ่งสรรงานกัน

2) ด้านการสอน

- 2.1) มีการอธิบายชี้แจงเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของกลุ่ม ได้แก่ จุดมุ่งหมายของบทเรียน การดำเนินการต่างๆ
- 2.2) มีการอธิบายเกณฑ์การประเมินผลงาน โดยผู้เรียนจะต้องเข้าใจว่าความสำเร็จของงานคืออะไร มีเกณฑ์อะไรที่ใช้ประเมิน
- 2.3) มีการอธิบายถึงความสำคัญ และวิธีการฟังพากัน เช่น ระเบียบกติกาในการทำงานร่วมกัน การแบ่งบทบาทหน้าที่
- 2.4) มีการอธิบายวิธีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม
- 2.5) มีการอธิบายความสำคัญ และวิธีการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อกัน
- 2.6) มีการชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวัง เพื่อให้ผู้เรียนรู้ชัด และพยายามแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

3) ด้านการควบคุมกำกับ และการช่วยเหลือกลุ่ม

- 3.1) ดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด
- 3.2) สังเกตการทำงานร่วมกันของกลุ่ม ตรวจสอบว่าสมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในงานที่ทำ รวมถึงบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือไม่
- 3.3) เข้าไปช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน
- 3.4) สรุปลการเรียนรู้ที่ได้จากการร่วมมือ เพื่อให้การเรียนรู้แบบร่วมมือชัดเจน

4) ด้านการประเมินผล และวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

- 4.1) ประเมินผลการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมิน
- 4.2) วิเคราะห์กระบวนการทำงาน และการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้ และนำผลดังกล่าวไปปรับปรุงข้อบกพร่อง

2.2.3.2 การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ตามแนวคิดรอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development: ZPD) ของ Vygotsky ซึ่งเสนอว่า การเรียนรู้เป็นกิจกรรมเฉพาะบุคคล แต่การพัฒนาการเรียนรู้จะทำได้ ต้องอาศัยการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ และการร่วมมือกันเพื่อยกระดับการเรียนรู้ ดังนั้น

เพื่อนจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ด้วยวิธีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เช่นนี้ จึงรับประกันได้ว่า เด็กทุกคนได้เข้าถึงสิทธิในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง

การนำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning) ไปประยุกต์ใช้ จะมีความต่างจากการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ตรงที่การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังนั้นไม่มีรูปแบบตายตัว แต่หัวใจสำคัญคือ การเน้นให้ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันเป็นความสัมพันธ์แบบต่างพึ่งพาแลกเปลี่ยน (Reciprocal Relation) โดยปัจจัยที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบดังกล่าวได้ คือ การออกแบบภาระงานที่มีความท้าทายเพื่อยกระดับความสามารถของผู้เรียนตาม ทฤษฎีรอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development: ZPD) ของ Vygotsky เพื่อให้ผู้เรียน ได้หันหน้าพึ่งพาปฏิสัมพันธ์กัน ด้วยวิธีการนี้ ครูจึงสามารถสร้างนั่งร้านในการช่วยเหลือผู้เรียนได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม และชี้แนะกัน เด็กที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ จึงได้ตรวจสอบสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจ ในขณะที่เด็กซึ่งมีความสามารถในการเรียนสูง นอกจากจะได้พัฒนาตนเองด้วยโจทย์ท้าทาย เพราะไม่ต้องย่ำอยู่กับที่แล้วนั้น ยังได้ตรวจสอบความเข้าใจในระดับพื้นฐานจากการได้อธิบาย สอนในสิ่งที่ตนเองเข้าใจ ช่วยเหลือเพื่อน และรับมือกับคำถามจากเพื่อนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำด้วย (ซาโต, 2559)

ซาโต (2559) กล่าวถึง การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning) ที่เป็นหัวใจสำคัญของการเกิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนว่า สิ่งที่แสดงถึงการร่วมมือ มิใช่การแบ่งงานกัน ออกเป็นส่วนๆ แต่เป็นการร่วมกันคิด ซึ่งเกิดจากการรู้จักพุดจาปฏิสัมพันธ์กัน โดยอาศัยโจทย์ สถานการณ์ในชั้นเรียนที่เป็นโจทย์การเรียนรู้แบบก้าวกระโดด ซึ่งสร้างสรรค์และท้าทาย โดยโจทย์ ก้าวกระโดดทำให้ผู้เรียนซึ่งเรียนเก่งได้ช่วยเหลือผู้เรียนที่เรียนอ่อน ขณะเดียวกันยังได้ตรวจสอบความ แม่นยำของความรู้ และเกิดความท้าทายเมื่อได้ทำโจทย์ยาก ส่วนผู้เรียนที่เรียนอ่อน สามารถ ตรวจสอบสิ่งที่ติดขัดจากโจทย์ก้าวกระโดด ซาโตเสนอว่า จำนวนสมาชิกกลุ่มที่ช่วยให้เกิดการร่วมมือกันสำหรับผู้เรียนที่เป็นเด็กประถมศึกษาตอนปลายนั้น เริ่มจากกลุ่มย่อยที่มีสมาชิก 2 คน ซึ่งพึ่งพากัน ผ่านโจทย์การเรียนรู้แบบก้าวกระโดด และพัฒนากลุ่มให้ใหญ่ขึ้นเป็น 4 คน สุดท้ายควรจัดให้มีการ แลกเปลี่ยนร่วมกันทั้งชั้นเรียน

2.3 การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ใช้หลักการตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) การเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ และร่วมมือรวมพลัง (Theory of Cooperative and Collaborative Learning) นำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบ และทิศทางความสัมพันธ์ รวมถึงเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจน ผู้วิจัยได้ศึกษา และสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน จากข้อเสนอของ Bielaczyc and Collins (1999) Dufour (1998) Watkins (2005) และ ชาโต (2559) ดังนี้

2.3.1 ข้อเสนอของ Bielaczyc and Collins (1999)

Bielaczyc and Collins (1999) แบ่งองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็น 8 ประการ คือ

1) เป้าหมายของชุมชน (Goals of the Community) เป้าหมายของชุมชน มี 2 ประการ ได้แก่ สนับสนุนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (culture of learning) และสร้างความรู้ร่วม (collective knowledge) ดังนี้

1.1) วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) เกี่ยวข้องกับข้อเสนอเรื่อง “การเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไร” (Learn How To Learn Argument) ซึ่งครูควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน และชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “การเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไร” ร่วมกันอยู่เสมอ จนเป็นวิถีปกติของชั้นเรียน

1.2) ความรู้ร่วม (Collective Knowledge) เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้นั้นมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในชั้นเรียน จนเกิดเป็นความเข้าใจเชิงลึก ร่วมกันของสมาชิก ความรู้ร่วมนั้นจะสามารถเติบโตได้เรื่อยๆ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างความรู้ของผู้เรียนรายบุคคล และการจัดให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยครู

Bielaczyc and Collins (1999) กล่าวว่า วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และความรู้ร่วมจะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกในชั้นเรียนมีทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย โดยผู้เรียนต้องมีความเคารพ และเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้น

2) **กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activities)** สืบเนื่องจากเป้าหมายของชุมชน (Goals of the Community) ได้แก่ การสนับสนุนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) และการสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ต้องตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าว โดยเป็นไปตามเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

- 2.1) มีการสร้างความรู้ทั้งในระดับผู้เรียนรายบุคคลและระดับกลุ่มความร่วมมือ
- 2.2) มีการแบ่งปันความรู้ และทักษะซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกชุมชน
- 2.3) มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน

ทั้งนี้ รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น จะมีความหลากหลาย ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้เป็นกลุ่มโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน การอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน การทำงานร่วมกันทั้งชั้นเรียนเพื่อสร้างผลงาน หรือการนำเสนอแก่สาธารณะ ซึ่งการนำเสนอต้องครอบคลุมทั้งสิ่งที่ได้เรียนรู้ และวิธีการเรียนรู้ แต่สิ่งที่ทำให้รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้นมีความแตกต่างจากชั้นเรียนทั่วไป มี 2 ประการ ได้แก่ ระบบกิจกรรมของชั้นเรียน (Classroom System of Activities) ซึ่งกำหนดให้แต่ละกิจกรรมต้องสนับสนุนเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และทุกกิจกรรมต้องมีวัตถุประสงค์ (objectives) ในการทำกิจกรรมที่ชัดเจน และสอดคล้องสนับสนุนต่อจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

3) **บทบาทของครูและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Teacher Roles and Power Relationship)** บทบาทของครูในชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนคือการจัดการ และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยตรง การย้ายอำนาจจากครูมาสู่ผู้เรียน เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสามารถรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และตระหนักถึงการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้อื่นที่เป็นสมาชิกชุมชนร่วมกัน โดยสิ่งชี้ชัดเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าว คือ ผู้เรียนสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเอง และมีส่วนร่วมกับชุมชนในการประเมิน และพัฒนาความก้าวหน้าของชุมชน

4) **ความเป็นศูนย์กลาง ความเป็นรอบนอก และอัตลักษณ์ (Centrality / Peripherality and Identity)** ความเป็นศูนย์กลาง (Centrality) ถูกกำหนดโดยกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) ของชุมชน อย่างไรก็ตาม ก่อนที่สมาชิกชุมชนจะแบ่งปันแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความรู้ร่วม สมาชิกแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเองเพื่อสร้างความรู้ของตนเองก่อน เรียกได้ว่าอยู่บริเวณพื้นที่รอบนอก (Peripheral) เมื่อสมาชิกมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ร่วมแก่ชุมชน สมาชิกจึงจะกลายเป็นผู้ที่อยู่บริเวณศูนย์กลาง (Centrality) จึงกล่าว

ได้ว่า ความเป็นศูนย์กลาง และความเป็นรอบนอกตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น เป็นบริบทที่จะขาดไม่ได้ และมีลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกัน ส่วนอัตลักษณ์ (Identity) ของผู้เรียนรายบุคคลมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความหลากหลาย และการเคารพซึ่งกันและกัน การพัฒนาอัตลักษณ์รายบุคคลภายในชุมชนจะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกได้นำทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญเข้าสู่ศูนย์กลางเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ร่วมของชุมชน

5) ทรัพยากร (Recourse) ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ได้แบ่งทรัพยากรเป็น ทรัพยากรภายใน ได้แก่ สมาชิกชุมชนซึ่งมีความสามารถในการสร้างความรู้ เป็นแหล่งข้อมูล และผู้เชี่ยวชาญเชิงทักษะ ครูซึ่งเป็นบุคคลที่อำนวยความสะดวกในชั้นเรียน รวมถึงทรัพยากรที่เป็นสื่ออุปกรณ์ในการสืบค้นข้อมูล เก็บบันทึกความรู้ร่วมของชุมชน ส่วนทรัพยากรภายนอก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ และแหล่งข้อมูลภายนอก เป็นต้น

6) วาทกรรม (Discourse) คือ ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของชั้นเรียนที่เป็นชุมชนการเรียนรู้ วาทกรรมในชุมชนการเรียนรู้จะทำหน้าที่ในการอธิบายความคิดเห็น แลกเปลี่ยนแนวคิด ปฏิสัมพันธ์ ต่อรอง ดังนั้น วาทกรรมตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนจึงมีหน้าที่ที่หลากหลาย และก่อให้เกิดการสร้างสรรคความหมายใหม่ร่วมกันระหว่างผู้เรียนที่เป็นสมาชิกชุมชน ต่างจากชั้นเรียนทั่วไปที่วาทกรรมมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียน และเป็นคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนเท่านั้น

7) ความรู้ (Knowledge) ในชั้นเรียนที่เป็นชุมชนการเรียนรู้ ความรู้ และความเชี่ยวชาญของสมาชิกจะพึ่งพาสนับสนุนต่อกันและกันกับความรู้ร่วมของชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความเชี่ยวชาญ ผู้เรียนจะต้องพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับหัวข้อที่กำลังศึกษา ดังนั้น ลักษณะของวิชาที่มีความลุ่มลึก (rich subject) จึงเป็นส่วนสำคัญ หัวข้อความรู้ที่นำมาเรียนรู้ร่วมกันนั้น ควรจะมีมิติเชิงลึกของหลักการ และความคิดรวบยอด มากกว่าจะเป็นความรู้ทั่วไปแบบกว้างๆ

8) ผลิตภัณฑ์ (Products) ในที่นี้ อาจเป็น การนำเสนอ การจัดนิทรรศการ หรือ ชิ้นงาน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์สุดท้าย เป็นผลผลิตจากความรู้ร่วมของชุมชน และเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกทั้งชั้นเรียนเกิดการร่วมมือบนเป้าหมายที่มีร่วมกัน ในการสร้างผลิตภัณฑ์ร่วมกันนั้น ครูต้องระมัดระวังให้สมาชิกมุ่งมุ่งไปที่ผลลัพธ์ปลายทางมากกว่าการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่งการทำงานร่วมกัน การสร้างผลิตภัณฑ์สุดท้ายของชุมชนจึงมีความซับซ้อนของกระบวนการทำงาน ดังนั้น

ระยะเวลาในการสร้างผลิตภัณฑ์ดังกล่าวควรยาวนานพอ และกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์จะต้องมีวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับเป้าหมายของชุมชน (Goals of The Community)

2.3.2 ข้อเสนอของ Dufour (1998)

Dufour (1998) ผู้นำด้านการปฏิรูปโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ (Professional Learning Community) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำแนวคิดดังกล่าวมาออกแบบชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยระบุว่าจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การร่วมมือรวมพลังซึ่งพัฒนาเป็นค่านิยมของชั้นเรียน (Collaboratively Developed Classroom Norms) โดยค่านิยมคือมาตรฐานของการแสดงพฤติกรรม และทัศนคติในชั้นเรียนว่าสิ่งใดเหมาะสม สิ่งใดไม่เหมาะสม การเกิดขึ้นของค่านิยมในชุมชนนั้นควรมาจากการสร้างข้อตกลงร่วมกัน (Collective Commitment) บทบาทของค่านิยมในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการสร้างชุมชนที่มีศักยภาพสูง ในบริบทของชั้นเรียน ค่านิยมของชุมชนมีผลอย่างสำคัญต่อการกำหนดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ดังนั้น ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดค่านิยม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เห็นวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน จำนวนข้อของค่านิยมต้องอยู่ในช่วง 4-6 ข้อ เพื่อง่ายต่อการจดจำ

Dufour เสนอว่า ครูควรชวนให้ผู้เรียนได้นึกถึงภาพประสบการณ์ของการทำงานเป็นกลุ่มร่วมมือที่น่าประทับใจ หรือสร้างความรู้สึกไม่พึงปรารถนา จากนั้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อสร้างค่านิยมที่นำไปสู่การสร้างประสบการณ์กลุ่มร่วมมือที่น่าประทับใจ ซึ่งในผู้เรียนที่เป็นเด็กประถมศึกษาชั้นนั้น ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่สังคมคาดหวัง ตัวอย่างค่านิยม เช่น เราจะรับฟังซึ่งกันและกัน เราจะไม่ดูถูกเพื่อน เราจะสามารถทำงานร่วมกับทุกคนได้ เป็นต้น

ครูคือผู้รับบทบาทสำคัญในการสนับสนุนบรรยากาศของการเคารพค่านิยม โดยการนำพาผู้เรียนทบทวนค่านิยมของชุมชนก่อน และหลังทำกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ ค่านิยมที่ตั้งขึ้นนั้นยังสามารถนำมาทบทวน ปรับเปลี่ยนได้เมื่อสมาชิกเห็นแย้งต่อค่านิยมบางข้อร่วมกัน หรือปรับปรุงให้ข้อปฏิบัติบางอย่างเกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น

กลวิธีสำหรับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

1) นำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนในรูปแบบที่ผู้เรียนเข้าใจได้ (Present Clearly Defined Learning Outcomes in Terms Students Understand) กล่าวคือ ครูควร

เข้าใจอย่างชัดเจนว่า สิ่งที่คาดหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้คืออะไร ซึ่งการเข้าใจผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างแจ่มชัดนี้ ต้องถ่ายทอดให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างกระจ่างที่สุด เมื่อผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายแล้ว จะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองสู่การเป็นผู้ตรวจสอบ และพัฒนาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2) กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง (Encourage Student Participation in Assessment of Their Learning) การให้คำแนะนำป้อนกลับ (Feedback) รวมถึงการคืนอำนาจในการประเมินให้เป็นของผู้เรียนอย่างเจาะจงและทันเวลา ส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จของผู้เรียน สิ่งสำคัญคือ หากผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนได้รู้เกณฑ์การพิจารณาการเรียนรู้ของตน รู้เป้าหมายของการเรียนรู้ที่ถูกคาดหวัง ผู้เรียนและสมาชิกในชุมชนจะสามารถช่วยกันประเมินการเรียนรู้แก่กันและกัน ซึ่งนอกจากจะสร้างความสำเร็จในการเรียนแล้ว ยังเป็นรากฐานของการสร้างความเป็นชุมชนด้วย

3) ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Use Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนแบ่งปันเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นมีเทคนิคที่หลากหลาย แต่สิ่งสำคัญคือ ต้องสร้างเงื่อนไขของการพึ่งพาเชิงบวก มีการปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้ากัน และได้ใช้ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม โดยปรับใช้รูปแบบให้เหมาะสม

2.3.3 ข้อเสนอของ Watkins (2005)

Watkins (2005) แบ่งองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็น 5 ประการ ดังนี้

1) เป้าหมายในชุมชนการเรียนรู้ (Goals in A Learning Community) เป้าหมายของชุมชน มี 2 ประการ ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) และการสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) ซึ่งมีนิยามที่ไม่แตกต่างไปจาก Bielaczyc and Collins (1999) หากแต่ Watkins ได้ระบุถึงวิธีการได้มาซึ่งเป้าหมายของชุมชนว่า ครูควรมีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนอยู่ในใจ และทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายนั้น โดยครูออกแบบเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เป้าหมายจะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน และมีความหมายต่อชุมชนอย่างแท้จริง เมื่อสมาชิกชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน เกิดบรรยากาศของการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน นำไปสู่การเกิดแรงจูงใจ และเห็น

ความสำคัญของการมีเป้าหมายร่วม เป้าหมายที่กำหนดร่วมกันนี้ ควรบันทึกไว้ในตำแหน่งที่สังเกตเห็นได้ง่าย และครูควรจัดให้มีการทบทวน พัฒนาเป้าหมายให้เกิดความชัดเจน ตลอดระยะเวลาของการเรียนรู้ร่วมกัน

2) ภาระงานในชุมชนการเรียนรู้ (Tasks in a Learning Community)

ชุมชนการเรียนรู้มีเป้าหมายที่จะสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) ให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน ดังนั้น การออกแบบภาระงาน (Tasks) ที่ส่งเสริมต่อการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยภาระงานที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องมีความท้าทายขึ้นเป็นลำดับ และมีองค์ประกอบของการคิดสะท้อน (reflection) ซึ่งเป็นการสะท้อนต่อประสบการณ์ที่ได้เข้าร่วมจนเกิดเป็นการเรียนรู้ของตนเอง

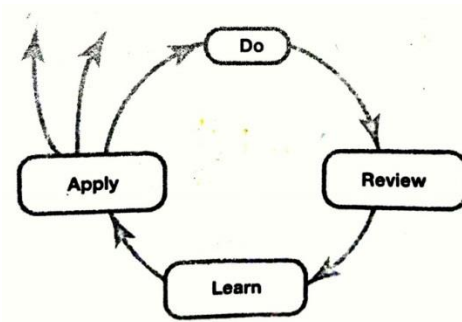
2.1) การออกแบบภาระงานที่ฝึกการคิดขั้นสูง

งานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ต้องเป็นงานที่ท้าทายต่อยอดยิ่งขึ้น ในลักษณะของการท้าทาย กระบวนการคิด ฝึกฝนการคิดขั้นสูง (High Cognitive) ดังตัวอย่างภาระงานที่ลำดับการคิด ดังนี้

- ฟัง (listen) เลือก (choose) สร้าง (create) ใช้ (use)
- สร้าง (make) ทดสอบ (test) วิเคราะห์ (analyze) วางแผนใหม่ (re-plan)
- ร่าง (draft) รับข้อเสนอแนะ (receive feedback) ร่างใหม่ (redraft) เผยแพร่ (publish)
- อธิบาย (describe) สรุป (summarize) สร้างความเข้าใจ (understand) ทำนาย (predict)
- สร้างต้นแบบ (model) ทบทวน (review) วิวิจารณ์ (critique) สร้าง (build)

2.2) การออกแบบกระบวนการคิดสะท้อน (Reflection)

Watkins (2005) นำเสนอกระบวนการคิดสะท้อนตามแผนภาพด้านล่าง



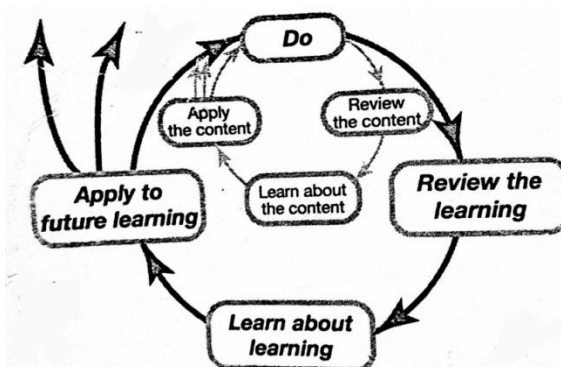
แผนภาพที่ 4 โมเดลแสดงกระบวนการเกิดการเรียนรู้ (A Model of the Process of Learning)

Watkins (2005) อธิบายโมเดลดังกล่าวว่าเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ วงจรนี้ จึงเป็นกระบวนการของการคิดสะท้อน (Reflection) จากการทบทวนตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย คำจำกัดความขององค์ประกอบต่างๆ ในโมเดล มีดังนี้

Do	หมายถึง	เข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้
Review	หมายถึง	ทบทวน และประเมินการเรียนรู้
Learn	หมายถึง	สกัดสิ่งที่ได้เรียนรู้
Apply	หมายถึง	วางแผนเพื่อประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์อื่น

กล่าวได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ (Do) คือกระบวนการก่อให้เกิดประสบการณ์ แต่องค์ประกอบอื่นได้แก่ การทบทวนและประเมินการเรียนรู้ (Review) การสกัดสิ่งที่ได้เรียนรู้ (Learn) และการวางแผนเพื่อประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์อื่น (Apply) เป็นกระบวนการของการคิดสะท้อน (Reflection) เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย

สืบเนื่องจากเป้าหมายของชุมชน (Goals of the Community) ซึ่งสนับสนุนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) ที่ส่งเสริมให้สมาชิกเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไร (Learn How to Learn) ดังนั้น โมเดลแสดงกระบวนการของการเกิดการเรียนรู้จึงพัฒนาให้มีความสอดคล้องต่อเป้าหมายดังกล่าว เรียกว่า โมเดลแสดงกระบวนการของการเกิดการเรียนรู้และอภิปัญญา (A Model of the Process of Learning and Meta-Learning) ดังนี้



แผนภาพที่ 5 โมเดลแสดงกระบวนการเกิดการเรียนรู้ และอภิปัญญา (A Model of the Process of Learning and Meta-Learning)

จากโมเดล จะพบว่า มีวงจรของกระบวนการเรียนรู้ที่ซ้อนกันอยู่ 2 วงจร โดยวงจรชั้นในสุด สะท้อนกระบวนการที่สัมพันธ์กับเนื้อหา วงจรชั้นในสุดนี้จึงเกี่ยวข้องกับเป้าหมายในการสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) อันเป็นความรู้ด้านเนื้อหา ส่วนวงจรชั้นนอกแสดงถึงกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learn How to Learn) ซึ่งเป็นความรู้ชนิดหนึ่งที่เราเรียกว่า อภิปัญญา (Meta-Learning)

Watkins (2005) เสนอวิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยใช้หลักการ 4 ข้อ ดังนี้

- 1) ทำการเรียนรู้ให้เป็นสิ่งที่จะนำมาพิจารณา (Making Learning an Object of Attention)
- 2) ทำการเรียนรู้ให้เป็นสิ่งที่จะนำมาสนทนากัน (Making Learning an Object of Conversation)
- 3) ทำการเรียนรู้ให้เป็นสิ่งที่จะนำมาสะท้อนคิด (Making Learning an Object of Reflection)
- 4) ทำการเรียนรู้ให้เป็นสิ่งที่จะนำมาเรียนรู้ (Making Learning an Object of Learning)

ครูสามารถนำหลักการดังกล่าวไปปรับใช้ในชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบการเล่าเรื่อง (Narrating) กล่าวคือ ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เชิงบวกจากการได้ทบทวนประสบการณ์การเรียนรู้ในครั้งนั้นๆ ครูอาจใช้กรอบคำถามเพื่อการทบทวนประสบการณ์ (Review) ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ประทับใจเกิดขึ้นเมื่อใด / เรื่องราวที่เกิดเป็นอย่างไร / เกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องอะไร/ ใครมีส่วน

เกี่ยวข้องบ้าง (ฉันมีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่? อย่างไร?) ประสบการณ์นั้นเกิดขึ้นที่ไหน/ สิ่งที่ฉันได้เรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้นั้นคืออะไร (Learn) ครูอาจดัดแปลงกรอบคำถามดังกล่าวเป็นข้อความที่น่าสนใจ เช่น ให้นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ที่นักเรียนรู้สึกถึงพลังของการเรียนรู้ หรืออาจเป็นหัวข้อเรียงความแบบวลี เช่น เมื่อฉันทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดีที่สุด ซึ่งเครื่องมือที่ทำให้การเล่าเรื่องมีความน่าสนใจ ได้แก่ Storyboard หรือ Learning Journey เป็นเครื่องมือบอกเล่าประสบการณ์การเรียนรู้ของตนที่มีชีวิตชีวา และทำให้การนำประสบการณ์การเรียนรู้มาสนทนา ร่วมกันดำเนินไปอย่างเห็นภาพชัดเจน

จากกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ ครูควรกำหนดช่วงเวลาที่ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนร่วมกันทั้งชั้นเรียน เพื่อสร้างความรู้ร่วมเกี่ยวกับการเรียนรู้ นอกเหนือจากการสร้างความรู้ร่วมกับเนื้อหา

3) โครงสร้างสังคมในชุมชนการเรียนรู้ (Social Structure in the Classroom)

โครงสร้างสังคมในชุมชนการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง Watkins เสนอรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันที่ช่วยสร้างการปฏิสัมพันธ์กันอย่างทั่วถึง ดังนี้

3.1) การเรียนรู้แบบคู่ (Pairs) การเรียนรู้แบบคู่ คือรากฐานของการสร้างความสัมพันธ์ระดับหน่วยย่อยที่สุดของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นคู่ใช้เวลาเพียงช่วงสั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ให้คำแนะนำแก่กันและกัน ก่อให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพาโดยการสะท้อนมุมมองที่ทั้งเหมือนและต่างแก่กัน เป็นรากฐานแห่งการบ่มเพาะความไว้วางใจของชุมชน Watkins ระบุถึงกระบวนการดังกล่าวว่า ทำให้ผู้เรียนจดจำความรู้ และมีความเข้าใจต่อกระบวนการทำงานต่างๆ ดีขึ้น โดยไม่ต้องพึ่งพาครูเสมอไป

3.2) การเรียนรู้รูปแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw Classroom) เป็นลักษณะของการจัดการโครงสร้างให้เกิดกลุ่มย่อยที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากสมาชิกแต่ละคนของกลุ่มหลักที่เรียกว่า Home Group ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อความรู้ที่แตกต่างกัน โดยเมื่อสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อความรู้เดียวกัน มารวมตัวกันเรียกว่า Expert Group กลุ่มนี้จะพัฒนาความรู้เชิงลึก และนำความรู้ดังกล่าวกลับไปแบ่งปันแก่กลุ่มหลัก โครงสร้างกลุ่มเช่นนี้เป็นการรับประกันว่าทุกคนมีหน้าที่ และต้องทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ที่สุด

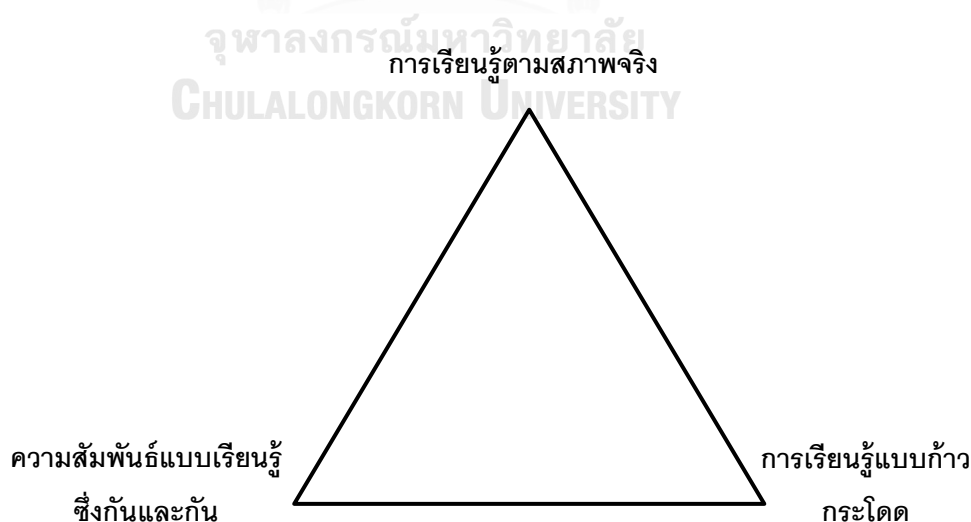
3.3) การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งชั้นเรียน (Whole Class) ซึ่งเป็นการร่วมมือปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งชั้นเรียนเพื่อสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) จากสิ่งที่สมาชิกแต่ละคนได้เรียนรู้

4) ทรัพยากร (Resource) ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน คือ สมาชิกของชุมชน นอกจากนี้ เครื่องมืออำนวยความสะดวกในการจัดการรวบรวมความรู้ร่วม เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งในที่นี้ Watkins ได้ยกตัวอย่างโปรแกรม CSILE เป็นโปรแกรมที่ออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการตั้งสมมติฐานทางวิทยาศาสตร์ และมีกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านกล่องสนทนาเพื่อให้ข้อเสนอแนะ ดิชมระหว่างผู้เรียนที่เป็นสมาชิกในชั้นเรียน

5) บทบาท (Roles) ความรับผิดชอบหรือบทบาทของผู้เรียนในชุมชนการเรียนรู้ คือ กำหนดเป้าหมาย วางแผน ดำเนินการเรียนรู้ และประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สะท้อนการเรียนรู้อยู่เสมอเป็นสิ่งที่จะช่วยกำกับวินัยในชั้นเรียนแก่ผู้เรียนได้ เพราะผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนด้วยความมุ่งมั่นโดยรู้ว่าตนเองต้องการอะไร

2.3.4 ข้อเสนอของซาโต (2559)

ซาโต (2559) นักปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งพัฒนาโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ (Professional Learning Community) เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนี้



แผนภาพที่ 6 องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของมานาบุ ซาโต

1) การเรียนรู้ตามสภาพจริง (การเรียนรู้ที่ตรงกับแก่นของวิชา) หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่สอดคล้องกับการเข้าถึงแก่นความรู้ของวิชานั้นๆ (Authentic Learning) อย่างแท้จริง ซึ่งการเข้าถึงศาสตร์แต่ละวิชานั้นย่อมแตกต่างกันไป เช่น การเรียนรู้วรรณคดี ควรนำพาผู้เรียนเข้าถึงหัวใจสำคัญของความสุนทรีย์ทางภาษา เป็นต้น

2) ความสัมพันธ์แบบเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (ความสัมพันธ์แบบรับฟังซึ่งกันและกัน) หมายถึง ความสัมพันธ์ในรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ (Reciprocal Relation) มีจุดเริ่มต้นมาจากการถามคำถามของเด็กจากความติดขัดไม่เข้าใจกับเพื่อน เมื่อมีการแลกเปลี่ยนสนทนากัน จึงเกิดเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มิใช่การสอนกัน เป็นการปฏิสัมพันธ์เชิงความหมาย และมีรูปแบบการร่วมมือที่ไม่ถูกกำหนดอย่างคงที่ตายตัว

3) การเรียนรู้แบบก้าวกระโดด (การเรียนรู้เชิงท้าทาย ความคิดสร้างสรรค์) หมายถึง การออกแบบโจทย์สถานการณ์ปัญหาที่มีความท้าทาย มีระดับการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนกว่าโจทย์ทั่วไป ซาโต กล่าวว่า โจทย์แบบก้าวกระโดดนี้เอง ที่จะทำให้ผู้เรียนต้องร่วมมือรวมพลังกัน (Collaboration) เกิดการแบ่งปันความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเด็กเรียนเก่งจะรู้สึกท้าทายที่ได้ทำโจทย์ยาก และได้มีโอกาสสอนเพื่อนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบทบทวนความเข้าใจพื้นฐานของตนเอง ในขณะที่เด็กเรียนอ่อนได้ตรวจสอบสิ่งที่ยังไม่เข้าใจในขั้นพื้นฐาน และพัฒนาศักยภาพตนเองแบบก้าวกระโดดผ่านโจทย์ที่ยากยิ่งขึ้นโดยอาศัยการแบ่งปันความเข้าใจจากเพื่อน

นอกจากนี้ ซาโต ยังได้เสนอเทคนิคการจัดการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติ ดังนี้

1) ควรจัดวางโครงสร้างของกลุ่มเล็กให้เป็นแบบกลุ่ม 4 คน ผสมชายหญิง หากจำนวนเกิน 4 คน ให้ใช้การแบ่งเป็น 3 คน แทน ซาโต ให้เหตุผลว่า กลุ่มที่มีสองเพศจะกระตือรือร้นกว่าg,njv ศึกษาเรื่องต่างๆ ให้ลึกซึ้ง และการกำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่มที่ไม่เกิน 4 คน ทำให้ไม่มีใครถอยห่างจากการเรียน และควรเป็นกลุ่มที่เด็กมีภาระความสามารถ และคละบุคลิกภาพที่หลากหลาย

2) สำหรับเด็กประถมศึกษาตอนปลาย ในหนึ่งคาบเรียนควรประกอบด้วย “การเรียนรู้ร่วมกัน” โดยมีการเรียนรู้แบบก้าวกระโดด โดยช่วงเวลาก่อนการเรียนจบควรมีการย้อนมองภาพรวมของชั้นเรียน

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังเป็นกลุ่มเล็ก ร่วมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมทั้งชั้นเรียน โดยครูทำหน้าที่เสมือนวิทยากรของวงดนตรี กำกับให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการสนทนา

จากองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน นำมาสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการสังเคราะห์องค์ประกอบได้ดังนี้



ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

องค์ประกอบ	Bielaczyc and Collins (1999)	Watkins (2005)	Dufour (1998)	ชาโต (2559)
เป้าหมายของชุมชน	เป้าหมายของชุมชน คือ สิ่งที่ กำหนดเพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิก	เป้าหมายของชุมชน คือ สิ่งที่ กำหนดเพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็น สมาชิกในชั้นเรียนบรรลุร่วมกัน	เป้าหมายของผู้เรียน คือ การ	สร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับ
	มี 2 ประการ ได้แก่	มี 2 ประการ ได้แก่	สร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับ	เป้าหมายของการเรียนรู้ เพื่อให้
	- การสร้างวัฒนธรรมแห่งการ	- การสร้างวัฒนธรรมแห่งการ	ผู้เรียนสามารถวางแผน	ดำเนินการ ประเมิน ปรับปรุง
	เรียนรู้ (Culture of Learning)	เรียนรู้ (Culture of Learning)	และพัฒนาการเรียนรู้อย่าง	ตนเองได้
	คือ การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้	คือ การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้		
	ผู้เรียนรู้อะไรจะเรียนรู้อย่างไร	ผู้เรียนรู้อะไรจะเรียนรู้อย่างไร		
	(Learn How to Learn)	(Learn How to Learn)		
1. เป้าหมาย				
	- การสร้างความรู้ร่วมกัน	- การสร้างความรู้ร่วมกัน		
	(Collective Knowledge)	(Collective Knowledge)		
	คือ การสัมพันธ์ของ	การปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนเพื่อ		
	ผู้เรียนเพื่อสร้างความรู้ที่มีความหมายร่วมกัน	สร้างความรู้ที่มีความหมายร่วมกัน		

องค์ประกอบ	Bielaczyc and Collins (1999)	Watkins (2005)	Dufour (1998)	ชาโิต (2559)
		ผู้เรียนสามารถวางแผน ดำเนินการ ประเมิน ปรับปรุง พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้		
2. คำนิยาม			คำนิยาม คือ มาตรฐานของการ แสดงพฤติกรรม และทัศนคติซึ่ง ผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสนับสนุน การเรียนรู้ร่วมกัน	ความสัมพันธ์แบบเรียน รู้ซึ่งกันและกัน คือ การ เน้นให้ผู้เรียนเห็น ความสำคัญของการรู้จัก พูด และรู้จักรับฟัง
3. วาทกรรม	วาทกรรม คือ รูปแบบทางภาษาที่ ใช้ปฏิสัมพันธ์ ต่อรองเพื่อสร้าง ความหมายใหม่ร่วมกัน			
4. กิจกรรมการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย เงื่อนไข 4 ประการ ดังนี้ - สร้างความร่วมมือทั้งในระดับ ผู้เรียนรายบุคคลและระดับ กลุ่มร่วมมือ	ภาระงาน - มีการจัดเรียงลำดับความ ซับซ้อนท้าทาย จากง่าย ไปสู่ยาก - เน้นการสะท้อนการเรียนรู้ (reflection)	การประเมินการเรียนรู้ตาม เป้าหมาย ครูควรเปิดโอกาสผู้เรียนได้มี ส่วนในการประเมินตนเอง รวมถึงออกแบบการประเมิน ตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้	การเรียนรู้ที่แท้จริง คือ การจัดกระบวนการ เรียนรู้ในชั้นเรียนที่ สอดคล้องกับการเข้าถึง แก่นความรู้ของวิชานั้นๆ อย่างแท้จริง

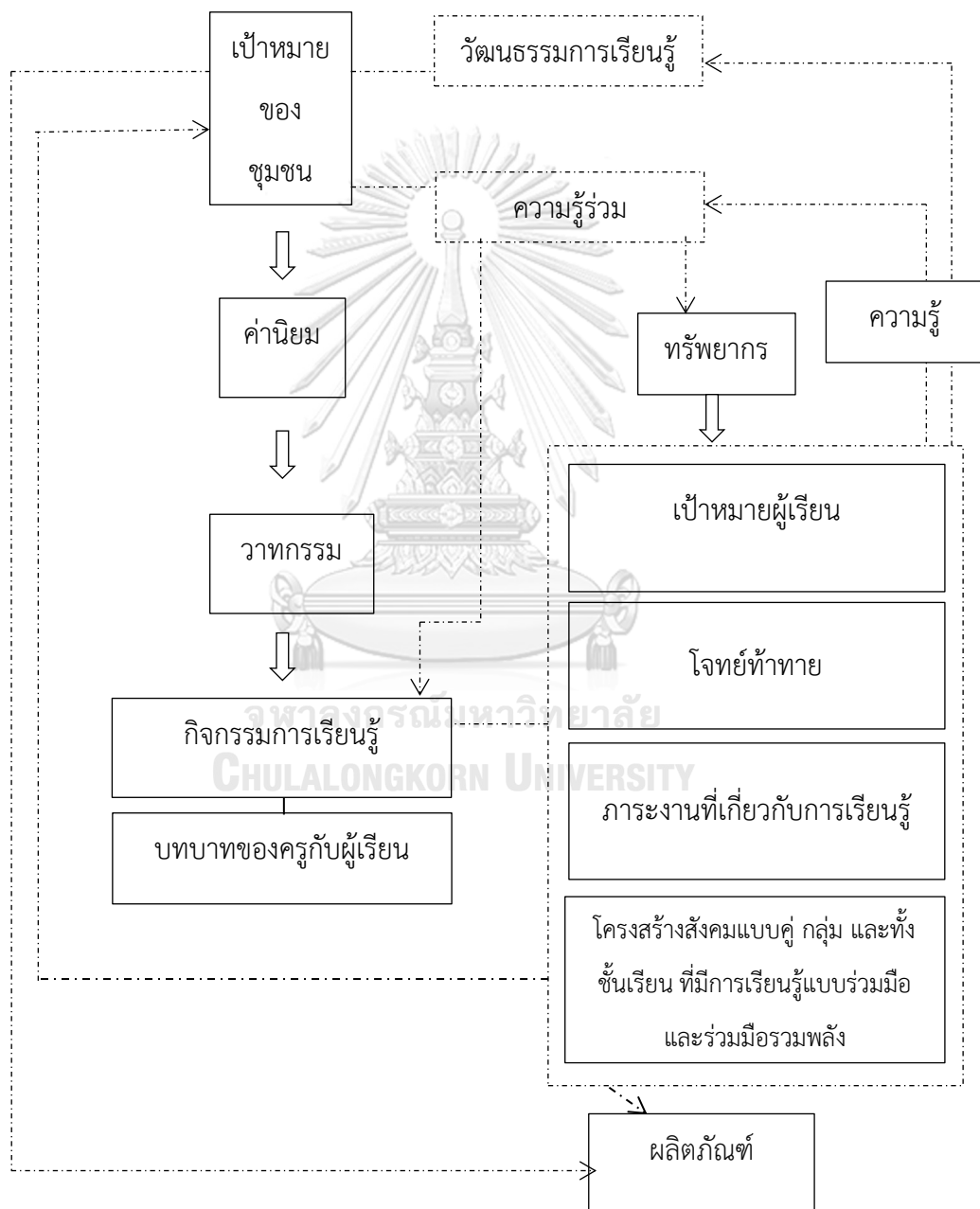
องค์ประกอบ	Bielaczyc and Collins (1999)	Watkins (2005)	Dufour (1998)	ชาโต (2559)
<ul style="list-style-type: none"> - สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน - มีการแบ่งปันความรู้และทักษะการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกชุมชน - กิจกรรมจะต้องมีความเชื่อมโยงกันในรูปแบบกิจกรรม <p>ความ เป็น ร อบ น อ ก (Peripherality) ความ เป็น ศูนย์กลาง (Centrality) และอัตลักษณ์ (Identity)</p> <ul style="list-style-type: none"> - อัตลักษณ์ของผู้เรียน (Identity) เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ร่วมกัน 	<p>โครงสร้างสังคมในชั้นเรียน (Social Structure in the Classroom) แบ่งเป็น 3 รูปแบบได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - คู่ - กลุ่มร่วมมือ - การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งชั้นเรียน 	<p>ตระหนักถึงระดับการเรียนรู้ของตนเองที่สัมพันธ์กับเป้าหมายการเรียนรู้</p> <p>ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ต้องสร้างเงื่อนไขของการพึ่งพาเชิงบวก มีการปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้ากันและได้ใช้ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ตามหลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)</p>	<p>โจทย์แบบก้าวกระโดด คือ การออกแบบโจทย์สถานการณ์ปัญหาที่มีความท้าทาย มีระดับการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนกว่าโจทย์ทั่วไป</p> <p>กระบวนการกลุ่มร่วมมืออย่างพลั่ง กำหนดให้ผู้เรียนได้พึ่งพากันโดยเริ่มจากการร่วมมือรวมพลั่ง (Collaboration) เป็น</p>	<p>กลุ่มเล็ก ๆ ที่มีสมาชิก 3-4 คน ไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน</p>

องค์ประกอบ	Bielaczyc and Collins (1999)	Watkins (2005)	Dufour (1998)	ซาโต (2559)
5. ความรู้	<p>ความรู้ (Knowledge) ได้จากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้เรียน</p> <p>ทฤษฎีการ กำหนดให้ผู้เรียนเป็นทฤษฎีการที่สำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นผู้สามารถเรียนรู้ และสร้างความรู้ได้</p>	<p>ความรู้ (Knowledge) ได้จากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้เรียน</p> <p>ทฤษฎีการในชุมชน ได้แก่ สิ่งที่เอื้ออำนวยในการสร้างความรู้ร่วม ทฤษฎีการที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองรายบุคคล</p>	<p>ความรู้ (Knowledge) ได้จากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้เรียน</p> <p>ทฤษฎีการ ได้จากปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้เรียน</p>	<p>ความรู้ (Knowledge) ได้จากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้เรียน</p>
6. ทฤษฎีการ	<p>ทฤษฎีการ กำหนดให้ผู้เรียนเป็นทฤษฎีการที่สำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นผู้สามารถเรียนรู้ และสร้างความรู้ได้</p>	<p>ทฤษฎีการในชุมชน ได้แก่ สิ่งที่เอื้ออำนวยในการสร้างความรู้ร่วม ทฤษฎีการที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองรายบุคคล</p>	<p>ทฤษฎีการ ได้จากปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้เรียน</p>	<p>ทฤษฎีการ ได้จากปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้เรียน</p>
7. บทบาท	<p>บทบาทของครูและผู้เรียน ครูกำหนดหน้าที่ให้ผู้เรียนสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเอง และมีส่วนร่วมกับชุมชนในการประเมินและพัฒนาความก้าวหน้าของชุมชน</p>	<p>บทบาทของครูและผู้เรียน ผู้เรียนมีบทบาทในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงวางแผนการเรียนรู้ ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้สร้างประสบการณ์ผ่านกิจกรรมลงมือปฏิบัติ และมีกระบวนการ</p>	<p>บทบาทของครูและผู้เรียน เป็นบุคคลสำคัญที่จะนำพาให้ผู้เรียนเข้าใจ และเข้าถึงเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง ผู้เรียนควรได้รับบทบาทในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง</p>	<p>บทบาทของครูและผู้เรียน ครูเป็นผู้เรียนควรได้รับบทบาทในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง</p>

องค์ประกอบ	Bielaczyc and Collins (1999)	Watkins (2005)	Dufour (1998)	ชาโต (2559)
	ทบทวนความรู้ และการเรียนรู้ ของตนเอง			
	<p>ผลิตภัณฑ์ (Products) คือ ผลผลิต จากความรู้ร่วม (Collective Knowledge) และวัฒนธรรมการเรียนรู้ (Culture of Learning) ของชั้นเรียน ซึ่งถ่ายทอดในรูปแบบของการนำเสนอ การจัดนิทรรศการ หรือชิ้นงาน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์สุดท้าย และเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิก ชั้นเรียนเกิดการร่วมมือกัน</p>			
8. ผลิตภัณฑ์	<p>ผลิตภัณฑ์ (Task of learning community) คือ งานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และประเมินการเรียนรู้ของชุมชน จะต้องเป็นงานที่ได้มีการนำเสนอแก่สาธารณะ</p>			

จากองค์ประกอบที่กล่าวมานี้ สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพดังนี้ แสดงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังนี้

จากแผนภาพที่ 7 ผังต้นไม้มแสดงการสรุปองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นฐานราก ซึ่งแต่ละองค์ประกอบอาศัยรากฐานของทฤษฎีการสร้างความรู้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และร่วมมือรวมพลัง และการเรียนรู้ทางปัญญา สังคม สามารถนำองค์ประกอบต่างๆ มาระบุทิศทางความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเพื่อนำไปออกแบบเป็นชั้นการจัดการเรียนรู้ ดังนี้



แผนภาพที่ 8 ผังแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

จากแผนผังแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน สามารถอธิบายความหมายร่วมกับการพิจารณาทิศทางความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้

1) เป้าหมายของชุมชน คือ องค์ประกอบสำคัญที่จะกำหนดทิศทางเกี่ยวกับการดำเนินการขององค์ประกอบอื่นๆ ภายในชุมชน โดยชั้นเรียนที่เป็นชุมชนการเรียนรู้ นั้น มุ่งเน้น การสนับสนุนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning) หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญของการที่ผู้เรียนทุกคนได้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ และมีการเรียนรู้ร่วมกันว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร รวมถึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) หมายถึง ทำให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมสร้างความรู้ที่มีความหมายต่อตนเองและชั้นเรียน กระบวนการสำคัญที่จะทำให้ชุมชนบรรลุเป้าหมาย คือ การร่วมมือรวมพลัง เป้าหมายของชุมชนจะกำกับการดำเนินการเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่นๆ ของชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ เป้าหมายยังมีลักษณะเป็นพลวัต กล่าวคือ เปลี่ยนแปลงได้ไม่หยุดนิ่ง เนื่องจากเป้าหมายสัมพันธ์กับกิจกรรม หรือองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องกับการนำเป้าหมายไปแปลงเป็นวิธีปฏิบัติ ดังนั้น ผลจากการปฏิบัติจึงสามารถนำมาทบทวนเพื่อนย้อนกลับไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป้าหมายให้ชัดเจน มีมิติเชิงลึก ต่อยอด หรือปรับเปลี่ยนทิศทางไปจากเดิมได้

2) ค่านิยม คือ มาตรฐานการปฏิบัติต่อกันในชุมชน เพื่อสนับสนุนให้เกิดการบรรลุเป้าหมายของชุมชน เป็นกติกาทางวัฒนธรรมซึ่งสมาชิกร่วมกันกำหนด จากแผนผังจะเห็นได้ว่า ค่านิยมมีลักษณะเป็นพลวัตเช่นเดียวกับเป้าหมาย เนื่องจาก สมาชิกพึงนำค่านิยมกลับมาทบทวนเพื่อปรับปรุง หรือเพิ่มเติมให้เกิดความสอดคล้องกับปัญหาที่ชุมชนประสบ รวมถึงความต้องการของชุมชนที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติ

3) วาทกรรม คือ การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน ต่อรอง ระหว่างสมาชิก เพื่อสร้างความหมายร่วมกัน เป็นการใช้ภาษาในจุดมุ่งหมายที่ตรงข้ามกับชั้นเรียนแบบเดิม ที่เน้นการสั่ง การบอกจากครู

4) กิจกรรมการเรียนรู้ คือ องค์ประกอบที่ครอบคลุมทั้งการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การเผชิญโจทย์ท้าทาย ภาระงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ และโครงสร้างสังคมที่ระบุความสัมพันธ์ของผู้เรียนที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันทั้งในระดับคู่ กลุ่ม และทั้งชั้นเรียน

4.1) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ คือ กระบวนการระบุเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลที่สอดคล้องกับเป้าหมายของชุมชน และเป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเรื่องการเรียนรู้

4.2) โจทย์ท้าทาย หรือโจทย์ก้าวกระโดด คือ รูปแบบโจทย์หรือภาระงานที่มีความซับซ้อน ต้องใช้ความรู้มากกว่าการตอบโจทย์พื้นฐาน กระตุ้นการคิดขั้นสูง (High Cognition) และไม่อาจแก้ปัญหาด้วยการคิดคนเดียว ต้องอาศัยการพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4.3) ภาระงานที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ คือ ชิ้นงานที่มีการคิดสะท้อน (Reflection) เกี่ยวกับการเรียนรู้ อันเป็นกระบวนการทางอภิปัญญา ได้แก่ การประเมินการเรียนรู้ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการวางแผนประยุกต์ใช้ความรู้

4.4) โครงสร้างสังคมแบบคู่ กลุ่ม และทั้งชั้นเรียน คือ การกำหนดโครงสร้างการปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง ดังนั้น ควรเริ่มจากการเรียนรู้ร่วมกันเป็นคู่ กลุ่ม (สมาชิกไม่ควรเกิน 4-6 คน ควรเป็นกลุ่มคณะ หรือมีการจัดกลุ่มโดยวิธีการสุ่ม) ไปสู่การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งชั้นเรียน ควรใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning) ซึ่งเป็นการประสานพลังมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยไม่กำหนดว่าจะต้องใช้วิธีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างแยกส่วน อย่างไรก็ตาม การฝึกทำงานกลุ่มร่วมกันของนักเรียนประถมศึกษาในช่วงแรก รวมถึงการจัดการเนื้อหาวิชาที่มีปริมาณมาก และมีความซับซ้อน อาทิ วิชาสังคมศึกษา ควรนำรูปแบบการจัดสรรงาน เช่น กระบวนการกลุ่มจิ๊กซอว์ (Jigsaw Group) ซึ่งจัดอยู่ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่เอื้อให้ผู้เรียนจัดสรรหน้าที่เบื้องต้น แต่ไม่ทิ้งการสื่อสารปฏิสัมพันธ์เพื่อเรียนรู้ซึ่งกันและกันตามกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning) มาช่วยสนับสนุนให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5) บทบาทของครูกับผู้เรียน

5.1) บทบาทของครู หน้าที่สำคัญของครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยครูเริ่มงานออกแบบด้วยการระบุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่นำไปสู่การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายชุมชน จากนั้น ครูต้องตั้งคำถามและพยายามหาคำตอบว่า มีวิธีการใดบ้างที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ดังกล่าว โดยต้องเป็นวิธีการที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจอันเป็นความหมายที่เชื่อมโยงกับตนเอง และใช้กระบวนการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นเครื่องช่วย

ยกระดบการเรเรียนรูที่เพนวธีการแบบเกา คอ การจา การลงมือทำตามทคอรูสั้ง ถือเพน การเรเรียนรูที่ขาดชวตชววา และนคออยมประสททททภาพ ดั้งนั้ง จั้งนคอรลือกเพนวธีการหลัก เมือครุระบุ ได้แล่วว้า เพ้าหมายการเรเรียนรูค้ออะไร จะชววธีการ หรือสือการเรเรียนรูค้อให้ผู้เรเรียนบรลุเพ้าหมายนั้ง รวมถั้งจะสร้างกระบวนกรปลุสัสมพันธรว่มกันอย่างไร ครุจั้งจะสมารคคตอไปค้อว่า เจือนชอ หรือสือ ทรพยกรประกอบอื่่นๆ ทั้งจะชววให้เพ้าหมายการเรเรียนรู หรือกระบวนกรท้อกแบบว้เกิดผลสร้าง คอรจะมีอะไรบ้าง นอกจกการออกแบบกระบวนกรเรเรียนรูเพือให้ผู้เรเรียนชวใจเนือหา หรือฝีกฝน ทักษะท้สร้างค้อแล่ว บทบาทอื่กรประการของครุ คอ การทำกระบวนกรอภิปัญญา (Meta-cognition) ให้ปรากฎ จั้งเพนท้วจสร้างค้อของแนวคคชุมชนกรเรเรียนรูในชั้งเรเรียน คอ การเปดโอการส้ให้ผู้เรเรียนค้อมี ส่วนกำหนดเกณท้ประเมนการเรเรียนรู และค้อมีส่วนในการประเมนการเรเรียนรูของตนเอง อันเพนปจจย ท้น้าไปสู่การก้าบการเรเรียนรู ผู้เรเรียนจะสมารมองเห็นการเรเรียนรูของตนเองผ่านการประเมนตนเอง ได้ เมือผู้เรเรียนชวใจ และมีส่วนในการกำหนดเพ้าหมายการเรเรียนรูท้มีความหมาย และความสร้างค้อแก่ ตนเอง ดั้งนั้ง ครุจั้งค้อออกแบบกระบวนกรกำหนดเพ้าหมายการเรเรียนรู ท้น้าไปสู่กิจกรรมการ ประเมนการเรเรียนรูของตนเองอย่างเพนระบบ และค้อเนือจั้ง สมารสรุปล้าค้อหน้าท้ของครุในชั้งการ ออกแบบแผนการจ้จัดการเรเรียนรูค้อ ดั้งนั้ง

1) ระบุวตุประสงค้การเรเรียนรู และผลลัษการเรเรียนรูท้ค้อการให้เกดท้กับผู้เรเรียนอย่าง ชัดเจน โดยค้อระบุท้ภาพใหญ่ท้เพนความคคท้วจสร้างค้อครเรียน จกนั้ง น้ามาพิจารณาจ้ดระบบ เพนความคคท้วจสร้างค้อท้ค้อสมพันธ เชือมโยง สนับสนุนชั้งกันและกัน น้แยกชวต

2) ตั้งค้อถาม และพยยามหาค้อตอบว่า มีวธีการค้อ หรือสือการเรเรียนรูค้อบั้งท้จะชววให้ ผู้เรเรียนบรลุเพ้าหมายการเรเรียนรูค้อกล้าว โดยค้อเพนวธีการท้มาจากประสบการณ้ของผู้เรเรียนเอง ผู้เรเรียนสมารสร้างความรู ความชวใจอันเพนความหมายท้เชือมโยงกับตนเองค้อ

3) ออกแบบกระบวนกรปลุสัสมพันธรว่มกันระหว่างผู้เรเรียน ท้มน้จ้วว่าท้กคนจะค้อเรเรียนรูรว่มกัน อย่างท้วถั้ง

4) กำหนดเกณท้การประเมนการเรเรียนรู

5) ออกแบบกระบวนกรกำหนดเพ้าหมายการเรเรียนรูท้ชววถายท้อดเพ้าหมายการ เรเรียนรูท้คคท้วจ ให้เพนเพ้าหมายการเรเรียนรูของผู้เรเรียนรายบคคล รวมถั้งออกแบบวธีการสร้างเกณท้ ประเมนการเรเรียนรูรว่มกันกับผู้เรเรียน

6) คิดวิธีการนำเกณฑ์ประเมินไปใช้ในชั้นเรียนจริง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินเพื่อพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

7) จัดสรรสื่อ ทรัพยากร เงื่อนไข ที่สนับสนุนต่อกระบวนการที่ออกแบบไว้

จากหน้าที่ของครูที่กล่าวมานี้ ทำให้เห็นภาพว่า กิจกรรมการเรียนรู้แรกที่ต้องทำให้เกิดขึ้น คือ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และการกำหนดเกณฑ์ประเมินการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน และเมื่อผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ออกแบบไว้แต่ละครั้งแล้ว ครูจะต้องจัดให้มีการประเมินการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง โดยมุ่งไปที่การให้ผู้เรียนเห็นพัฒนาการเกี่ยวกับการเรียนรู้ ค้นหาวิธีการปรับปรุงส่งเสริมการเรียนรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5.2) บทบาทของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง และกล้าที่จะประเมินการเรียนรู้ของตนเองอย่างตรงไปตรงมา เห็นคุณค่าของการพึ่งพาเพื่อเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนรู้สู่เป้าหมายร่วมกัน โดยในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนนั้น ผู้เรียนควรกล้าพูดจาปฏิสัมพันธ์ หมั่นพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง รวมถึงรักษาการศึกษาที่พึงปฏิบัติเพื่อมุ่งให้ทุกคนได้พัฒนาตนเองร่วมกัน

6) **ความรู้** คือ สิ่งที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันนำประสบการณ์ มุมมอง ความคิดเห็น ความเข้าใจมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ต่อรองกัน จนได้ความเข้าใจที่มีความหมายโดยชุมชนเป็นเจ้าของ

7) **ทรัพยากร** คือ สิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้สมาชิกชุมชนขับเคลื่อนเป้าหมายให้สำเร็จ แบ่งเป็น ทรัพยากรภายใน ได้แก่ ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกชุมชน ครู หรือสื่ออุปกรณ์ที่ช่วยสืบค้น และเก็บข้อมูลความรู้ของชุมชน รวมถึงทำให้ชุมชนสามารถดึงเอาความรู้มาใช้ได้ตลอดเวลา และทรัพยากรภายนอก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญภายนอกชุมชน แหล่งเรียนรู้ แหล่งข้อมูล

8) **ผลิตภัณฑ์** คือ ผลผลิตที่พัฒนาต่อยอดจากความรู้ร่วมของชุมชน ซึ่งอาจอยู่ในรูป ผลงาน โครงการ นวัตกรรม นวัตกรรม งานตีพิมพ์เผยแพร่ เป็นต้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นต่อสาธารณะว่าชุมชนบรรลุเป้าหมายอย่างน้อยเพียงใด ดังนั้น ผลิตภัณฑ์จึงเป็นผลรวมของความพยายามร่วมกันของสมาชิกชุมชน สะท้อนวัฒนธรรมการเรียนรู้ และความรู้ร่วมที่สะสมมา

จากผังแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน สามารถสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

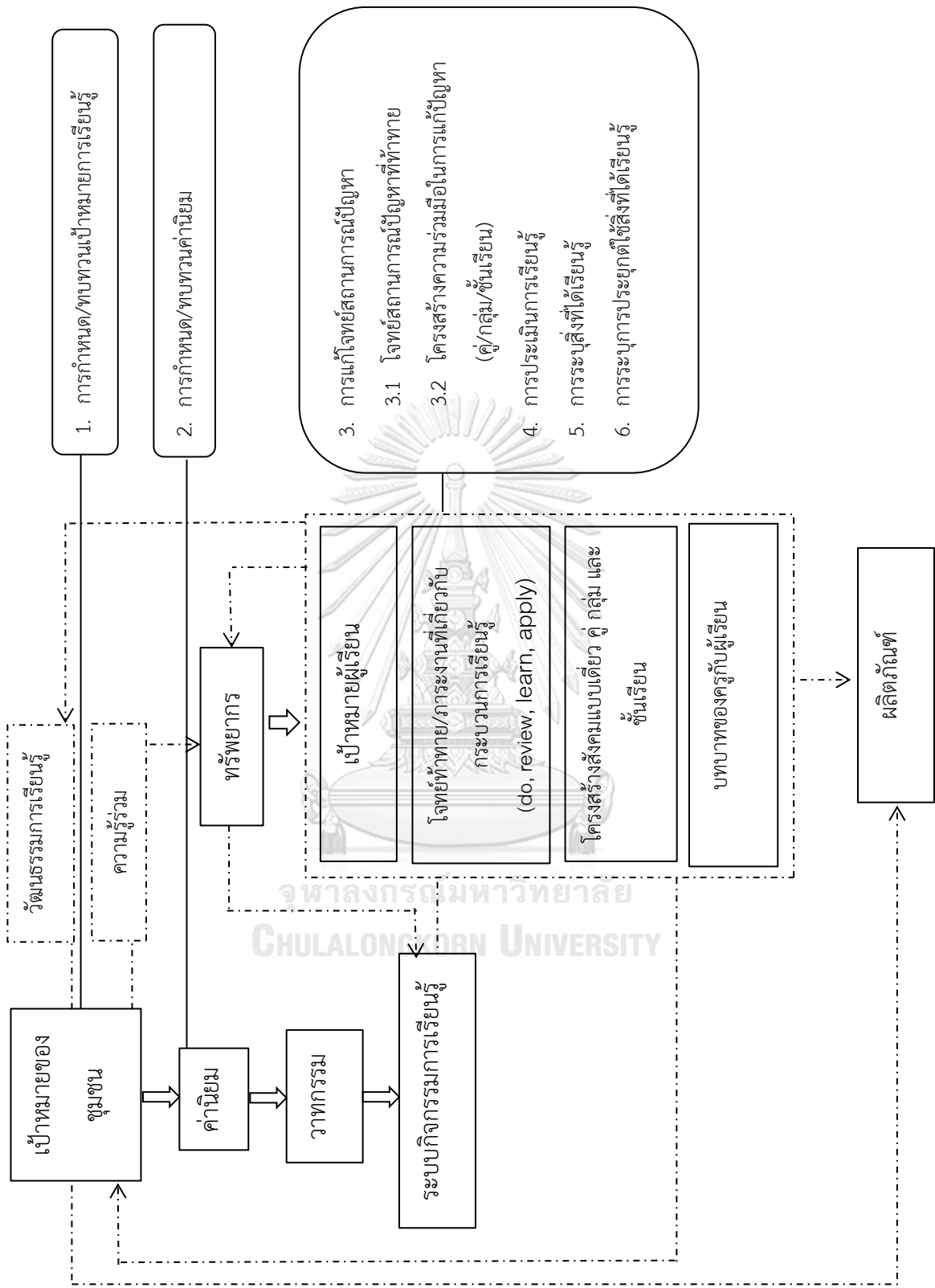
- 1) การกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้
- 2) การกำหนด/ทบทวนค่านิยม
- 3) การแก้ไขสถานการณ์ปัญหา
 - 3.1) โจทย์สถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย
 - 3.2) โครงสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหา (เรียนรู้เป็นคู่ / กลุ่ม / ทั้งชั้นเรียน)
- 4) การประเมินการเรียนรู้
- 5) การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้
- 6) การระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้

โดยสามารถอธิบายความหมายของแต่ละขั้นได้ ดังนี้

- 1) **การกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้** คือ กระบวนการที่ผู้เรียนกำหนด ทบทวน พัฒนาเป้าหมายการเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายของชุมชน 2 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (Culture of Learning)
- 2) **การกำหนด/ทบทวนค่านิยม** คือ กระบวนการที่ผู้เรียนกำหนด ทบทวน พัฒนาสิ่งที่พึงปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน
- 3) **การแก้ไขสถานการณ์ปัญหา** คือ กระบวนการร่วมมือที่เริ่มจากระดับคู่ กลุ่ม ไปสู่ทั้งชั้นเรียน เพื่อแสวงหาคำตอบต่อโจทย์สถานการณ์ปัญหา และพัฒนาเป็นความรู้ร่วมของชั้นเรียน
- 4) **การประเมินการเรียนรู้** คือ กระบวนการทบทวน ตรวจสอบ ประเมินการเรียนรู้ ร่วมกับเป้าหมายการเรียนรู้
- 5) **การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** คือ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือความรู้ใหม่จากการเข้าร่วมเรียนรู้ในครั้งนั้น ทั้งในด้านเนื้อหา และการเรียนรู้
- 6) **การระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** คือ การระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหา และการเรียนรู้ไปปรับใช้ในสถานการณ์อื่นอย่างไร

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนการจัดการเรียนรู้
กับองค์ประกอบของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ ดังแผนภาพที่ 9





แผนภาพที่ 9 ผังแสดงการถ่ายโยงองค์ประกอบของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้สู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

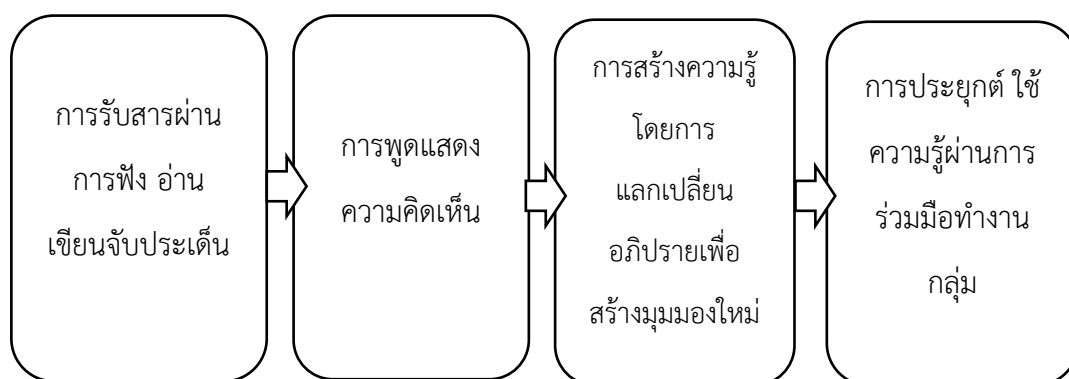
3.1 ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการกล่าวถึงความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาว่า สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมวัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกัน มีการเชื่อมสัมพันธ์อันดีและเคารพต่อความแตกต่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ไปปรับใช้จนมีคุณลักษณะเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและของสังคมโลกนั้นเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

National Council for the Social Studies (2017) ระบุถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาวิชาสังคมศึกษาว่า เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีส่วนร่วม และสร้างการตัดสินใจเกี่ยวกับสถานการณ์ต่างๆ ของโลก โดยเนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีลักษณะที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง สถาบันต่างๆ ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีมิติความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอดีต นอกจากนี้ ยังมีธรรมชาติของการบูรณาการระหว่างศาสตร์สูง ดังนั้น การคิดหัวข้อการเรียนรู้ควรเอื้อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาวิชา และเรียนรู้เรื่องความเป็นพลเมืองไปพร้อมๆ กัน โดยครูควรฝึกให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหา หรือคำถาม ซึ่งตั้งอยู่บนความรู้เรื่องพลเมือง เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ผู้เรียนควรได้ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การประเมินประเด็นต่างๆ ทางสังคม และการตัดสินใจเชิงคุณค่า ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้กรอบของการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ชาติ และโลก ทักษะที่ควรพัฒนาควบคู่ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การพัฒนาเชิงอารมณ์สังคม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งสำคัญคือ จะต้องออกแบบการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างความรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน โดยครูควรคิดกระบวนการจากทักษะและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ครูสามารถออกแบบเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ทำนาย ซึ่งสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย และเชื่อมโยง รวมถึงช่วยขยายความรู้ และมุมมองที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และโลก สอดคล้องกับที่ซาโต และไซโต (2561) กล่าวว่า การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา จะต้องสั้นคล่อง มุมมองเดิม สร้างมุมมองใหม่ อันเป็นแก่นวิชา (Authentic Learning)

3.2 การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

สาระต่างๆ ที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต เป็นสาระที่ผู้เรียนจะได้พัฒนาตนให้เข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคมโลก สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อความรู้ภูมิสังคม-วัฒนธรรมทางการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นหัวข้อที่อาศัยเนื้อหาหลุ่มลึก (Rich Subject) ซึ่งเกิดจากการบูรณาการระหว่างสาระประวัติศาสตร์ สาระภูมิศาสตร์ และสาระเศรษฐศาสตร์ มาออกแบบเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่การออกแบบ โจทย์สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดที่เอื้อให้ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เพื่อนำมุมมองที่หลากหลาย มาสื่อสารต่อรองเพื่อสั่นคลอนมุมมองเดิม สร้างมุมมองใหม่ที่มีต่อสังคม (ซาโต และไซโต, 2561) โดยเริ่มจากการรับสารผ่านการฟัง อ่าน และเขียนบันทึกจับประเด็น นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นที่เป็น มุมมองหรือจุดยืนของตนเอง พัฒนาความคิดหรือมุมมองให้ลึกซึ้งคมชัดยิ่งขึ้นด้วยการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์เชิงอภิปรายเพื่อสร้างความรู้ร่วมในลักษณะของความคิดรวบยอด (Concept) และนำความคิดรวบยอด (Concept) ดังกล่าวไปขยายความเข้าใจใหม่ หรือประยุกต์ใช้เพื่อสร้างชิ้นงานผ่าน กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ หัวข้อบูรณาการที่กำหนดขึ้นนี้ สอดแทรกทักษะความรู้เกี่ยวกับโลก ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์เพื่อความยั่งยืน ความรู้ด้านการเป็นพลเมือง ความรู้ด้านสุขภาพ และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งทักษะที่รอบด้านเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิชา กับชีวิต และสังคมแก่ผู้เรียน และสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาขึ้นอย่างสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ ผู้วิจัยเน้นฝึกกระบวนการเรียนรู้อย่างสัมพันธ์กับแก่นของวิชา (Authentic Learning) โดยสามารถแสดงลำดับกระบวนการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ดังนี้



แผนภาพที่ 10 ลำดับกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้วิชาสังคมศึกษา

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศไทย

งานวิจัยของมยุรี วิมลโสภณกิตติ (2537) เรื่องผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างมีโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลมีโนทัศน์ และพฤติกรรมประชาธิปไตย ระหว่างการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ซึ่งใช้หลักการแก้ปัญหาตามหลักการอริยสัจ 4 ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งใช้หลักฝึกทักษะกระบวนการ การอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด ความรู้ ความรู้สึก และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นร่วมกัน รวมถึงการรวบรวมความคิดเห็น และข้อมูลต่างๆ จากชั้นกิจกรรมมาประสานกันจนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน สุดท้ายคือกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีมีโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนมีโนทัศน์ด้านการเคารพในเหตุผลไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีมีโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนมีโนทัศน์ด้านการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนมีโนทัศน์ประชาธิปไตยหลังการทดลองพบว่า กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีมีโนทัศน์ประชาธิปไตยสูงกว่าการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนสูงกว่าในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม และการเคารพในเหตุผล และเมื่อวัดคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตย พบว่า ทั้งการสอนโดยกระบวนการเผชิญสถานการณ์และการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนพฤติกรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้งสองกลุ่ม

พรชัย หนูแก้ว (2541) วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการวัดพฤติกรรมประชาธิปไตยเพื่อหาว่าพฤติกรรมด้านใดที่ต้องพัฒนาให้ดีขึ้น จากนั้น จึงพัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านนั้น แล้ววัดคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนทดลอง และหลังทดลองระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ประชากรสำหรับการวัดพฤติกรรมประชาธิปไตยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 1,301 คน ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า พฤติกรรมที่มีการพัฒนาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองและ

มากกว่ากลุ่มควบคุม คือ พฤติกรรมด้านคารวะธรรมซึ่งเป็นการเคารพตนเองและเคารพผู้อื่น ส่วนด้าน ปัญญาธรรมปรากฏว่าพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในโรงเรียนบ้านหนองโกซึ่งเป็นโรงเรียนที่เน้นฝึกฝน ด้านวิชาการ และการแข่งขัน จึงมีผลให้พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์กับคนหมู่มากได้แก่สามัคคี ธรรมปรากฏได้ยาก และอาจต้องใช้เวลาานกว่าจะปรากฏเป็นพฤติกรรมที่เป็นนิสัย ส่วนโรงเรียน คำไฮผักแว่นไม่ปรากฏว่าพฤติกรรมด้านปัญญาธรรมพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยอธิบายเหตุว่าเป็น เพราะโรงเรียนไม่เน้นวิชาการ แต่เน้นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยและการฝึกฝนด้านอาชีพ

พิมพา ม่วงศิริธรรม (2544) ศึกษาผลของการปรับพฤติกรรมทางปัญญาที่มีต่อความมี ระเบียบวินัยในตนเองของนักกีฬา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักกีฬาฟุตบอลชาย ของโรงเรียนกีฬา กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุระหว่าง 11-14 ปี จำนวน 8 คน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 4 คน ได้รับการปรับพฤติกรรมทางปัญญาด้วยการฝึกทักษะทางจิต ได้แก่ เทคนิคการตั้งเป้าหมาย การจินตภาพ การพูดกับตนเองในทางที่ดี การดูตัวแบบ และการให้แรงเสริมทางบวกควบคู่กับการ ฝึกซ้อม และการแข่งขันกีฬาฟุตบอล หลังสิ้นสุดการทดลอง พบว่า การปรับพฤติกรรมทางปัญญา มีผล ต่อพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักกีฬา นักกีฬากลุ่มทดลองที่ได้รับการปรับพฤติกรรม ทางปัญญา มีพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยในตนเอง ในระยะสิ้นสุดการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างจากระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 แต่ในกลุ่มควบคุมไม่พบ ความแตกต่าง

วีรนุช วงศ์คงเดช (2547) ศึกษาเจตคติต่อการแสวงหาความช่วยเหลือ และการเรียนรู้แบบ กำกับตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน วัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู เจตคติต่อการแสวงหาความช่วยเหลือ และการเรียนรู้แบบกำกับ ตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ มีการ เรียนรู้แบบกำกับตนเอง และมีเจตคติทางบวกต่อการแสวงหาความช่วยเหลือสูง นักเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการเรียนรู้แบบกำกับตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปานกลาง และต่ำ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง มีการเรียนรู้แบบกำกับตนเองสูง กว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ความสามารถในการเรียนรู้แบบกำกับตนเองจึงเป็นผลมา จากหลายปัจจัย ได้แก่ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ โดยพ่อแม่ที่เอาใจ

ใส่ชี้แนะ ให้ความรักความอบอุ่น ให้ความอิสระภายในขอบเขต และกฎเกณฑ์ที่เป็นเหตุเป็นผล จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีเป้าหมายทางการเรียนที่ชัดเจน มีความรู้สึกว่าตนเองสามารถจัดการกับเรื่องเรียนได้ และมีความสามารถในการใช้กลวิธีต่างๆ ในการกำกับตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเรียนที่ตั้งไว้ อันเป็นลักษณะสำคัญของบุคคลที่มีการเรียนรู้แบบกำกับตนเองตามแนวคิดของ Zimmerman กล่าวคือ มีความสัมพันธ์ทางบวก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการเรียนรู้แบบกำกับตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง มีการเรียนรู้แบบกำกับตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เนื่องจาก นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสามารถในการเลือกกลวิธีการเรียนอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ รับรู้ความสามารถของตนเอง เกิดความเชื่อมั่น ความสำเร็จทำให้เกิดความเชื่อมั่นและแรงจูงใจ ซึ่งเป็นลักษณะของผู้เรียนรู้แบบกำกับตนเองสูง

นภัส ศรีเจริญประมง (2554) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในห้องเรียนตามแนวคิดของจอห์นสันและจอห์นสันที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของเด็กอนุบาล ซึ่งแนวคิดดังกล่าว ครูกำหนดให้มีสถานการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้นในชั้นเรียน และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักปฏิสัมพันธ์โดยการให้เหตุผลเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ใช้ระยะเวลาการทดลอง 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 1 ชั่วโมง ผลการวิจัย พบว่า หลังการใช้กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในห้องเรียนตามแนวคิดของจอห์นสันและจอห์นสัน คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรพล วิแหลม (2555) ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุผลสถานการณ์สังคมปัจจุบันของพฤติกรรมพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยเชิงเหตุผลสถานการณ์สังคมปัจจุบันของพฤติกรรมพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านสถานการณ์สังคมปัจจุบันกับพฤติกรรมพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยใช้แนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model theory) ซึ่งมุ่งศึกษาสาเหตุพฤติกรรมของมนุษย์ทางด้านสถานการณ์ปัจจุบันที่เอื้อหรือขัดขวาง

พฤติกรรมที่ศึกษา สาเหตุทางด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคล ซึ่งเกิดจากการได้รับประสบการณ์ต่างๆ และทำการสะสมมาตั้งแต่เด็กหรือในอดีตที่ติดตัวบุคคลมาในสถานการณ์หนึ่งๆ สาเหตุด้านปฏิสัมพันธ์ หรืออิทธิพลร่วมระหว่างจิตลักษณะเดิมและสถานการณ์ปัจจุบันที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ศึกษา และสาเหตุทางด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลนั้นๆ ประสบอยู่ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต จำนวน 654 คน ผลการวิจัย โดยแบ่งกลุ่มนักศึกษาเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษากลุ่มสังคมศาสตร์ กลุ่มนักศึกษากลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนักศึกษากลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยเชิงเหตุสถานการณ์สังคมปัจจุบันของพฤติกรรมพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในด้านปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และใช้เหตุผล การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง แบบอย่างที่ดีด้านประชาธิปไตยจากคนรอบข้างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันพบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การใช้เหตุผลในการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยถึงปานกลาง งานวิจัยนี้จึงทำให้เห็นปัจจัยภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่อาจเป็นตัวแปรแทรกซ้อนที่สัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมประชาธิปไตย ได้แก่ ปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล แบบอย่างที่ดีด้านประชาธิปไตยจากคนรอบข้าง และเห็นตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตย ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ

เอกชัย จันทา (2559) วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยแบ่งเป็นพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่ ความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น ความสามัคคีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความมีเหตุผลและดุลยพินิจในการแก้ไขปัญหา พื้นที่ศึกษาคือโรงเรียนบ้านซบขลุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน ใช้การสอดแทรกเรื่องพฤติกรรมประชาธิปไตยในหน่วยการเรียนรู้จำนวน 12 หน่วยการเรียนรู้ โดยจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น 12 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวม 24 ชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์

2558 ถึง 27 มีนาคม 2558 ใช้เวลาในการทดลองประมาณ 1 เดือน 9 วัน ผลการใช้หลักสูตร พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมโดยรวมของคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา รวมทั้งด้านหลังการใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยแบ่งเป็น ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านความเคารพต่อตนเองและผู้อื่นหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถม ด้านความสามัคคีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านความมีเหตุผลและดุลยพินิจในการแก้ปัญหาหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

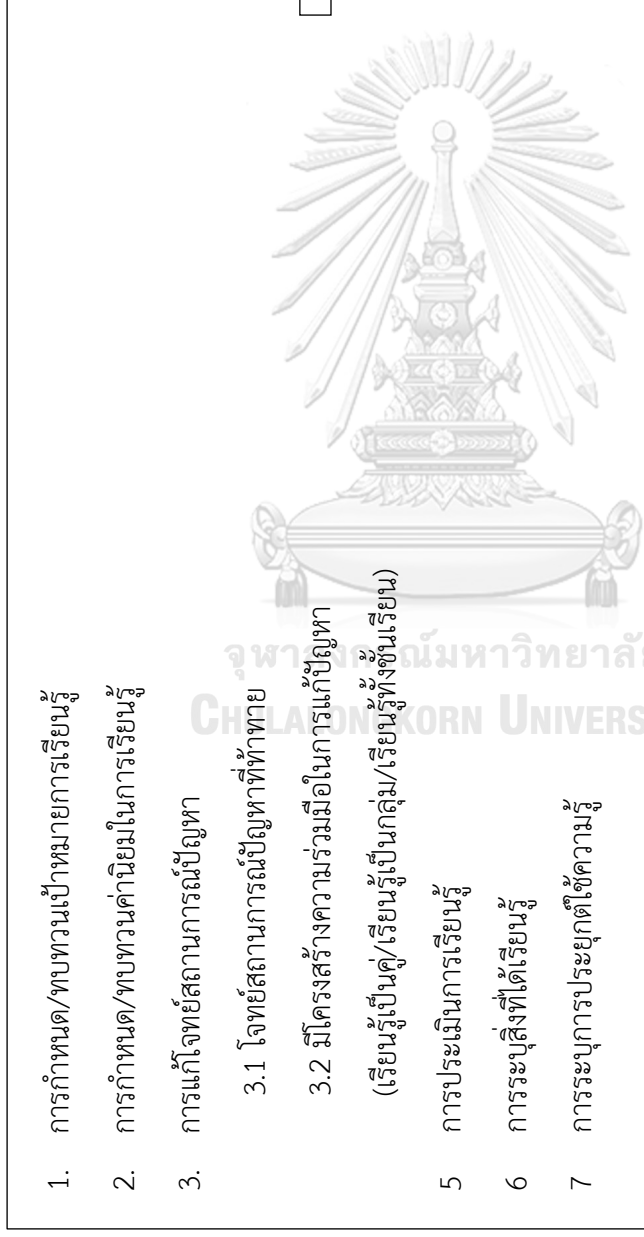
4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Lampert (1990) ได้ทำการทดลองออกแบบชั้นเรียนที่เป็นชุมชนการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทครู และวิธีการสอนจากการถ่ายทอดความรู้สู่การมุ่งให้ผู้เรียนสร้างความรู้ร่วมกันโดยใช้บริบทของชั้นเรียน กลุ่มทดลอง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกการให้เหตุผลทางอุปนัย และนิรนัยทางคณิตศาสตร์เพื่อตรวจสอบกระบวนการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญการแก้โจทย์ปัญหาที่มุ่งหาคำตอบเท่านั้นซึ่งเป็นวิธีการเรียนแบบเดิม เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่แท้ (Authentic Mathematical Activity) ผู้วิจัยใช้กระบวนการเชิงสังคม (Social Interaction) โดยเริ่มจากการนำเนื้อหาที่สามารถถกเถียงกัน (argument) โดยอาศัยหลักการทางคณิตศาสตร์มาเป็นโจทย์เริ่มต้น ผู้วิจัยทำหน้าที่ครู เปิดโอกาสให้ผู้เรียนหาคำตอบพร้อมกับแสดงเหตุผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งชั้นเรียน Lampert ซึ่งเป็นผู้วิจัยได้สวมบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดตามโจทย์ และช่วยจัดระบบการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เรียนซึ่งมีการถกเถียงอภิปรายกันตลอดเวลา นักเรียนในชั้นเรียนของ Lampert หลังการทดลอง มีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ทั้งแบบอุปนัยและนิรนัย และนักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้วิธีการให้เหตุผลโดยการแลกเปลี่ยนสื่อสารกันในชั้นเรียน

Scardamalia and Bereiter (1991) ออกแบบห้องเรียน ICT ผ่านโปรแกรม CSILE (Computer Supported Intentional Learning Environments) ซึ่งผู้เรียนเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สร้างความรู้ร่วม (Communal Knowledge Base) โดยอาศัยกิจกรรมหลัก ได้แก่

1. การระบุปัญหา หลักฐานที่สัมพันธ์กับทฤษฎี ข้อสรุป ในรูปข้อคิดเห็นรายบุคคล (Individual notes)
2. แสดงข้อมูลเชิงภาพที่สัมพันธ์กับข้อคิดเห็นรายบุคคล (Views)
3. เอื้อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อคิดเห็นรายบุคคลที่เป็นข้อคิดเห็นใหม่เข้ากับข้อคิดเห็นเดิม (Build-ons)
4. สังเคราะห์ข้อคิดเห็นรายบุคคลที่มีลักษณะเป็นข้อคิดเห็นย่อยให้เป็นองค์ความรู้ (Rise Above it) โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ CSILE ทำหน้าที่รวบรวมข้อคิดเห็น ข้อสรุป ข้อค้นพบ จากผู้เรียนทุกคน และมีระบบการทำงานที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถให้ข้อเสนอแนะ และข้อถกเถียง นำความรู้ส่วนบุคคลมาต่อยอดร่วมกัน ผ่านประเภทคำสั่งเชิงสนทนา อาทิ theory-building scaffolds ขึ้นต้นการพิมพ์ข้อคิดเห็น โดย “ทฤษฎีของฉันคือ...” “ฉันต้องการที่จะเข้าใจว่า...” หรือประเภทคำสั่ง debate scaffolds ผู้เรียนสามารถที่จะให้ข้อคิดเห็น แนวนุภาพ กราฟ และการเชื่อมโยงกับข้อคิดเห็น ข้อสรุป หรือข้อขัดแย้งกับความคิดเห็นของผู้เรียนอื่น และมีระบบการแจ้งเตือนเมื่อมีการอ้างถึงกัน ในวิชาวิทยาศาสตร์ ผ่านโปรแกรมออนไลน์ที่ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์เพื่อเสนอสมมติฐาน ถกเถียง ยืนยัน แลกเปลี่ยนความเข้าใจ สังเคราะห์ความรู้ และสรุปผล โดยใช้บริบทของชั้นเรียนเป็นฐาน สมาชิกชุมชนจึงเกิดความเข้าใจความคิดรวบยอด และเห็นความเชื่อมโยงของหัวข้อความรู้ในความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นความรู้ร่วมของชุมชน

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษา



พฤติกรรมประชาธิปไตย

1. การเคารพซึ่งกันและกัน
2. การมีส่วนร่วม แบ่งปัน ประสานงาน
3. การเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา

แผนภาพที่ 11 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน
ประถมศึกษา

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง แบบการทดลองเบื้องต้น โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ และมีการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียนของนักเรียนประถมศึกษา มีวิธีดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านความหมาย และความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย และการวัดพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยคัดเลือกและสังเคราะห์เนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของเด็กประถมศึกษาในบริบทของชั้นเรียน ข้อมูลที่ได้นี้เป็นประโยชน์ต่อการสังเคราะห์นิยามพฤติกรรมประชาธิปไตย และระบุพฤติกรรมบ่งชี้ที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา

1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านความหมาย และความสำคัญของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน แนวคิดทฤษฎีที่สัมพันธ์ รวมถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนนำไปสู่การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ยังได้มีการศึกษาตัวอย่างงานวิจัยที่มีผู้ทดลองจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้เข้าใจวิธีการจัดการ

เรียนรู้ในเชิงปฏิบัติ จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษาเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

1.3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้วิจัยศึกษาสาระสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสาระประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำมาสังเคราะห์ร่วมกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยผู้วิจัยกำหนดหัวข้อความรู้ชื่อ ภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างสาระ ซึ่งเอื้อต่อการออกแบบโจทย์สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดที่ช่วยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเปิดกว้างเพื่อสามารถนำความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคลมาแลกเปลี่ยน เกิดการพึ่งพากันระหว่างสมาชิกเพื่อสร้างความรู้ร่วมกันตามเป้าหมายของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

2. ประชากรและตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นประชากรในช่วงวัยที่มีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลชัดเจนมากขึ้น สามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์เชิงเหตุผลได้ (Flynn, 2016) โดยทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget กล่าวว่าเด็กในช่วงวัย 10-11 ปีนั้น มีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลทั้งรูปธรรม และพัฒนาสู่การคิดเหตุผลเชิงนามธรรม เรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่น (อ้างถึงในมยุรี วิมลโสภณกิตติ, 2537) จึงเป็นระดับชั้นที่เหมาะสมต่อการเป็นประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้

2.2 ตัวอย่าง

สำหรับการพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยพิจารณาเลือกทั้งในด้านการเลือกโรงเรียน และการเลือกตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

2.2.1 การพิจารณาเลือกโรงเรียน ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เป็นฐานของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน แต่โรงเรียนดังกล่าวยังไม่ได้นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปใช้ ครูผู้สอนสามารถออกแบบหัวข้อความรู้ที่เป็นการบูรณาการระหว่างสาระวิชาได้ นอกจากนี้ แต่ละห้องเรียนจะต้องมีการจัดนักเรียนแบบ คณะระดับผลการเรียน รวมถึงนักเรียนแต่ละห้องต่างมีความสามารถ และความสนใจหลากหลายด้าน จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนเพลินพัฒนา ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนที่จะนำมากำหนดเลือกตัวอย่างต่อไป

2.2.2 การพิจารณาเลือกตัวอย่าง จากโรงเรียนที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 5/1 จำนวน 21 คน จากห้องเรียนทั้งหมด 4 ห้อง เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่มีสัดส่วนนักเรียนหญิง และชายไม่แตกต่างกันนัก นักเรียนมีการคณะระดับผลการเรียน รวมถึงมีความสามารถ และความสนใจหลากหลายด้าน กลุ่มตัวอย่างกำลังศึกษาอยู่ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561

3. การเตรียมตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด และวิธีการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อสามารถออกแบบกิจกรรมตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับวิถีของโรงเรียน จากนั้น สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย เพื่อเก็บเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น รวมทั้งพูดคุยกับครูประจำชั้นเดิม และครูแนะแนวเพื่อยืนยันข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียนอีกครั้ง รวมถึงสอบถามพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียนเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความรู้เดิมเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ โดยสามารถบอกลักษณะภูมิศาสตร์ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ อาทิตามความชันของพื้นที่ สัตว์ประจำพื้นที่ พืชพรรณ เป็นต้น นักเรียนเข้าใจว่ามนุษย์กับพื้นที่มีความสัมพันธ์กันตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม โดยมนุษย์ต้องปรับตัวต่อสภาพพื้นที่ต่างๆ อย่างแตกต่างกัน ดังนั้น วิถีชีวิตของมนุษย์จึงมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่

การเลือกผู้ช่วยวิจัยเพื่อทำหน้าที่เก็บข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตยผ่านเครื่องมือแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนและหลังทดลอง ผู้วิจัยเลือกครูที่สอนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเคยสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนของห้องนักเรียนที่เป็นตัวอย่าง เป็นครูที่รู้จักนักเรียนทุกคน และนักเรียนมีความคุ้นเคย เพื่อให้ขณะมีการสังเกตการณ์ นักเรียนกลุ่มดังกล่าวจะสามารถแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างเป็นธรรมชาติ โดยก่อนเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้

สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย และรูปแบบการแสดงออกในทางปฏิบัติที่เรียกว่าพฤติกรรมบ่งชี้ ซึ่งเป็นรายการพฤติกรรมที่รวบรวมไว้ในแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย รวมถึงทำความเข้าใจเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยที่กำหนดไว้ จากนั้นผู้วิจัยได้ทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมบ่งชี้แต่ละด้าน และการให้คะแนนในแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยร่วมสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะทำงานกลุ่มร่วมกันในคาบโฮมรูมเป็นเวลา 30 นาที แล้วดูผลการประเมินร่วมกันว่ามีความสอดคล้องหรือไม่ หากข้อใดที่มีผลการประเมินแตกต่างกันมาก ผู้วิจัยชวนปรับความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย การตีความพฤติกรรมบ่งชี้ หรือเกณฑ์การประเมินอีกครั้ง

การเลือกผู้ช่วยวิจัยเพื่อสังเกตการณ์ในชั้นเรียน ผู้วิจัยเลือกครูที่สอนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเคยสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนของห้องนักเรียนที่เป็นตัวอย่าง เป็นครูที่รู้จักนักเรียนทุกคน และนักเรียนมีความคุ้นเคย เพื่อให้ขณะมีการสังเกตการณ์ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะสามารถแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างเป็นธรรมชาติ ครูผู้ช่วยผู้วิจัยคนที่ 2 จะทำความเข้าใจกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนร่วมกับผู้วิจัย เมื่อถึงเวลาจัดกิจกรรมจริง ครูผู้ช่วยผู้วิจัยคนที่ 2 จะสังเกตการณ์พฤติกรรมนักเรียนโดยภาพรวมว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร มีปัญหาใดเกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาพูดคุยกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจนักเรียนรายบุคคล และปรับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปให้ราบรื่น กระตุ้นให้เกิดความท้าทาย หรือตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การทดลองใช้เครื่องมือ และการปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน และเป้าหมายของการจัดการศึกษาวิชาสังคมศึกษา รวมถึงสาระสำคัญทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ

4.1.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยกระบวนการออกแบบโจทย์สถานการณ์ในแต่ละแผนนั้น คำนึงถึงสาระสำคัญที่บูรณาการระหว่างสาระ พื้นความรู้เดิมของนักเรียน เป็นโจทย์ปลายเปิดที่เอื้อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้างหลากหลายเพื่อถกเถียงร่วมกันได้ โดยมีขั้นตอนที่พิจารณาว่า ครูเป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งต้องพิจารณาองค์ประกอบของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เป็นสำคัญ นำมาสู่การกำหนดขอบเขต และทิศทางของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) เป้าหมายของชุมชน

1.1) สร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม โดยมีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ คือ มุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการเกษตรกรรม จากการพิจารณาว่าการเกษตรกรรม คือ อาชีพของคนกลุ่มหนึ่ง ที่ช่วยในการหารายได้ สู่การมองว่าการเกษตรกรรม คือ นวัตกรรม หรือภูมิปัญญาอันมีคุณค่าของมนุษยชาติ ที่ช่วยเปลี่ยนแปลงสถานะของสิ่งมีชีวิต และการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการเป็นผู้บริโภคปลายทางของห่วงโซ่อาหาร สู่การเป็นผู้ผลิตที่สามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารได้เอง นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงในชีวิตด้านอื่นๆ ได้แก่ การตั้งถิ่นฐาน การก่อสร้างสร้างเมือง การเกิดกิจกรรมค้าขาย แลกเปลี่ยน และการเกิดอารยธรรมซึ่งสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน รูปแบบการทำเกษตรกรรมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเกษตรกรรมแบบอุตสาหกรรม เน้นการผลิตเชิงปริมาณ ส่งผลต่อการทำลายสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และสังคม จึงควรถูกทบทวน และปรับเปลี่ยนวิธีการให้นำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต

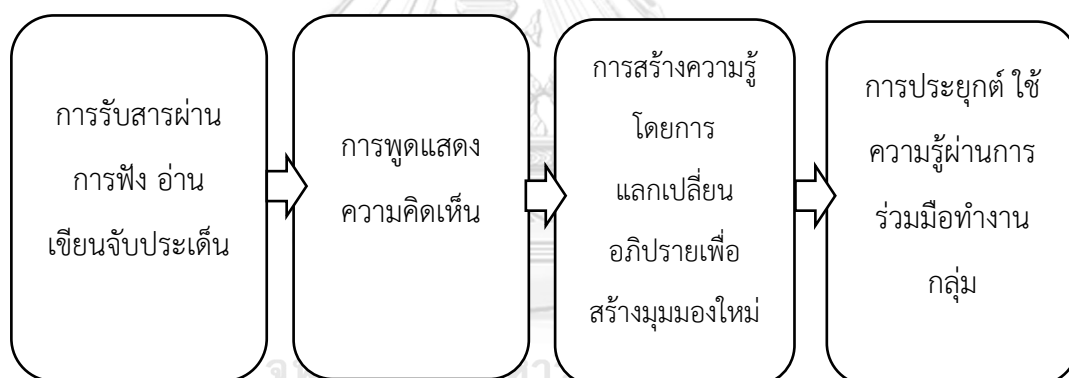
1.2) สนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ (Culture of Learning) โดยมุ่งนำกระบวนการเรียนรู้มากำหนดเป้าหมาย ทบทวนเพื่อสะท้อน ประเมิน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) ค่านิยม มุ่งให้ผู้เรียนก่อร่างค่านิยมจากการเห็นความสำคัญของความรู้ร่วม และกระบวนการสร้างความรู้ร่วม โดยคาดว่า ค่านิยมจะทำหน้าที่เสมือนหลักการประชาธิปไตยที่ให้หลักปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างราบรื่น

3) **วาทกรรม** กำหนดโจทย์ หรือบทสนทนาที่เชื้อเชิญให้ผู้เรียนได้คิด ออกแบบวางแผน มีอำนาจกำหนดเงื่อนไข ความรู้ และหลักปฏิบัติในชั้นเรียนเอง ซึ่งเงื่อนไข ความรู้ หรือหลักปฏิบัติเหล่านั้นต้องสอดคล้องและสนับสนุนต่อเป้าหมายชุมชนเป็นสำคัญ

4) กิจกรรมการเรียนรู้

4.1) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ คือ การออกแบบกระบวนการนำเข้าสู่เป้าหมายชุมชน สู่มเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามบทเรียนที่มีโครงสร้างตามขั้นตอนในแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนทั้ง 6 ขั้นตอน จากนั้น ให้ผู้เรียนร่วมกันสกัดกระบวนการสร้างความรู้ พุฒยถึงความสำคัญของความรู้ที่สร้างร่วมกัน โดยโครงสร้างของลำดับการเรียนรู้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ว่า ภาระงานต้องมีความท้าทาย ก่อให้เกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (High Cognition) อย่างเป็นลำดับ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดเป็นเป้าหมายที่จัดเรียงลำดับ ดังนี้



แผนภาพที่ 12 เป้าหมายการเรียนรู้ที่จัดเรียงลำดับตามกระบวนการคิดขั้นสูง

จากนั้น ผู้เรียนกำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายแต่ละชั้น และกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อบรรลุต่อเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.2) **โจทย์ท้าทาย หรือโจทย์ก้าวกระโดด** คือ การกำหนดโจทย์สถานการณ์ที่เปิดกว้างให้นำประสบการณ์ มุมมอง ความคิดเห็น มาแลกเปลี่ยนร่วมกัน โดยยังเปิดรับหลายมุมมอง ก็ยังได้เอื้อต่อการสร้างความรู้ที่สร้างความหมายใหม่แก่ความเข้าใจเดิม มีมิติเชิงลึก นำไปสู่การเข้าใจเชิงหลักการหรือความคิดรวบยอดจากผู้เรียนอย่างละเอียด ลึกซึ้ง รอบด้าน ได้มากยิ่งขึ้น

4.3) ภาระงานที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ คือ การออกแบบให้มีการคิดสะท้อนตามเป้าหมายที่จัดเรียงอย่างเป็นลำดับ โดยเริ่มจากการทบทวน และประเมินการเรียนรู้ การสกัดสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุนุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกคาบเรียน

4.4) โครงสร้างสังคมแบบคู่ กลุ่ม และทั้งชั้นเรียน คือ การออกแบบให้มีกิจกรรมการร่วมมือแบบคู่ กลุ่ม และปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสม โดยองค์ประกอบที่สนับสนุนต่อการร่วมมือแต่ละระดับ ได้แก่ โจทย์ท้าทาย หรือโจทย์ก้าวกระโดด ซึ่งจะต้องมีระดับความซับซ้อนของโจทย์หรือภาระงานจากน้อยไปมากตามจำนวนสมาชิกที่มาปฏิสัมพันธ์กัน

5) บทบาทของครูกับผู้เรียน

5.1) บทบาทของครู มีดังนี้

5.1.1) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามที่ปรากฏในประมวลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา หัวข้อภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม ซึ่งประกอบด้วย ความคาดหวังทั้งภาคเรียน และความคาดหวังรายครั้งที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เชื่อมโยงกัน สนับสนุนกัน ไม่แยกขาดจากกัน

5.1.2) กำหนดกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ อย่างสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้มีการอภิปรายเป็นกลไกสำคัญของการสร้างความรู้ โดยอาศัยโจทย์สถานการณ์ปลายเปิดเป็นเครื่องมือที่เอื้อให้เกิดการอภิปรายร่วมกัน กระบวนการเริ่มจากการรับสารผ่านการฟัง อ่าน และจดบันทึกจับประเด็น นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นตามวิจารณ์ญาณของตนเอง และสร้างความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยน ต่อรอง โดยใช้การอภิปรายร่วมกัน โดยมีครูช่วยกำกับการณ์สนทนา จากนั้น ผู้เรียนสร้างความรู้ร่วมกันเองภายในกลุ่มย่อยโดยไม่มีครูกำกับ นำไปสู่การเกิดมุมมองใหม่ กระบวนการที่กล่าวมานี้ จัดให้เกิดขึ้นในทุกแผนการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้ การออกแบบกระบวนการในระยะเวลาตลอดการทดลอง จะเริ่มจากการเรียนรู้เชิงเนื้อหา และการฝึกกระบวนการเรียนรู้ จากนั้น เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก เพื่อเห็นมุมมองของการประยุกต์ใช้ความรู้เชิงเนื้อหา และการเรียนรู้ และจัดเตรียมนำเสนอความรู้ร่วมผ่านการออกแบบและนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนในช่วงท้ายการทดลอง

ส่วนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้รายครั้ง จะพิจารณาหัวข้อความรู้รายครั้ง ตามประมวลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา หัวข้อภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม ตัวอย่างเช่น การศึกษาเรื่องความสำคัญของการเกษตรกรรมในฐานะสิ่งสร้างพัฒนาการของสังคมมนุษย์ เป็นการศึกษาเหตุการณ์ทางโบราณคดี ต้องใช้หลักฐานทางโบราณคดี ร่วมกับวิธีการตีความทางโบราณคดีที่ประกอบด้วย การสังเกตหลักฐาน การกำหนดสมมติฐาน และการนำจินตนาการมาอภิปรายถกเถียงกัน

5.1.3) ออกแบบกระบวนการปฏิสัมพันธ์ โดยกำหนดให้ใช้โจทย์สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนไม่มากนักในการสร้างความรู้ร่วมระดับคู่ และใช้โจทย์สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเมื่อเข้าสู่การปฏิสัมพันธ์ระดับกลุ่ม สุดท้าย ใช้โจทย์สถานการณ์ที่เน้นการสังเคราะห์ความรู้ที่สร้างขึ้นเมื่อเข้าสู่การปฏิสัมพันธ์ทั้งชั้นเรียน

5.1.4) กำหนดเกณฑ์ประเมินไปใช้ในชั้นเรียนจริง โดยการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นเกณฑ์ประเมิน

5.1.5) ออกแบบกระบวนการนำพาผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย โดยการวิจัยครั้งนี้ จะนำพาผู้เรียนให้สกัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 และนำกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันที่สกัดได้อย่างเป็นลำดับ มาสนทนาถึงความสำคัญ นำมาสู่การเกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง จากนั้น ขวนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายบุคคล

5.1.6) ออกแบบวิธีการนำเกณฑ์ประเมินไปใช้ในชั้นเรียนจริง โดยการวิจัยครั้งนี้ ออกแบบให้ผู้เรียนแปลงเป้าหมายการเรียนรู้ที่จัดเรียงความท้าทายอย่างเป็นลำดับให้เป็นเกณฑ์ประเมิน โดยผู้เรียนกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตเพื่อประเมินร่วมกัน

5.1.7) จัดสรรสื่อ ทรัพยากร ที่สนับสนุนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้

6) **ความรู้** กำหนดหัวข้อความรู้เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม ที่เอื้อต่อการกำหนดโจทย์สถานการณ์ปลายเปิดซึ่งนำไปสู่การสร้างความรู้ร่วมกัน

7) **ทรัพยากร** พิจารณาว่า ผู้เรียน คือทรัพยากรภายในในฐานะแหล่งความรู้สำคัญ และใช้ทรัพยากรภายนอก ได้แก่ แหล่งเรียนรู้จริง วิทยากรที่ให้ความรู้เชิงประยุกต์ใช้

8) **ผลิตภัณฑ์** ผู้เรียนกำหนดร่วมกันว่าสนใจนำเสนอความรู้ร่วมผ่านผลิตภัณฑ์ใด ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้เรียนกำหนดให้มีการจัดนิทรรศการความรู้ ร่วมกับการจัดทำผลิตภัณฑ์การเกษตร เพื่อความยั่งยืน และมีการนำเสนอเผยแพร่ว่าทกรรมของชุมชนเกี่ยวกับหลักการเกษตรกรรมยั่งยืน

4.1.3 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างทฤษฎี (Construct Validity) โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน 3 ท่าน ช่วยตรวจสอบ โดยพิจารณาหัวข้อความรู้ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะกิจกรรม ความร้อยเรียงของลำดับกิจกรรม ความเหมาะสมของเวลา เพื่อให้เครื่องมือที่สร้างขึ้นมีความตรงตามแนวคิดทฤษฎี และนำไปใช้จัดการเรียนรู้จริงได้อย่างราบรื่น ตรวจสอบโดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 1 เมื่อเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความตรงเชิงเนื้อหา รวมถึงมีความสอดคล้องเหมาะสมที่จะนำไปจัดกิจกรรมจริง กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่ามีความตรงและครอบคลุมรวมถึงเหมาะสมที่จะนำไปจัดกิจกรรมจริงหรือไม่ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน -1 เมื่อเห็นว่าไม่มีความตรงและครอบคลุมรวมถึงเหมาะสมที่จะนำไปจัดกิจกรรมจริง โดยหากคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จะต้องนำมาปรับแก้

จากการตรวจประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีสิ่งที่จะต้องนำมาแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 : เสนอให้มีการปรับวิธีการเขียนข้อความในสาระสำคัญของประมวลการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการบอกเนื้อหาการเรียนรู้สำคัญในการจัดการเรียนรู้ครั้งนั้นๆ และควรปรับวิธีการเขียนวัตถุประสงค์การเรียนรู้เป็นการระบุข้อความเชิงพฤติกรรมเพื่อการวัดและประเมินผล รวมถึงปรับหัวข้อการประเมินในชั้นการประเมินการเรียนรู้ให้ครอบคลุมการประเมินทั้งเนื้อหาและพฤติกรรม ประชาธิปไตยเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 : เสนอให้มีการปรับเวลาในชั้นการประเมินการเรียนรู้ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ให้เป็นสัดส่วนเวลาที่น้อยลงเมื่อเทียบกับกิจกรรมในชั้นอื่น โดยเฉพาะในชั้นการแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหาที่จะต้องให้เวลาผู้เรียนได้เรียนรู้มากที่สุด โดยไม่ถูกลดทอนมากเกินไปโดยช่วงเวลาของกิจกรรมอื่น

4.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปทดลองใช้ (try out) กับเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 21 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเพลินพัฒนา แต่

ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อพิจารณาและปรับปรุงความสอดคล้องเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ลักษณะ กิจกรรม ลำดับกิจกรรม และเวลาในเชิงปฏิบัติ โดยผู้ช่วยผู้วิจัยคนที่ 2 ช่วยเก็บข้อมูล แล้วทำการ ประชุมเพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนอีกครั้ง

4.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ปรับปรุงให้เป็น ฉบับสมบูรณ์แล้วไปทดลองสอนจริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

4.2.1 ศึกษาความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตยจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นนิยามพฤติกรรมประชาธิปไตย และนิยามเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นพฤติกรรมบ่งชี้

4.2.2 กำหนดค่านิยามเชิงปฏิบัติการของพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยคำนึงถึงบริบทของ การจัดการเรียนรู้ซึ่งให้ความสำคัญต่อการสร้างการเรียนรู้แก่นักเรียนประถมศึกษาในชั้นเรียน เพื่อใช้ เป็นข้อความแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้

องค์ประกอบของ พฤติกรรม ประชาธิปไตย	กรอบพฤติกรรม	พฤติกรรมบ่งชี้ที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้
การเคารพซึ่งกันและกัน	- กล้าแสดงออก	- กล้าพูดแสดงความคิดเห็น
	- มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้	- รับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น
	- รับผิดชอบต่อการกระทำของ ตนเอง	- ชักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ร่วม แสดงความคิดเห็น
	- เห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน	- ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่
การร่วมมือกัน แบ่งปัน ประสานงาน	- ยอมรับสิทธิของผู้อื่น ไม่ ละเมิด เคารพความคิดเห็น ผู้อื่น	- ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มี ร่วมกัน
	- รับผิดชอบต่อส่วนรวม - ร่วมแก้ปัญหาส่วนรวม	- ไม่แบ่งแยกหน้าที่

องค์ประกอบของ พฤติกรรม ประชาธิปไตย	กรอบพฤติกรรม	พฤติกรรมบ่งชี้ที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้
	<ul style="list-style-type: none"> - ประนีประนอม - ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ - ประสานประโยชน์โดยคิดถึงส่วนรวม 	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน - สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น - มอบหมายงานให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ - กล้าตักเตือนเมื่อทำงานร่วมกัน
การเชื่อมั่นในวิธีการทาง ปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> - เชื่อมั่นในเหตุผล - ใช้เหตุผลแก้ปัญหา - ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น - ใช้เหตุผลคลี่คลายความขัดแย้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล - ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นตนเองเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า - ไม่ใช้อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น - วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน - ละเอียตรอบคอบตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ

จากนั้น นำนิยามเชิงปฏิบัติการของพฤติกรรมประชาธิปไตยในมาสร้างเป็นตัวชี้วัดพฤติกรรมในแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยฉบับร่าง ผู้วิจัยกำหนดให้วิธีการประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยครั้งนี้เป็นการประเมินแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การประเมินโดยผู้เรียนเอง การประเมินโดยเพื่อนของผู้เรียน และการประเมินโดยผู้วิจัยกับครูผู้ช่วยผู้วิจัย เครื่องมือแบบประเมิน

พฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียนของนักเรียนประถมศึกษา จึงแบ่งออกเป็น 3 ฉบับ ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยฉบับประเมินตนเอง แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยฉบับประเมินโดยเพื่อน และแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยฉบับประเมินโดยผู้วิจัยกับครูผู้ช่วยผู้วิจัย แบบประเมินทั้ง 3 ฉบับมีรูปแบบและข้อความเหมือนกัน ประกอบด้วยการประเมินพฤติกรรมด้านการเคารพซึ่งกันและกัน พฤติกรรมด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และพฤติกรรมด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ด้านละ 5 พฤติกรรม แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียนของเด็กประถมศึกษาชั้นนี้ สร้างเป็นแบบประเมินที่ประกอบด้วยนิยามเชิงปฏิบัติการของพฤติกรรมประชาธิปไตยแต่ละด้านที่เป็นข้อความ และใช้มาตรส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อประเมิน ได้แก่

- 5 = ปฏิบัติทุกครั้ง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมทุกครั้ง
- 4 = ปฏิบัติเกือบทุกครั้ง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมเกือบทุกครั้ง
- 3 = ปฏิบัติปานกลาง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมปานกลาง
- 2 = ปฏิบัติน้อย หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมน้อย
- 1 = ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรมเลย

จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปฏิบัติของนักเรียนแต่ละข้อ แล้วนำมาแปลเป็นความหมายตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง นักเรียนไม่ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยเลย

การแปลความค่าคะแนนตามเกณฑ์พิจารณาดังกล่าว ใช้ในการแปลความเพื่อสรุปผลการเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนเปรียบเทียบระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลองแบบทั้ง

การวิเคราะห์พฤติกรรมรวมทุกด้าน แยกรายด้าน รวมถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้รายชื่อ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสรุปพฤติกรรมเชิงเปรียบเทียบ

4.2.3 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างทฤษฎี (Construct Validity) ว่านิยามเชิงปฏิบัติการนั้นมีความตรงกับคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัดตามทฤษฎีหรือไม่ ผู้วิจัยวัดความตรงชนิดนี้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย การวัดและประเมินผลทางการศึกษา รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดการเรียนรู้ในเด็กประถมศึกษา พิจารณาตรวจสอบ โดยพิจารณาไปพร้อมกับความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) คือการตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้สำนวนภาษาว่ามีความชัดเจนเข้าใจได้ง่ายหรือไม่ ตรวจสอบโดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 1 เมื่อเห็นว่าข้อความมีความตรงเชิงโครงสร้างทฤษฎีและเนื้อหา เหมาะสมที่จะนำไปให้เด็กประถมศึกษา ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความมีความตรงเชิงโครงสร้างทฤษฎีและเนื้อหา ไม่แน่ใจว่าเหมาะสมที่จะนำไปให้เด็กประถมศึกษา ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความไม่มีความตรงเชิงโครงสร้างทฤษฎีและเนื้อหา จึงไม่เหมาะสมที่จะนำไปให้เด็กประถมศึกษา ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยหากคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จะต้องนำมาปรับแก้ ผลการตรวจประเมินคุณภาพเครื่องมือพบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินให้แบบประเมินมีความตรงเชิงเนื้อหาเฉลี่ย 1 ทุกประเด็น แบบประเมินจึงใช้ได้

4.2.4 ทดลองใช้เครื่องมือ (try out) โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้วัดพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยง (Reliability) โดยประเมินความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach หากค่าที่ได้จากการวิเคราะห์มากกว่า 0.7 ถือว่าแบบประเมินนั้นมีข้อคำถามที่เป็นเอกพจน์นำไปใช้เก็บข้อมูลได้ จากการวิเคราะห์พบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach คิดเป็น 0.93 ถือว่าเครื่องมือนี้นำไปใช้ได้

4.2.5 นำแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียนของเด็กประถมศึกษา มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อจัดทำเป็นแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยในเด็กประถมศึกษาฉบับสมบูรณ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปให้หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพิจารณาตอบรับ

5.2 ทำความเข้าใจกับผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนเพลินพัฒนาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเตรียมตัวเก็บข้อมูลการวิจัย

5.3 นำแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยฉบับสมบูรณ์ มาใช้ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนการทดลอง (pre-test) โดยทำการประเมินแบบสามเส้า ได้แก่ ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินผู้เรียน และครูกับผู้วิจัยประเมินผู้เรียน โดยประเมินหลังการเข้าร่วมสถานการณ์ “ห้องเรียนของฉัน” ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อตกแต่งชั้นเรียนร่วมกัน

5.4 ดำเนินการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งหมด 10 แผน ช่วงเวลา 10 สัปดาห์ ดังนี้

ก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ : ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยใช้การประเมินแบบสามเส้า (Triangulation) ก่อนการทดลอง (pre-test) หลังนักเรียนเข้าร่วมสถานการณ์ห้องเรียนของฉัน

การทดลองสัปดาห์ที่ 1-5 : กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และค่านิยม และร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ใช้เวลาสัปดาห์ละ 2.15 ชั่วโมง ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

การทดลองสัปดาห์ที่ 6 : ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ที่กำหนดให้ผู้เรียนศึกษาภาคสนาม เพื่อเชื่อมโยงความเข้าใจในชั้นเรียนกับสังคมจริง

การทดลองสัปดาห์ที่ 7-9 : จัดเตรียมการนำเสนอผลิตภัณฑ์จากความรู้ร่วม รวมถึงเตรียมนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชน

การทดลองสัปดาห์ที่ 10 เป็น : นำเสนอความรู้ร่วมแก่สาธารณะผ่านผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบการนำเสนอผลิตภัณฑ์

หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ : ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยแบบสามเส้า (Triangulation) หลังทดลอง (post-test) ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับการประเมินก่อนทดลอง (pre-test)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

6.1.1 วิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนทดลอง และหลังทดลองรวมทุกด้าน โดยนำค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัย ทั้งก่อนและหลังทดลองมาเปรียบเทียบ โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed-Rank Test จากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ปรากฏในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมากเป็นต้นไป จึงจะถือว่าเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย

6.1.2 วิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนทดลอง และหลังทดลองแยกรายด้าน โดยนำค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัย ทั้งก่อนและหลังทดลองมาเปรียบเทียบ โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed-Rank Test จากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ปรากฏในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมากเป็นต้นไป จึงจะถือว่าเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย

6.1.3 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมบ่งชี้ที่ประเมินโดยผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัย โดยนำคะแนนการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้มาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) แล้วแปลความเพื่อดูความสอดคล้อง

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

วิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยใช้ข้อมูลจากสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล และข้อความแสดงค่านิยมแต่ละคาบเรียนที่ครูบันทึกภาพไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา มีสมมติฐานการวิจัยคือ ผู้เรียนที่เรียนผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนเรียน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองรวมทุกด้าน
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองแยกรายด้าน ได้แก่
 - 2.1 ด้านการเคารพซึ่งกันและกัน
 - 2.2 ด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน
 - 2.3 ด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อนและหลังทดลอง
ได้แก่
 - 3.1 ด้านการเคารพซึ่งกันและกัน
 - 3.2 ด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน
 - 3.3 ด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา
4. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองรวมทุกด้าน

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้ สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองรวมทุกด้าน

ช่วงเวลา	N	\bar{x}	SD	ค่าสถิติ	p-value*
ก่อนทดลอง	21	2.88	0.64	3.95	.000
หลังทดลอง	21	3.65	0.56		

*p < .05

จากตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน กับพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน พบว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64) หลังการทดลอง นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56) จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่า Sig. = .000 < .05) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองแยกรายด้าน

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้านพฤติกรรมและการเคารพซึ่งกันและกัน โดยใช้ สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังตารางต่อไปนี้

2.1 ด้านการเคารพซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองด้านพฤติกรรม การเคารพซึ่งกันและกัน

ช่วงเวลา	N	\bar{x}	SD	ค่าสถิติ	p-value*
ก่อนทดลอง	21	3.1	0.69	2.88	.004
หลังทดลอง	21	3.67	0.53		

*p < .05

จากตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมประชาธิปไตยของ นักเรียนด้านการเคารพซึ่งกันและกันก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน กับหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน จะเห็นได้ว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.1 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69) หลังการทดลอง นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67 ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.53) จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านพฤติกรรม การเคารพซึ่งกันและกันหลังการ ทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่า Sig. = .004 <.05)

2.2 ด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนและหลังการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้านพฤติกรรมความร่วมมือกัน แบ่งปัน ประสานงาน โดยใช้ สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test ปราบกฏผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองด้านการ ร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน

ช่วงเวลา	N	\bar{x}	SD	ค่าสถิติ	p-value*
ก่อนทดลอง	21	2.75	0.62	3.93	.000
หลังทดลอง	21	3.68	0.58		

*p < .05

จากตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้านการพฤติกรรมความร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน กับพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน จะเห็นได้ว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62) หลังการทดลอง นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58) จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านพฤติกรรมความร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่า Sig. = .000 < .05)

2.3 ด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Ranked Test ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน และหลังทดลองด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา

ช่วงเวลา	N	\bar{x}	SD	ค่าสถิติ	p-value*
ก่อนทดลอง	21	2.8	0.69	4.02	.000
หลังทดลอง	21	3.61	0.64		

*p < .05

จากตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา กับพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา จะเห็นได้ว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.8 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69) หลังการทดลอง นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64) จะ

เห็นได้ว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่า Sig. = .000 <.05)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อนและหลังทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมบ่งชี้รายชื่อ จากนั้น นำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความเป็นระดับพฤติกรรมประชาธิปไตยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

3.1 ด้านการเคารพซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อน และหลังทดลองด้านการเคารพซึ่งกันและกัน

พฤติกรรมบ่งชี้	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	ตนเอง	เพื่อน	ครูกับ ผู้วิจัย	ตนเอง	เพื่อน	ครูกับ ผู้วิจัย
1. กล่าวพูดแสดงความ คิดเห็น	มาก (3.86)	ปานกลาง (3.1)	ปานกลาง (3)	มาก (3.95)	มาก (3.81)	มาก (4.1)
2. รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น	ปานกลาง (3.38)	ปานกลาง (3.05)	ปานกลาง (2.71)	ปานกลาง (3.23)	มาก (3.62)	มาก (3.81)
3. ชักถามเพื่อให้ผู้อื่น ได้ร่วมแสดงความ คิดเห็น	ปานกลาง (3.19)	ปานกลาง (2.76)	ปานกลาง (2.38)	ปานกลาง (2.95)	ปานกลาง (3.19)	ปานกลาง (3.05)
4. ตั้งใจปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่	ปานกลาง (3.38)	ปานกลาง (3.48)	ปานกลาง (3.1)	มาก (3.67)	มาก (3.95)	มาก (4.14)
5. ปฏิบัติตาม ข้อตกลงที่มี ร่วมกัน	ปานกลาง (3.29)	ปานกลาง (3.19)	ปานกลาง (2.67)	มาก (3.71)	มาก (3.62)	มาก (4)

การประเมินระดับพฤติกรรมบ่งชี้ ด้านการเคารพซึ่งกันและกัน ช่วงก่อนการทดลอง พบว่าตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัยมีการประเมินในระดับที่สอดคล้องกันเกือบทุกข้อ ได้แก่ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ชักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และ

ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน โดยผลการประเมินอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมปานกลาง ส่วนการประเมินระดับพฤติกรรมบ่งชี้ด้านการเคารพซึ่งกันและกัน ช่วงหลังการทดลอง พบว่า ตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัยมีการประเมินในระดับที่สอดคล้องกันเกือบทุกข้อเช่นกัน ได้แก่ กล่าวพูดแสดงความคิดเห็น ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน โดยผลการประเมินอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก และพฤติกรรมชักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ร่วมแสดงความคิดเห็น มีการประเมินในระดับปฏิบัติพฤติกรรมปานกลางอย่างสอดคล้องกัน ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้ที่มีระดับการประเมินไม่สอดคล้องกัน ได้แก่ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเพื่อนและครูกับผู้วิจัยประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก ส่วนนักเรียนประเมินตนเองให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมปานกลาง



3.2 ด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อน และหลัง ทดลองด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน

พฤติกรรมบ่งชี้	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	ตนเอง	เพื่อน	ครูกับ ผู้วิจัย	ตนเอง	เพื่อน	ครูกับ ผู้วิจัย
1. มอบหมายงาน ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม ร่วมโดยไม่เลือก ปฏิบัติ	ปานกลาง (3.24)	ปานกลาง (2.71)	น้อย (1.71)	มาก (3.52)	ปานกลาง (3.38)	ปานกลาง (3.38)
2. ร่วมกำหนด ข้อตกลงของการ ทำงานร่วมกัน	ปานกลาง (3.29)	ปานกลาง (3)	น้อย (1.76)	มาก (3.71)	มาก (3.81)	มาก (4.1)
3. สื่อสารเพื่อ ประสานงานกับ สมาชิกคนอื่น	มาก (3.62)	ปานกลาง (2.95)	น้อย (2.14)	มาก (3.86)	มาก (3.81)	มาก (3.81)
4. ไม่แบ่งแยก หน้าที่	ปานกลาง (3.38)	ปานกลาง (3.24)	น้อย (2.48)	มาก (3.81)	มาก (3.62)	มาก (4)
5. กล้าตักเตือนเมื่อ ทำงานร่วมกัน	ปานกลาง (2.57)	ปานกลาง (3)	น้อย (2.1)	มาก (3.52)	ปานกลาง (3.33)	ปานกลาง (3.43)

การประเมินระดับพฤติกรรมบ่งชี้ ด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน ช่วงก่อนการทดลอง พบว่า ตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัยมีการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ การประเมินพฤติกรรมโดยตนเอง และเพื่อนอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่วนครูกับผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมน้อยทุกข้อ ส่วนการประเมินระดับพฤติกรรมบ่งชี้ ด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน ช่วงหลังการทดลอง พบว่า ตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัยมีการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้สอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น และไม่แบ่งแยกหน้าที่ โดยผลการประเมินอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้ที่มีระดับการประเมินไม่สอดคล้องกัน

ได้แก่ มอบหมายงานให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ และกล้าตักเตือนเพื่อนเมื่อทำงานร่วมกัน ซึ่งเพื่อนและครูกับผู้วิจัยประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมปานกลาง ส่วนนักเรียนประเมินตนเองให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก

3.3 ด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของระดับพฤติกรรมบ่งชี้ก่อน และหลัง ทดลองด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา

พฤติกรรมบ่งชี้	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	ตนเอง	เพื่อน	ครูกับผู้วิจัย	ตนเอง	เพื่อน	ครูกับผู้วิจัย
1. พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล	ปานกลาง (3.1)	ปานกลาง (2.86)	น้อย (2.24)	มาก (3.52)	มาก (3.76)	มาก (3.86)
2. ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นตนเองเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า	มาก (3.62)	ปานกลาง (3.33)	ปานกลาง (2.57)	มาก (3.64)	มาก (3.71)	มาก (4.1)
3. ไม่ใช้อารมณ์แสดงความคิดเห็น	ปานกลาง (3.42)	ปานกลาง (3)	ปานกลาง (2.67)	มาก (3.52)	มาก (3.9)	มาก (4.1)
4. วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	ปานกลาง (2.9)	ปานกลาง (2.76)	น้อย (1.86)	ปานกลาง (2.95)	มาก (3.67)	มาก (3.52)
5. ละเอียตรอบคอบตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ	ปานกลาง (3.09)	ปานกลาง (2.86)	น้อย (1.77)	ปานกลาง (3.14)	ปานกลาง (3.48)	ปานกลาง (3.24)

การประเมินระดับพฤติกรรมบ่งชี้ ด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ช่วงก่อนการทดลองพบว่า ตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัยมีการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ การ

ประเมินพฤติกรรมโดยตนเอง และเพื่อนอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกข้อ ส่วนครูกับผู้วิจัยประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมน้อยเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการประเมินระดับพฤติกรรมบ่งชี้ด้านการเชื่อมแน่นในวิธีการทางปัญญา หลังการทดลอง พบว่า ตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัยมีการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้อดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นตนเองเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า ไม่ใช่อารมณ์แสดงความคิดเห็น โดยผลการประเมินอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก และพฤติกรรมละเอียดรอบคอบตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ มีการประเมินในระดับปฏิบัติพฤติกรรมปานกลางอย่างสอดคล้องกัน ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้ที่มีระดับการประเมินไม่สอดคล้องกัน ได้แก่ วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งเพื่อนและครูกับผู้วิจัยประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก ส่วนนักเรียนประเมินตนเองให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมปานกลาง

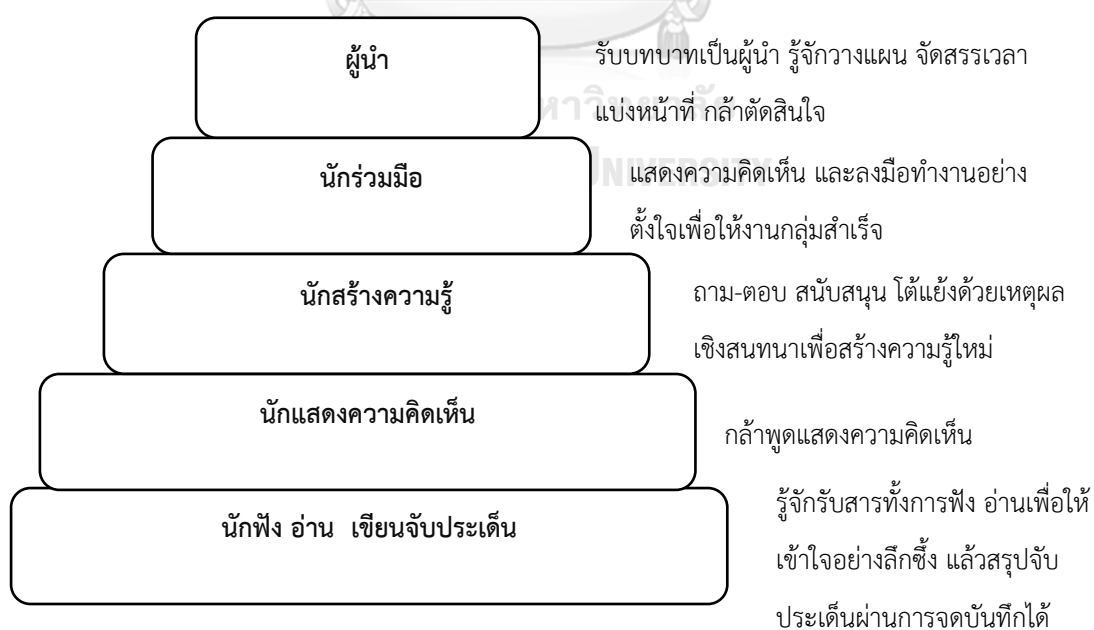
4. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1. ขั้นการกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ 2. ขั้นการกำหนด/ทบทวนค่านิยม 3. ขั้นการแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหา 4. ขั้นประเมินการเรียนรู้ 5. ขั้นการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ 6. ขั้นการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้เรียนบันทึกเป้าหมาย การประเมินการเรียนรู้ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ และผู้วิจัยช่วยบันทึกข้อความค่านิยมจากการกำหนดร่วมกันของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง บนกระดานที่สังเกตเห็นได้ง่ายในชั้นเรียน เพื่อใช้กำกับพฤติกรรมของสมาชิกทุกคนร่วมกัน โดยข้อความแสดงค่านิยมจะถูกบันทึกสะสมจากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 10 เพื่อสะดวกต่อการทบทวนค่านิยมเดิม ที่นำไปสู่การพัฒนาค่านิยมใหม่ และห้ามไม่ให้มีการลบกระดานตลอด 10 สัปดาห์ ผู้วิจัยนำเนื้อหาจากบันทึกทั้ง 2 แหล่ง มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เนื้อหาจากบันทึกของผู้เรียนขั้นการกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ การประเมินการเรียนรู้ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ขั้นการกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ออกแบบให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองอย่างสัมพันธ์กับเป้าหมายการเรียนรู้ของชุมชนที่ตรงตามแก่นวิชา (Authentic Learning) โดยการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาใน

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งให้ผู้เรียนสร้างความรู้ในลักษณะความคิดรวบยอด (Concept) เพื่อสร้างมุมมองใหม่ร่วมกัน ภายใต้โจทย์สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด พื้นฐานของการสร้างความรู้เริ่มจากการฝึกกระบวนการรับเข้า คือ “การฟัง อ่าน เขียนจับประเด็น” เป็นการเตรียมข้อมูลรายบุคคลเพื่อนำไปสู่ “การแสดงความคิดเห็น” ถ่ายทอดมุมมองของตนเอง ซึ่งมุมมองที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกันนั้น ก่อให้เกิดการอภิปราย เพื่อ “สร้างความรู้ร่วม” ในลักษณะความคิดรวบยอด (Concept) ผ่านการปฏิสัมพันธ์เชิงสนับสนุนโดยการขยายความคิดรวบยอด หรือการโต้แย้งเพื่อหักล้างความคิดเดิม และเสริมมุมมองใหม่ กระบวนการนี้มีครูช่วยกำกับ จากนั้น นำข้อสรุปจากการอภิปรายในลักษณะความคิดรวบยอด ไปขยายความเข้าใจต่อยอด หรือประยุกต์ใช้สู่การทำงานกลุ่มผ่าน “กลุ่มร่วมมือ” โดยไม่มีครูช่วยกำกับ จะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ในการสร้างความรู้ตามที่กล่าวมานี้ มีความท้าทาย และซับซ้อนตามลำดับ ผู้วิจัยในฐานะครูได้ออกแบบให้กระบวนการดังกล่าวอยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผน โดยการจัดการเรียนรู้ช่วงแรก ครูชวนผู้เรียนถอดกระบวนการที่ซ่อนอยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ปรากฏอย่างเห็นเป็นลำดับ เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้เป้าหมายของวิชาที่นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายรายบุคคล รวมถึงเกณฑ์ประเมินการเรียนรู้ จากนั้น ครูชวนสนทนาเพื่อกำหนดรูปแบบ ชื่อ และนิยามแก่กระบวนการดังกล่าว เพื่อสร้างความเข้าใจในเชิงความหมายที่มาจากผู้เรียนเอง ได้ผลปรากฏเป็น “พีระมิตความเชี่ยวชาญ” ตามแผนภาพที่ 12



แผนภาพที่ 13 พีระมิตความเชี่ยวชาญที่ผู้เรียนและครูกำหนดร่วมกัน

“พระมิตความเชี่ยวชาญ” เกิดจากการนำกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพิชิตเป้าหมายในการสร้าง ความรู้ร่วมกันในวิชาสังคมศึกษามาจัดลำดับความท้าทาย พระมิตแต่ละฐานจะมีความสัมพันธ์และ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน หากผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญในพระมิตฐานล่าง ย่อมเป็นประโยชน์ให้สามารถได้ ลำดับสู่พระมิตฐานที่สูงขึ้นไปได้อย่างมั่นคง ตัวอย่างเช่น หากผู้เรียนมีความสามารถในการฟัง อ่าน เขียนจับประเด็นได้ดี จะมีแนวโน้มพัฒนาสู่ความเชี่ยวชาญในขั้นนักแสดงความคิดเห็น หรือขั้นอื่นที่ สูงขึ้นไปได้ดีกว่าผู้เรียนที่ทักษะฐานล่างยังไม่แข็งแรงมากพอ

จากแผนภาพที่ 12 ผู้เรียนกำหนดให้ฐานแรกของพระมิตที่อยู่ตำแหน่งล่างสุด เป็นการฝึกให้ เกิดความเชี่ยวชาญในฐานะนักฟัง อ่าน เขียน จับประเด็น ขั้นต่อมาคือ นักแสดงความคิดเห็น นักสร้าง ความรู้ นักร่วมมือ โดยขั้นที่ผู้เรียนช่วยกันระบุเพิ่มเติมต่อยอดลำดับกระบวนการเรียนรู้นอกเหนือจาก ที่ครูกำหนดไว้ คือ ความสามารถในการเป็นผู้นำ ซึ่งปรากฏบนยอดพระมิต โดยผู้เรียนให้เหตุผล ร่วมกันว่า ในการทำงานกลุ่ม ควรมีผู้นำเพื่อกำกับดูแล วางแผน และดูแลงานกลุ่มให้เกิดความ เรียบร้อย ราบรื่น

พระมิตความเชี่ยวชาญมีจุดเด่น คือ ทำให้การเรียนรู้มองเห็นได้ (Visible Learning) มีการ จัดเรียงพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ สร้างความท้าทายนำไปสู่ความต้องการที่จะพิชิต เป้าหมายแต่ละขั้น ช่วยให้ผู้เรียนเห็นเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว ง่ายต่อการจดจำ สามารถ ประเมินตนเองได้ทันทีที่แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับพระมิต จึงสามารถใช้พระมิต ดังกล่าวเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายบุคคล รวมถึงเป็นเกณฑ์ในการประเมินการ เรียนรู้ เป็นแนวทางในการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เครื่องมือประเมินดังกล่าว แม้จะไม่ได้มีการระบุ เกณฑ์คะแนนเพื่อนำไปสู่การวัดผลอย่างชัดเจน แต่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้สังเกตการเรียนรู้ของตนเอง ได้อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ “นักฟัง อ่าน เขียนจับประเด็น” สามารถแสดงออกได้ผ่านการจดบันทึก ระบุประเด็นสำคัญระหว่างร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ “นักแสดงความคิดเห็น” แสดงออกผ่านการพูด แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนเมื่อครูหรือเพื่อนเปิดโอกาส นักสร้างความรู้ แสดงออกผ่านการสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่ลดละ ทั้งเชิงสนับสนุนขยายความ และเชิงเห็นแย้งถกเถียงจนได้ความรู้ใหม่ “นักร่วมมือ” แสดงออกผ่านการเพียรพยายามทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนตั้งแต่เริ่มต้นจนงานสำเร็จใน บริบทของการทำงานกลุ่ม และ “ผู้นำ” แสดงออกผ่านการรับบทบาทเป็นผู้นำกำกับดูแลการทำงาน


เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่ม เกณฑ์ที่ปรากฏบนพีระมิตความเชี่ยวชาญจึงช่วยให้ผู้เรียนได้สังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง และเพื่อนที่ได้แสดงออกมา เกิดการประเมินพฤติกรรมของตนเอง เปรียบเทียบกับพฤติกรรมของเพื่อนไปพร้อมกัน ซึ่งเอื้อต่อการเห็นการเรียนรู้ของตนเอง และนำไปสู่ การพัฒนาทันทีในคาบเรียนนั้น

ข้อความบนพีระมิต แม้จะไม่ตรงกับข้อความแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ในแบบประเมินพฤติกรรม ประชาธิปไตยที่กำหนดโดยผู้วิจัยโดยตรงไปตรงมา แต่ผู้วิจัยได้จดจำพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ในใจ และได้ นำเกณฑ์ดังกล่าวมาพูดคุยในช่วงกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ กำหนด/ทบทวนค่านิยม และ ช่วงประเมินการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นช่วงที่มีความสอดคล้องกับบทเรียน กิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่จะชวนสนทนาขยายความเข้าใจต่อการปฏิบัติเพื่อบรรลุพีระมิตแต่ละชั้น การเลือกสถานการณ์ที่เหมาะสมเป็นไปเพื่อให้เกณฑ์การปฏิบัติเหล่านี้ เกิดการเชื่อมโยงกับ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนกำลังเผชิญ และมีความหมายต่อผู้เรียนโดยธรรมชาติ มิใช่การสั่งหรือบอกให้ทำ ซึ่งความสอดคล้องระหว่างข้อความบนพีระมิตความเชี่ยวชาญ กับพฤติกรรมบ่งชี้แต่ละด้าน แสดงตาม ตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อความบนพีระมิตความเชี่ยวชาญกับพฤติกรรม ประชาธิปไตย

ข้อความบนพีระมิตความ เชี่ยวชาญ	พฤติกรรมประชาธิปไตย	รายการพฤติกรรมบ่งชี้
นักฟัง อ่าน เขียนจับ ประเด็น : รู้จักรับสารทั้ง การฟัง อ่านเพื่อให้เข้าใจ อย่างลึกซึ้ง แล้วสรุปจับ ประเด็นผ่านการจดบันทึก	พฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและ กัน	- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
นักแสดงความคิดเห็น : กล้าพูดแสดงความคิดเห็น	พฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและ กัน	- กล้าพูดแสดงความคิดเห็น
นักสร้างความรู้ : ถาม- ตอบ สนับสนุน โต้แย้ง	พฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและ กัน	- ชักถามเพื่อให้ผู้อื่นร่วมแสดง ความคิดเห็น
ด้วยเหตุผลเชิงสนทนาเพื่อ สร้างความรู้ใหม่	พฤติกรรมการเชื่อมั่นในวิธีการ ทางปัญญา	- พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมี เหตุผล

ข้อความบนพีระมิตความ เชี่ยวชาญ	พฤติกรรมประชาธิปไตย	รายการพฤติกรรมบ่งชี้
		<ul style="list-style-type: none"> - ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนเองเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า - ไม่ใช้อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น
<p>นักร่วมมือ : ร่วมแสดงความคิดเห็นและลงมือทำงานอย่างตั้งใจเพื่อให้งานกลุ่มสำเร็จ</p>	<p>พฤติกรรมเคารพซึ่งกันและกัน</p> <p>พฤติกรรมความร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - กล่าวพูดแสดงความคิดเห็น - ซักถามเพื่อให้ผู้อื่นร่วมแสดงความคิดเห็น - ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง - ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน - ร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน - สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น - ไม่แบ่งแยกหน้าที่ - กล่าวตักเตือนเพื่อนด้วยความสุภาพเพื่อมุ่งให้งานสำเร็จ - มอบหมายงานให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ
	<p>พฤติกรรมการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล - ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนเองเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า - ไม่ใช้อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น

ข้อความบนพีระมิตความ เชี่ยวชาญ	พฤติกรรมประชาธิปไตย	รายการพฤติกรรมบ่งชี้
	การเคารพซึ่งกันและกัน	<ul style="list-style-type: none"> - กล้าพูดแสดงความคิดเห็น - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - ซักถามเพื่อให้ผู้อื่นร่วมแสดงความคิดเห็น - ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง - ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน
ผู้นำ	 <p>พฤติกรรมความร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน - สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น - ไม่แบ่งแยกหน้าที่ - กล้าตั้งเตือนเพื่อนด้วยความสุภาพเพื่อมุ่งให้งานสำเร็จ - มอบหมายงานให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ
	<p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p> <p>พฤติกรรมการเชื่อมั่นในวิธีการ ทางปัญญา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล - ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนเองเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า - ไม่ใช้อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น - วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน - ละเอียตรอบคอบตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่า ข้อความบนพระมิตความเชี่ยวชาญกับพฤติกรรมประชาธิปไตย มีความสอดคล้องกัน โดยข้อความบนพระมิตความเชี่ยวชาญชั้นที่ 1 นักฟัง อ่าน เขียนจับประเด็น และข้อความบนพระมิตความเชี่ยวชาญชั้นที่ 2 นักแสดงความคิดเห็น มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านพฤติกรรมและการเคารพซึ่งกันและกัน ข้อความบนพระมิตความเชี่ยวชาญชั้นที่ 3 นักสร้างความรู้ มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเคารพซึ่งกันและกัน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ข้อความบนพระมิตความเชี่ยวชาญชั้นที่ 4 นักร่วมมือ มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ข้อความบนพระมิตความเชี่ยวชาญชั้นที่ 5 ผู้นำ มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ดังนั้น การกำกับการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเองภายใต้เป้าหมายที่มุ่งจะพัฒนาความเชี่ยวชาญตามพระมิตความเชี่ยวชาญแต่ละชั้นจึงมีความครอบคลุมกับการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในทุกด้าน

ข้อมูลในตารางที่ 11 ยังแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานของความเชี่ยวชาญทั้ง 5 ลำดับชั้น และยังเป็นพฤติกรรมประชาธิปไตยที่พึงฝึกให้เกิดขึ้นเป็นด้านแรก ซึ่งปรากฏที่ส่วนฐานของพระมิต พฤติกรรมประชาธิปไตยที่ปรากฏเป็นลำดับถัดมา ได้แก่ พฤติกรรมการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ซึ่งสัมพันธ์กับความเชี่ยวชาญด้านนักสร้างความรู้ จากพระมิต และข้อมูลในตารางที่ 11 แปลความได้ว่า หากผู้เรียนไม่ฝึกพฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและกัน และพฤติกรรมการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญาให้มั่นคงซึ่งปรากฏในชั้นนักฟัง อ่าน เขียนจับประเด็น ชั้นนักแสดงความคิดเห็น และชั้นนักสร้างความรู้ ย่อมมีผลต่อการฝึกพฤติกรรมความร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน ซึ่งปรากฏบนพระมิตความเชี่ยวชาญชั้นนักร่วมมือ เพราะการร่วมมือกันเพื่อให้ทุกคนได้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีขีดคาดหวังเฉพาะผลของงานนั้น ย่อมมิใช่การทำตามเพื่อนสั่ง หรือลงมือทำเฉพาะหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอันเป็นการร่วมมือแบบแยกส่วน แต่ต้องเริ่มจากการสื่อสารปฏิสัมพันธ์สร้างอำนาจในการต่อรองเพื่อกำหนดเป้าหมาย หรือกติกาในการทำงานร่วมกัน การเห็นเป้าหมายร่วมกันนำไปสู่การร่วมมือรวมพลัง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีอำนาจในการตัดสินใจ รู้จักเลือกบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม รู้จักปรับตัวอย่างยืดหยุ่นเมื่อกลุ่มเผชิญปัญหาหรืออุปสรรค รู้ว่าความสำเร็จของกลุ่มคืออะไร และมุ่งพิชิตให้ลุล่วง การสร้างเป้าหมายร่วมกันเพื่อสร้างพลังงานกลุ่มนั้นจึงต้องอาศัยทั้ง

การรู้จักเคารพตนเอง เคารพผู้อื่น และการรู้จักใช้ปัญญาแสดงเหตุผล นอกจากนี้ ในชั้นผู้นำ ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญทุกด้านของพฤติกรรมประชาธิปไตย ถือเป็นสิ่งที่สร้างความท้าทายแก่ผู้เรียนให้ต้องการพิชิตพีระมิตขั้นนี้อย่างมาก ซึ่งผู้เรียนที่สามารถพัฒนาตนเองมาสู่ความเชี่ยวชาญขั้นนี้ได้ จะต้องฝึกฝนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านอื่นๆ จนเพื่อนเกิดความไว้วางใจ และเลือกให้รับบทบาทเป็นผู้นำเมื่อทำงานกลุ่ม โดยเฉพาะช่วงการทำผลิตภัณฑ์สุดท้าย

จากพีระมิตความเชี่ยวชาญ นำมาสู่การประเมินการเรียนรู้ของตนเองในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 12 การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

ลำดับ ที่	ชื่อ (นามสมมติ)	ครั้งที่ ๑ (สัปดาห์ ๒)	ครั้งที่ ๒ (สัปดาห์ ๔)	ครั้งที่ ๓ (สัปดาห์ ๖)	ครั้งที่ ๔ (สัปดาห์ ๘)	ครั้งที่ ๕ (สัปดาห์ ๑๐)
1	ไทเกอร์	นักแสดงความ คิดเห็น	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
2	อาทิตย์	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
3	ต้นไม้	นักแสดงความ คิดเห็น	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักแสดงความ คิดเห็น	นักแสดง ความคิดเห็น	นักแสดงความ คิดเห็น
4	ปลาเงิน	นักแสดงความ คิดเห็น	นักสร้าง ความรู้	ผู้นำ	นักร่วมมือ	ผู้นำ
5	ซาซ่า	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักแสดงความ คิดเห็น	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ	ผู้นำ
6	เป็ป	นักแสดงความ คิดเห็น	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้
7	อิน	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
8	จินจิน	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ	ผู้นำ
9	แบม	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	ผู้นำ	ผู้นำ
10	พั๊ด	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักแสดงความ คิดเห็น	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ

ลำดับ ที่	ชื่อ (นามสมมติ)	ครั้งที่ ๑ (สัปดาห์ ๒)	ครั้งที่ ๒ (สัปดาห์ ๔)	ครั้งที่ ๓ (สัปดาห์ ๖)	ครั้งที่ ๔ (สัปดาห์ ๘)	ครั้งที่ ๕ (สัปดาห์ ๑๐)
11	ตัวไนต์	นักแสดงความ คิดเห็น	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
12	เรน	นักสร้าง ความรู้	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักแสดงความ คิดเห็น	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
13	ไบเตย	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักแสดงความ คิดเห็น	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
14	ปลายฟ้า	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
15	พอล	นักแสดงความ คิดเห็น	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	ผู้นำ
16	ซอ	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักแสดงความ คิดเห็น	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
17	ต้นข้าว	นักแสดงความ คิดเห็น	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ	นักร่วมมือ
18	ธรรม	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	ผู้นำ	ผู้นำ
19	โชกุน	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักแสดง ความคิดเห็น	นักร่วมมือ
20	ต้นฝน	นักสร้าง ความรู้	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	ผู้นำ	ผู้นำ
21	บาติก	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักฟัง คิด อ่านเขียน	นักร่วมมือ

ตารางที่ 12 แสดงข้อมูลการประเมินการเรียนรู้ของตนเองโดยใช้พีระมิตความเชี่ยวชาญที่กำหนดร่วมกันเป็นเกณฑ์การสังเกตโดยคร่าว การประเมินการเรียนรู้ ในที่นี้ เกิดจากการได้พบทวนพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดคาบเรียน และการสะท้อนของเพื่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดการประมวลข้อมูลเพื่อประเมินตนเอง ตัวอย่างเช่น หากในคาบเรียนนั้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมอภิปรายเพื่อสร้างความรู้ร่วมของชั้นเรียนได้อย่างต่อเนื่องไม่ลดละ แต่ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนยังขาดการร่วมมือทำงานอย่างต่อเนื่อง จนเพื่อนสะท้อนถึงพฤติกรรมนี้ของผู้เรียน การระบุนความเชี่ยวชาญของผู้เรียนจึงอยู่ในขั้นนักสร้างความรู้ ยังไม่สามารถพัฒนาถึงขั้นนักร่วมมือได้ การประเมินจึงเป็นไปในลักษณะ

ชั่วคราว ณ ขณะเวลานั้น และมีใช้สิ่งยืนยันสมรรถนะจริง แต่การประเมินนี้เปรียบเหมือนการบันทึกสถิติของสิ่งที่ทำได้ดีในแต่ละครั้ง โดยเทียบกับพีระมิตความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการเห็นพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของตนเองในแต่ละช่วงเวลา นำไปสู่การตรวจสอบจุดแข็ง-จุดอ่อน รวมถึงการสกัดสิ่งที่ได้เรียนรู้เพื่อเป็นบทเรียนพัฒนาการเรียนรู้ในครั้งต่อไป เรียกได้ว่าเป็นการประเมินที่มีใช้เพื่อตัดสินใจ แต่ประเมินเพื่อพัฒนาต่อให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้เรียนอาจประเมินตนเองในระดับความเชี่ยวชาญที่ต่ำกว่าระดับเดิมที่เคยทำได้ อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวม ผู้เรียนมีการพัฒนาการของระดับความเชี่ยวชาญเปรียบเทียบระหว่างสัปดาห์ที่ 2 กับสัปดาห์ที่ 10 แบบก้าวหน้า กล่าวคือ ระดับความเชี่ยวชาญในสัปดาห์ที่ 10 สูงกว่าสัปดาห์ที่ 2 ยกเว้นผู้เรียนชื่อ “ต้นไม้” (นามสมมติ) ซึ่งมีการประเมินค่อนข้างคงที่ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 2 ถึง สัปดาห์ที่ 10 ซึ่งข้อมูลส่วนนี้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการตรวจสอบอุปสรรคที่ขัดขวางการเรียนรู้ เจตคติต่อวิชา หรือทัศนคติที่มีต่อตนเองของผู้เรียน ข้อมูลนี้จึงใช้ในการสืบสาวปัญหาของผู้เรียนรายบุคคลโดยอาศัยหลักฐานจากบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะอื่นๆ ของผู้เรียน เช่น ผลการเรียนรู้รวมทุกวิชา มาวิเคราะห์เพิ่มเติมกับที่ผลการประเมินการเรียนรู้ตามตารางที่ 12 พบว่า ผู้เรียนที่ประเมินตนเองเป็นผู้นำในสัปดาห์ที่ 10 ได้แก่ จินจิน แบลม พอล ธรรม ต้นฝน ซึ่งเป็นผู้เรียนที่ได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่มช่วงของการทำผลิตภัณฑ์ เป็นผู้เรียนที่มีผลการเรียนรู้รวมทุกวิชาสูง ถือว่าเป็นผู้เรียนในกลุ่มเรียนเก่ง นอกจากนี้ ยังมีจุดร่วม คือ มีวินัยและรับผิดชอบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ให้ความสำคัญกับการรับข้อเสนอแนะเพื่อรับรู้ระดับความสามารถของตนเอง ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีคืออยู่เสมอ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของผู้ที่มีการกำกับตนเองตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบกำกับตนเอง (Self-regulated learning) การที่พีระมิตความเชี่ยวชาญเน้นการพัฒนาที่เริ่มจากพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเคารพตนเอง คือ เคารพนับถือในความคิด ความสามารถของตนเอง รวมถึงมีพฤติกรรมเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญากล่าวคือ คำนึงถึงเหตุผลในการคิด และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือ ซึ่งเป็นความสามารถที่ซับซ้อนขึ้น รวมถึงพฤติกรรมเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญาในด้านที่ปฏิบัติได้ยาก ได้แก่ มีความละเอียดรอบคอบ ตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ และรู้จักวางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้ ซึ่งมีความสามารถในการกำกับตนเองได้ดี

สามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ซึ่งปรากฏตามพหุมิติความเชี่ยวชาญที่อยู่ในขั้นผู้นำ ซึ่งเป็นขั้นสูงสุด และครอบคลุมพฤติกรรมบ่งชี้ทุกประเด็นได้มากที่สุด

ผู้วิจัยวิเคราะห์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเรียนอ่อน ซึ่งมีลักษณะคือ ผลการเรียนต่ำ ขาดวินัยและความรับผิดชอบในการเรียนรู้ มักนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงตนเองน้อย มาพิจารณาร่วมกับข้อมูลในตารางที่ 12 พบว่า ผู้เรียนกลุ่มนี้ สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองในลักษณะก้าวหน้า กล่าวคือ มีพัฒนาการในสัปดาห์ที่ 10 ที่สูงกว่าสัปดาห์ที่ 2 ซึ่งเป็นผลในลักษณะที่คล้ายคลึงกับผู้เรียนกลุ่มเก่ง และกลาง เพียงแต่ยังไม่ถึงการเป็นผู้นำ สิ่งที่น่าสนใจ คือ ผู้เรียนกลุ่มนี้จะระบุดตนเองให้อยู่ในพหุมิติฐานล่างในช่วงแรกติดต่อกันหลายสัปดาห์ มีพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนน้อย และไม่กล้าพูดความคิดเห็นของตัวเองด้วยเสียงดัง ฟังซัด รวมถึงเพิกเฉยในการทำงานกลุ่มกับเพื่อนในช่วงแรก และแม้ว่าจะสามารถแสดงออกถึงการทำงานต่างๆ ได้ดีในชั้นเรียนในเวลาต่อมา แต่ผลการประเมินตนเองยังไม่สัมพันธ์กับความสามารถที่แสดงออก แต่เมื่อให้เพื่อนได้สะท้อนสิ่งที่ผู้เรียนกลุ่มนี้ทำได้ดีอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความมั่นใจ พยายามรักษาระดับความเชี่ยวชาญ หรือพัฒนาพฤติกรรมสู่ระดับที่ทำหายขึ้น เกิดการตั้งเป้าหมายที่สูงขึ้น อันเป็นผลจากการเคารพต่อความสามารถของตนเองเป็นสำคัญ ทำให้กล้าระบุดตนเองในพหุมิติลำดับที่สูงขึ้น การประเมินตนเองจึงปรากฏผลการประเมินแบบก้าวกระโดด กล่าวคือ ประเมินตนเองอย่างสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่แสดงออกจริง และประเมินให้อยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับพฤติกรรมในช่วงแรกอย่างมาก เมื่อผู้วิจัยตรวจสอบเป้าหมายของผู้เรียนกลุ่มนี้ที่กำหนดในสัปดาห์ที่ 10 พบว่า มีการตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองเป็นผู้นำ ต่างจากสัปดาห์ที่ 6 ที่กำหนดเป้าหมายให้ตนเองเป็นนักฟัง อ่าน เขียนจับประเด็น สื่อถึงการเคารพต่อตนเองของผู้เรียนกลุ่มนี้ ที่มีเพิ่มขึ้นในช่วงท้ายการทดลอง

ผู้เรียนกลุ่มที่มีความสามารถในการเรียนปานกลาง สามารถพัฒนาตนเองไปถึงระดับผู้นำได้เช่นกัน แต่มีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มเรียนเก่ง

จากตารางข้อมูลการประเมินความเชี่ยวชาญของผู้เรียนรายบุคคล โดยใช้พหุมิติความเชี่ยวชาญเป็นเกณฑ์สามารถนำเสนอเป็นตารางแสดงข้อมูลได้ ดังนี้

ตารางที่ 13 การประเมินระดับการพัฒนาตนเองบนพหุระมิตความเชี่ยวชาญ

สัปดาห์ที่ ประเมิน	ระดับความเชี่ยวชาญบนพหุระมิต				
	นักฟัง อ่าน คิด เขียน จับประเด็น	นักแสดง ความ คิดเห็น	นักสร้าง ความรู้	นักร่วมมือ	ผู้นำ
สัปดาห์ที่ 2	29	33	38	-	-
สัปดาห์ที่ 4	29	14	52	5	-
สัปดาห์ที่ 6	10	14	24	48	5
สัปดาห์ที่ 8	5	10	5	67	14
สัปดาห์ที่ 10	-	5	5	57	33

จากตารางที่ 13 จะเห็นได้ว่า การประเมินระดับการพัฒนาตนเองในสัปดาห์ที่ 2 ผู้เรียนระบุว่า เป็นนักสร้างความรู้มากที่สุด (ร้อยละ 38) รองลงมาคือนักแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 33) และสุดท้ายคือนักฟัง อ่าน คิด เขียน จับประเด็น (ร้อยละ 29) ตามลำดับ

การประเมินระดับการพัฒนาตนเองในสัปดาห์ที่ 4 ผู้เรียนระบุว่า เป็นนักสร้างความรู้มากที่สุด (ร้อยละ 52) รองลงมาคือนักฟัง อ่าน คิด เขียน จับประเด็น (ร้อยละ 29) นักแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 14) และสุดท้ายคือ นักร่วมมือ (ร้อยละ 5) ตามลำดับ

การประเมินระดับการพัฒนาตนเองในสัปดาห์ที่ 6 ผู้เรียนระบุว่า เป็นนักร่วมมือมากที่สุด (ร้อยละ 49) รองลงมาคือ นักสร้างความรู้ (ร้อยละ 27) นักแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 14) นักฟัง อ่าน คิด เขียน จับประเด็น (ร้อยละ 10) และผู้นำ (ร้อยละ 5) ตามลำดับ

การประเมินระดับการพัฒนาตนเองในสัปดาห์ที่ 8 ผู้เรียนระบุว่า เป็นนักร่วมมือมากที่สุด (ร้อยละ 66) รองลงมาคือ ผู้นำ (ร้อยละ 14) นักแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 10) นักสร้างความรู้ (ร้อยละ 5) และนักฟัง อ่าน คิด เขียน จับประเด็น (ร้อยละ 5) ตามลำดับ

การประเมินระดับการพัฒนาตนเองในสัปดาห์ที่ 10 ผู้เรียนระบุว่า เป็นนักร่วมมือมากที่สุด (ร้อยละ 57) รองลงมาคือ ผู้นำ (ร้อยละ 33) นักสร้างความรู้ (ร้อยละ 5) และนักแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 5) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนประเมินตนเองว่ามีพัฒนาการเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเองในระดับที่สูงขึ้น โดยผู้เรียนประเมินระดับความเชี่ยวชาญของตนเองในสัปดาห์ที่ 2 และ 4 ว่าอยู่ในระดับนักสร้างความรู้มากที่สุด เมื่อเข้าสู่การเรียนรู้ในช่วงสัปดาห์ที่ 6 ถึงสัปดาห์ที่ 10 ผู้เรียนประเมินตนเองว่ามีระดับความเชี่ยวชาญในระดับนักร่วมมือมากที่สุด โดยเฉพาะในสัปดาห์ที่ 8 และ 10 นั้น ผู้เรียนประเมินตนเองว่ามีความเชี่ยวชาญในระดับผู้นำถึงร้อยละ 33 ซึ่งเป็นระดับความเชี่ยวชาญสูงสุดของพีระมิต

ตารางที่ 14 การระบุเป้าหมายการเรียนรู้บนพีระมิตความเชี่ยวชาญ

ระดับเป้าหมาย	สัปดาห์ที่ระบุเป้าหมาย	
	ครั้งที่ 6	ครั้งที่ 10
1. นักฟัง อ่าน คิด เขียนจับประเด็น	9 คน	2 คน
2. นักแลกเปลี่ยน	8 คน	1 คน
3. นักสร้างความรู้ต่อยอด	2 คน	1 คน
4. นักร่วมมือ	1 คน	6 คน
5. ผู้นำ	1 คน	11 คน
รวม	21 คน	21 คน

จากตารางที่ 14 จะเห็นได้ว่าผู้เรียนมีการยกระดับเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองผ่านพีระมิตความเชี่ยวชาญ โดยในสัปดาห์ที่ 6 ผู้เรียนส่วนใหญ่กำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองเป็นนักฟัง อ่าน เขียนจับประเด็น โดยผู้เรียนส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่า “หากไม่ฝึกความเชี่ยวชาญที่ฐานพีระมิตให้แข็งแรง ก็จะเติบโตสูงขึ้นต่อไปได้ไม่มั่นคง”

แต่ในสัปดาห์ที่ 10 ผู้เรียนส่วนใหญ่กำหนดเป้าหมายที่จะเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดที่มีความท้าทายมากที่สุด แม้ผู้เรียนจะไม่ได้ประเมินตนเองว่ามีความเชี่ยวชาญในระดับผู้นำ แต่ก็แสดง

เจตจำนงที่จะพัฒนาตนเองไปให้ถึงขั้นความเชี่ยวชาญดังกล่าว มีตัวอย่างบันทึกที่กล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยว่ามีผลต่อการพัฒนาตนเอง ดังนี้

การพัฒนาตนเองในเทอมนี้ต่างจากเทอมที่แล้ว คือ มีการแลกเปลี่ยน การจดบันทึก และการฟัง ปัจจัยที่ทำให้ทำได้คือ คุณครูมีการปรับการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจมากขึ้น และมีการตั้งเป้าหมายและทบทวนเป้าหมายอยู่เสมอ ทำให้ฉันพยายามทำตามเป้าหมายให้ได้

พอล, บันทึกเส้นทางการเรียนรู้ครั้งที่ 10

สิ่งที่เรียนในเทอมนี้ไม่ได้ใช้ประโยชน์แค่ในวิชานี้ แต่ยังปรับใช้ได้กับทุกวิชาแม้กระทั่งในชีวิตจริง แค่ต้องประยุกต์ใช้ในกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น ปัญหาที่หนักกว่า งานที่ยากกว่า ต่อไปฉันจะพัฒนาเป็นผู้นำที่ดีมากขึ้น โดยพัฒนาพื้นฐานการฟัง อ่าน เขียน สู่การแลกเปลี่ยนต่อยอดความคิดเห็น เป็นนักร่วมมือผู้นำ เริ่มพื้นฐานด้วยการตั้งใจ มุ่งมั่น จดจ่อ ใฝ่รู้ เพื่อต่อสู้กับปัญหาที่ใหญ่มากขึ้น ไปตามเส้นทางของความสำเร็จ

แบม, บันทึกเส้นทางการเรียนรู้ครั้งที่ 6

ตั้งแต่เด็ก ผมกลัวทุกอย่าง พอมา ป.5 ผมกลัวว่าถ้าผมเรียนไม่เก่งทุกคนก็อาจจะไม่ชอบ เพราะฟังอะไรไม่ได้ ครั้งนี้ผมจึงตั้งเป้าหมายที่จะแลกเปลี่ยนมากขึ้น ครั้งแรกผมตอบผิด ครั้งที่สองผมก็ตอบผิด แต่พอมาลองครั้งที่สาม จู่ๆ มันก็ถูก จากนั้นผมก็ชอบการแลกเปลี่ยนมากขึ้น ถึงมันมีสิทธิ์ที่จะโดนเพื่อนว่า แต่ถ้าไม่ลองเราก็ไม่รู้ ผมจะพัฒนาความเชี่ยวชาญโดยแลกเปลี่ยนให้เยอะกว่าแค่แสดงความคิดเห็นปกติ เพราะการแลกเปลี่ยนต้องใช้ความคิดเยอะกว่า

เป็ป, บันทึกเส้นทางการเรียนรู้ครั้งที่ 6

ในการเรียนเทอมนี้ ฉันเกิดการพัฒนาความเชี่ยวชาญเรื่องการแลกเปลี่ยน เพราะเมื่อก่อนแลกเปลี่ยนน้อย วิธีที่ทำให้สำเร็จคือมีความกล้าในการตอบคำถาม โดยเริ่มจากตั้งใจฟัง คิด พอเรามีความคิดเห็นในใจ เราก็จะยกมือเลยโดยไม่ลังเลว่าจะถูกหรือผิด

เรน, บันทึกเส้นทางการเรียนรู้ครั้งที่ 6

4.2 การวิเคราะห์เนื้อหาจากชั้นการกำหนด/ทบทวนค่านิยม

ชั้นการกำหนด/ทบทวนค่านิยม เป็นกระบวนการระบรวมถึงทบทวนพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติ เพื่อสร้างคุณภาพของการเรียนรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 1 เป็นการกำหนดค่านิยมร่วมกันหลังการตั้งเป้าหมาย กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนแต่ละคนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้แล้ว ครูชวนคิดต่อว่า จะมีการปฏิบัติต่อกันอย่างไรที่แสดงออกถึงการเคารพ และสนับสนุนต่อเป้าหมายของทุกคนในชั้นเรียน ครูขอให้ผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยครูช่วยบันทึกด้วยข้อความที่จดจำได้ง่ายลงบนกระดานที่เห็นได้ชัดเจน และข้อความบนกระดานจะไม่ถูกลบตลอด 10 สัปดาห์ ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การกำหนด/ทบทวนค่านิยมจากการจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 1-9

การจัดการเรียนรู้ครั้งที่	ข้อความแสดงค่านิยม
1	<ul style="list-style-type: none"> - รับฟังเพื่อนแลกเปลี่ยน - ต้องช่วยกันต่อยอด ทุกคนต้องมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - ไม่เพิกเฉยต่อการเรียนรู้ในห้องเรียน เช่น วาดรูป หลับ คยุ
2	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างพื้นที่ปลอดภัยไม่ตำหนิกัน
3	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องกล้าเปิดโอกาสให้เพื่อนและตนเองได้แสดงความคิดเห็น - ต้องกล้าลองผิดลองถูก - ต้องร่วมมือกัน หลายห่วย่อมดีกว่าห่วยเดียว
4	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องแบ่งปันความรู้ให้กันแล้วงานจะสำเร็จ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน - เมื่อความคิดเห็นขัดแย้ง ควรใช้เหตุผลพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติ
6	<ul style="list-style-type: none"> - การแบ่งงานนั้นควรดูความสามารถของเพื่อนเป็นหลัก
7	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องกล้าตักเตือนกันเพื่อให้งานเดินหน้าสู่ความสำเร็จ
8	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องมีน้ำใจเสียสละ - ผู้นำต้องกล้าตัดสินใจ
9	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกคนต้องทำหน้าที่ตัวเองให้ดีที่สุด

ผู้วิจัยนำข้อความแสดงค่านิยมตามที่ปรากฏในตารางจากกระดานบันทึก ซึ่งสะสมค่านิยมจากการจัดการเรียนรู้ทั้ง 9 ครั้ง (กิจกรรมกำหนดค่านิยมใหม่ไม่เกิดขึ้นในแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งสุดท้าย) จากการแลกเปลี่ยนร่วมกันทั้งชั้นเรียน มาวิเคราะห์โดยจำแนกเป็นพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา เพื่อพิจารณาว่า ค่านิยมซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันนั้นมีเนื้อหาครอบคลุมพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน หรือไม่ ดังนี้

ตารางที่ 16 ผลการจำแนกค่านิยมตามความสอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยรายด้าน

การจัดการเรียนรู้ครั้งที่	พฤติกรรมประชาธิปไตย		
	การเคารพซึ่งกันและกัน	การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน	การเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา
1	- รับฟังเพื่อน แลกเปลี่ยน - ไม่เพิกเฉยต่อการเรียนรู้ในห้องเรียน เช่น วาดรูป หลับ คุยเล่น		- ต้องช่วยกันต่อ ยอด ทุกคนต้องมี ส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความ คิดเห็น
2	- สร้างพื้นที่ปลอดภัย ไม่ตำหนิกัน		
3	- ต้องกล้าเปิดโอกาส ให้เพื่อนและตนเอง ได้ แสดง ความ คิดเห็น	- ต้องร่วมมือกัน หลาย ช่วยอ้อมดีกว่าหัวเดียว	- ต้องกล้าลองผิด ลองถูก
4			- ต้องแบ่งปันความรู้ ให้กัน แล้วงานจะ สำเร็จ
5		- ต้องมีการแบ่งหน้าที่ กันอย่างชัดเจน	- เมื่อความคิดเห็น ขัดแย้ง ควรใช้

การจัดการเรียนรู้ครั้งที่	พฤติกรรมประชาธิปไตย		
	การเคารพซึ่งกันและกัน	การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน	การเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา
6			เหตุผลพูดคุยกัน เพื่อหาข้อยุติ - การแบ่งงานนั้น ควรดู ความสามารถของ เพื่อนเป็นหลัก
7		- ต้องกล้าตัดเตือนกัน เพื่อให้งานเดินหน้าสู่ความสำเร็จ	
8		- ต้องมีน้ำใจ เสียสละ	- ผู้นำต้องกล้า ตัดสินใจ
9	- ทุกคนต้องทำหน้าที่ตัวเองให้ดีที่สุด		

เมื่อพิจารณาข้อความระบุค่านิยม จะพบว่า การจัดการเรียนรู้ในครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ผู้เรียนร่วมกันระบุค่านิยมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่ รับผิดชอบต่อเพื่อนแลกเปลี่ยน สร้างพื้นที่ปลอดภัยไม่ตำหนิกัน และไม่เพิกเฉยต่อการเรียนรู้ในห้องเรียน เช่น การวาดรูป หลับ คุยเล่น นอกจากนี้ ยังมีการระบุพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ได้แก่ ต้องช่วยกันต่อยอด ทุกคนต้องมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดการเรียนรู้ในครั้งที่ 3 ถึงการจัดการเรียนรู้ในครั้งที่ 9 ผู้เรียนยังคงมีการระบุถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญามากขึ้น ได้แก่ ต้องกล้าลองผิดลองถูก เป็นการสื่อว่า ต้องกล้าทดลอง กล้ายืนยันในสิ่งที่ตนเองคิดแล้วว่าถูกต้อง เมื่อความคิดเห็นขัดแย้ง ควรใช้เหตุผลพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติ การแบ่งงานนั้นควรดูความสามารถของเพื่อนเป็นหลัก และผู้นำต้องกล้าตัดสินใจ และมีการระบุพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่ ทุกคนต้องทำหน้าที่ตัวเองให้ดีที่สุด และ

การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน ได้แก่ ต้องแบ่งปันความรู้ให้กันแล้วงานจะสำเร็จ ต้องกล้าตั้งต่อนกันเพื่อให้งานเดินหน้าสู่ความสำเร็จ ต้องมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน และต้องมีน้ำใจ เสียสละ

เมื่อพิจารณาข้อความระบุค่านิยม จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนระบุข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรม การเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญามากที่สุด รองลงมาคือ พฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและกัน และพฤติกรรมการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงานตามลำดับ โดยข้อความที่ผู้เรียนระบุร่วมกันเริ่มจากการให้ความสำคัญกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเคารพซึ่งกันและกัน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ในเวลาต่อมา ผู้เรียนให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงานมากขึ้น สัมพันธ์กับสถานการณ์ของการทำงานกลุ่มร่วมกันซึ่งอยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่เมื่อผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นแล้ว ผู้เรียนอาจมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน ส่งผลให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการใช้เหตุผลในการหามติหรือข้อตกลงในการตัดสินใจร่วมกันมากขึ้น และนำการเรียนรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการทำงานกลุ่มย่อย

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อความแสดงค่านิยมในขั้นการกำหนด/ทบทวนค่านิยมจากการจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 1-9 ว่าสัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยแต่ละด้านกับพฤติกรรมบ่งชี้หรือไม่ ปรากฏผลการพิจารณา ดังนี้

ตารางที่ 17 ผลการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมประชาธิปไตย และค่านิยม

พฤติกรรม ประชาธิปไตย	ข้อความแสดงค่านิยม	พฤติกรรมบ่งชี้
การเคารพซึ่งกัน และกัน	- รับฟังเพื่อนแลกเปลี่ยน	- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
	- ไม่เพิกเฉยต่อการเรียนรู้ใน ห้องเรียน เช่น วาดรูป กลับ คุยกัน	- กล้าพูดแสดงความคิดเห็น**
	- สร้างพื้นที่ปลอดภัย ไม่ตำหนิ กัน	- ชักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้แสดง ความคิดเห็น
	- ต้องกล้าเปิดโอกาสให้เพื่อน และตนเองได้แสดงความ คิดเห็น	- ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่**

พฤติกรรม ประชาธิปไตย	ข้อความแสดงค่านิยม	พฤติกรรมบ่งชี้
	- ทุกคนต้องทำหน้าที่ตัวเองให้ดีที่สุด	
การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน	- ต้องร่วมมือกัน หลายห่วย่อมดีกว่าห่วยเดียว - ต้องมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน - ต้องกล้าตักเตือนกันเพื่อให้งานเดินหน้าสู่ความสำเร็จ - ต้องมีน้ำใจ เสียสละ	- ไม่แบ่งแยกหน้าที่** - สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น** - กล้าตักเตือนเมื่อทำงานร่วมกัน
การเชื่อมั่นในวิธีการ ทางปัญญา	- ต้องช่วยกันต่อยอด ทุกคนต้องมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - ต้องกล้าลองผิดลองถูก - เมื่อความคิดเห็นขัดแย้ง ควรใช้เหตุผลพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติ - การแบ่งงานนั้น ควรดูความสามารถของเพื่อนเป็นหลัก - ผู้นำต้องกล้าตัดสินใจ	- พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล** - ไม่ใช่ใช้อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น** - ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นตนเองเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า**

หมายเหตุ : พฤติกรรมบ่งชี้ที่มีเครื่องหมาย ** หมายถึงมีระดับพฤติกรรมบ่งชี้อยู่ในระดับปฏิบัติ พฤติกรรมมากซึ่งประเมินโดยตนเอง เพื่อน ครูกับผู้วิจัยอย่างสอดคล้องกัน

จากตารางที่ 17 จะเห็นได้ว่า ข้อความแสดงค่านิยมมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้บางข้อ ครอบคลุมทั้งพฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา โดยพฤติกรรมบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับข้อความแสดงค่านิยม และถูกประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครูกับผู้วิจัยว่ามีการปฏิบัติพฤติกรรมในระดับมากอย่างสอดคล้องกันได้แก่ กล้าพุดแสดงความคิดเห็น ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งอยู่ในพฤติกรรมการเคารพซึ่งกัน

และกัน ไม่แบ่งแยกหน้าที่ สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น ซึ่งอยู่ในพฤติกรรมความร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น และ ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นตนเองเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า ซึ่งอยู่ในพฤติกรรมการเชื่อมั่นใน วิธีการทางปัญญา ค่านิยมที่กำหนดร่วมกันจึงมีความครอบคลุมกับพฤติกรรมบ่งชี้บางข้อ และช่วย พัฒนาพฤติกรรมบ่งชี้เหล่านี้ให้ปรากฏชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ค่านิยมที่ผู้เรียนระบุขึ้น มีผลต่อวิธีคิดในการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ พฤติกรรมประชาธิปไตย ดังปรากฏในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ซึ่งระบุถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ตาม ตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 18 ตัวอย่างข้อมูลขั้นการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้

การจัดการ เรียนรู้ครั้งที่	ข้อมูลการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้	ผู้บันทึก (นามสมมติ)
1	ถ้าทุกคนร่วมใจกันตอบคำถาม ห้องเรียนก็จะมีข้อมูลที่ มากมาย	พอล
1	การเรียนรู้ร่วมกันทำให้เราเดินหน้าได้อย่างพร้อมเพรียงกัน	เป็ป
2	การทำงานเป็นคู่ย่อมมีความรู้ที่ดีกว่าเสมอ	แบม
2	สามัคคีคือพลัง ถ้าพลาดพลังให้อภัย	จินจิน
3	ถ้าเราพร้อมแลกเปลี่ยน ก็จะสามารถสร้างความรู้ใหม่แก่ชั้นเรียน ได้	ไทเกอร์
4	ถ้าเห็นแย้งกัน ต้องเขียนข้อมูลของทั้ง 2 ฝ่าย แล้วพิจารณา เหตุผลประกอบด้วย	พอล
4	เราต้องกล้าพูดแบ่งปันความรู้ให้กับคนอื่นแล้วงานจะสำเร็จ	ปลายฟ้า
4	ถ้าเรารู้จักรับฟังความคิดเห็นกัน งานของเราก็จะออกมาดี	ปลาเงิน
4	เราต้องให้โอกาสเพื่อนแลกเปลี่ยนบ้าง	ต้นไม้
4	เราต้องฟังความคิดเห็นคนอื่น	บาติก
4	การแลกเปลี่ยนคือการเพิ่มความรู้ ถ้าไม่รู้ก็อย่ากลัวที่จะ แลกเปลี่ยน	จินจิน
4	ผิดเป็นครู เราควรกล้าที่จะร่วมมือกัน ไม่กลัวผิด	ต้นข้าว
4	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันนั้นเป็นเรื่องสนุก	ปลาเงิน

การจัดการเรียนรู้ครั้งที่	ข้อมูลการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้	ผู้บันทึก (นามสมมติ)
4	ต้องกล้าลองผิดลองถูก โดยกล้าที่จะยกมือแลกเปลี่ยน	ต้นไม้
4	ในการตอบคำถามเราไม่ควรกลัวผิด เราต้องกล้าลองผิดลองถูก	ตัวโน้ต
4	การได้ความรู้ใหม่ๆ จากเพื่อน เกิดจากการกล้าลองผิดลองถูก	อาทิตย์
5	อย่าเห็นแก่ตัวในกลุ่ม เพราะงานจะไม่คืบหน้า	แบบ
5	ถ้าไม่แลกเปลี่ยน ครูก็จะไม่รู้ที่เราเข้าใจหรือไม่ ถ้าไม่ฟังความคิดเห็นของเพื่อนก็จะไม่ได้ความคิดเห็นใหม่ๆ	เป็ป
6	ฉันจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ โดยจะรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มด้วย ไม่ใช่มั่นใจในตัวเองมากเกินไปโดยไม่ฟังคนอื่นเลย	ปลายฟ้า
6	ฉันจะพยายามตั้งใจทำงานมากขึ้น ฉันจะช่วยเหลือผู้อื่น และจัดการงานให้เสร็จเร็วมากขึ้น เพื่อให้ได้เป็นผู้นำ	ต้นฝน

จากตารางที่ 18 จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ใช้คำว่า “เรา” เป็นสรรพนามที่กล่าวถึงสมาชิกทั้งชั้นเรียน ทำให้เห็นว่าผู้เรียนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากตนเอง และทุกคนในชั้นเรียนว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ บรรลุเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ ค่านิยมซึ่งแสดงถึงสิ่งที่พึงปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน กับข้อความแสดงการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล เช่น ค่านิยมในการจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 3 ระบุว่า ต้องกล้าลองผิดลองถูก ส่งผลต่อการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ซึ่งผู้เรียนบันทึกในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 4 ที่กล่าวว่า “ผิดเป็นครู เราควรกล้าที่จะร่วมมือกันไม่กลัวผิด” “ต้องกล้าลองผิดลองถูก โดยกล้าที่จะยกมือแลกเปลี่ยน” “ในการตอบคำถามเราไม่ควรกลัวผิด เราต้องกล้าลองผิดลองถูก” และ “การได้ความรู้ใหม่จากเพื่อน เกิดจากการกล้าลองผิดลองถูก” เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมกับการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้อยังมีทิศทางในแง่ที่ว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลนำไปสู่การเกิดค่านิยมของชั้นเรียน ตัวอย่างเช่น การสะท้อนของพอลในการจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 4 ที่ระบุว่า “ถ้าเห็นแย้งกัน ต้องเขียนข้อมูลของทั้ง 2 ฝ่าย แล้วพิจารณาเหตุผลประกอบด้วย” ได้พัฒนาไปสู่ค่านิยมการเรียนรู้ของชั้นเรียนในสัปดาห์ที่ 5 คือ เมื่อความคิดเห็นขัดแย้ง ควรใช้เหตุผลพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติ ซึ่งเกิดจากการที่ครูนำสิ่งที่ได้เรียนรู้

จากสัปดาห์ที่ 4 ไปสนทนาร่วมกันในชั้นเรียนในชั้นการกำหนด/ทบทวนค่านิยม จึงกล่าวได้ว่า ค่านิยม การเรียนรู้ของชั้นเรียนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลอย่างมาก

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาข้างต้น ช่วยให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ และ องค์ประกอบต่างๆ ของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น ช่วยพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้ เกิดขึ้นได้ โดยเริ่มจาก การพัฒนาพฤติกรรมด้านการเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในพิธีมิต ความเชี่ยวชาญทุกชั้น และยังเป็นพฤติกรรมด้านแรกที่ปรากฏในข้อความแสดงค่านิยมของชั้นเรียน พฤติกรรมที่พัฒนาควบคู่กัน ได้แก่ พฤติกรรมการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ซึ่งพฤติกรรมนี้เกิดขึ้น อย่างสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างมุมมองใหม่เกี่ยวกับประเด็นทางสังคม โดยการฝึกการคิดขั้นสูงตามข้อเสนอของ Watkins (2005) อย่างเป็นลำดับ โดยเริ่มจากการฟัง อ่าน และบันทึกจับประเด็นซึ่งเป็นการรับสาร สู่การแสดงความคิดเห็นของตนเอง และพัฒนาสู่การ อภิปรายเพื่อสนับสนุนหรือโต้แย้งที่มุ่งไปสู่การสร้างความรู้ที่มีความหมาย อันเป็นความคิดรวบยอด (Concept) ที่มีมุมมองใหม่ร่วมกัน จากนั้น จึงขยายความคิดรวบยอด (Concept) หรือประยุกต์ใช้ ความรู้ในกลุ่มย่อย และปฏิสัมพันธ์เพื่อสรุปความเข้าใจเป็นความรู้ร่วม (Collective Knowledge) ของทั้งชั้นเรียน นอกจากนี้ ข้อความที่ปรากฏในบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ซึ่งเป็นบันทึกรายบุคคลของ ผู้เรียนเกี่ยวกับการระบุเป้าหมาย และประเมินตนเอง การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุการ ประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ กับข้อความจากบันทึกของผู้เรียนที่เกิดจากการร่วมแลกเปลี่ยนเป็นค่านิยม ร่วมกันทั้งชั้นเรียน ยังมีความสอดคล้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมถึงมีความสอดคล้องกับพฤติกรรม ประชาธิปไตยครอบคลุมทั้งด้านการเคารพซึ่งกันและกัน ด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ภาระงาน และ ด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญาอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้แต่ละชั้นตามแนวคิด ชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ไปพร้อมกับการฝึกฝน พฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างครอบคลุมทุกมิติ นอกจากนี้ กระบวนการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการ เรียนรู้ของตนเอง (Meta-Cognition) จนสามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อน นำไปสู่การวางแผนพัฒนาการ เรียนรู้ของตนเองได้ ทำให้ผู้เรียนทั้งเด็กกลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ของตนเอง ตามพิธีมิตความเชี่ยวชาญอย่างเป็นลำดับและต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาในด้านการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีคำถามการวิจัย คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาสามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษาได้หรือไม่ มีสมมติฐานการวิจัย คือ นักเรียนที่เรียนผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนเรียน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนเพลินพัฒนา สังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2561 ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกอย่างเจาะจงเพื่อกำหนดให้หนึ่งชั้นเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม มีนักเรียน 21 คน ตัวแปรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน และตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมประชาธิปไตย ประกอบด้วยพฤติกรรมด้านการเคารพซึ่งกันและกัน พฤติกรรมด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และพฤติกรรมด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 10 แผน แต่ละแผนมีองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 การกำหนด/ทบทวนค่านิยม ขั้นที่ 3 การแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 4 การประเมินการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ ขั้นที่ 6 การระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ เนื้อหาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหัวข้อบูรณาการวิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม โดยกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 10 สัปดาห์

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย ก่อนทดลอง (pre-test) และหลังทดลอง (post-test) จำนวน 15 ข้อ ที่มีเกณฑ์ตรวจสอบพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา

จากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงทดลอง แบบการทดลองเบื้องต้น เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองเพียง 1 กลุ่ม เริ่มจากการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้สถานการณ์ห้องเรียน ของฉัน ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมสถานการณ์ แล้ววัดพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยใช้แบบ ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย กำหนดให้เป็นรูปแบบการประเมินแบบสามเส้า กล่าวคือ ผู้เรียน ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของตนเอง ผู้เรียนประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของเพื่อน ครูกับ ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียน แล้วนำค่าคะแนนมาคิดเป็นค่าเฉลี่ยเพื่อแปลความ เป็นระดับพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อนการทดลอง จากนั้น ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการ จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนทั้งสิ้น 10 แผน จำนวน 10 สัปดาห์ โดยในช่วง สัปดาห์ที่ 1-5 เป็นการเรียนรู้ในชั้นเรียน สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 2.15 ชั่วโมง ในสัปดาห์ที่ 6 เป็นการ นำผู้เรียนศึกษาภาคสนามนอกชั้นเรียนแบบค้างคืน 3 วัน ในสัปดาห์ที่ 7-9 เป็นการทำกิจกรรม เกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน และเตรียมนำเสนอ และในสัปดาห์ที่ 10 เป็นการนำเสนอ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลขณะทดลองด้วยวิดีโอ และมีผู้ช่วยวิจัยช่วยบันทึกพฤติกรรม ประชาธิปไตยของผู้เรียนในชั้นเรียน รวมถึงนักเรียนบันทึกพฤติกรรมประชาธิปไตยของตนเองลงใน สมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ตามขั้นการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นการกำหนด/ทบทวน เป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นการประเมินการเรียนรู้ ขั้นการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และขั้นการระบุการ ประยุกต์ใช้ความรู้ ส่วนขั้นการกำหนด/ทบทวนค่านิยม เป็นบันทึกร่วมของชั้นเรียนที่บันทึกบน กระดานซึ่งมองเห็นได้ชัดเจน และบันทึกข้อความในลักษณะสะสม ไม่มีการลบหรือปรับแก้ข้อความ เดิม แต่คงไว้เพื่อทบทวน และพัฒนาค่านิยมใหม่จากค่านิยมเดิม รวบรวมไว้จนครบ 10 สัปดาห์ จากนั้น เมื่อดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบ 10 สัปดาห์ ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรม ประชาธิปไตยหลังการทดลอง โดยใช้สถานการณ์ห้องเรียนของฉัน ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วม สถานการณ์ แล้วประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย กำหนดให้เป็นรูปแบบการประเมินแบบสามเส้า กล่าวคือ นักเรียนประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย ของตนเอง เพื่อนประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ครูกับผู้วิจัยประเมินพฤติกรรม ประชาธิปไตยของนักเรียน แล้วนำค่าคะแนนมาคิดเป็นค่าเฉลี่ยเพื่อแปลความเป็นระดับพฤติกรรม ประชาธิปไตยหลังการทดลอง ผู้วิจัยนำค่าคะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยก่อน การทดลอง และหลังการทดลองมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมถึงมีการวิเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้จาก แบบประเมินเป็นรายชื่อนักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการประเมินของตนเอง เพื่อน และ ครูกับผู้วิจัยอยู่ในระดับใด เพื่อให้เห็นผลเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างชัดเจน มากขึ้น โดยพฤติกรรมบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องของการประเมินจากทั้งนักเรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยนั้น สะท้อนว่าพฤติกรรมดังกล่าวมีการปฏิบัติอย่างชัดเจน สม่่าเสมอต่อเนื่อง ไม่ว่าจะประเมินจากมุมมอง ของบุคคลใด นอกจากนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกการเรียนรู้ในสมุด

บันทึกเส้นทางการเรียนรู้รายบุคคลตามขั้นการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์ข้อความจากบันทึกค่านิยมที่กำหนดร่วมกันของชั้นเรียน โดยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

นักเรียนที่เรียนผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมประชาธิปไตยรายด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและกัน พฤติกรรมการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และพฤติกรรมการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา พบว่าคะแนนหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน

อภิปรายผล

ผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษา มีพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ โดยเมื่อแปลความระดับพฤติกรรมแล้ว พบว่า อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยมาก

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมบ่งชี้ แยกเป็นพฤติกรรมประชาธิปไตยรายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเคารพซึ่งกันและกัน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อแปลความระดับพฤติกรรม พบว่า อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยมาก พฤติกรรมบ่งชี้ที่ผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมากอย่างสอดคล้องกัน ได้แก่ กล้าพูดแสดงความคิดเห็น ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน

ผู้เรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อแปลความระดับพฤติกรรมแล้วพบว่าอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยมาก โดยพฤติกรรมบ่งชี้ที่ผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมากอย่างสอดคล้องกัน ได้แก่ ร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น และไม่แบ่งแยกหน้าที่

ผู้เรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพฤติกรรมบ่งชี้ที่ผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก ได้แก่ พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนเองเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า และไม่ใช้อารมณ์แสดงความคิดเห็น จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน แม้จะไม่ได้นำมโนทัศน์ประชาธิปไตยมาเป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้โดยตรง แต่ใช้เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา มาออกแบบโครงสร้างกิจกรรมตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งกำหนดให้สมาชิกของชั้นเรียนเป็นสมาชิกของชุมชนที่ยึดเหนี่ยวกันด้วยเป้าหมายที่จะสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน (Culture of Learning) และสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) จากการนำประสบการณ์ มาปฏิสัมพันธ์เพื่ออภิปรายสร้างความหมายร่วมกัน จึงกล่าวได้ว่า ผู้เรียนทุกคนล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ นำพาให้เป้าหมายดังกล่าวบรรลุผล ดังนั้น ชั้นเรียนที่เห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคน เห็นความสำคัญของการสร้างวิถีของการอยู่ร่วมกัน จึงเป็นสิ่งรับประกันว่า ประชาธิปไตยเกิดได้ในชั้นเรียน (ซาโต, 2559) เมื่อพิจารณาขั้นตอนของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละชั้น ร่วมกับผลที่เกิดกับผู้เรียน พบว่า แต่ละขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นการกำหนด/ทบทวน ค่านิยม ขั้นการแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหา ขั้นการประเมินการเรียนรู้ ขั้นการระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และ ขั้นการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ ล้วนส่งผลซึ่งกันและกันที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม ประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขั้นการกำหนด/ทบทวนค่านิยม เป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อการ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ สร้างความ เชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายของชุมชนกับเป้าหมายของผู้เรียนรายบุคคล สร้างวัฒนธรรมการร่วมมือ และช่วยให้วัฒนธรรมประชาธิปไตยเกิดขึ้นได้ในชั้นเรียน

การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล โดยครูกับผู้เรียนร่วมกันออกแบบ พิระมิตความเชี่ยวชาญ ซึ่งแสดงถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันในวิชาสังคมศึกษาอย่าง เป็นลำดับ จากพิระมิตความเชี่ยวชาญ พบว่า พฤติกรรมการเคารพซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานของ ความเชี่ยวชาญทั้ง 5 ลำดับขั้น และยังเป็นพฤติกรรมประชาธิปไตยที่พึงฝึกให้เกิดขึ้นเป็นด้านแรก ซึ่ง ปรากฏที่ส่วนฐานของพิระมิต พฤติกรรมประชาธิปไตยที่ปรากฏเป็นลำดับถัดมา ได้แก่ พฤติกรรม การเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา พฤติกรรมทั้ง 2 ด้าน คือ พื้นฐานของการสร้างความร่วมมือ เพราะการ ร่วมมือกันเพื่อมุ่งให้ทุกคนได้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ย่อมมิใช่การทำตามเพื่อนสั่ง หรือลงมือทำ เฉพาะหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อันเป็นการร่วมมือแบบแยกส่วน แต่ต้องเริ่มจากการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ เพื่อสร้างเป้าหมายที่มีความหมายจากการเจรจาต่อรอง รวมถึงการกำหนดกติกาในการทำงานร่วมกัน การเห็นเป้าหมายร่วมกัน นำไปสู่การร่วมมือรวมพลัง นอกจากนี้ ในชั้นผู้นำ ผู้เรียนที่สามารถพัฒนา

ตนเองสู่ขั้นนี้ได้ ต้องรู้จักกำกับ บริหาร จัดการการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่น เปรียบเสมือนการที่ผู้เรียนได้เห็นกระบวนการเรียนรู้ทั้งของตนเองและเพื่อน และคอยวางแผน กำกับ จัดการ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จในฐานะผู้นำ จากผลการวิจัยที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยขออภิปรายผล โดยพิจารณาในแง่ประสิทธิผลของขั้นการจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยในผู้เรียนดังนี้

ประการที่ 1 ประสิทธิภาพของขั้นการกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการเรียนรู้ และกระบวนการได้มาซึ่งเป้าหมายการเรียนรู้ว่าต้องเกิดจากตัวผู้เรียนเอง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมุ่งมั่นบรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง แผนการจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 1 ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย คือ การนำพาผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงสำคัญอย่างมาก ครูต้องมองเห็นเป้าหมายการเรียนรู้ที่จะเกิดกับผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อสามารถออกแบบกระบวนการที่นำพาผู้เรียนตั้งเป้าหมายได้เองอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเกี่ยวกับเป้าหมายในลักษณะเช่นนี้ ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายในของตัวผู้เรียน (Watkins, 2005) สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ซึ่งกล่าวว่า เป้าหมายที่กำหนดโดยผู้เรียนเอง เป็นกระบวนการภายในที่จะกำกับพฤติกรรมที่แสดงออกมา รวมถึงการควบคุมการคิด การกระทำ และสภาพแวดล้อมเพื่อให้ตนเองได้บรรลุเป้าหมาย โดยเจตจำนงที่กำหนดโดยตัวบุคคล ก่อให้เกิดความรู้สึก และการกระทำที่นำไปสู่การวางแผนเพื่อปรับตัวอย่างเป็นวงจร เริ่มจากการตั้งเป้าหมาย การเลือกกลวิธี การสังเกตตนเอง การกำกับตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบุคคล เมื่อวงจรนี้เกิดขึ้นแล้ว จึงเรียกว่าเป็นการเรียนรู้โดยใช้อภิปัญญา (Meta-Cognition) และแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Boekaerts & Corno, 2005 อ้างถึงใน สาลีณี จงใจสุธรรม และคณะ, 2558)

เป้าหมายการเรียนรู้ที่ครูกำหนดร่วมกับผู้เรียน โดยออกแบบเป็นพีระมิตความเชี่ยวชาญ ยังประกอบด้วยเป้าหมายทั้งระยะสั้น และระยะยาวต่อเนื่องกัน เป็นการจัดเรียงลำดับเป้าหมายเพื่อสร้างความท้าทาย สร้างแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดความมุ่งมั่นที่จะพิชิตเป้าหมายแต่ละขั้นไปให้ได้ (Bandura, 1989 อ้างถึงใน สาลีณี จงใจสุธรรม และคณะ, 2558) การที่เป้าหมายแต่ละขั้นมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตย ครอบคลุมทั้งการเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ส่งผลให้ขั้นการกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองด้านการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการฝึกฝนพฤติกรรมประชาธิปไตยแต่ละด้านอย่างสอดคล้องครบถ้วน ความมุ่งมั่นของผู้เรียนนั้น เห็นได้จาก

ข้อความที่ผู้เรียนระบุเป้าหมายในบันทึกเส้นทางการเรียนรู้แต่ละครั้ง เช่น “ฉันจะพัฒนาตนเองเป็นผู้นำให้ได้” ซึ่งแสดงถึงความต้องการบรรลุเป้าหมายขั้นสูงสุดให้ได้

ผลที่เกิดขึ้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพา ม่วงศิริธรรม (2544) ที่สรุปว่า การปรับปรุงพฤติกรรมทางปัญญาด้วยการฝึกทักษะทางจิต ได้แก่ เทคนิคการตั้งเป้าหมาย การจินตภาพ การพูดกับตนเองในทางที่ดี การดูตัวแบบ และการให้แรงเสริมทางบวกควบคู่กับการฝึกซ้อม ส่งผลให้กลุ่มทดลองที่เป็นนักกีฬา มีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น สะท้อนถึงการเรียนรู้แบบกำกับตนเองที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง มีการพูดสะท้อนกับตนเองในเชิงบวกเพื่อเป็นการให้กำลังใจตนเองทุกครั้ง มีการดูตัวแบบที่อยู่ในบริบทชุมชนการเรียนรู้เดียวกัน และมีการเสริมแรงทางบวกจากคำชื่นชมของเพื่อน และครู ทำให้ผู้เรียนสามารถกำกับตนเองให้มีวินัย มุ่งมั่นทำตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้รายบุคคลส่งผลให้ผู้เรียนต้องการกำหนดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมาย การกำหนดสภาพแวดล้อมกระทำผ่านการกำหนดค่านิยม ผู้วิจัยสังเกตว่า ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดสิ่งที่พึงปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่ความพยายามที่จะรักษาค่านิยมที่กำหนดร่วมกันเพื่อให้เป้าหมายของสมาชิกทุกคนในชั้นเรียนบรรลุผลสำเร็จ ผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า เป้าหมายการเรียนรู้กับค่านิยมมีความเชื่อมโยง และส่งอิทธิพลซึ่งกันและกันอย่างสำคัญ สอดคล้องกับระดับพฤติกรรมบ่งชี้ที่ประเมินโดยผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัย ในประเด็นร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน และปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน ว่าอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมากอย่างสอดคล้องทั้งสามฝ่าย เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีการปฏิบัติร่วมกันอย่างชัดเจน ผู้วิจัยสังเกตว่า ในระยะหลังของการทดลอง ผู้เรียนพยายามกำหนดกติกาการทำงานร่วมกันก่อนลงมือทำงานโดยครูไม่ต้องบอก ผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ทางที่กล่าวว่าปัจจัยพฤติกรรม ปัจจัยบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อม เป็นสิ่งที่กำหนดซึ่งกันและกัน เมื่อผู้เรียนมีเป้าหมายอันเป็นปัจจัยบุคคล ผู้เรียนจะเกิดแรงมุ่งมั่นที่จะกำกับจัดการพฤติกรรม และสภาพแวดล้อมเพื่อให้เป้าหมายบรรลุผล (Bandura, 1989 อ้างถึงใน สาลินี จงใจสุระธรรม และคณะ, 2558)

ประการที่ 2 ประสิทธิภาพของขั้นการกำหนด/ทบทวนค่านิยม ค่านิยมที่สมาชิกในชั้นเรียนร่วมกันกำหนดเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ (Culture of Learning) ควบคู่กับวัฒนธรรมประชาธิปไตย ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ค่านิยมที่ก่อเกิดจากการเล็งเห็นถึงเป้าหมายของชุมชนในการมุ่งสร้างความรู้ร่วม (Collective Knowledge) รวมถึงสมาชิกแต่ละคนในชั้นเรียนต่างมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้รายบุคคลว่า จะสามารถนำพาชั้นเรียนสร้างความรู้รอบด้านลึกซึ้ง

ยิ่งขึ้น ผู้เรียนตระหนักว่าสมาชิกทุกคนของชั้นเรียนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนสู่ความสำเร็จร่วมกัน ห้องเรียนเช่นนี้ จะเฟื่องถึงความสนใจไปที่การเรียนรู้ โดยจะมีการนำเรื่องการเรียนรู้มาพูดคุยกันอยู่เสมอ ทำให้ครูเห็นการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนเห็นการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเห็นการเรียนรู้ของเพื่อน ผู้เรียนเห็นการเรียนรู้ของห้องเรียน เป็นภาพความเข้าใจที่แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการเรียนรู้ของทุกคนล้วนพึ่งพาเชื่อมโยงกัน (ซาโต, 2559) การตระหนักดังกล่าวนำมาสู่ความต้องการที่จะมีพื้นที่ปลอดภัยให้ทุกคนกล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติที่ผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยประเมินว่าพฤติกรรมบ่งชี้ในประเด็นกล้าพูดแสดงความคิดเห็น รวมถึงพูดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก เจตจำนงของผู้เรียนในประเด็นนี้ ยังปรากฏในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนสะท้อนแนวคิดที่มุ่งให้ตนเองกล้าพูดถึงสิ่งที่คิด และหมั่นต่อยอดความคิดเห็น ซึ่งอาจเป็นการเห็นด้วยหรือเห็นต่างโดยใช้หลักเหตุผล ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการร่วมมือ และการแก้ปัญหาอย่างสันติ และเป็นธรรม โดยใช้เหตุผลจากหลายฝ่ายมาประกอบกัน ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติ ดังผลการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้จากผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยให้อยู่ในระดับพฤติกรรมมากในเรื่องการตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า รวมถึงไม่แบ่งแยกหน้าที่ เห็นได้จากการทำงานร่วมกันในระยะแรก ผู้เรียนขอพักเมื่อทำงานของตนเองเสร็จ ในขณะที่งานส่วนรวมยังไม่แล้วเสร็จ แต่ในช่วงระยะหลังของการทำผลิตภัณฑ์งานนำเสนอของชุมชน ผู้เรียนต่างร่วมมือแสดงน้ำใจต่อกันที่จะรับผิดชอบงานส่วนอื่นๆ เพื่อให้งานสำเร็จตามภาพเป้าหมายที่คิดร่วมกันอย่างมุ่งมั่น รวมถึงตัวอย่างในบันทึกค่านิยมการเรียนรู้ที่กำหนดว่า “เมื่อความคิดเห็นขัดแย้งควรใช้เหตุผลพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติ” ทำให้เห็นว่า ค่านิยมที่กำหนดเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันนั้น นอกจากนำไปสู่การกำหนดหลักปฏิบัติต่อกันในลักษณะค่านิยมซึ่งเปรียบเสมือนโครงสร้างที่ช่วยกำกับวัฒนธรรมในชั้นเรียนแล้ว ยังช่วยหล่อหลอม และฝึกฝนให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตย ดังที่ (ซาโต, 2559) กล่าวว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้กับวัฒนธรรมประชาธิปไตยเป็นสิ่งเดียวกัน แม้การวิจัยครั้งนี้ จะไม่ได้นำมาโน้ตชนเรื่องประชาธิปไตยมาสอนกันโดยตรงไปตรงมา แต่พื้นที่ที่ผู้เรียนได้ร่วมกันกำหนด ปรับปรุง พัฒนาค่านิยม คือกระบวนการถกทอความหมายของประชาธิปไตย ทำให้เห็นว่า ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย เป็นความรู้ชนิดหนึ่งที่คุณแต่ละกลุ่มสร้างร่วมกันเช่นเดียวกับความรู้ชนิดอื่น โดยไม่จำเป็นต้องบอก สอน สั่ง บังคับ ความรู้ชนิดนี้ก็สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแก่คนของสังคมนั้น สอดคล้องกับที่ Dewey (1916 อ้างถึงใน ประทุม อังกูโรหิต, 2556) เสนอว่า ความรู้เรื่องประชาธิปไตยเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคลและสังคม เป็นเรื่องของการให้ความหมายที่ขึ้นกับบริบทเชิงวัฒนธรรมของสังคมต่างๆ

ประการที่ 3 ประสิทธิผลของชั้นการแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหา การแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหา โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือคิด ลงมือทำเพื่อสร้างประสบการณ์ และลองผิดลองถูกตามแผนการ

จัดการเรียนรู้ที่มีโจทย์ท้าทาย เป็นโจทย์สถานการณ์แบบเปิดที่เอื้อให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อสร้างคำตอบได้หลากหลายรูปแบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำเป้าหมาย และแผนการเรียนรู้ของตนเองมาลองผิดลองถูก ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้ และทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อยกระดับความรู้ให้ลึกซึ้ง และรอบด้านมากขึ้น นอกจากนี้ ขณะที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการร่วมมือในระดับคิดร่วมกันเป็นคู่ ผู้วิจัยสังเกตว่า ผู้เรียนกล้าที่จะเปิดเผยความคิด ความรู้สึก และกล้าประเมินการทำงานร่วมกันอย่างไว้วางใจ ผู้เรียนมีการกล่าวขอบคุณสำหรับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และกล้าที่จะตักเตือนกันอย่างสุภาพ เมื่อให้ผู้เรียนพูดสะท้อนทันทีหลังทำงานร่วมกันเป็นคู่ ผู้เรียนสะท้อนว่าการมีเพื่อนช่วยคิด และช่วยทำงาน ทำให้เกิดความสุข เกิดความมั่นใจ ได้รู้วิธีคิดใหม่ๆ และเกิดความรู้ที่ลึกซึ้งขึ้น บรรยากาศการทำงานร่วมกันเช่นนี้ ช่วยสร้างความไว้วางใจต่อกัน ส่งผลให้การร่วมมือกันในระดับสมาชิกที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งต้องใช้ความรู้เดิมจากคู่ไปสร้างความรู้กับกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ได้แก่ ระดับกลุ่ม และทั้งชั้นเรียนนั้น ผู้เรียนในฐานะสมาชิกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันมากขึ้น สังเกตได้จาก ผู้เรียนที่ไม่เคยแสดงความคิดเห็นในช่วงแรกของการทดลองใช้แผนวิจัย กลับกล้าที่จะพูดความรู้สึกของตนเอง ผู้เรียนที่มีพฤติกรรมเพิกเฉยต่อการทำงานกลุ่ม ได้เข้ามาร่วมรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่างๆ ภายในกลุ่มมากขึ้น ในช่วงของการแลกเปลี่ยนท้ายคาบเรียน ผู้เรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างกระตือรือร้นมากขึ้น ผู้เรียนแสดงสีหน้าของความสุข และความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมสร้างความรู้สำคัญแก่ชั้นเรียน สอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้ด้านกล้าพูดแสดงความคิดเห็น ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ไม่แบ่งแยกหน้าที่ ซึ่งผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมให้อยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมากอย่างสอดคล้องกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัส ศรีเจริญ ประมง (2554) ซึ่งสรุปผลการวิจัยว่า การให้ผู้เรียนวัยอนุบาลได้เรียนรู้และซึมซับหลักการปฏิสัมพันธ์ โดยใช้เหตุผล และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์แบบฝึกให้เหตุผลเมื่อเผชิญสถานการณ์ขัดแย้ง ทำให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างชัดเจน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย จันทา (2559) ที่เมื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้ประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมการปฏิสัมพันธ์ สรุปความหมายร่วมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงขึ้น

ข้อสังเกตที่น่าสนใจอีกประการคือ ผู้เรียนกลุ่มเรียนดี สามารถแสดงความคิดเห็นเมื่อให้ตอบคำถามแบบรายบุคคลได้ดี แต่ในช่วงแรกของการทดลองใช้แผนวิจัยที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้น ผู้เรียนกลุ่มนี้ กลับทำงานคนเดียวโดยไม่แบ่งงานให้เพื่อนคนอื่นได้ร่วมรับผิดชอบด้วย เหตุการณ์เช่นนี้ หากครูคาดหวังเพียงผลลัพธ์ของงาน ครูจะไม่เห็นว่าเด็กที่ทำงานกลุ่มโดยยัดงานทั้งหมดมาทำเพียงคนเดียว กำลังประสบปัญหาในการสื่อสารเพื่อทำงานร่วมกับเพื่อน ซึ่งอาจมาจากการไม่ไว้วางใจให้เพื่อนรับผิดชอบงานร่วมกัน หรือไม่รู้วิธีสื่อสาร แต่ด้วยการจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการร่วมมือ ผู้วิจัยในฐานะครูเห็นว่าการทำงานร่วมกันนั้น เป็นองค์ความรู้ชนิดหนึ่งที่คุณเรียนต้องเรียนรู้ และสั่งสมควบคู่ไปกับการเรียนรู้เชิงวิชาการ ส่งผลให้

ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตปัญหา และนำมาพูดคุยสะท้อนร่วมกันในช่วงการประเมินการเรียนรู้ ผู้เรียนเกิดการค้นพบว่า การร่วมมือรวมพลังทำให้ผลงานที่ได้ ขยายผลสำเร็จมากกว่าทำงานคนเดียว การตระหนักต่อเรื่องนี้ ทำให้ผู้เรียนทุกคนปรับปรุงพฤติกรรมในด้านการสื่อสารเพื่อทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพหลายประการ อาทิ การสื่อสารเพื่อกระจายงานให้เพื่อน หรือการสื่อสารเพื่อขอแบ่งงานมารับผิดชอบ สอดคล้องกับผลพฤติกรรมบ่งชี้ที่ผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยประเมินว่าผู้เรียนมีการสื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่นอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก นอกจากนี้ ผู้เรียนยังรู้จักเลือกใช้คำพูดที่สุภาพเหมาะสม ไม่ก่อความบาดหมางหรือขุ่นเคืองเพื่อให้การทำงานเกิดความราบรื่น สอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้ที่ผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยประเมินว่าพฤติกรรมไม่ใช้อารมณ์แสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับปฏิบัติพฤติกรรมมาก การแสดงออกของผู้เรียนยังครอบคลุมถึงการแสดงออกทางอวัจนภาษา เช่น การใช้สายตา การแสดงสีหน้าที่ยอมรับซึ่งกันและกัน การแสดงออกที่ชัดเจน เช่นนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Johnson and Johnson (1994 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2548) ที่ระบุว่า ทำให้ผู้เรียนเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันมากขึ้น (More Positive Relationships among Students) มีสุขภาพจิตดีขึ้น (Greater Psychological Health) อันเกิดจากการเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น การพัฒนาทักษะการสื่อสารจนเกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเช่นนี้ ช่วยยกระดับการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังว่าหัวใจสำคัญของการร่วมมือคือการพูดจาปฏิสัมพันธ์ (ซาโต, 2559) บรรยากาศของความไว้วางใจกันที่แผ่ขยายจากคู่ร่วมมือสู่กลุ่มร่วมมือที่มีขนาดใหญ่ขึ้นยังส่งผลให้เกิดหัวใจสำคัญของชุมชนที่เรียกว่าความเป็นชุมชน (Sense of Community) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างมากต่อการเติบโตของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Watkins, 2005)

ผู้วิจัยยังพบประเด็นสำคัญ จากการสังเกตขณะที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการร่วมมือว่า ผู้เรียนนำค่านิยมที่กำหนดร่วมกันมาปฏิบัติอย่างตั้งใจ ค่านิยมที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนนี้ ไม่ได้มีลักษณะเป็นกฎกติกาที่หยุดนิ่ง แต่มีลักษณะเป็นพลวัต เนื่องด้วยการทำงานกลุ่มที่ย่อมประสบปัญหา หรือเกิดความขัดแย้ง ส่งผลให้ผู้เรียนเห็นว่า ค่านิยมที่กำหนดยังไม่ครอบคลุมกับสภาพปัญหาขณะทำงานร่วมกันในสถานการณ์จริง ผู้เรียนจึงมีการทบทวนค่านิยมเดิม และระบุข้อกำหนดที่สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น ดังข้อความแสดงค่านิยมของชั้นเรียนที่เริ่มจากการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเคารพซึ่งกันและกัน ค่านิยมจึงเปรียบเสมือนคลังความรู้เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน เป็นสิ่งที่เรียกว่าความรู้ปฏิบัติ (Praxis Knowledge) (วิจารณ์ พานิช, 2559) ซึ่งสร้างขึ้นจากการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังของสมาชิกในชุมชน การทำงานร่วมกันระหว่างสถานการณ์ความร่วมมือกับค่านิยม ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักการประชาธิปไตยครอบคลุมทั้งการเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปันประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา ดังนั้น การทำงานกลุ่มโดยเริ่มเรียนรู้แบบร่วมมือจากระดับคู่ถึงระดับทั้งชั้นเรียน ภายใต้โจทย์สถานการณ์ปัญหาแบบเปิด ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้

ที่จะร่วมมือกันจากความท้าทายเล็กน้อยสู่ความท้าทายที่มากขึ้น ผู้เรียนสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเคารพต่อค่านิยมที่พึงปฏิบัติร่วมกัน มีการทบทวน และพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับความร่วมมืออยู่เสมอ ทั้งหมดนี้ประกอบรวมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีของการอยู่ร่วมกันโดยแสดงผ่านพฤติกรรมประชาธิปไตย (ชาโต, 2559) สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Theory) ที่กล่าวว่า มนุษย์ไม่ได้เรียนรู้ได้ดีผ่านการถูกบอก แต่ผ่านการสร้างความรู้ที่มีความหมายร่วมกันในบริบทของสังคมที่ส่งเสริมอย่างเหมาะสม (ทิตนา แคมมณี, 2548)

ประการที่ 4 ประสิทธิภาพของชั้นการประเมินการเรียนรู้ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ กล่าวได้ว่า การประเมินการเรียนรู้ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ เป็นช่วงเวลาของการทบทวนคุณภาพการเรียนรู้ของตนเอง และชุมชน บอกความสำเร็จเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้ มองหาจุดแข็ง และจุดอ่อนเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดเป้าหมายในครั้งต่อไป กระบวนการนี้ มีความสอดคล้องกับกระบวนการสังเกตตนเอง (Self-Observation) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) ซึ่งกล่าวว่า กระบวนการสังเกตตนเองที่ชัดเจน สม่าเสมอ ช่วยให้เกิดข้อมูลที่จำเป็นต่อการวินิจฉัย และกำหนดมาตรฐานที่มีความเป็นไปได้ เป็นจุดเริ่มต้นของการกำกับตนเอง โดยการวิจัยครั้งนี้ ออกแบบให้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นลำดับ มีการบันทึกพฤติกรรมที่ต้องสังเกตลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการให้ข้อมูลป้อนกลับผ่านการสะท้อนของเพื่อนและครู เพื่อบ่งชี้ความก้าวหน้าของพฤติกรรม อีกทั้ง ผู้เรียนอยู่ในบริบทชั้นเรียนที่เป็นชุมชนซึ่งให้คุณค่ากับพฤติกรรม การเรียนรู้ที่ชัดเจน การสังเกตตนเองอย่างเป็นระบบ จากการประเมินที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เช่นนี้ ทำให้ผู้เรียนพยายามกำกับ และพัฒนาการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาตนเองตามลำดับพีระมิดได้แบบก้าวหน้า

การสะท้อนซึ่งกันและกันของผู้เรียน โดยครูเน้นให้มีการสะท้อนแบบชื่นชม ให้กำลังใจ และระมัดระวังในการใช้คำพูดเพื่อบอกถึงสิ่งที่ควรปรับปรุง ยังส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดให้สูงยิ่งขึ้น ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) โดยกล่าวว่า การสะท้อนจากเพื่อนอย่างสม่าเสมอ ผ่านการทำกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนรับรู้ความสามารถในเชิงพัฒนาของตนเอง เห็นว่าตนเองทำได้ และเกิดการคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดในระดับสูงขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพของพฤติกรรมเป้าหมาย อันได้แก่ พฤติกรรมประชาธิปไตยมากขึ้น ดังที่ปรากฏว่า ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และอ่อน สามารถยกระดับการเรียนรู้ของตนเอง และพฤติกรรมประชาธิปไตยตามลำดับพีระมิดความเชี่ยวชาญถึงขั้นนี้ร่วมมือได้ ซึ่งขั้นนี้สะท้อนถึงการมี

พฤติกรรมประชาธิปไตยที่ครอบคลุมทุกด้าน และเกือบทุกพฤติกรรมบ่งชี้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การที่ผู้เรียนรับรู้ความสามารถของตนเอง และเกิดการคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดสูง ซึ่งเมื่อมีการประเมินว่าผู้เรียนทำได้อย่างทันที เป็นระบบ และต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ และพฤติกรรมประชาธิปไตยของตนเองได้แบบก้าวหน้า ผลที่เกิดขึ้นนี้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย หนูแก้ว (2541) ซึ่งกล่าวว่า ผู้เรียนที่ไม่เก่งวิชาการ จะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญาได้น้อย

ทฤษฎีเดียวกันนี้ ยังสามารถอธิบายได้อีกว่า การที่ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนาตนเองสู่ขั้นผู้นำบนพหุมิติความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นขั้นที่แสดงว่า ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยครอบคลุมทั้งการเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน ประสานงาน และการเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญาได้นั้น เป็นเพราะผู้เรียนกลุ่มนี้ มีการกำกับการเรียนรู้ของตนเองสูงกว่าผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนปานกลาง และอ่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรนุช วงศ์คงเดช (2547) ซึ่งสรุปว่า ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้สูงเช่นกัน ข้อสรุปนี้ ขัดกับข้อสรุปของ พรชัย หนูแก้ว (2541) ที่กล่าวว่า โรงเรียนที่เน้นการเรียนวิชาการ จะทำให้ผู้เรียนขาดการร่วมมือกัน เนื่องจาก ในการทดลองโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนครั้งนี้ เป็นการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยควบคู่กับการเรียนรู้เชิงวิชาการ โดยอาศัยการปฏิสัมพันธ์เพื่อยกระดับการเรียนรู้ร่วมกันตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) ทำให้เห็นว่า ผู้เรียนที่เก่งวิชาการ มีความสามารถในการกำกับการเรียนรู้ของตนเองสูง และส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้สูงขึ้นได้ด้วย

การที่ชั้นเรียนมีค่านิยมที่มุ่งสู่การสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพื่อให้ผู้เรียนกล้าสะท้อนตนเอง ชื่นชมหรือตักเตือนซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนเห็นปัญหา หรือศักยภาพของตนเองอย่างชัดเจนมากขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างตรงจุด เมื่อผู้เรียนมีเจตจำนงที่มุ่งมั่นต่อเป้าหมาย และเกิดการรับรู้ความสามารถ และศักยภาพของตนเอง ย่อมนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจขั้นสูงสุดให้เกิดขึ้นในการกำกับและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คุณภาพการเรียนรู้ที่เกิดเป็นรายบุคคล ย่อมส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน จึงกล่าวได้ว่า บรรยากาศที่มีลักษณะเป็นชุมชนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการกำกับตนเอง หรือที่เรียกว่า การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Regulated Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การกล้าตักเตือนกันในที่นี้ ยังเป็นการกล้าเตือนในเรื่องที่มีได้เป็นปัญหาใหญ่ และหากเป็นปัญหาใหญ่ เช่น เกิดความขัดแย้งทางความคิด เพราะต่างฝ่าย ต่างยืนยันว่าสิ่งที่ตนเสนอนั้นดีกว่า ในช่วงการทำงานกลุ่มเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ร่วมกัน จะต้องมีการกำกับอยู่ด้วย ผู้วิจัยสังเกตว่า ในสถานการณ์การทำงานร่วมกันที่ไม่มีครู แม้ผู้เรียนจะมีการตักเตือนกัน แต่พฤติกรรมดังกล่าวยังไม่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยสังเกตว่าผู้เรียนใช้วิธีแนะนำเพื่อนทางอ้อม เช่น ผู้เรียนมักมาขอให้ผู้วิจัยในฐานะครูช่วยเป็นคนกลางร่วมรับฟังเมื่อผู้เรียนต้องการ

ดักเตือนเพื่อนในสถานการณ์ต่างๆ ทำให้พฤติกรรมบ่งชี้เรื่องกล้าดักเตือนเพื่อนด้วยความสุภาพเพื่อมุ่งให้งานสำเร็จด้วยตนเองนั้น ไม่ปรากฏให้ประเมินได้ชัดเมื่อผู้เรียนทำงานกับเพื่อนโดยไม่มีครูอยู่

การประเมินการเรียนรู้ไม่ได้เกิดเฉพาะตอนท้ายคาบเรียนเท่านั้น จากข้อเสนอของ Watkins (2005) ที่แนะนำให้ครูหยุดเพื่อให้ผู้เรียนสังเกต และประเมินการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนหรือชั้นเรียนเป็นระยะเมื่อเกิดสถานการณ์ที่น่าประทับใจ น่าถอคบเรียน หรือน่าเรียนรู้ให้ลึกยิ่งขึ้น เกี่ยวกับการเรียนรู้ ผู้วิจัยพบว่า การประเมินทันทีโดยไม่รอให้สิ้นสุดคาบเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้กลวิธีเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันที เป็นการยกระดับการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสังเกตผลลัพธ์จากการประเมิน การลองผิดลองถูกอย่างทันท่วงที และเกิดบทเรียนสำคัญในช่วงการประเมินท้ายคาบเรียนเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนร่วมกัน ทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีการสังเกตพฤติกรรมตัวเอง เพื่อนำไปปรับปรุงตนเองอย่างสืบเนื่อง ในที่สุดแล้ว ตัวแบบของพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ดี ย่อมทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมประชาธิปไตย ซึ่งการเรียนรู้จากตัวแบบมีอิทธิพลสูงมากต่อการพัฒนาตนเองยิ่งกว่าวิธีการโน้มน้าวสั่งสอน (Bandura, 1989 อ้างถึงใน สาลีณี จงใจสุธรรม และคณะ, 2558)

กระบวนการประเมินการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ทำให้วงจรการเรียนรู้เกิดความสมบูรณ์ ก่อเกิดประสบการณ์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล นอกจากนี้ ประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ยังดำเนินควบคู่ไปกับการเกิดประสบการณ์ประชาธิปไตย สอดคล้องกับซาโต (2559) ที่กล่าวถึงโมเดลการพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน ว่าจะต้องประกอบด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบรับฟังซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ผ่านโจทย์ท้าทาย การเรียนรู้ที่ตรงกับแก่นของวิชา โดยอาศัยการร่วมมือรวมพลังระหว่างผู้เรียนเป็นตัวช่วยยกระดับความสามารถในการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น วัฒนธรรมการเรียนรู้กับวัฒนธรรมประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งเดียวกัน

พฤติกรรมบ่งชี้ส่วนหนึ่งที่ผู้เรียน เพื่อน และครูกับผู้วิจัยประเมินระดับพฤติกรรมอย่างไม่สอดคล้องกัน อาจเพราะพฤติกรรมดังกล่าวปรากฏไม่ชัดเจน ขาดความสม่ำเสมอต่อเนื่อง จนครูกับผู้วิจัย หรือเพื่อน หรือผู้เรียนเองรับรู้ความสม่ำเสมอของพฤติกรรมได้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาของการสังเกต ได้แก่ พฤติกรรมซักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ร่วมแสดงความคิดเห็น มอบหมายงานให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ กล้าดักเตือนเมื่อทำงานร่วมกัน วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และละเอียดรอบคอบ ตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมกลุ่มนี้ พบว่าพฤติกรรมส่วนหนึ่งอยู่บนยอดสุดของพีระมิตความเชี่ยวชาญซึ่งเรียกว่า “ผู้นำ” ที่ผู้เรียนกำหนดขึ้น ซึ่งในมุมมองของผู้เรียนนั้น เป็นขั้นที่ยากและท้าทาย ต้องใช้ทั้งทักษะ ความรู้ และความกล้าในการฝึกฝน นอกจากนี้ พฤติกรรมบางส่วน ได้แก่ วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ละเอียดรอบคอบ ตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ ยังไม่ปรากฏชัดในข้อความแสดงค่านิยมที่กำหนดร่วมกัน ส่งผล

ให้การตระหนักถึงความสำคัญยังน้อย หรือการเห็นภาพในเชิงปฏิบัติยังน้อยเมื่อเทียบกับพฤติกรรมอื่น ส่งผลให้การปฏิบัติอย่างชัดเจน ต่อเนื่อง สม่ำเสมอยังไม่เกิดขึ้น ในมุมมองของครูกับผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนสามารถพัฒนาพฤติกรรมเหล่านี้ได้ดีขึ้น และผู้เรียนบางส่วนสามารถแสดงออกถึงพฤติกรรมกลุ่มนี้ได้ในระดับดีมาก แต่ในมุมมองของผู้เรียนซึ่งเรียนรู้พฤติกรรมจากเพื่อนนั้น อาจกำหนดเพดานเป้าหมายไว้สูงโดยยึดเพื่อนที่สามารถปฏิบัติพฤติกรรมกลุ่มนี้ได้ในระดับดีมากไว้เป็นต้นแบบ ส่งผลให้การประเมินตนเองหรือเพื่อนเมื่อเทียบภาพในใจนั้น อาจกำหนดให้ได้คะแนนจากการประเมินไม่สูงมากนัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) กระบวนการปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความหมาย คือ หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งยึดหลักคิดตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) เป็นสำคัญ ดังนั้น ทุกกระบวนการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การกำหนดค่านิยม การออกแบบโจทย์สถานการณ์ รวมถึงการกำหนดเกณฑ์ประเมินการเรียนรู้ ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกำหนดผ่านการแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ ทักษะ มุมมองของตนเอง ได้ลองผิดลองถูก ได้พัฒนาสิ่งที่กำหนดขึ้นร่วมกันผ่านการทบทวน สะท้อนผล และนำบทเรียนที่ได้ไปปรับใช้พัฒนาในครั้งต่อไป ไม่ควรใช้วิธีการบอก สั่ง ทางตรง

2) ชั้นการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 ชั้นตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีความเชื่อมโยงและส่งผลต่อกันและกันในการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ ดังนั้น ครูผู้สอนควรจัดการเวลาให้เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ทุกชั้นได้อย่างครบถ้วน

3) บทบาทของครู รวมถึงพฤติกรรมของครูที่ปฏิบัติต่อผู้เรียน มีความสำคัญอย่างมากต่อการเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ซึมซับพฤติกรรมประชาธิปไตย ดังนั้น ครูจะต้องเข้าใจความหมาย และเห็นความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์เพื่ออยู่ร่วมกันตามหลักการประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ เพื่อสามารถเป็นแบบอย่างที่สำคัญต่อผู้เรียนได้ทุกขณะ

4) ควรมีการนำประเด็นการเรียนรู้เกี่ยวกับประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ได้จากการเรียนรู้แต่ละครั้ง ไปพูดคุยและทำความเข้าใจเชื่อมโยงกับหลักการประชาธิปไตยในสังคมจริง โดยอาจใช้ช่วงเวลาโฮมรูม น่าจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ใช้ความรู้ดังกล่าวเกิดการปรับตัวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างลึกซึ้ง กลายเป็นนิสัยที่ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ สงบสุข

5) ควรนำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปใช้ปฏิบัติควบคู่กับนโยบายจากแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ (School as Learning Community) ซึ่งมีหลักการร่วมกัน คือ การ

ร่วมมือรวมพลัง การอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพและไว้วางใจ ทำให้เกิดการพัฒนทั้งครูและผู้เรียน อย่างเชื่อมโยงถึงกัน และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1) ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะ หรือทักษะด้านอื่นๆ เช่น ทักษะการร่วมมือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดเชื่อมโยง เป็นต้น เนื่องจากแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน สามารถพัฒนาทักษะ การรู้คิด (Cognition) ได้ โดยอาศัยรากฐานทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) การเรียนรู้ แบบกำกับตนเอง (Self-Regulate Learning) และการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Learning)

2) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมประชาธิปไตยที่พัฒนาจากการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะ หรือทักษะด้าน อื่นๆ เนื่องจากการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยภายใต้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน น่าจะ ส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะ หรือทักษะด้านอื่นๆ สามารถพัฒนาขึ้นได้อย่างเป็น องค์กรรวมเช่นกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จอห์นสัน, ดี และจอห์นสัน, อาร์. (2554). การเรียนรู้แบบร่วมมือและแก้ไขความขัดแย้ง : ทักษะที่จำเป็นแห่งศตวรรษที่ 21 ใน เบลันกา และแบรนต์, (บ.ก.), *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21* [21st Century Skills Rethinking How Students Learn], 270-301. (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตพุกฤษ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2523). *ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2557). แนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมไทย. ใน *แนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด.
- ซาโต, เอ็ม. (2559). *การปฏิรูปโรงเรียน แนวความคิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้กับการนำทฤษฎีมาปฏิบัติจริง*. (กุลกัลยา ภูสิงห์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ปีโก (ไทยแลนด์).
- ซาโต, เอ็ม และไซโต, เอ. (2561). *เรียนรู้ข้อเท็จจริงของเด็กและห้องเรียน การปฏิรูปโรงเรียนด้วย “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” และการไตร่ตรอง*. (มุทิตา พานิช, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ปีโก (ไทยแลนด์).
- ทิศนา แคมมณี. (2532). รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา : แนวทางการพัฒนานักประชาธิปไตยน้อย. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 17(3), 156-175.
- ทิศนา แคมมณี. (2536). *ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิศนา แคมมณี. (2545). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิศนา แคมมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภัส ศรีเจริญประมง. (2554). *ผลของการใช้กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในห้องเรียนตามแนวคิดของจอห์นสัน และจอห์นสันที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของเด็กอนุบาล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, กรุงเทพฯ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประทุม อังกูโรหิต. (2556). *ปรัชญาปฏิบัตินิยม รากฐานปรัชญาการศึกษาในสังคมประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2553, 15 กันยายน). *พลเมืองศึกษา (Civic Education): พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่ "คน"*. สืบค้นจาก <http://social.obec.go.th/node/64>
- พรชัย หนูแก้ว. (2541). *การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา*. (ปริญญาโทการศึกษาดุสิตบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, กรุงเทพฯ.

- พิมพ์ ม่วงศิริธรรม. (2544). *ผลของการปรับพฤติกรรมทางปัญญาที่มีต่อความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักกีฬา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ภาควิชาพลศึกษา, สาขาวิชาพลศึกษา, กรุงเทพฯ.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- มยุรี วิมลโสภณกิตติ. (2537). *ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, สาขาประถมศึกษา, กรุงเทพฯ.
- ยศวีร์ สายฟ้า. (2557). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 2718309. เอกสารไม่ตีพิมพ์*, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วรพล วิแหลม. (2555). *โมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมประชาธิปไตย : วิเคราะห์กลุ่มพหุ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาวิจัย วัฒน และสถิต การศึกษา, ชลบุรี.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). *บันทึกชีวิตครู สู่ชุมชนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วีรบุช วงศ์คงเดช. (2547). *เจตคติต่อการแสวงหาความช่วยเหลือ และการเรียนรู้แบบกำกับตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะจิตวิทยา, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, กรุงเทพฯ.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนครุจุฬาฯ. (2562, 20 พฤษภาคม). ซีรีส์ "นักคิดทางการศึกษา" ตอนที่ 2 : ไขก๊อตสก็กับการเรียนรู้ของผู้เรียน. สืบค้นจาก <https://web.facebook.com/ESDCenterEduChula/>
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2550). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาโรช บัวศรี. (2544). *ความหมายของประชาธิปไตย*. ใน สุนทร โคตรบรรเทา, การศึกษา ปรัชญาการศึกษา ประชาธิปไตย และจริยธรรม. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สาลินี จงใจสุธรรม, นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และวินัย ดำสุวรรณ. (2558). *กลวิธีการกำกับตนเองในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 7(1), 15-21.*
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครู-อาจารย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6*. กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- อรปวีณ์ นามสนิท. (2558). *การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องประชาธิปไตยในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, สาขาประถมศึกษา, กรุงเทพฯ.
- อัครพงษ์ สัจจาวาทิต. (2546). *ปรัชญาการศึกษาแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส.

เอกชัย จันทา. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, กรุงเทพฯ.

ภาษาอังกฤษ

Bielaczyc, K., & Collins, A. (1999). *Learning Communities in Classroom : A Reconceptualization of Educational Practice*. Retrieved from <http://sites.fas.harvard.edu/~ext12366/readings/bielaczyc.pdf>

Bosworth, K. (1994). Developing collaborative skills in college students. *Wiley Online Library*, 1994(59), 25-31. doi: doi.org/10.1002/tl.37219945905

Dewey, J. (1916). *Democracy and Education : An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: The Free Press.

Dufour, R. (1998). *Professional Learning Communities at work: Best Practice for Enhancing Students Achievement*. New York: Solution Tree.

Flynn, B. (2016). *Design-centered Learning: Developing Collaborative Skills by Making Games*. (Master's Thesis), Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/4a3d/0da00d621bcedef1f09fa22c2f9b57b4c3139.pdf>

Lampert, M. (1990). When the problem is not the question and the solution is not the answer: Mathematical knowing and teaching. *American Education Research Journal*, 27(1), 29-63.

Mclaren, B. (2014). *What Happens When We Learn Together*. Retrieved from <https://www.cs.cmu.edu/~bmclaren/pubs/Wiley-ColaborativeLearningWhitePaper-2014.pdf>

National Council for the Social Science. (2017). *Powerful, Purposeful Pedagogy in Elementary School Social Studies*. Retrieved from <http://www.socialstudies.org/Positions/powerfulanpurposeful>

Scardamalia, M., & Bereiter, C. (1991). Higher levels of agency for children in knowledge building: A challenge for the design of new knowledge media. *Journal of the Learning Sciences*, 1(1), 37-68.

Watkins, C. (2005). *Classroom as Learning Communities: What's in it school?* London: Routledge.





ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY



รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตั้งธนกานนท์
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ ดร.เรวณี ชัยเชาวรัตน์
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
3. อาจารย์วิมลศรี ศุขิวรรณ
อาจารย์โรงเรียนเพลินพัฒนา

ผู้เชี่ยวชาญประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. อาจารย์ ดร.เรวณี ชัยเชาวรัตน์
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. อาจารย์ ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด
อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. อาจารย์วิมลศรี ศุขิวรรณ
อาจารย์โรงเรียนเพลินพัฒนา



ประมวลการจัดการเรียนรู้เรื่อง ภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม

คำอธิบายรายวิชา

สาระสำคัญวิชาสังคมศึกษาเรื่อง “ภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม” เป็นสาระบูรณาการที่อาศัยความเชื่อมโยงระหว่างวิชาโบราณคดี-ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ (เศรษฐกิจพอเพียง) โดยการเรียนรู้เนื้อหาบูรณาการนั้น เพื่อต่อการกำหนดโจทย์สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดที่ทำให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้จากความคิดเห็น ประสบการณ์ และความเข้าใจของตนเองอย่างหลากหลายแง่มุม แล้วนำความรู้รายบุคคลดังกล่าวมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความรู้ที่มีความหมายร่วมกัน การกำหนดหัวข้อความรู้โดยยึดการเกษตรกรรมเป็นศูนย์กลาง ในฐานะที่การเกษตรกรรมมิได้เป็นเพียงอาชีพ แต่คือสื่อกลางที่สร้างความสัมพันธ์พึ่งพาระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และการที่มนุษย์เริ่มรู้จักเพาะปลูก ก่อให้เกิดพัฒนาการทางสังคมครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์ได้เปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตจากการเก็บของป่าล่าสัตว์ สู่การตั้งถิ่นฐาน และเป็นผู้ผลิตด้านของหัวโซ่อาหาร เมื่อเกิดความมั่นคงด้านถิ่นฐาน และอาหาร ย่อมนำไปสู่การคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ จากการพัฒนาความเชี่ยวชาญ การค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างพื้นที่ อันเป็นการแลกเปลี่ยนทางวัตถุ และทางภูมิปัญญา มาจนถึงปัจจุบัน เมื่อประชากรโลกมีมากขึ้นแต่การผลิตอาหารเพิ่มไม่ทัน มนุษย์จึงคิดค้นการปฏิวัติเขียว ได้แก่ การผลิตปริมาณมากโดยใช้เคมี และเทคโนโลยีที่ ทำลายธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งแก่มนุษย์เอง และสิ่งแวดล้อมในทางเสื่อมโทรมลง เมื่อผู้เรียนได้เห็นความสัมพันธ์นี้แล้ว จะต้องหาคำตอบว่า การเกษตรแบบใดที่เป็นทางเลือกทำให้เราสามารถอยู่รอด และอยู่ร่วมต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน โดยนำเสนอความรู้ ความเข้าใจต่อสารระดังกล่าว และความรู้เกี่ยวกับความร่วมมือเพื่อบรรลุป้าหมายในการเผยแพร่ความรู้ร่วมของชุมชนสู่สาธารณะผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนในท้ายที่สุด

ตารางแสดงประมวลการวิจัยเรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมทางการเกษตรกรรม

การจัดการ เรียนรู้ครั้งที่	หัวข้อความรู้	สาระสำคัญโดยสังเขป	วัตถุประสงค์การเรียนรู้
1	ตำนาน ความเชื่อ ค่านิยม คติ ขนบ และ วิถีปฏิบัติ เกี่ยวกับดิน น้ำ ฝน และการ เพาะปลูก	วิถีชีวิตของมนุษย์ในอดีตนั้นดำรงชีวิตโดยการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้นมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์พึ่งพากับธรรมชาติได้แก่ ดิน น้ำ ฝน การเพาะปลูก มนุษย์จึงมีความเคารพต่อธรรมชาติ และได้มีการสร้างตำนาน ประเพณี พิธีกรรม และวิถีทางวัฒนธรรมจากอดีตซึ่งยังคงปรากฏเป็นหลักฐานทั้งทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เพื่อแสดงถึงความเคารพศรัทธา นั้น การศึกษาด้านาน ประเพณี พิธีกรรม และวิถีทางวัฒนธรรมจากอดีตจึงทำให้เราเข้าใจวิถีคิด และวิถีชีวิตที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับเกษตรกรรมและธรรมชาติมาก	1. บอกความสำคัญของดิน น้ำ ฝน การเพาะปลูกจากการศึกษาด้านาน ความเชื่อ ค่านิยม ขนบ และวิถีปฏิบัติ ที่มีต่อมนุษย์ในอดีตได้ 2. ปฏิบัติพิธีกรรม ประชาธิปไตยตาม ค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้
2	สมมติฐานวิถีชีวิตของ มนุษย์ยุคแรกก่อนมี การเกษตรกรรม	วิถีชีวิตของมนุษย์ยุคแรกมีรูปแบบที่เรียกว่า “ การเก็บของป่าล่าสัตว์” (Hunting Gathering) โดยมีเครื่องมือที่สำคัญในการดำรงชีวิตคือ เครื่องมือหินกะเทาะอย่างหยาบ เครื่องมือดังกล่าวสร้างจากตะกอนหินขนาดใหญ่ซึ่งเป็นทรัพยากรของพื้นที่ ลักษณะที่หยาบไม่ประณีต สะท้อนว่า มนุษย์ยังขาด	1. บอกวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคแรกก่อนมีการเกษตรกรรมจากประวัติศาตร์โบราณคดีได้ 2. ปฏิบัติพิธีกรรม ประชาธิปไตยตาม ค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

การจัดทำ เรียนรู้ครั้งที่	หัวข้อความรู้	สาระสำคัญโดยสังเขป	วัตถุประสงค์การเรียนรู้
		<p>ทักษะความเชี่ยวชาญในการผลิต อันอาจเนื่องมาจากการต้องย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง ไม่สามารถอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งเพราะต้องอพยพตามแหล่งอาหาร และสภาพพื้นที่ที่อาศัยอยู่เต็มไปด้วยหินขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ว่ามนุษย์อยู่ในสภาพภูมิประเทศที่เป็นแหล่งต้นน้ำ การอาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม เมื่อยังผลิตอาหารเองไม่ได้จึงต้องย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆ ตามแหล่งอาหาร นับเป็นผู้บริโภคปลายทางห่วงโซ่อาหารที่มีความเสี่ยงในการดำรงชีวิตชีวิตสามารถตั้งกล่าวทำให้มนุษย์พยายามหาทางออกเพื่อความอยู่รอดก่อให้เกิดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการเกษตรกรรมในยุคหินใหม่ตามมา</p>	
3	<p>การเกษตรกรรมกับ การเกิดพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ ได้แก่ การปักหลักตั้งถิ่นฐาน การเกิดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การค้า</p>	<p>เมื่อมนุษย์มีการทำเกษตรกรรม นับว่ามนุษย์ได้เลื่อนสถานะตัวเองเป็นผู้ผลิตต้นทางของห่วงโซ่อาหาร เกิดความมั่นคงทางอาหาร และสามารถตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งโดยลดการโยกย้ายตามพืชพรรณและสัตว์ป่า เมื่อมีการปักหลักตั้งถิ่นฐานไม่ต้องอพยพโยกย้ายแล้วนั้น มนุษย์จึงมีเวลามากพอที่จะสะสมความรู้ ทักษะ ความสามารถจนเกิดความเชี่ยวชาญ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. บอกพัฒนาการทางสังคมจากการทำเกษตรกรรมที่ส่งผลต่อการปักหลักตั้งถิ่นฐาน การเกิดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางการค้า การเพิ่มขึ้นของประชากร 2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

การจัดทำ เรียนรู้ครั้งที่	หัวข้อความรู้	สาระสำคัญโดยสังเขป	วัตถุประสงค์การเรียนรู้
	การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีพื้นฐานมาจากการทำงานเกษตรกรรม	เฉพาะทางเกี่ยวกับการผลิต หลักฐานทางโบราณคดีอันเป็นหัวใจของเครื่องใช้ที่พบตั้งแต่มนุษย์รู้จักทำเกษตรกรรมแล้วนั้น จึงมีความปราณีต คงทน ใช้งานได้ดี และพบร่องรอยของการแลกเปลี่ยนค้าขาย ซึ่งส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ความมั่นคงทางอาหารและที่อยู่อาศัยยังส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นพัฒนาทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการทำเกษตรกรรม	
4	การปฏิวัติเขียว ความหมาย และผลกระทบ	การเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์เกิดขึ้นอย่างสืบเนื่อง ทำให้ผลิตอาหารได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ มนุษย์จึงคิดค้นนวัตกรรมเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิต และเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการผลิตยังชีพสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรมที่เน้นปริมาณ เรียกว่า การปฏิวัติเขียว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม (สุขภาพ วัฒนธรรมดั้งเดิม ความสัมพันธ์) สิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ ป่า อากาศ สัตว์ต่างๆ) และเศรษฐกิจ จากการใช้สารเคมี และเครื่องจักรที่ทำลายธรรมชาติ และวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ เอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. บอกผลกระทบของการปฏิวัติเขียวที่มีต่อสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ 2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

การจัดทำ เรียนรู้ครั้งที่	หัวข้อความรู้	สาระสำคัญโดยสังเขป	วัตถุประสงค์การเรียนรู้
5	<p>เกษตรกรรมยั่งยืน :</p> <p>ทางออกของยุคปฏิวัติ เขียว</p>	<p>การแสวงหาทางออกจากผลกระทบของการปฏิวัติเขียว อาศัย องค์ความรู้ของการเกษตรกรรมที่เคารพต่อธรรมชาติ และวิถี การดำรงชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ 1. การทำเกษตรปลอดภัย 2. การทำเกษตรอินทรีย์แบบปลูกพืชเชิงเดี่ยว 3. การทำเกษตร ผสมผสาน และ 4. การทำเกษตรธรรมชาติ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. บอกความหมายและความสำคัญ รวมถึงการประยุกต์ใช้เกษตรกรรม เพื่อความยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ ได้ 2. ปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน ตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่ กำหนดได้
6	<p>การเรียนรู้การ เกษตรกรรมเพื่อความ ยั่งยืนจากบุคคล ตัวอย่าง</p>	<p>ศึกษารณิทัศน์เกี่ยวกับเกษตรกรรมทางเลือกปัจจุบันใน พื้นที่ภาคสนามแล้วสังเคราะห์เป็นแนวทางปฏิบัติ รวมถึง วิธีการประยุกต์ใช้หลักคิดเพื่อนำมาปรับใช้ในการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. บอกวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้เรื่อง การเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน จากการเรียนรู้จากบุคคลตัวอย่าง ได้ 2. ปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน ตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่ กำหนดได้
7	<p>การประมวลความรู้ เดิมเพื่อสร้างโมโนทัศน์ รวบยอด</p>	<p>ทบทวนความรู้รวมที่ได้สะสมไว้โดยสกัดการเรียนรู้ของตนเอง จาก 6 สัปดาห์ที่ได้เรียนมา สรุปและนำเสนอเป็นโมโนทัศน์ ความเข้าใจ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สรุปความรู้รวบยอดจากการเรียน เชิงต้นเรียนและภาคสนามได้

การจัดการเรียนรู้ครั้งที่	หัวข้อความรู้	สาระสำคัญโดยสังเขป	วัตถุประสงค์การเรียนรู้
			2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตย ตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่ กำหนดได้
8	การออกแบบ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน	ออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนจาก การต่อยอดความรู้เดิมทั้ง 6 สัปดาห์ที่ได้สกัดเป็นโมโนทัศน์ไว้	1. ออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนจาก การต่อยอดความรู้เดิมได้ 2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตย ค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้
9	การเตรียมนำเสนอ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน	ออกแบบเป้าหมายการนำเสนอ วางแผน และจัดเตรียมการ นำเสนอผลิตภัณฑ์ตามจุดมุ่งหมาย และแผนการที่กำหนดไว้	1. เตรียมนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชน ได้อย่างสร้างสรรค์น่าสนใจ 2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตย ค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้
10	การนำเสนอผลิตภัณฑ์ ของชุมชน	นำเสนอนิทรรศการความรู้แก่ผู้ชม ตามเป้าหมาย แผนการ และทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้	1. นำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนตาม เป้าหมายการนำเสนอที่กำหนดไว้ 2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตย ค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 1

ชื่อตอน ตำนาน ความเชื่อ ค่านิยม คติ ขนบ และวิถีปฏิบัติ เกี่ยวกับดิน น้ำ ฝน และการเพาะปลูก

สาระสำคัญ วิถีชีวิตของมนุษย์ในอดีตนั้นดำรงชีวิตโดยการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้นมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์พึ่งพากับธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ฝน การเพาะปลูก มนุษย์จึงมีความเคารพต่อธรรมชาติ และได้มีการสร้างตำนาน ประเพณี พิธีกรรม และวัตถุทางวัฒนธรรมจากอดีตซึ่งยังคงปรากฏเป็นหลักฐานทั้งทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เพื่อแสดงถึงความเคารพศรัทธานั้น การศึกษาด้านตำนาน ประเพณี พิธีกรรม และวัตถุทางวัฒนธรรมจากอดีตจึงทำให้เราเข้าใจวิถีคิด และวิถีชีวิตที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับการเกษตรกรรมและธรรมชาติมากขึ้น

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความสำคัญของดิน น้ำ ฝน การเพาะปลูกจากการศึกษาด้านตำนาน ความเชื่อ ค่านิยม ขนบ และวิถีปฏิบัติที่มีต่อมนุษย์ในอดีตได้
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้** : - (ในการเรียนครั้งแรก ครูใช้กระบวนการในชั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา นำพาผู้เรียนให้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม** : - (ในการเรียนครั้งแรก ครูใช้กระบวนการในชั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา นำพาผู้เรียนให้กำหนดค่านิยมด้วยตนเอง)
3. **ชั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา**

3.1 กิจกรรมคู่ร่วมมือ :

3.1.1 ครูนำเข้าความเข้าใจเรื่องสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรม และการแปลความโดยใช้ภาพที่เป็นสัญลักษณ์ของยุคต่างๆ มาเปิดให้ผู้เรียนดูตามลำดับ และใช้คำถามวิเคราะห์ควบคู่ ดังนี้

- ครูเปิดภาพกระบี่แล้วถามผู้เรียนว่า รู้สึกอย่างไรเมื่อได้เห็นภาพนี้ / เคยรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกบตัวนี้มาก่อนหรือไม่ / เรื่องราวเกี่ยวกับกบตัวนี้เป็นอย่างไร
- ครูเปิดภาพเจ้าชายกบ แล้วถามผู้เรียนว่า รู้สึกอย่างไรเมื่อได้เห็นภาพนี้ / เคยรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกบตัวนี้มาก่อนหรือไม่ / เรื่องราวเกี่ยวกับกบตัวนี้เป็นอย่างไร
- ครูเปิดภาพกบที่ปรากฏบนผนังถ้ำที่ภาคอีสานของไทย แล้วถามผู้เรียนว่า รู้สึกอย่างไรเมื่อได้เห็นภาพนี้ / เคยรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกบตัวนี้มาก่อนหรือไม่ / เรื่องราว

ของกบตัวนี้เป็นอย่างไร ครูขอให้ผู้เรียนได้สันนิษฐานร่วมกันสั้นๆ จากนั้น ครูอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับกบตัวนี้เพิ่มเติมว่า มีอายุหลายพันปีมาแล้ว และไม่ได้ปรากฏเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังปรากฏในประเทศเพื่อนบ้านของเราอย่างกว้างขวาง เช่นที่ เวียดนาม ที่ประเทศอินโดนีเซีย และที่ฟิลิปปินส์ (ครูเปิดภาพแผนที่แสดงการกระจายตัวของหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับกบประกอบ) ครูชวนสรุปเรื่องการแปลความสัญลักษณ์ซึ่งความหมายนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย (10 นาที)

3.1.2 เพื่อให้ผู้เรียนแปลความเพื่อหาความหมายของกบตัวนี้มากขึ้น ครูแนะนำผู้เรียนว่าการทำความเข้าใจเรื่องราวที่มีมากกว่าหลายพันปีแล้วนั้น สามารถใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้องหลากหลายประเภท ได้แก่ ๑. ตำนาน (ในที่นี้คือตำนานพญาคันคาก) ๒. หลักฐานทางโบราณคดี (ในที่นี้คือโคลงมโหระทึกรูปกบ และภาพเขียนสีที่คนทำท่าคล้ายกบ) ๓. ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง (ในที่นี้คือพิธีกรรมขอฝนของไทย) โดยครูนำวิดีโอตำนานพญาคันคากมาฉายให้ผู้เรียนศึกษาพร้อมๆ กัน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมา จากนั้น ผู้เรียนศึกษาข้อมูลหลักฐานอีก ๒ ประเภทร่วมกับคู่ โดยครูจัดเตรียมข้อมูลหลักฐานไว้ในชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถเดินศึกษาเพื่อตอบคำถามว่า (20 นาที)

- กบเป็นสัญลักษณ์แทนอะไร เหตุใดคนโบราณจึงเลือกกบเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งนั้น
- เพราะเหตุใด คนโบราณต้องสร้างตำนาน ประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับกบ
- ตำนาน ประเพณี-พิธีกรรม มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร

เมื่อผู้เรียนตอบคำถามแล้ว ครูให้ผู้เรียนได้บอกเล่าความคิดเห็นของตนเองให้คู่ฟัง จากนั้น ครูชวนผู้เรียนแลกเปลี่ยนร่วมกันทั้งชั้นเรียน และบันทึกคำตอบขึ้นกระดาน (10 นาที)

3.1.3 จากข้อมูลที่ได้แลกเปลี่ยนร่วมกันบนกระดาน ครูชวนพินิจถึงความซับซ้อน ลึกซึ้ง กว้างขวางของความคิดเห็น ซึ่งได้จากการแลกเปลี่ยนต่อยอดร่วมกัน จากนั้น ครูชวนคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียนด้วยคำถามว่า

- ความรู้ที่ปรากฏบนกระดานได้มาอย่างไร
- พฤติกรรมใดที่ทำให้ความรู้บนกระดานไม่ปรากฏ หรือเกิดน้อย
- เราควรทำอย่างไรจึงจะทำให้ชั้นเรียนของเราสร้างความรู้ที่ลึกซึ้งและรอบด้าน เช่นนี้อยู่เสมอ

จากคำถามชวนคิดที่ว่า ความรู้ที่ปรากฏบนกระดานได้มาอย่างไร สามารถคาดการณ์คำตอบของผู้เรียนได้ว่า ได้มาจาก การฟัง คิด เขียนจับประเด็น นำไปสู่การกล้าแสดงความคิดเห็น และการกล้าสนับสนุนหรือโต้แย้งเพื่อนเชิงสนทนาเพื่อสร้างความรู้ร่วมกัน จากกระบวนการดังกล่าว ครูนำมากำหนดเป็นขั้นการเรียนรู้ตามบันได กบ 3 ขั้น ดังนี้

1. รู้จักฟัง คิด เขียน จับประเด็น เป็น “ลูกฮึด”
2. รู้จักแสดงความคิดเห็น เป็น “กบตัวน้อย”
3. รู้จักสร้างความรู้จากการสนทนา เป็น “กบโตเต็มวัย”

จากนั้น ครูขอให้ผู้เรียนลองประเมินตนเองว่า จากกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนหน้านี้ ตนเองเป็นกบกลุ่มใด เมื่อผู้เรียนประเมินตนเองแล้ว ลองเล่าการประเมินของตนให้คู่ฟัง และให้คู่ร่วมประเมิน แล้วกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น โดยเป้าหมายนี้จะใช้ในกิจกรรมถัดไป จากเป้าหมายของแต่ละคน ครูชวนคิดต่อว่า เราควรปฏิบัติร่วมกันอย่างไร จึงจะช่วยสนับสนุนให้ทุกคนในชั้นเรียนได้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง ครูนำการแลกเปลี่ยนของผู้เรียนมากำหนดเป็น “ค่านิยม” ที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน ครูบันทึกไว้บนกระดานค่านิยมของชั้นเรียน (15 นาที)

ครูแนะนำเครื่องมือสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อสร้างความรู้ร่วมกัน คือ ป้ายสัญลักษณ์ โดย ภาพชูนิ้ว 2 นิ้ว คือ “เห็นด้วยขอขยายความ” หรือ “ขอแนะนำประเด็นใหม่” และภาพชู 5 นิ้ว คือ “เห็นแย้งขออธิบาย” (5 นาที)

3.2 กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ : ครูชวนคิดต่อว่า นอกจากกบที่เป็นตัวแทนของฝนแล้ว มนุษย์ในอดีตน่าจะสร้างตัวแทนของอะไรอีกบ้าง จากนั้น ขอให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม 2 คน เป็น 4 คน เป็นกลุ่ม Home Group

3.2.1 กลุ่ม Home Group แบ่งสมาชิกรับภารกิจศึกษาดำเนินเกี่ยวกับดิน น้ำ ฝน และการเพาะปลูก ในประเด็น ดังนี้ (20 นาที)

- ดำเนินงานนี้เกิดขึ้นที่ไหน / ดำเนินงานนี้เกิดขึ้นเมื่อไร / อิทธิฤทธิ์ของเทพในตำนานคืออะไร / เหตุใดมนุษย์จึงเปรียบเทพองค์นั้นกับดิน น้ำ ฝน หรือการเพาะปลูก / มนุษย์น่าจะมีการปฏิบัติต่อเทพองค์นั้นอย่างไร

เมื่อแบ่งหน้าที่ในการศึกษาดำเนินแล้ว สมาชิกที่ศึกษาดำเนินเดียวกันรวมกลุ่มกันเรียกว่า Expert Group ช่วยกันสนทนาเพื่อตอบคำถามร่วมกันผ่านการใช้ป้ายสัญลักษณ์ช่วยแลกเปลี่ยนโดยยึด “ค่านิยม” ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

3.2.2 ผู้เรียนกลับ Home Group มารวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในภารกิจ Home Group โดยบอกเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้ศึกษามาให้เพื่อนฟัง จากนั้น ร่วมกันตอบคำถามต่อไปนี้โดยใช้ป้ายสัญลักษณ์ช่วยแลกเปลี่ยน (25 นาที)

- ดิน น้ำ ฝน การเพาะปลูกมีคุณค่าหรือความสำคัญต่อมนุษย์ในอดีตอย่างไรบ้าง อธิบายพร้อมยกเรื่องเล่าจากตำนานเป็นหลักฐานประกอบ
- มนุษย์ในอดีตน่าจะมีการปฏิบัติต่อเทพดิน น้ำ ฝน การเพาะปลูกอย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

3.3 กิจกรรมร่วมมือทั้งชั้นเรียน : ครูขอให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนคำตอบที่ได้จากกลุ่มมาสร้างความรู้ร่วมของชั้นเรียน โดยใช้ป้ายสัญลักษณ์แลกเปลี่ยน ครูช่วยบันทึกความรู้ร่วมขึ้นกระดาน (15 นาที)

4. ชั้นประเมินการเรียนรู้ :

- ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองอย่างไรบ้าง
 - ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามบันไดกบ 3 ขั้น จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองกับบัวสี่เหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้
5. **ขั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ โดยบันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้
6. **ขั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรในสถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

**กิจกรรมข้อ 4-6 ใช้เวลา 10 นาที

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินความเข้าใจเรื่องสำคัญของดิน น้ำ ฝน การเพาะปลูกจากสมุดบันทึก
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 2

ชื่อตอน สมมติฐานวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคแรกก่อนมีการเกษตรกรรม

สาระสำคัญ วิถีชีวิตของมนุษย์ยุคแรกมีรูปแบบที่เรียกว่า “การเก็บของป่าล่าสัตว์” (Hunting Gathering) โดยมีเครื่องมือที่สำคัญในการดำรงชีวิตคือ เครื่องมือหินกะเทาะอย่างหยาบ เครื่องมือดังกล่าวสร้างจากตะกอนหินขนาดใหญ่ซึ่งเป็นทรัพยากรของพื้นที่ ลักษณะที่หยาบไม่ประณีต สะท้อนว่า มนุษย์ยังขาดทักษะความเชี่ยวชาญในการผลิต อันอาจเกิดจากการต้องย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง ไม่สามารถอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งเพราะต้องอพยพตามแหล่งอาหาร และสภาพพื้นที่ที่อาศัยอยู่เต็มไปด้วยหินขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ว่ามนุษย์อยู่ในสภาพภูมิประเทศที่เป็นแหล่งต้นน้ำ การอาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม รวมถึงการที่ยังไม่สามารถผลิตอาหารเองได้ ส่งผลให้มนุษย์ต้องย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆ ตามแหล่งอาหาร นับเป็นผู้บริโภคปลายทางห่วงโซ่อาหารที่มีความเสี่ยงในการดำรงชีวิตชีวิตสูงมาก เมื่อเทียบกับสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น สภาวะดังกล่าวทำให้มนุษย์พยายามหาทางออกเพื่อความอยู่รอดก่อให้เกิดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการเกษตรกรรมในยุคหินใหม่ตามมา

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. บอกวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคแรกก่อนมีการเกษตรกรรมจากการวิเคราะห์หลักฐานโบราณคดีได้
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้** : ผู้เรียนทบทวนการเรียนรู้ของตนเองครั้งที่แล้วจากสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ จากนั้น กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ในครั้งนี้ (5 นาที)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม** : ผู้เรียนทบทวนค่านิยมที่กำหนดร่วมกัน จากนั้น ลองพิจารณาปัญหาหรือข้อติดขัดในการเรียนรู้ร่วมกันอีกครั้ง แล้วดูว่าอยากเพิ่มเติมหรือพัฒนาค่านิยมเรื่องใด เพื่อให้เป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง และการเรียนรู้ร่วมกันบรรลุผลสำเร็จ โดยครูช่วยบันทึกเพิ่มเติม (5 นาที)
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา**
 - 3.1 **กิจกรรมคู่ร่วมมือ** : ผู้เรียนจับคู่แล้วช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้ โดยคิดร่วมกัน

- ครูพรรณนาสภาพแวดล้อมย้อนกลับไปเมื่อหลายล้านปีมาแล้วว่า โลกใบนี้มีธรรมชาติเป็นใหญ่โดยเปิดภาพประกอบ ครูให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สัตว์นั้น มีร่างกายเป็นบ้าน (โดยครูอาจให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนสั้นๆ ว่าเข้าใจคำนี้ว่าอย่างไร) จากนั้น ครูเปิดภาพสัตว์ป่าสมัยก่อน เช่น สิงโต เสือ ไฮยีน่า ซึ่งร่างกายเคลื่อนไหวรวดเร็วเพราะมีสี่ขา มีเขี้ยว มีเล็บ ผิวหนังหนา และมีเส้นขนปกคลุมทนต่อเหลือบ รัน แดดฝน มีมัดกล้ามเนื้อที่แข็งแรง โลกสมัยก่อนจึงเสมือนเป็นอาณาจักรของธรรมชาติและสัตว์ป่า โดยมนุษย์นั้นเกิดตามมาทีหลัง ครูเปิดภาพมนุษย์ยุคแรก ซึ่งมีจุดเด่นคือ ยืนตัวตรง กระดูกสันหลังตั้งตรง (ไม่มีสัตว์ใดเหมือน ซึ่งเหมือนจะเป็นข้อดีที่ว่า ทำให้เห็นภัยคุกคามได้จากมุมสูง แต่ก็เป็เป้าสายตาเช่นกัน) และมีมือที่พิเศษกว่าสัตว์ทั่วไป คือ มีนิ้วมือนิ้วยาว และนิ้วโป้งจะแยกจากนิ้วอื่นอีก 4 นิ้ว ทำให้สะดวกต่อการหยิบจับสร้างสิ่งต่างๆ ได้อย่างละเอียดปราณีต แต่มนุษย์ไม่ได้มีร่างกายเป็นบ้าน ครูให้ผู้เรียนอธิบายว่า เหตุใดจึงกล่าวว่า มนุษย์ไม่ได้มีร่างกายเป็นบ้าน (ผิวหนังบอบบาง ขนปกคลุมน้อย กล้ามเนื้อน้อยกว่าสัตว์ชนิดอื่น วิ่งช้า เพราะมีสองขา กระโจนไม้ได้ ตะปบไม้ได้ ฉีกทิ้งไม้ได้) (10 นาที)
- จากข้อมูลดังกล่าว ครูถามผู้เรียนว่า เมื่อมนุษย์ไม่ได้มีร่างกายเป็นบ้าน มนุษย์น่าจะต้องมีบ้านอยู่ที่ไหน (ครูเปิดแผนที่ภาพวาดแสดงตำแหน่งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ) เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น ผู้เรียนคิดสมมติฐานร่วมกันเป็นคู่ โดยต้องเล่าความคิดเห็นให้คู่ฟัง ผ่านการใช้ป้ายสัญลักษณ์ช่วยแลกเปลี่ยน เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว ขอให้วาดความคิดเห็นของคุณลงในแผนที่ภาพวาดที่ครูแจกให้ โดยต้องระบุว่า มนุษย์ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด จากถิ่นฐานที่มนุษย์อาศัยอยู่ มนุษย์น่าจะมีวิถีชีวิตอย่างไร (วิถีชีวิตได้แก่ ทักษะ/ความรู้เฉพาะทาง ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย สภาพสังคม โรคภัย/ภัยพิบัติ เป็นต้น) (20 นาที)
- ครูชวนผู้เรียนแต่ละคู่บอกเล่าความคิดเห็น โดยสามารถเห็นด้วย ขอขยายความ หรือเห็นแย้ง ขออธิบายร่วมกันได้ ครูบันทึกการแลกเปลี่ยนขึ้นบนกระดาน และสะท้อนให้ผู้เรียนฟังว่า ความรู้บนกระดานได้มาจากการคิดร่วมกันเป็นคู่ (15 นาที)
- จากการร่วมมือกัน ครูชวนพูดคุยว่าการคิดร่วมกันเป็นคู่ทำให้นักเรียนรู้สึกอย่างไร จากนั้นครูแจกจดหมายน้อย ขอให้ผู้เรียนแต่ละคู่เขียนจดหมายถึงกันเพื่อประเมินและให้กำลังใจกัน ในประเด็น ดังนี้ (5 นาที) ครูขอให้นักเรียนรักษาความร่วมมือดีๆ แบบนี้ในการทำกิจกรรมต่อไปซึ่งต้องทำงานกับกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

ถึง.....

ฉันขอบคุณมาก ที่ช่วย.....

ทำให้งานของเรา.....

สิ่งที่ฉันคิดว่าเธอทำได้ดีมาก คือ.....

สิ่งที่ฉันคิดว่าควรพยายามอีกนิด คือ.....

สุดท้ายนี้ ขอส่งกำลังใจให้เธอว่า

จาก.....

3.2 กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ: ครูขอให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม 2 คน เป็น 4 คน จากนั้น

3.2.1 ครูชวนคิดว่า การจะพิสูจน์สมมติฐานที่กำหนดไว้ตอนแรก จะต้องใช้หลักฐานทางโบราณคดี โดยครูชวนแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “โบราณคดี” และ “หลักฐานทางโบราณคดี” จากนั้น ครูชวนผู้เรียนมาฝึกเป็นนักโบราณคดี และทำงานแบบโบราณคดี โดยครูเปิดภาพ “เครื่องมือหินกะเทาะอย่างหายาบ” ครูนำหลักฐานโบราณคดีหินกะเทาะอย่างหายาบของจริง มาแจกแก่ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (ก่อนแจกจะต้องตั้งกฎการศึกษาหลักฐานว่านักโบราณคดีต้องระวังเรื่องใดบ้าง) ครูเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับหลักฐานทางโบราณคดีนี้ โดยบอกชื่อเครื่องมือ อายุ จุดที่พบ การผลิต การใช้งาน เป็นข้อมูลโดยสังเขป แล้วให้ผู้เรียนฝึกคาดการณ์วิถีชีวิตของมนุษย์ในอดีตจากข้อมูลดังกล่าวเป็นรายบุคคล โดยบันทึกข้อมูลการคาดการณ์ลงในแบบบันทึกด้านล่างนี้ จากนั้นจึงบอกเล่าความคิดเห็นของตนให้กลุ่มฟัง และใช้ป้ายสัญลักษณ์แลกเปลี่ยนในการหามติร่วมกัน (15 นาที)

แบบบันทึกการคาดการณ์วิถีชีวิตมนุษย์ในอดีตจากการวิเคราะห์หลักฐานทางโบราณคดี

ชื่อหลักฐานทางโบราณคดี	ผลการคาดการณ์วิถีชีวิตมนุษย์ในอดีตจากการวิเคราะห์หลักฐานทางโบราณคดี				
	ความเชี่ยวชาญ (ทักษะ ความรู้ เฉพาะทาง)	ที่อยู่อาศัย (เช่น พื้นที่ตั้งถิ่นฐาน/ลักษณะที่อยู่อาศัย/ความคงทนถาวร/ความปลอดภัย)	อาหารการกิน (เช่น แหล่งอาหาร/วิธีได้มาซึ่งอาหาร/ข้อดี-ข้อเสียของวิธีได้มาซึ่งอาหาร/ความเสี่ยง)	สภาพสังคม (ประชากรหนาแน่นหรือเบาบาง/ความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือแบ่งชั้น)	คุณภาพชีวิตโดยรวม (โรคภัยที่อาจเผชิญ/ภัยพิบัติที่อาจเผชิญ/ปัญหาอื่นๆที่อาจเผชิญ)
หินกะเทาะอย่างหยาบ					

ลงชื่อ ทีมนักโบราณคดีผู้วิเคราะห์.....

3.2.2 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลแบบบันทึกและเตรียมนำเสนอความรู้ของกลุ่มตนเองให้แก่ชั้นเรียนฟัง (30 นาที)

3.3 กิจกรรมร่วมมือทั้งชั้นเรียน : ครูขอให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนคำตอบที่ได้จากกลุ่มมาสร้างความรู้ร่วมของชั้นเรียนผ่านการนำเสนอเป็นรายกลุ่ม โดยเมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอแล้ว ผู้ฟังสามารถใช้ป้ายสัญลักษณ์แลกเปลี่ยนเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นได้ ครูบันทึกมติเชิงสมมติฐานของผู้เรียนลงบนกระดาน ครูชวนตรวจสอบความรู้ปัจจุบันโดยใช้คำถามว่า นักเรียนเกิดความรู้หรือความเข้าใจอะไรที่มากขึ้นเกี่ยวกับมนุษย์ยุคแรกบ้าง สรุปความเข้าใจที่เกิดขึ้นเพิ่มเติมด้วยภาษาของตนเองลงในสมุดบันทึก จากนั้น ครูขยายความเข้าใจเพิ่มเติมโดยแนะนำคำสำคัญ “ยุคหินเก่า” ว่าเป็นคำชื่อเรียกยุคนี้จากเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยยุคนี้เป็นสังคมเก็บของป่าล่าสัตว์ (Hunting-Gathering) ซึ่งมีลักษณะของการโยกย้ายไปตามแหล่งอาหาร หลักฐานทางโบราณคดีในยุคนี้จึงมีลักษณะไม่ปรารถนิต เช่น หินกะเทาะอย่างหยาบ (30 นาที)

4 ชั้นประเมินการเรียนรู้ :

- ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองอย่างไรบ้าง
- ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามบันไดกบ 3 วัย จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองกับบัวสี่เหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

- 5 **ชั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้
บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้ของตน
- 6 **ชั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรใน
สถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้ของตน

**กิจกรรมข้อ 4-6 ใช้เวลา 10 นาที

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินความเข้าใจเรื่องวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคแรกก่อนมีการเกษตรกรรมจากสมุดบันทึก
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้



แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 3

ชื่อบทเรียน การเกษตรกรรมกับการเกิดพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ ได้แก่ การปักหลักตั้งถิ่นฐาน การเกิดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การค้า การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีพื้นฐานมาจากการทำเกษตรกรรม

สาระสำคัญ เมื่อมนุษย์มีการทำเกษตรกรรม นับว่ามนุษย์ได้เลื่อนสถานะตัวเองเป็นผู้ผลิตต้นทางของห่วงโซ่อาหาร เกิดความมั่นคงทางอาหาร และสามารถตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งโดยลดการโยกย้ายตามพืชพรรณและสัตว์ป่า เมื่อมีการปักหลักตั้งถิ่นฐานไม่ต้องอพยพโยกย้ายแล้วนั้น มนุษย์จึงมีเวลาว่างมากพอที่จะสะสมความรู้ ทักษะ ความสามารถจนเกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเกี่ยวกับการผลิตหลักฐานทางโบราณคดีอันเป็นข่าวของเครื่องใช้ที่พบตั้งแต่มนุษย์รู้จักทำเกษตรกรรมแล้วนั้น จึงมีความปราณีต คงทน ใช้งานได้ดี และพบร่องรอยของการแลกเปลี่ยนค้าขาย ซึ่งส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ความมั่นคงทางอาหารและที่อยู่อาศัยยังส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นพัฒนาการทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการทำเกษตรกรรม

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. บอกพัฒนาการทางสังคมจากการทำเกษตรกรรมที่ส่งผลต่อการปักหลักตั้งถิ่นฐาน การเกิดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การค้า การเพิ่มขึ้นของประชากร
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้** : ครูชวนกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมต่อไปนี้
 - ครูนำคำว่า “ความเชี่ยวชาญ” มากำหนดเป็นเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน และมีความเชื่อมโยงกับบทเรียน ครูเปิดภาพวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคแรกซึ่งแสดงถึงการอยู่ร่วมกันของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด โดยสมาชิกของกลุ่มต่างมีความเชี่ยวชาญหลากหลายด้านแตกต่างกันไป เช่น การล่าสัตว์ เลี้ยงเด็ก เก็บของป่า สร้างเครื่องมือในการดำรงชีวิต ครูถามผู้เรียนว่า เห็นการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในอดีตที่น่าสนใจอย่างไรบ้าง ครูคาดการณ์คำตอบของผู้เรียนว่า มีผู้เชี่ยวชาญหลากหลายด้าน มีการแบ่งหน้าที่และร่วมมือกันทำงานตามความเชี่ยวชาญ มีผู้นำที่คอยวางแผนและตัดสินใจเรื่องสำคัญ (5 นาที)

- ครูถามต่อว่า **ความเชี่ยวชาญ การแบ่งงานกัน การร่วมมือ การมีผู้นำ** มีความสำคัญต่อมนุษย์ในอดีตอย่างไร และมนุษย์ในปัจจุบันควรฝึกสิ่งนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด จากนั้น ครูขอให้ผู้เรียนกำหนดบันไดการพัฒนาความเชี่ยวชาญของตนเองต่อบันได กบ 3 วัย และครูชวนเรียกบันไดนี้ว่า “พีระมิตความเชี่ยวชาญ” ครูขอให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตนเองว่าอยากจะทำพัฒนาความเชี่ยวชาญด้านใดในครั้งนี (5 นาที)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม** : ครูนำข้อความแสดงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่น่าสนใจมาฉายขึ้นกระดาน เมื่อฉายข้อความใดขึ้น ครูขอให้ผู้เรียนช่วยกันพูดคุยถึงความสำคัญของสิ่งที่เพื่อนได้เรียนรู้ขึ้น แล้วทบทวนค่านิยมที่กำหนดร่วมกัน และพิจารณาว่าอยากเพิ่มเติมหรือพัฒนาค่านิยมเรื่องใดเพื่อให้เป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง และการเรียนรู้ร่วมกันบรรลุผลสำเร็จ โดยครูช่วยบันทึกเพิ่มเติม (5 นาที)
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา**
- 3.1 **กิจกรรมคู่ร่วมมือ** : ผู้เรียนช่วยกันระบุนิยามความเชี่ยวชาญของมนุษย์ยุคหินเก่าซึ่งมนุษย์เก็บของป่าล่าสัตว์ (Hunting Gathering) ซึ่งได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้วร่วมกันเป็นคู่ โดยระบุในแบบบันทึกที่ครูแจกให้
- 3.2 **กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ** : รวมกลุ่ม 4 คน
- ครูแจกภารกิจของชั้นเรียนในวันนี้ว่าจะมาทำความเข้าใจยุคก่อนประวัติศาสตร์เพิ่มเติม ได้แก่ ยุคหินใหม่ ยุคสำริด และยุคเหล็ก “ให้นักเรียนรับบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่วิเคราะห์หลักฐานทางโบราณคดีที่ได้รับมอบหมายเพื่อคาดการณ์วิถีชีวิตของมนุษย์ จากนั้น บันทึกผลการวิเคราะห์ลงในแบบบันทึกที่ครูแจกให้ ผู้เชี่ยวชาญจะต้องออกมารายงานผลการวิเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญคนอื่นได้เกิดความรู้เรื่องใหม่ร่วมกัน โดยกำหนดเวลาพูดรายงานคนละ 1 นาที” มีเงื่อนไขการปฏิบัติภารกิจ ดังนี้
 - ผู้เชี่ยวชาญ 4 คน รับผิดชอบวิเคราะห์หลักฐาน 1 ชิ้น
 - ผู้เชี่ยวชาญแยกย้ายกันวิเคราะห์และบันทึกข้อมูลหลักฐานของตนเองภายในเวลา 12 นาที
 - ในการนำเสนอ ผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบหลักฐานชิ้นเดียวกันจะต้องออกมานำเสนอพร้อมกัน โดยมีเวลาพูดนำเสนอคนละ 1 นาที เมื่อคนแรกรายงานจบ คนต่อมาจะต้องรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่ซ้ำกับคนแรก โดยอาจเป็นการขอเสนอประเด็นใหม่ ขอขยายความหรือขอเห็นแย้งจากคนแรกก็ได้

- ลำดับการนำเสนอจะเรียงตามความเก่าแก่ของหลักฐาน จากอายุมากที่สุดไปน้อยที่สุด
- ขณะผู้เชี่ยวชาญคนอื่นรายงาน ผู้ฟังจะต้องบันทึกความเข้าใจลงในแบบบันทึกที่ครูแจกให้ (แบบบันทึกดังกล่าวมีลักษณะคล้าย check list ที่ช่วยให้ผู้เรียนฟังและสรุปความเข้าใจว่า หลักฐานนั้นสะท้อนถึงการปักหลักตั้งถิ่นฐานของมนุษย์แล้วหรือไม่ / เกิดผู้เชี่ยวชาญด้านใดบ้าง / มีการค้าเกิดขึ้นแล้วหรือไม่ / มีจำนวนประชากรมากกว่าหรือน้อยกว่ายุคหินเก่า)

การจัดเตรียมของครูเพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างความรู้ คือ ครูต้องมีข้อมูลอายุหลักฐานให้ผู้เรียนเห็นชัดเจน โดยแสดงเป็น time line ติดบนกระดาน พร้อมมีชื่อระบุยุคทางสังคม ได้แก่ ยุคหินใหม่ (หม้อดินเผา มีเคลือบฝัง ภาพเขียนสีรูปคนทำนา) ยุคสำริด (เครื่องประดับสำริดที่มีความสวยงาม ตะเกียงโรมันสำริด) ยุคเหล็ก (เครื่องมือเกษตรกรรมทำจากเหล็ก อาวุธเหล็ก) อย่างเป็นลำดับ จากนั้น ครูให้สัญญาณมารับหลักฐานและแบบบันทึก พร้อมทั้งเข้มงวดติดหน้าอกบอกความเป็นผู้เชี่ยวชาญ แล้วจับเวลาทำงาน (30 นาที)

- บอกเล่าความคิดเห็นของตนเองให้กลุ่มฟัง
- นำเสนอความเข้าใจของผู้เชี่ยวชาญรายบุคคลคนละ 1 นาที ตามลำดับยุคของหลักฐาน (45 นาที)
- รวมกลุ่มใหม่อีกครั้ง โดยครั้งนี้จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญยุคเดียวกันมารวมอยู่เป็นกลุ่มเดียวกัน และช่วยกันพิจารณาว่า มนุษย์ในยุคนั้นมีการทำเกษตรกรรมแล้วหรือไม่ เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น ขอให้แต่ละกลุ่มสร้างคำอธิบายเป็นสมมติฐานโดยใช้ป้ายสัญลักษณ์ช่วยแลกเปลี่ยน (20 นาที)
- ส่งตัวแทนนำเสนอความเข้าใจของกลุ่มเกี่ยวกับสมมติฐานเรื่องการเกิดเกษตรกรรมของแต่ละยุค (20 นาที)

3.3 กิจกรรมร่วมมือทั้งชั้นเรียน : หลังจากฟังการนำเสนอ ครูชวนผู้เรียนตอบคำถามลงในแบบบันทึกคำตอบ ดังนี้

- จากยุคหินเก่า ยุคหินใหม่ ยุคสำริด และยุคเหล็ก การดำรงชีวิตของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

- การเกษตรกรรมก่อให้เกิดพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์แต่ละยุคอย่างเป็นลำดับ ได้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

หลังจากแลกเปลี่ยน ผู้เรียนบันทึกความเข้าใจที่เกิดขึ้นด้วยภาษาของตนเองลงในสมุดบันทึก (20 นาที)

4. ชั้นประเมินการเรียนรู้ :

- ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองอย่างไรบ้าง
- ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามพีระมิตความเชี่ยวชาญ จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองกับบัวสี่เหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

5. **ชั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้ของฉัน

6. **ชั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรในสถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้ของฉัน

**กิจกรรมข้อ 4-6 ใช้เวลา 10 นาที

การวัดและประเมินผล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1. ประเมินความเข้าใจเรื่องการเกษตรกรรมกับการเกิดพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ ได้แก่ การปักหลักตั้งถิ่นฐาน การเกิดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การค้า การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีพื้นฐานมาจากการทำเกษตรกรรม จากสมุดบันทึก
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 4

ชื่อบทเรียน การปฏิบัติเขียว ความหมาย และผลกระทบ

สาระสำคัญ การเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์เกิดขึ้นอย่างสืบเนื่อง ทำให้ผลิตอาหารได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ มนุษย์จึงคิดค้นนวัตกรรมเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิต และเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการผลิตยังชีพสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรมที่เน้นปริมาณ เรียกว่า การปฏิบัติเขียว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม (สุขภาพ วัฒนธรรมดั้งเดิม ความสัมพันธ์) สิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ ป่า อากาศ สัตว์ต่างๆ) และเศรษฐกิจจากการใช้สารเคมี และเครื่องจักรที่ทำลายธรรมชาติ และวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์เอง

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. บอกผลกระทบของการปฏิบัติเขียวที่มีต่อสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมาย** : ครูนำผู้เรียนกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ โดยครูนำเข้ามาความหมายของคำว่า “ปฏิบัติ” ขอให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความเข้าใจเกี่ยวกับคำนี้ร่วมกัน ครูบันทึกความหมายของคำนี้จากการแลกเปลี่ยนบนกระดาน จากนั้น ครูแสดงภาพพีระมิดการสร้างความรู้ที่ผู้เรียนประเมินตนเองไว้หลังการเรียนสัปดาห์ที่แล้ว ครูถามผู้เรียนว่า หากในครั้งนี้ ผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างจริงจัง เพื่อปฏิบัติคุณภาพการเรียนรู้ของทั้งชั้นเรียนให้ดีที่สุดจะทำอย่างไร ครูขอให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายใส่ในกระดาษ post-it ที่ครูแจก และนำมาติดหน้าชั้นเรียน (10 นาที)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม** : ครูนำข้อความแสดงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่น่าสนใจมาฉายขึ้นกระดาน เมื่อฉายข้อความใดขึ้น ครูขอให้ผู้เรียนช่วยกันพูดคุยถึงความสำคัญของสิ่งที่เพื่อนได้เรียนรู้ นั่น แล้วทบทวนค่านิยมที่กำหนดร่วมกัน และพิจารณาว่าอยากเพิ่มเติมหรือพัฒนาค่านิยมเรื่องใดเพื่อให้เป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันบรรลุผลสำเร็จ โดยครูช่วยบันทึกเพิ่มเติม (5 นาที)
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา** :
 - 3.1 **กิจกรรมคู่ร่วมมือ** : ผู้เรียนจับคู่แล้วช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้ โดยคิดร่วมกัน

- ครูนำเข้าสู่ time line เหตุการณ์สำคัญของโลกหลังยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์อารยธรรมเมืองโบราณ เหตุการณ์ปฏิวัติวิทยาศาสตร์ และการปฏิวัติเขียว โดยครูบอกเล่าถึงพัฒนาการทางการเกษตรกรรมซึ่งมนุษย์สามารถหาวิธีเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกับการเพิ่มจำนวนประชากรมาจนถึงยุคปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ที่ความก้าวหน้าทางการแพทย์ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ต่างจากการเพิ่มขึ้นของอาหารที่เพิ่มตามไม่ทัน ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนอาหาร ครูชวนผู้เรียนคิดว่า ถ้าผู้เรียนเป็นคนในยุคนั้น จะแก้ปัญหาได้อย่างไร (คาดการณ์การตอบของผู้เรียน : ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ในปริมาณที่มากขึ้น ควบคุมคุณภาพไม่ให้พืชหรือสัตว์เป็นโรคโดยใช้เคมี / การตัดแปลงพันธุกรรม มีการแปรรูปอาหารให้เก็บได้นานมากขึ้น มีการขนส่งอาหารไปในที่ที่ประชากรมาก ใช้เครื่องจักร และเคมีมาช่วยในการผลิต) โดยผู้เรียนคิดคำตอบของตนเอง จากนั้น บอกเล่าให้คู่ฟังผ่านการใช้ป้ายสัญลักษณ์แสดงความคิดเห็น (เห็นด้วย-ขอขยายความ , เห็นต่าง-ขออธิบาย) เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องและราบรื่น (20 นาที)
- ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งชั้นเรียนโดยยังคงใช้ป้ายสัญลักษณ์แสดงความคิดเห็น ครูบันทึกความคิดเห็นขึ้นกระดาน ครูบอกแก่ผู้เรียนว่า การเปลี่ยนแปลงเรื่องการผลิตอาหารในช่วงเวลาดังกล่าว คือการเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรแบบยังชีพ กล่าวคือ ผลิตอาหารแบบพอกินพอใช้ ผลิตและเก็บเกี่ยวตามฤดูกาล มาสู่การผลิตที่มุ่งเน้นปริมาณ และไม่คำนึงฤดูกาล เรียกว่าการเกษตรแบบ “ปฏิวัติเขียว” ครูคลี่คลายภาพความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิวัติเขียว โดยครูเปิดภาพอาหารจำนวนมากตามซูเปอร์มาเก็ต (15 นาที)
- ครูเปิดภาพข้อมูลที่สะท้อนถึงวิธีการแก้ปัญหาของมนุษย์ ได้แก่ ข้าวโพดที่มีการตัดแปลงพันธุกรรมจากฝักขนาดเล็กเป็นใหญ่ ไก่ที่มีการตัดแปลงพันธุกรรมจากตัวเล็กเป็นตัวอ้วน ข้าวที่พัฒนาสายพันธุ์ให้ผลิตได้ปริมาณมากขึ้น ปลานิลซึ่งขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว แปลงเพาะปลูกที่เปลี่ยนจากปลูกผสมผสานกันอย่างละน้อยเป็นแปลงขนาดใหญ่ปลูกพืชจำเป็นไม่กี่ชนิด เป็นต้น ครูแนะนำแก่ผู้เรียนว่า การเปลี่ยนแปลงนี้เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงจากเกษตรยังชีพ สู่อุตสาหกรรมเกษตรกรรม ซึ่งเรียกเหตุการณ์นี้ว่า “การปฏิวัติเขียว” (15 นาที)

3.2 กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ : ผู้เรียนจับกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน

- ครูนำเข้าสู่แนวทางการเปลี่ยนแปลงจากเกษตรยังชีพ สู่เกษตรปฏิวัติเขียว ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรกรรมแบบปฏิวัติเขียวใน 4 มิติ ด้วยกัน ได้แก่ 1. การคัดเลือก/

ดัดแปลงพันธกรรม (เดิมใช้สายพันธุ์ท้องถิ่น) 2. การชลประทาน (เดิมร่อนน้ำฝนตามฤดูกาล)
3. การจัดสรรที่ดินเพื่อทำเกษตรเชิงเดี่ยว (เดิมปลูกผสมผสาน) 4. การใช้เทคโนโลยีและเคมี (เดิมใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน) (5 นาที)

- ครูนำเข้าโจทย์สถานการณ์ กำหนดให้แต่ละกลุ่มเป็นกลุ่ม Home Group จากนั้น สมาชิกแต่ละกลุ่มรับผิดชอบศึกษาแนวทางการเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรกรรมแบบวิถีชีวิตเขียว คนละ 1 มิติ โดยใครรับผิดชอบมิติใดถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญของมิตินั้น ผู้เชี่ยวชาญแต่ละมิติจะต้องไปรวมตัวกันเรียกว่า Expert Group เพื่อวิเคราะห์ว่า การเปลี่ยนแปลงในด้านดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (สุขภาพกาย สุขภาพจิต) สิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ ป่า สัตว์ อากาศ) และสังคม (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประเพณี-วัฒนธรรมท้องถิ่น) อย่างไร กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แยกย้ายกันไปศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ (ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย แนวทางการปฏิบัติ ตัวอย่างข่าว สถิติที่เป็นข้อโต้แย้ง หรือผลกระทบเกี่ยวกับเรื่องนั้น) โดยบันทึกลงบนกระดานที่รับผิดชอบ โดยใช้ป้ายสัญลักษณ์ แสดงความคิดเห็น (เห็นด้วย-ขอขยายความ, เห็นต่าง-ขออธิบาย) เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และราบรื่นเกี่ยวกับผลกระทบของการปฏิบัติเขียว (30 นาที)
- ผู้เชี่ยวชาญแยกย้ายกลับเข้ากลุ่ม Home Group ของตนเอง จากนั้น ครูกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมีหน้าที่นำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ให้สมาชิกกลุ่มคนอื่นได้รับทราบ โดยให้แต่ละกลุ่มไปยืนประจำที่หน้ากระดานซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ โดยหากยืนอยู่หน้าบอร์ดที่เป็นของผู้เชี่ยวชาญคนใด ผู้เชี่ยวชาญคนนั้นแยกตัวจากกลุ่มออกมานำเสนอข้อมูล สมาชิกคนอื่นสามารถซักถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจเพิ่มเติมได้ (นำเสนอกระดานละ 5 นาที) ขณะฟัง สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้นำเสนอต้องบันทึกความเข้าใจของตนเอง เมื่อครูเคาะระฆัง ทุกกลุ่มหมุนวนไปทางขวามือของตนเองไปยังกระดานผู้เชี่ยวชาญถัดไป และผู้เชี่ยวชาญคนต่อมาเริ่มนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ของตนเอง หมุนวนเช่นนี้จนนำเสนอครบทุกกระดาน (35 นาที)

3.3 กิจกรรมร่วมมือทั้งชั้นเรียน

- ครูขอให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปความเข้าใจของวันนี้เกี่ยวกับผลกระทบของการปฏิบัติเขียวที่มีต่อสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อม (15 นาที)

4. ชั้นประเมินการเรียนรู้ :

- ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองอย่างไรบ้าง
- ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามพีระมิตความเชี่ยวชาญ จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองกับบัวสี่เหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

5. **ขั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้

6. **ขั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรในสถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้

**กิจกรรมข้อ 4-6 ใช้เวลา 10 นาที

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินความเข้าใจเรื่องการปฏิบัติเสียๆ ความหมาย และผลกระทบจากสมุดบันทึก
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 5

ชื่อตอน เกษตรกรรมยั่งยืน: ทางออกของยุคปฏิวัติเขียว

สาระสำคัญ การแสวงหาทางออกจากผลกระทบของการปฏิวัติเขียว อาศัยองค์ความรู้ของการเกษตรกรรมที่เคารพต่อธรรมชาติ และวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ 1. การทำเกษตรปลอดภัย 2. การทำเกษตรอินทรีย์แบบปลูกพืชเชิงเดี่ยว 3. การทำเกษตรผสมผสาน และ 4. การทำเกษตรธรรมชาติ **วัตถุประสงค์การเรียนรู้**

1. บอกความหมายและความสำคัญ รวมถึงการประยุกต์ใช้เกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ ได้
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมาย** : ครูนำเข้าต้นไม้แห่งชุมชน ครูขอให้ผู้เรียนพิจารณาเปรียบเทียบว่า หากกิ่งก้านสาขาที่แผ่บนต้นไม้ต้นนี้คือความรู้ที่ผู้เรียนสร้างร่วมกัน แต่ละคนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้อย่างไรบ้าง และหากในวันนี้เราจะทำให้ต้นไม้ต้นนี้ยิ่งแผ่กว้างกว่าเดิม ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมอย่างไร ครูขอให้แต่ละคนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองในครั้งนี และนำเป้าหมายดังกล่าวเขียนใส่กระดาษ post-it ติดที่รากต้นไม้ (5 นาที)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม** : ครูนำข้อความแสดงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่น่าสนใจมาฉายขึ้นกระดาน เมื่อฉายข้อความใดขึ้น ครูขอให้ผู้เรียนช่วยกันพูดคุยถึงความสำคัญของสิ่งที่เพื่อนได้เรียนรู้นั้น แล้วทบทวนค่านิยมที่กำหนดร่วมกัน และพิจารณาว่าอยากเพิ่มเติมหรือพัฒนาค่านิยมเรื่องใดเพื่อให้เป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันบรรลุผลสำเร็จ โดยครูช่วยบันทึกเพิ่มเติม และครูแนะนำว่า ค่านิยมเปรียบเสมือนน้ำที่คอยดูแลให้ต้นไม้ได้เติบโต (5 นาที)
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา**
 - 3.1 **กิจกรรมคู่ร่วมมือ** :
 - ครูชวนผู้เรียนสำรวจมโนทัศน์ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของเกษตรกร โดยถามว่า “เกษตรกร” คือ ใคร / คนกลุ่มนี้มีความสำคัญอย่างไรบ้าง (ครูคาดการณ์คำตอบว่า เกษตร

คือคนที่ปลูกพืชเพื่อผลิตอาหารเลี้ยงคนในโลก สร้างรายได้หลักให้แก่ประเทศ) ครูบันทึก
ความคิดเห็นของผู้เรียน จากนั้น ครูนำเข้าภาพด้านล่างนี้ (5 นาที)



ครูชวนพิจารณาภาพเพื่อให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรกรใหม่
ด้วยคำถามต่อไปนี้

- เห็นอะไรบ้างในภาพ (บรรยาย)
- คนในภาพมีการดำรงชีวิตอย่างไร
- คนในภาพน่าจะมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดบ้าง
- ความเชี่ยวชาญของคนในภาพ เอื้อประโยชน์แก่ใครได้บ้าง
- คนอื่นๆ มักเรียกอาชีพให้คนในภาพว่า เกษตรกร แต่ถ้าให้ตั้งชื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ
กลุ่มนี้ใหม่ นักเรียนอยากตั้งชื่อว่าอะไร (5 นาที)

นักเรียนเขียนคำตอบของตนเอง และบอกเล่าให้คู่ฟัง จากนั้น ครูชวนสรุปว่า
ความเข้าใจที่ว่าการทำงานเกษตรกรรมเป็นเพียงอาชีพสร้างรายได้ของคนกลุ่มหนึ่งนั้น เป็น
สิ่งที่เกิดขึ้นในยุคปฏิวัติเขียว ทั้งที่ความจริงแล้ว การทำเกษตรกรรมคือ รากเหง้าวิถีชีวิต
คนทำการเกษตรไม่ใช่คนที่เชี่ยวชาญในการผลิตอาหารเท่านั้น แต่คือผู้ที่สร้างสาย
สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเข้าใจ เพื่อให้ธรรมชาติก่อประโยชน์หล่อเลี้ยง
ชีวิตของคนในสังคม ให้คนไปสร้างความเจริญจากความเชี่ยวชาญในด้านอื่นๆ เช่นที่
สังคมมนุษย์เคยเป็นมา (5 นาที)

- ครูถามผู้เรียนว่า จากความเสื่อมโทรมที่เกิดจากการปฏิวัติเขียว การทำเกษตรกรรมแบบใดที่
จะช่วยพลิกฟื้นโลกของเราก่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในปัจจุบันและวันข้างหน้า ผู้เรียนแต่ละคู่
สนทนาร่วมกันและบันทึกความคิดเห็นที่เป็นมิตรร่วม (5 นาที)

3.2 กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ : รวมกลุ่ม 4 คนเป็น Home Group

- ครูนำเข้าบุคคลตัวอย่างซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมที่เรียนรู้ และทดลองออกแบบเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน ได้แก่ 1. การทำเกษตรปลอดภัย 2. การทำเกษตรอินทรีย์แบบปลูกพืชเชิงเดี่ยว 3. การทำเกษตรผสมผสาน และ 4. การทำเกษตรธรรมชาติ โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่งสมาชิกเป็น Expert Group ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบศึกษาข้อมูลการเกษตรกรรมยั่งยืนรูปแบบเดียวกันรวมกลุ่มกัน วิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสียของรูปแบบเกษตรกรรมที่รับผิดชอบศึกษา (20 นาที)
- ผู้เรียนรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่ม Home Group ครูแจกโจทย์สถานการณ์ปัญหา นายแดงเคยปลูกพืชเชิงเดี่ยว ได้แก่ ข้าว บนพื้นที่ 10 ไร่ โดยใช้เคมีมาเป็นเวลา 10 ปี ต่อมาไม่นาน นายแดงสุขภาพทรุดโทรมลง มีปัญหาเป็นหนี้จากการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อปุ๋ยและสารเคมี รวมถึงใช้เทคโนโลยีที่มีราคาสูง นายแดงกำลังมองหาแบบการทำเกษตรกรรมแบบใหม่ให้นักเรียนออกแบบการทำเกษตรกรรมแก่นายแดง โดยใช้ความเข้าใจเรื่องการทำเกษตรปลอดภัย การทำเกษตรอินทรีย์แบบปลูกพืชเชิงเดี่ยว เกษตรผสมผสาน และเกษตรธรรมชาติ โดยพิจารณาข้อดี-ข้อเสีย แล้วประยุกต์ใช้กับแปลงเกษตรของนายแดงให้เหมาะสม (20 นาที)
- นำเสนอการออกแบบของกลุ่ม เพื่อนสามารถร่วมเสนอแนะหรือติชมได้ (30 นาที)

3.3 กิจกรรมร่วมมือทั้งชั้นเรียน : หลังการนำเสนอ ครูชวนผู้เรียนวิเคราะห์ร่วมกันตามข้อคำถามต่อไปนี้ โดยครูบันทึกความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นความรู้ร่วม (10 นาที)

- การทำเกษตรกรรมยั่งยืนมีความสำคัญอย่างไร
- เกษตรกรจะต้องปรับตัวอย่างไรเพื่อสามารถนำหลักการเกษตรกรรมยั่งยืนมาปฏิบัติได้

บันทึกความเข้าใจของตนเองท้ายคาบหลังการแลกเปลี่ยนลงในสมุดบันทึกด้วยภาษาของตนเอง (10 นาที)

4. ชั้นประเมินการเรียนรู้ :

- ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองอย่างไรบ้าง
- ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามพีระมิตความเชี่ยวชาญ จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเอง

กับบัวสีเหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึก
เส้นทางการเรียนรู้

5. **ขั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้
บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้
6. **ขั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรใน
สถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

**กิจกรรมข้อ 4-6 ใช้เวลา 10 นาที

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์ : ทางออกของยุคปฏิวัติเขียวจากสมุดบันทึก
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกการเรียนรู้



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 6

ชื่อตอน การเรียนรู้การเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนจากบุคคลตัวอย่าง

สาระสำคัญ ศึกษากรณีตัวอย่างเกี่ยวกับเกษตรกรรมทางเลือกปัจจุบันในพื้นที่ภาคสนามแล้วสังเคราะห์เป็นแนวทางปฏิบัติ รวมถึงวิธีการประยุกต์ใช้หลักคิดเพื่อนำมาปรับใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชน (ในที่นี้เลือกใช้กรณีศึกษาเป็นจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ และการใช้ที่ดินของมนุษย์เป็นพื้นฐานมาก่อนหน้านี้ พื้นที่ที่ศึกษามีจุดเด่นคือ มีเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรจากการผลิตแบบวิถีชีวิตเชิงวิสาหกรรมการทำเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน และเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมชัดเจน ทั้งในแง่ของการเพิ่มผลผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้)

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. บอกวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนจากการเรียนรู้จากบุคคลตัวอย่างได้
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 3 วัน 2 คืน

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้** : ผู้เรียนทบทวนระดับการพัฒนาความเชี่ยวชาญของตนเอง จากนั้น กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้ภาคสนามเมื่อกำหนดเป้าหมายแล้ว ครูขอให้ผู้เรียนแต่ละคนประกาศเป้าหมายของตนเองให้ชั้นเรียนได้รับรู้ (ขั้นกิจกรรมนี้จะเริ่มทุกเช้า)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม** : ผู้เรียนทบทวนค่านิยมที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน (ขั้นกิจกรรมนี้จะเริ่มทุกเช้า)
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา** :
 - ครูกำหนดภารกิจการศึกษาภาคสนาม ดังนี้
 - ให้นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับการเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนไปวางแผนการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การบันทึก เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการประยุกต์ใช้หลักคิดเกี่ยวกับการเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนให้ชัดเจนลึกซึ้งยิ่งขึ้น (ในที่นี้ นักเรียนเลือกวิธีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับชีวประวัติบุคคล ข้อมูลประวัติพื้นที่ ข้อมูลประวัติ

การทำเกษตรกรรม เทคนิควิธีการทำเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน การสังเกตและบันทึกสภาพพื้นที่)

- เก็บเกี่ยวความรู้จากบุคคลตัวอย่างและพื้นที่ในภาคสนาม โดยใช้วิธีการที่ได้เตรียมไว้
- สรุปการประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักคิดการเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการทำผลิตภัณฑ์ของชั้นเรียนสำหรับนำเสนอปลายภาคเรียน

โดยในการปฏิบัติภารกิจภาคสนามทั้ง 3 วัน ผู้เรียนจะต้องดูแลช่วยเหลือกันเป็นคู่

- ครูชวนผู้เรียนสรุปความเข้าใจรายวันโดยนำความรู้ที่ได้มาอภิปรายร่วมกันอย่างลึกซึ้งรอบด้านเป็นกลุ่ม
- นำเสนอความเข้าใจของแต่ละกลุ่มให้เพื่อนทั้งหมดได้รับทราบ เพื่ออภิปรายถกเถียงร่วมกัน

4. ชั้นประเมินการเรียนรู้ :

- ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองอย่างไรบ้าง
- ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามพีระมิดความเชี่ยวชาญ จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองกับบัวสี่เหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

5. ชั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้ของฉัน

6. ชั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ : ผู้เรียนระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไร ในสถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนจากการเรียนรู้จากบุคคลตัวอย่างจากสมุดบันทึก
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 7

ชื่อตอน การประมวลความรู้เดิมเพื่อสร้างมโนทัศน์รวบยอด

สาระสำคัญ ทบทวนความรู้ร่วมที่ได้สะสมไว้โดยสัปดาห์การเรียนรู้ของตนเองจาก 6 สัปดาห์ที่ได้เรียนมาสรุป และนำเสนอเป็นมโนทัศน์ความเข้าใจ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. สรุปความรู้รวบยอดจากการเรียนเชิงชั้นเรียน และภาคสนามได้
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้** : ครูขอให้ผู้เรียนทบทวนการเรียนรู้โดยใช้สมาธิอยู่กับตัวเองอย่างสงบ จากนั้น กำหนดเป้าหมายในการทำงานและประกาศเป้าหมายให้เพื่อนรับรู้โดยเขียนใส่ลงในกระดาษ post-it และติดที่ต้นไม้ของชุมชน (5 นาที)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม** : ครูขอให้ผู้เรียนทบทวนบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และได้บอกเล่าแลกเปลี่ยนความรู้สึกสุข-ทุกข์เมื่อเรียนรู้ร่วมกัน จากนั้น ช่วยตรวจสอบค่านิยมที่กำหนดไว้ร่วมกัน แล้วพิจารณาว่าจะเพิ่มเติมหรือพัฒนาค่านิยมข้อใดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ทุกคนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน (5 นาที)
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา** : ครูชี้แจงภารกิจปลายภาคเรียนว่า ผู้เรียนจะต้องนำเสนอการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเรียนรู้ให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งการจะนำเสนอการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ ผู้เรียนจะต้องสำรวจขอบเขตความรู้เดิมของตนเองเสียก่อน โดยการทบทวนความรู้เดิมของตนเอง และเขียนสรุปความรู้แต่ละส่วนอย่างเชื่อมโยงโดยใช้เครื่องมือจัดการความรู้ใดก็ได้ (ตัวอย่างเช่น มายด์แมป คอนเซ็ปต์แมป เป็นต้น) (5 นาที)
 - 3.1 **กิจกรรมคู่ร่วมมือ** : ผู้เรียนปฏิบัติตามภารกิจโจทย์รายบุคคล แล้วผลัดกันนำเสนอความรู้ที่เชื่อมโยงให้คู่ฟัง และประเมินความรู้ที่ยังตกหล่นของแต่ละฝ่ายร่วมกัน จากนั้น ผู้เรียนประเมินตนเองว่ามีความเข้าใจต่อความรู้เรื่องใดมากที่สุด และความรู้เรื่องใดที่ยังไม่เข้าใจมากที่สุด หากคู่สามารถช่วยทบทวนอธิบายได้ ขอให้คู่ช่วยเหลือ (30 นาที)
 - 3.2 **กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ** : ผู้เรียนเลือกหัวข้อความรู้ที่ตนเองมีความเข้าใจมากที่สุด จาก 6 หัวข้อความรู้ ดังนี้

- ตำนาน ความเชื่อ ค่านิยม คติ ขนบ และวิถีปฏิบัติ เกี่ยวกับดิน น้ำ ฝน และการเพาะปลูก
- สมมติฐานวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคแรก
- การเกษตรกรรมกับการปักหลักตั้งถิ่นฐาน การเกิดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การค้า การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีพื้นฐานมาจากการทำเกษตรกรรม
- การปฏิวัติเขียว ความหมาย และผลกระทบ
- เกษตรอินทรีย์ : ทางออกของยุคปฏิวัติเขียว
- การเรียนรู้การเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนจากบุคคลตัวอย่าง

เมื่อเลือกได้หัวข้อที่สนใจแล้ว (แต่ละหัวข้อกำหนดสมาชิก 3-4 คน) ขอให้ผู้เรียนยื่นประจำโต๊ะที่ครูเตรียมกระดาษประมวลความเข้าใจแผ่นใหญ่ไว้ จากนั้น สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันบอกเล่าความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับหัวข้อความรู้ดังกล่าว แล้วกำหนดวิธีการนำเสนอความรู้ผ่านเครื่องมือจัดการความรู้ร่วมกัน แบ่งหน้าที่กันสรุป และนำเสนอข้อมูล และต้องสรุปด้วยว่า ความรู้ดังกล่าวมีความน่าสนใจ และมีคุณค่าต่อตนเองหรือผู้อื่นอย่างไร (30 นาที)

3.3 กิจกรรมร่วมมือทั้งชั้นเรียน : แต่ละกลุ่มนำเสนอความรู้ของกลุ่มแก่ชั้นเรียน โดยผู้ฟังสามารถใช้ป้ายสัญลักษณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเสนอความคิดเห็น ได้แก่ เห็นด้วย ขอยกยอ หรือ เห็นแย้ง ขอรอขยาย (50 นาที)

4. ชั้นประเมินการเรียนรู้ : ผู้เรียนทบทวนชิ้นงานการจัดการความรู้ของตนเองอีกครั้ง จากนั้นประเมินอีกครั้งว่า มีความรู้เรื่องใดที่เข้าใจมากที่สุด และมีความรู้เรื่องใดที่ยังไม่เข้าใจเลย จากนั้นประเมินการเรียนรู้ของตนเองลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ โดย

- ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองอย่างไรบ้าง
- ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามพีระมิตความเชี่ยวชาญ จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองกับบัวสี่เหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

5. **ชั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้
บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้ของตน
 6. **ชั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุว่า จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรใน
สถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้
- **กิจกรรมข้อ 4-6 ใช้เวลา 10 นาที

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการสรุปความรู้รวบยอดจากการเรียนเชิงชั้นเรียน และภาคสนามจากสมุดบันทึก
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้



แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 8

ชื่อตอน การออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชน

สาระสำคัญ ออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากการประยุกต์ใช้ความรู้เดิมทั้ง 6 สัปดาห์ที่ได้สกัดเป็นมโนทัศน์ไว้

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. ออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากการต่อยอดความรู้เดิมได้
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมาย :** ผู้เรียนทบทวนระดับการพัฒนาความเชี่ยวชาญของตนเอง จากนั้น กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เมื่อกำหนดเป้าหมายแล้ว ครูขอให้ผู้เรียนแต่ละคนประกาศเป้าหมายของตนเองให้ชั้นเรียนได้รับรู้ โดยเขียนเป้าหมายลงในกระดาษ post-it และติดที่ต้นไม้ของชุมชน (5 นาที)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม :** ครูขอให้ผู้เรียนทบทวนบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และได้บอกเล่าแลกเปลี่ยนความรู้สึกสุข-ทุกข์เมื่อเรียนรู้ร่วมกัน จากนั้น ช่วยตรวจสอบค่านิยมที่กำหนดไว้ร่วมกัน แล้วพิจารณาว่าจะเพิ่มเติมหรือพัฒนาค่านิยมข้อใดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ทุกคนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน (5 นาที)
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา :**
 - ครูแจกภารกิจปลายภาคเรียน ให้นักเรียนคิดร่วมกันว่าจะนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ทั้ง 6 หัวข้อ มาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ อาทิเช่น นิทรรศการความรู้ นวัตกรรม ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับความยั่งยืนในรูปแบบใด (30 นาที) (ในที่นี้นักเรียนเลือกนำเสนอนิทรรศการความรู้ โดยนำมโนทัศน์ความเข้าใจจากทั้ง 6 สัปดาห์มาพูดนำเสนอ พร้อมทั้งทดลองจัดทำผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการเกษตรที่ต่อยอดจากวิทยาการในภาควิชาเกษตรมาทดลองจำหน่าย-แจกจ่าย และเปิดซุ้มจำหน่าย-แจกจ่าย พร้อมทั้งแสดงโปสเตอร์ และแจกแผ่นพับให้ข้อมูลความรู้ร่วมด้วย)
 - เมื่อได้มิตรร่วมกันทั้งชั้นเรียนแล้ว ให้แบ่งงานเป็นกลุ่ม เพื่อวางแผนการทำงานเพื่อออกแบบและจัดทำผลิตภัณฑ์ดังกล่าว (45 นาที)

- นำเสนอแผนการแก่ชั้นเรียน (40 นาที)
4. **ขั้นประเมินการเรียนรู้** : ผู้เรียนประเมินการมีส่วนร่วมในการทำงานออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเองลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ โดย
- ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองว่าอย่างไรบ้าง
 - ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามพีระมิตความเชี่ยวชาญ จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองกับบัวสี่เหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้
5. **ขั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้
6. **ขั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรในสถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

**กิจกรรมข้อ 4-6 ใช้เวลา 10 นาที

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากการต่อยอดความรู้เดิมจากแผนการทำงาน
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 9

ชื่อตอน การเตรียมนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชน

สาระสำคัญ ออกแบบเป้าหมายการนำเสนอ วางแผนและจัดเตรียมการนำเสนอผลิตภัณฑ์ตามเป้าหมาย และแผนการที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. วางแผนเตรียมนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์น่าสนใจ
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา 1 สัปดาห์

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมาย:** ผู้เรียนทบทวนระดับการพัฒนาความเชี่ยวชาญของตนเอง จากนั้นกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เมื่อกำหนดเป้าหมายแล้ว ครูขอให้ผู้เรียนแต่ละคนประกาศเป้าหมายของตนเองให้ชั้นเรียนได้รับรู้ โดยเขียนเป้าหมายลงในกระดาษ post-it และติดที่ต้นไม้ของชุมชน (5 นาที)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม:** ครูขอให้ผู้เรียนทบทวนบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และได้บอกเล่าแลกเปลี่ยนความรู้สึกสุข-ทุกข์เมื่อเรียนรู้ร่วมกัน จากนั้น ช่วยตรวจสอบค่านิยมที่กำหนดไว้ร่วมกัน แล้วพิจารณาว่าจะเพิ่มเติมหรือพัฒนาค่านิยมข้อใดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ทุกคนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา:** ครูแจกภารกิจชวนคิด
 - ให้นักเรียนคิดร่วมกันว่าเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดในวันนำเสนอคืออะไร (ความรู้ / ความเข้าใจ / ความรู้สึกที่ต้องการให้เกิดแก่กลุ่มเป้าหมาย)
 - จากเป้าหมายดังกล่าว จะนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างไร (พื้นที่ วิธีการ ลำดับการนำเสนอ) เมื่อได้มิตรร่วมกันทั้งชั้นเรียนแล้ว ให้ผู้เรียนวางแผนการทำงานเพื่อนำเสนอ
 - ผู้เรียนวางแผน และลงมือทำงานนำเสนอตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
4. **ขั้นประเมินการเรียนรู้ :**
 - ครูให้ผู้เรียนนั่งหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วสะท้อนร่วมกันว่า บรรยากาศการเรียนรู้ของชั้นเรียนในวันนี้เป็นอย่างไร อยากชื่นชมหรือให้กำลังใจแก่คู่ของตนเองว่าอย่างไรบ้าง

- ครูขอให้ย้อนทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ตามพิธีมิตความเชี่ยวชาญ จากนั้นครูนำแผนภาพบัวสี่เหล่าในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้มาแสดงเพื่ออุปมาเป็นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในคาบเรียนนี้ โดยขอให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองกับบัวสี่เหล่า และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น บันทึกลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

5. **ขั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้ของฉัน

6. **ขั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้** : ผู้เรียนระบุว่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรในสถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการวางแผนเตรียมนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากการต่อยอดความรู้เดิมจากแผนการทำงาน
2. ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากการสังเกตการทำงานร่วมกัน และสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 10

ชื่อตอน การนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชน

สาระสำคัญ นำเสนอนิทรรศการความรู้แก่ผู้ชม ตามเป้าหมาย แผนการ และทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้
วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. นำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนตามเป้าหมายการนำเสนอที่กำหนดไว้
2. ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยตามค่านิยมหรือเป้าหมายที่กำหนดได้

เวลา ผู้เรียนกำหนดเอง

ลำดับแผนการจัดการเรียนรู้

1. **ขั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้:** ผู้เรียนทบทวนระดับการพัฒนาความเชี่ยวชาญของตนเอง จากนั้น กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เมื่อกำหนดเป้าหมายแล้ว ครูขอให้ผู้เรียนแต่ละคนประกาศเป้าหมายของตนเองให้ชั้นเรียนได้รับรู้ โดยเขียนเป้าหมายลงในกระดาษ post-it และติดที่ต้นไม้ของชุมชน (5 นาที)
2. **ขั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยม :** ครูขอให้ผู้เรียนกล่าวให้กำลังใจกันก่อนการนำเสนอ โดยอาจพูดชื่นชมในสิ่งที่สมาชิกพร้อมใจกันทำได้ดีตลอดการเตรียมงานที่ผ่านมา
3. **ขั้นโจทย์สถานการณ์ปัญหา :** ผู้เรียนนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนตามที่เตรียมการไว้ร่วมกัน
4. **ขั้นประเมินการเรียนรู้ :**
 - ผู้ปกครองที่เป็นผู้ชม กล่าวประเมินผู้เรียนทั้งผลงาน และการเรียนรู้ที่ปรากฏจากการทำงาน ผลงานร่วมกัน จากนั้น เขียนประเมินการนำเสนอของผู้เรียน
 - เมื่อจบการนำเสนอ ผู้เรียนประเมินการมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนลงในสมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้
5. **ขั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ :** ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้ของตน
6. **ขั้นระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ :** ผู้เรียนระบุว่า จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรในสถานการณ์อื่น บันทึกลงในสมุดเส้นทางการเรียนรู้

สถานการณ์สำหรับประเมินพฤติกรรมก่อนการทดลอง (Pre-test) และหลังการทดลอง (Post-test)

สถานการณ์เพื่อประเมินพฤติกรรม ประชาธิปไตยก่อนการทดลอง	สถานการณ์เพื่อประเมินพฤติกรรม ประชาธิปไตยหลังการทดลอง
<ol style="list-style-type: none"> 1. มอบหมายโจทย์ : ครูขอให้ผู้เรียนช่วยกัน ออกแบบ และจัดแต่งห้องเรียนภายใต้โจทย์ “ห้องเรียนของเรา” 2. วางแผนร่วมกันทั้งชั้นเรียน : ครูให้ผู้เรียนได้ วางแผนร่วมกันอย่างอิสระ ภายในเวลาและ พื้นที่ที่ครูกำหนดให้ โดยครุมีอุปกรณ์ที่ จำเป็นต่อการวางแผนปรึกษาหารือ ได้แก่ กระดาษไวท์บอร์ด ปากกาไวท์บอร์ด 3. แบ่งหน้าที่ร่วมกันทั้งชั้นเรียน : ครูให้ผู้เรียน แบ่งหน้าที่กันเอง จากแผนการที่วางไว้ 4. กำหนดกติกาการทำงาน : ครูขอให้ผู้เรียน กำหนดกติกาการทำงานร่วมกัน 5. ลงมือปฏิบัติ : ผู้เรียนลงมือจัดแต่งห้องเรียน ภายใต้เงื่อนไข “ห้องเรียนของเรา” โดยครุมี ทรัพยากรสำคัญให้ ได้แก่ กระดาษสี สี กระดาษแข็ง กาว กรรไกร เชือก อุปกรณ์ ตกแต่งต่างๆ โดยขณะลงมือปฏิบัติ ครุมี การสังเกตการณ์ผู้เรียนตลอดเวลาและใช้ กล้องวิดีโอบันทึกภาพร่วม 6. ทำแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย ก่อนการทดลอง (Pre-test) : ผู้เรียน ประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของตนเอง และประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของ เพื่อน โดยการเลือกที่จะประเมินเพื่อนคน ใดนั้น เลือกโดยผู้วิจัยซึ่งพิจารณาผู้เรียนที่มี การปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการทำงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มอบหมายโจทย์ : ครูขอให้ผู้เรียน ช่วยกันออกแบบ และจัดแต่ง ห้องเรียนภายใต้โจทย์ “ห้องเรียนของ เรา” 2. วางแผนร่วมกันทั้งชั้นเรียน : ครูให้ ผู้เรียนได้วางแผนร่วมกันอย่างอิสระ ภายในเวลาและพื้นที่ที่ครูกำหนดให้ โดยครุมีอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการ วางแผนปรึกษาหารือ ได้แก่ กระดาษ ไวท์บอร์ด ปากกาไวท์บอร์ด 3. แบ่งหน้าที่ร่วมกันทั้งชั้นเรียน : ครูให้ ผู้เรียนแบ่งหน้าที่กันเอง จากแผนการ ที่วางไว้ 4. กำหนดกติกาการทำงาน : ครูขอให้ ผู้เรียนกำหนดกติกาการทำงาน ร่วมกัน 5. ลงมือปฏิบัติ : ผู้เรียนลงมือจัดแต่ง ห้องเรียนภายใต้เงื่อนไข “ห้องเรียน ของเรา” โดยครุมีทรัพยากรสำคัญให้ ได้แก่ กระดาษสี สี กระดาษแข็ง กาว กรรไกร เชือก อุปกรณ์ตกแต่งต่างๆ โดยขณะลงมือปฏิบัติ ครุมีการ สังเกตการณ์ผู้เรียนตลอดเวลาและใช้ กล้องวิดีโอบันทึกภาพร่วม 6. ทำแบบประเมินพฤติกรรม ประชาธิปไตยหลังการทดลอง (Post-

สถานการณ์เพื่อประเมินพฤติกรรม ประชาธิปไตยก่อนการทดลอง	สถานการณ์เพื่อประเมินพฤติกรรม ประชาธิปไตยหลังการทดลอง
<p>กันมากที่สุด ในขณะที่ลงมือปฏิบัติ โดยผู้ถูกประเมินจะไม่ทราบว่าเพื่อนคนใดเป็นผู้ประเมินตนเอง (ผู้วิจัยแจ้งเงื่อนไขว่า ขอให้เก็บรายชื่อคนที่เราประเมิน และผลการประเมินเป็นความลับ)</p>	<p>test) : ผู้เรียนประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของตนเอง และประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของเพื่อน โดยการเลือกที่จะประเมินเพื่อนคนใดนั้น เลือกโดยผู้วิจัยซึ่งพิจารณาผู้เรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการทำงานกันมากที่สุด ในขณะที่ลงมือปฏิบัติ โดยผู้ถูกประเมินจะไม่ทราบว่าเพื่อนคนใดเป็นผู้ประเมินตนเอง (ผู้วิจัยแจ้งเงื่อนไขว่า ขอให้เก็บรายชื่อคนที่เราประเมิน และผลการประเมินเป็นความลับ)</p>



สมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้

สะท้อนการเรียนรู้เพื่อตั้งเป้าหมายแรก

สรุปการเรียนรู้จากกิจกรรมแหล่งอนุบาลกบ : ฝึกสร้างความรู้ผ่านการศึกษาดำเนิน ประเพณี-พิธีกรรม หลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับกบ

ฉันเปรียบเป็นกบวัย..... เพราะ.....

สิ่งที่ฉันทำได้ดีอยู่แล้ว คือ

.....

สิ่งที่ฉันต้องพัฒนาให้ดีขึ้น คือ

.....

ฉันมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการสร้างความรู้ของชั้นเรียนหรือไม่ อย่างไร

.....

มีสิ่งใดที่ฉันต้องปฏิบัติเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการสร้างความรู้ของชั้นเรียนให้มากขึ้น

.....

สมุดบันทึกเส้นทางการเรียนรู้ (มองย้อนสะท้อนตน)

จากการทบทวนร่องรอยการเรียนรู้ สิ่งที่คุณทำได้ดีซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของตนเองและชั้นเรียนให้ดียิ่งขึ้น คือ

จากการทบทวนร่องรอยการเรียนรู้ สิ่งที่คุณยังทำได้ไม่ดีซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของตนเองและชั้นเรียน คือ

วันนี้ฉันขอประเมินให้ตนเอง เป็นบัว 4 เหล่า ดังนี้



บัวใต้น้ำ	บัวใต้น้ำ	บัวปริ่มน้ำ	บัวพ้นน้ำ
เพราะ	เพราะ	เพราะ	เพราะ

สิ่งที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ คือ

ฉันจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ คือ

ประเมินตนเองชื่อ.....

แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยฉบับประเมินตนเอง

คำชี้แจง

รายการพฤติกรรมที่ปรากฏในช่องซ้ายมือ เป็นข้อความที่กล่าวถึง “พฤติกรรมประชาธิปไตย” ขอให้เด็กๆ อ่านข้อความในรายการพฤติกรรมแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับพฤติกรรมที่ตรงกับตัวเองขณะปฏิบัติกิจกรรมออกแบบและจัดแต่ง “ห้องเรียนของเรา”

โดยการแปลความระดับพฤติกรรม มีดังนี้

- 5 = ปฏิบัติทุกครั้ง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยทุกครั้ง
- 4 = ปฏิบัติเกือบทุกครั้ง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยเกือบทุกครั้ง
- 3 = ปฏิบัติปานกลาง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยปานกลาง
- 2 = ปฏิบัติน้อย หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยน้อย
- 1 = ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยเลย

รายการพฤติกรรม	ปฏิบัติทุกครั้ง (5)	ปฏิบัติเกือบทุกครั้ง (4)ป	ปฏิบัติปานกลาง (3)	ปฏิบัติน้อย (2)	ไม่เคยปฏิบัติเลย (1)
1. กล่าวพูดแสดงความ ความคิดเห็น					
2. รับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น					
3. ซักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ ร่วมแสดงความคิดเห็น					
4. ตั้งใจปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่					

รายการพฤติกรรม	ปฏิบัติทุก ครั้ง (5)	ปฏิบัติเกือบ ทุกครั้ง (4)ป	ปฏิบัติปาน กลาง (3)	ปฏิบัติน้อย (2)	ไม่เคย ปฏิบัติเลย (1)
5. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มี ร่วมกัน					
6. ไม่แบ่งแยกหน้าที่					
7. ร่วมกำหนดข้อตกลง ของการทำงานร่วมกัน					
8. สื่อสารเพื่อ ประสานงานกับ สมาชิกคนอื่น					
9. มอบหมายงานให้ผู้อื่น มีส่วนร่วมโดยไม่เลือก ปฏิบัติ					
10. กล้าตักเตือนเมื่อ ทำงานร่วมกัน					
11. พุดเสนอความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล					
12. ยินยอมเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็นตนเอง เมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ ดีกว่า					
13. ไม่ใช้อารมณ์ในการ แสดงความคิดเห็น					
14. วางแผนการทำงาน อย่างเป็นลำดับ ขั้นตอน					
15. ละเอียดยรอบคอบ ตรวจสอบงานเมื่อใกล้ เสร็จ					

ประเมินเพื่อนชื่อ.....

แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยฉบับประเมินเพื่อน

คำชี้แจง

รายการพฤติกรรมที่ปรากฏในช่องซ้ายมือ เป็นข้อความที่กล่าวถึง “พฤติกรรมประชาธิปไตย” ขอให้เด็กๆ อ่านข้อความในรายการพฤติกรรมแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับพฤติกรรมที่ตรงกับตัวเองขณะปฏิบัติกิจกรรมออกแบบและจัดแต่ง “ห้องเรียนของเรา”

โดยการแปลความระดับพฤติกรรม มีดังนี้

5 = ปฏิบัติทุกครั้ง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยทุกครั้ง

4 = ปฏิบัติเกือบทุกครั้ง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยเกือบทุกครั้ง

3 = ปฏิบัติปานกลาง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยปานกลาง

2 = ปฏิบัติน้อย หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยน้อย

1 = ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยเลย

รายการพฤติกรรม	ปฏิบัติทุกครั้ง (5)	ปฏิบัติเกือบ ทุกครั้ง (4)ป	ปฏิบัติปาน กลาง (3)	ปฏิบัติ น้อย (2)	ไม่เคย ปฏิบัติเลย (1)
1. กล่าวพูดแสดงความคิดเห็น					
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
3. ซักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ร่วมแสดงความคิดเห็น					
4. ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่					

รายการพฤติกรรม	ปฏิบัติทุก ครั้ง (5)	ปฏิบัติเกือบ ทุกครั้ง (4)ป	ปฏิบัติปาน กลาง (3)	ปฏิบัติน้อย (2)	ไม่เคย ปฏิบัติเลย (1)
5. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มี ร่วมกัน					
6. ไม่แบ่งแยกหน้าที่					
7. ร่วมกำหนดข้อตกลง ของการทำงานร่วมกัน					
8. สื่อสารเพื่อ ประสานงานกับ สมาชิกคนอื่น					
9. มอบหมายงานให้ผู้อื่น มีส่วนร่วมโดยไม่เลือก ปฏิบัติ					
10. กล้าตักเตือนเมื่อ ทำงานร่วมกัน					
11. พุดเสนอความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล					
12. ยินยอมเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็นตนเอง เมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ ดีกว่า					
13. ไม่ใช่อารมณ์ในการ แสดงความคิดเห็น					
14. วางแผนการทำงาน อย่างเป็นลำดับ ขั้นตอน					
15. ละเอียดยรอบคอบ ตรวจสอบงานเมื่อใกล้ เสร็จ					

ประเมินผู้เรียนชื่อ.....

แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยฉบับประเมินผู้เรียน

คำชี้แจง

รายการพฤติกรรมที่ปรากฏในช่องซ้ายมือ เป็นข้อความที่กล่าวถึง “พฤติกรรมประชาธิปไตย” ขอให้เด็กๆ อ่านข้อความในรายการพฤติกรรมแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับพฤติกรรมที่ตรงกับตัวเองขณะปฏิบัติกิจกรรมออกแบบและจัดแต่ง “ห้องเรียนของเรา”

โดยการแปลความระดับพฤติกรรม มีดังนี้

5 = ปฏิบัติทุกครั้ง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยทุกครั้ง

4 = ปฏิบัติเกือบทุกครั้ง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยเกือบทุกครั้ง

3 = ปฏิบัติปานกลาง หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยปานกลาง

2 = ปฏิบัติน้อย หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยน้อย

1 = ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยเลย

รายการพฤติกรรม	ปฏิบัติทุกครั้ง (5)	ปฏิบัติเกือบ ทุกครั้ง (4)ป	ปฏิบัติปาน กลาง (3)	ปฏิบัติ น้อย (2)	ไม่เคย ปฏิบัติเลย (1)
1. กล่าวพูดแสดงความ ความคิดเห็น					
2. รับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น					
3. ซักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ ร่วมแสดงความคิดเห็น					
4. ตั้งใจปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่					

รายการพฤติกรรม	ปฏิบัติทุกครั้ง (5)	ปฏิบัติเกือบ ทุกครั้ง (4)ป	ปฏิบัติปาน กลาง (3)	ปฏิบัติน้อย (2)	ไม่เคย ปฏิบัติเลย (1)
5. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มี ร่วมกัน					
6. ไม่แบ่งแยกหน้าที่					
7. ร่วมกำหนดข้อตกลง ของการทำงานร่วมกัน					
8. สื่อสารเพื่อ ประสานงานกับ สมาชิกคนอื่น					
9. มอบหมายงานให้ผู้อื่น มีส่วนร่วมโดยไม่เลือก ปฏิบัติ					
10. กล้าตั้งเตือนเมื่อ ทำงานร่วมกัน					
11. พุดเสนอความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล					
12. ยินยอมเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็นตนเอง เมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ ดีกว่า					
13. ไม่ใช้อารมณ์ในการ แสดงความคิดเห็น					
14. วางแผนการทำงาน อย่างเป็นลำดับ ขั้นตอน					
15. ละเอียดยรอบคอบ ตรวจสอบงานเมื่อใกล้ เสร็จ					



เอกสารสำหรับผู้เชี่ยวชาญใช้ประเมินความสอดคล้อง
แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

คำชี้แจง

1. แบบประเมินชุดนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา กับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้แบบประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)
2. สิ่งที่แนบมาด้วยในแบบประเมินชุดนี้ คือ
 - 2.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย
 - 2.2 นิยามเชิงทฤษฎีของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 - 2.3 ประมวลการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษา
 - 2.4 แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน (ครั้งที่ 1-10)
 - 2.5 แบบประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
 - 2.6 นิยามเชิงทฤษฎีและเครื่องมือวัดและแบบประเมินค่าความสอดคล้องพฤติกรรมประชาธิปไตย
3. ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนนอกเหนือจากการบันทึกข้อเสนอแนะในแบบประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โปรดบันทึกข้อเสนอแนะในหน้าท้ายสุดของเอกสารชุดนี้

แบบประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แผนการจัดการ

เรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาสอดคล้องกัน
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาสอดคล้องกัน
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาไม่สอดคล้องกัน

ประเด็นในการพิจารณา	สิ่งที่พิจารณา	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
ความสอดคล้องกันของสาระสำคัญที่ปรากฏในประมวลการจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรมกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ในประมวลการจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม			
ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้รายครั้งกับสาระสำคัญที่ปรากฏในประมวลการจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมทางการเกษตรกรรม	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10			
ความสอดคล้องกันของกิจกรรมในชั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้กับนิยามในชั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10			

ประเด็นในการพิจารณา	สิ่งที่พิจารณา	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
ความสอดคล้องกันของกิจกรรมใน ชั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยมการ เรียนรู้กับนิยามในชั้นกำหนด/ ทบทวนค่านิยมการเรียนรู้ตาม แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10			
ความสอดคล้องกันของกิจกรรมใน ชั้นการแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหา กับนิยามในชั้นการแก้โจทย์ สถานการณ์ปัญหาตามแนวคิด ชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10			
ความสอดคล้องกันของกิจกรรมใน ชั้นประเมินการเรียนรู้กับนิยามใน ชั้นประเมินการเรียนรู้ตามแนวคิด ชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10			
ความสอดคล้องกันของกิจกรรมใน ชั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้กับนิยามในชั้น	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			

ประเด็นในการพิจารณา	สิ่งที่พิจารณา	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
ระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ตามแนวคิดชุมชน การเรียนรู้ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10			
ความสอดคล้องกันของกิจกรรมใน ชั้นระบุงการประยุกต์ใช้ความรู้กับ นิยามในชั้นระบุงการประยุกต์ใช้ ความรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10			
ความต่อเนื่องร้อยเรียงของกิจกรรม ในแผนการจัดการเรียนรู้รายครั้งที่ จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การ เรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
ความเหมาะสมของเวลาในการจัด กิจกรรมแต่ละแผน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			

ประเด็นในการพิจารณา	สิ่งที่พิจารณา	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10			
ความเหมาะสมสอดคล้องของแบบ บันทึกเส้นทางการเรียนรู้	แบบบันทึกเส้นทางการเรียนรู้			

คำแนะนำเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาววรรณวรางค์ รักษาทิพย์ นิสิตมหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

เอกสารเพื่อประเมินความสอดคล้องสำหรับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ
เครื่องมือแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย

คำชี้แจง

1. เอกสารชุดนี้ใช้พิจารณาเพื่อประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย เพื่อประกอบการวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา”
2. สิ่งที่แนบมาด้วย ดังนี้
 - 2.1 คำจำกัดความของพฤติกรรมประชาธิปไตย
 - 2.2 แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย
 - 2.3 แบบประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)
3. ในกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตย นอกเหนือจากการบันทึกข้อเสนอแนะในแบบประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โปรดบันทึกข้อเสนอแนะในหน้าท้ายสุดของเอกสารชุดนี้

แบบประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แบบประเมินพฤติกรรม

ประชาธิปไตยสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาสอดคล้องกัน
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาสอดคล้องกัน
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาไม่สอดคล้องกัน

นิยาม	พฤติกรรมบ่งชี้	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
การเคารพซึ่งกันและกัน	1. กล่าวพูดแสดงความคิดเห็น			
	2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
	3. ซักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ร่วมแสดงความคิดเห็น			
	4. ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่			
	5. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกัน			
การมีส่วนร่วม แบ่งปัน ประสานงาน	6. ไม่แบ่งแยกหน้าที่			
	7. ร่วมกำหนดข้อตกลงของการทำงานร่วมกัน			
	8. สื่อสารเพื่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่น			
	9. มอบหมายงานให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ			
	10. กล่าวตักเตือนเมื่อทำงานร่วมกัน			
การเชื่อมั่นในวิธีการทางปัญญา	11. พุดเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล			
	12. ยินยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นตนเองเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า			
	13. ไม่ใช่อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น			
	14. วางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน			
	15. ละเอียตรอบคอบตรวจสอบงานเมื่อใกล้เสร็จ			

คำแนะนำเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาววรรณวรางค์ รักษาทิพย์ นิสิตมหำบัณฑิต สาขาประณการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แผนการจัดการเรียนรู้

ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาสอดคล้องกัน
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาสอดคล้องกัน
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาไม่สอดคล้องกัน

ประเด็นในการพิจารณา	สิ่งที่พิจารณา	ผลการพิจารณา			สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	
ความสอดคล้องกันของสาระสำคัญที่ปรากฏในประมวลการจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรมกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ในประมวลการจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมการเกษตรกรรม	0	1	1	0.67
ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้รายครั้งกับสาระสำคัญที่ปรากฏในประมวลการจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิสังคม-วัฒนธรรมทางการเกษตรกรรม	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	0	1	1	0.67
ความสอดคล้องกันของกิจกรรมในชั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้กับนิยามในชั้นกำหนด/ทบทวนเป้าหมายการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	1	1	1	1

ประเด็นในการพิจารณา	สิ่งที่พิจารณา	ผลการพิจารณา			สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 3	
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	1	1	1	1
ความสอดคล้องกันของกิจกรรม ในชั้นกำหนด/ทบทวนค่านิยมการ เรียนรู้กับนิยามในชั้นกำหนด/ ทบทวนค่านิยมการเรียนรู้ตาม แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้น เรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	1	1	1	1
ความสอดคล้องกันของกิจกรรม ในชั้นการแก้โจทย์สถานการณ์ ปัญหาที่นิยามในชั้นการแก้โจทย์ สถานการณ์ปัญหาตามแนวคิด ชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	1	1	1	1
ความสอดคล้องกันของกิจกรรม ในชั้นประเมินการเรียนรู้กับนิยาม ในชั้นประเมินการเรียนรู้ตาม แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้น เรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	0	1	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	0	1	1	0.67
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	0	1	1	0.67	

ประเด็นในการพิจารณา	สิ่งที่พิจารณา	ผลการพิจารณา			สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 3	
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	0	1	1	0.67
ความสอดคล้องกันของกิจกรรม ในชั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้กับนิยาม ในชั้นระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ตาม แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ในชั้น เรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	1	1	1	1
ความสอดคล้องกันของกิจกรรม ในชั้นระบุการประยุกต์ใช้ความรู้ กับนิยามในชั้นระบุการ ประยุกต์ใช้ความรู้ตามแนวคิด ชุมชนการเรียนรู้ในชั้นเรียน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	1	1	1	1
ความต่อเนื่องร้อยเรียงของ กิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ รายครั้งที่จะทำให้บรรลุ วัตถุประสงค์การเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	1	1	1	1
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	1	1	1	1

ประเด็นในการพิจารณา	สิ่งที่พิจารณา	ผลการพิจารณา			สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ชาย คนที่ 3	
ความเหมาะสมของเวลาในการจัด กิจกรรมแต่ละแผน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	1	0	1	0.67
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	1	0	1	0.67
ความเหมาะสมสอดคล้องของ แบบบันทึกเส้นทางการเรียนรู้	แบบบันทึกเส้นทางการ เรียนรู้	1	1	1	1

คำแนะนำ

ผู้เชี่ยวชาญชายคนที่ 1 : ควรปรับวิธีการเขียนข้อความในสาระสำคัญของประมวลการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการบอกเนื้อหาการเรียนรู้สำคัญในการจัดการเรียนรู้ครั้งนั้นๆ และควรปรับวิธีการเขียนวัตถุประสงค์การเรียนรู้เป็นการระบุข้อความเชิงพฤติกรรมเพื่อการวัดและประเมินผล รวมถึงปรับหัวข้อการประเมินในขั้นการประเมินการเรียนรู้ให้ครอบคลุมการประเมินทั้งเนื้อหาและพฤติกรรมประจำปีเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้เชี่ยวชาญชายคนที่ 2 : ควรปรับเวลาในขั้นการประเมินการเรียนรู้ การระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการระบุการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ให้เป็นสัดส่วนเวลาที่น้อยลงเมื่อเทียบกับกิจกรรมในขั้นอื่น โดยเฉพาะในขั้นการแก้โจทย์สถานการณ์ปัญหาที่จะต้องให้เวลาผู้เรียนได้เรียนรู้มากที่สุด โดยไม่ถูกลดทอนมากเกินไปโดยช่วงเวลาอื่นๆ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาววรรณวรางค์ รักษาทิพย์

นิสิตมหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แบบประเมินพฤติกรรม

ประชาธิปไตยสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาสอดคล้องกัน
 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาสอดคล้องกัน
 -1 หมายถึง แน่ใจว่าประเด็นในการพิจารณาไม่สอดคล้องกัน

นิยาม	พฤติกรรมบ่งชี้	ผลการพิจารณา			สรุป
		ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	
การเคารพซึ่งกันและกัน	1. กล่าวแสดงความ คิดเห็น	1	1	1	1
	2. รับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น	1	1	1	1
	3. ซักถามเพื่อให้ผู้อื่นได้ ร่วมแสดงความคิดเห็น	1	1	1	1
	4. ตั้งใจปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่	1	1	1	1
	5. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มี ร่วมกัน	1	1	1	1
การมีส่วนร่วม แบ่งปัน ประสานงาน	6. ไม่แบ่งแยกหน้าที่	1	1	1	1
	7. ร่วมกำหนดข้อตกลงของ การทำงานร่วมกัน	1	1	1	1
	8. สื่อสารเพื่อประสานงาน กับสมาชิกคนอื่น	1	1	1	1
	9. มอบหมายงานให้ผู้อื่นมี ส่วนร่วมโดยไม่เลือก ปฏิบัติ	1	1	1	1
	10. กล่าวตักเตือนเมื่อทำงาน ร่วมกัน	1	1	1	1
การเชื่อมั่นในวิธีการทาง ปัญญา	11. พุดเสนอความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล	1	1	1	1

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาววรรณวรางค์ รักษาทิพย์
วัน เดือน ปี เกิด	28 มีนาคม 2531
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) เอกมานุษยวิทยา เข้าศึกษาต่อปริญญาโท คณะครุศาสตร์ สาขาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	31/4 ซอยตาปู่ชี ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
ผลงานตีพิมพ์	- ตัวอย่างงานวิจัยในชั้นเรียนเรื่อง พัฒนาทฤษฎีจากการปฏิบัติ ในหนังสือวิจัยชั้นเรียนเปลี่ยนครู (2562) - ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้เรื่อง ฝึกทำนาย สร้างโลกทัศน์พัฒนา และปรับปรุงการสอนขนาดใหญ่ ในหนังสือปรับปรุงการสอนเล็กน้อยได้ผลยิ่งใหญ่ (2561) - บทความเชิงรากน้อย: น้ำมา-ข้าวหมด น้ำลด-ปรากฏพื้นที่(ดิน) และชีวิต ในวารสารเมืองโบราณ ปีที่ 38 ฉบับที่ 3 (ก.ค.-ก.ย.2555) หน้า 110-119
รางวัลที่ได้รับ	รางวัลทุนภูมิพล ปีการศึกษา 2551